

KRISZTUS PAPJA TEGNAP, MA, HOLNAP

rekollekciós elmélkedések és olvasmányok

1 G.COURTOIS

ketten a mesterrel

2 G.MICHONNEAU – F.VARILLON

a nagy lehetőség

KETTEN A MESTERREL

KRISZTUS PAPJA — TEGNAP, MA, HOLNAP
REKOLLEKCIÓS ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

I.
G. COURTOIS: KETTEN A MESTERREL

GASTON COURTOIS

KETTEN
A
MESTERREL

PAPI REKOLLEKCIÓS ELMÉLKEDÉSEK

BÉCS, 1969

Az eredeti mű címe és kiadója:
FACE AU SEIGNEUR
Récollections Sacerdotales. 1. Série
Éditions Fleurus, Paris

Fordította:
Dr. Rimler Iván

Egyházi jóváhagyással

Copyright 1968 by Verlag OPUS MYSTICI CORPORIS bei Österr. Seelsorge-Institut.
1010 Wien, Stephansplatz 3/III. Verlags-Nr. 503. Druck: Gloria-Kulturverein, Wien.

TARTALOM

Dr. László István püspök: Ajánlás	7
A kiadó előszava	9
A szerző előszava a magyar kiadáshoz	11
Bevezetés	12
1. A csend hatalma	15
2. A hit szelleme	23
3. A belső élet	35
4. Élő imádság	45
5. Breviáriumunk	53
6. Legszentebb Áldozatunk	61
7. Az alázatosság	72
8. Az áldozat szelleme	89
9. Paptestvéri szeretet	101
10. Közösségi szellem	112
11. Krisztus tanúi	125
12. A világ tüze	139
Jegyzetek	148

AJÁNLÁS

Szívesen teszek eleget a felkérésnek, hogy Gaston Courtois elmékedőkönyvéhez ajánló sorokat írjak. Örömmel teszem ezt, hiszen e könyvet német fordításában („Vor dem Angesicht des Herrn”) jól ismerem, belőle személy szerint magam is sokat merítettem. De azért is örömmel teszem, mert ez a könyv alkalmasnak tűnik előttem arra, hogy a ma papjának – aki hajszolt, aki gyakran szellemi zűrzavarban kénytelen élni – nyugalmat és világos tájékozódást nyújtson. Ez annál szükségesebb, mert a pap ma legkevésbé sem áll könnyű feladatok előtt. Éppen ezért hangsúlyozza a papi szolgálatról és életről szóló zsinati dekrétum: „A Szent Zsinat, – hogy az Egyház megújulására, az Evangéliumnak az egész világon való elterjesztésére és a mai világgal való párbeszédre irányuló pasztorális céljait elérhesse, – nagy nyomatékkal buzdítja az összes papokat, hogy az Egyház által ajánlott célravezető eszközök felhasználásával törekedjenek mindig nagyobb életszentségre, és így Isten népének szolgálatában egyre alkalmasabb eszközökké váljanak.” (12)

Csak az a pap fog megfelelni ennek a feladatnak, csak az a pap fog a világgal termékeny dialógust folytathatni, – azt megértve és magát is jól megértetve – aki előzőleg egyre újra szembesítődött Istennel és Igéjével, és állandó párbeszédet folytatva, benső kapcsolatban áll Istennel.

Courtois ezt maga is átélte és amit átélt, megírta könyvében. E mű tehát nagyon alkalmas arra, hogy a papot megsegítse és munkáját termékenyvé tegye.

Ezért a szerzőnek és a fordítónak is – munkájukért és jóakaratukért –, szívből mondom köszönetet.

† Dr. LÁSZLÓ ISTVÁN
eisenstadti megyéspüspök

A KIADÓ ELŐSZAVA

Korfordulón élünk. A XXIII. János pápával és a II. Vatikáni Zsinattal kezdődő egyházi megújulási folyamat újításai kapcsán egyesek már a lényeges, változatlan szubsztanciát is vitatják. Ezért fontos, hogy a lényeges, alapvető értékek és magatartások legyenek érdeklődésünk és elmélkedéseink homlokterében. A krisztusi papság tekintetében is. Ez külső formájában, gyakorlásának módjában, struktúráiban változó alakot ölthet, – de lényegében változatlan marad. Ezért időszerű ma is papi rekollekciók és lelkigyakorlatok anyagául Gaston Courtois műve, amely a francia papságnak két évtizeden át volt lelki tápláléka, – ma már klasszikus műveik közé sorolják. (A szerző még 4 sorozatot adott ki, de az alapvető témák ebben az első kötetben találhatóak.) Tudatosan fordulunk a francia papság lelki irodalmához: hogy milyen színvonalú és igényű ez a papság, ahhoz elég a XI. fejezet lelkiismeretvizsgálatára (130-132. l.) utalnunk.

A mű illő méltatására szószerint közöljük, már történelmi dokumentumként is, Suhard Emmanuel bíborosérsek – Párizs épp idén húsz éve elhunyt nagy apostola – levelét, amelyet a szerzőhöz intézett e könyvvel kapcsolatban: „Kedves Abbé Úr, 'Face au Seigneur' c. könyvéért most, nyilvánosan is szívesen fejezem ki elismerésemet.

Mielőtt az ember egy problémát fölvet, különösen pedig mielőtt megválaszolná, azt meg is kell tapasztalnia. Ön, Abbé Úr, egészen paptestvéreinek szentelt élete folytán, valóban hivatott volt arra, hogy velük és értük tanulmányozza azokat az alapvetően fontos kérdéseket, melyeket fonséges hívásunk a mindennapi élettel való érintkezésében fölvet. Mielőtt a részletekre térne, megismétli könyvében azokat az irányelveket, amelyek megkövetelik a lélek közreműködését és amelyek minden továbbinak a föltételei.

A csend hatalma... A hit szelleme... Belső élet... Az áldozat szelleme. Ma fontosabb mint valaha ezekre a nagy igazságokra emlékeztetni, mert életünket oly könnyen hatalmába keríti a tevékenység láza.

De Ön nem állt meg itt. Nem akart itt megállni, mert szereti a valóságot és testvéreit az Úrban. Amikor ezeket a lapokat nekik szentelte, más célja is volt. Éspedig, hogy bebizonyítsa nekik: kell és lehet rendszerrel és kitartással eljutni oda, hogy életünk Isten és a felebarát iránti szeretetté váljék. Mint tevékenyen élő pap fordult Ön a tevékenyen élő papokhoz, rendelkezésükre bocsájtotta gazdag tapasztalatait, azoknak a rekollekcióknak az eredményeit, amelyeket oly sok egyházmegyében tartott, és tudásának a lényegét. Mun-

kájának egyik eredeti jellemvonása, hogy az emberi kultúrát természetfölötti szemlélettel elegyíti, és elmékedéseit jól kiválasztott, korszerű idézetekkel teszi élénkebbé.

A papok, akik ezeket a lapokat olvasni fogják, érezhetik, hogy az, aki hozzájuk szól, nem kívülről, hanem legbenső lelkéből beszél. Megállapíthatják ezt a hozzájuk intézett felhívásokból, melyek állandó erőfeszítést, kemény aszkézist kívánnak, de mindig csak olyat, ami nem lehetetlen. Megláthatják ezt a nekik ajánlott imák bensőséges hevéből, és jól tudhatják, hogy ezek az Önéi voltak, mielőtt az övéik lettek.

Egész szívemből kívánom, hogy ez az igaz tanítás és kereszténységünknek ez a magas szemlélete széleskörű elterjedést találjon papjaink körében. Bár csak segítené meg evangéliumi munkásainkat ez a szerencsés összeállítás, amely bőségesen van illusztrálva gyakorlati alkalmazásokkal, hogy személyes megszentelődésükkel szembenézzenek és apostoli munkájukat felülvizsgálják. Bár csak megértenék, hogy az eredményes apostoli munka titka a Krisztussal való mint szorosabb kapcsolatban rejlik.”

Eddig S u h a r d bíboros levele. A magyar fordításról még csak annyit, hogy az híven követi az eredetit, mindössze az egyes fejezetekben szereplő néhány soros „Beszélgetés-anyagot” hagytuk el gyakorlati okokból.

A KIADÓ

A SZERZŐ ELŐSZAVA A MAGYAR KIADÁSHOZ

Nagyon boldog vagyok, hogy ezúttal alkalmam van Magyarország papjainak, az Úrban igen szeretett testvéreimnek, szívem igaz szeretetét tolmácsolni.

Mindig csodálattal adóztam a szentekben bővelkedő magyar egyház fényes lapokban és megpróbáltatásokban gazdag története iránt. Fogadják szívesen egy francia paptestvérük szeretetének őszinte kifejezését e sorokban, – paptestvérüket, aki gondolataiban és imáiban mindenkor velük lesz!

Szívből kívánom, hogy az Úr segítse magyar paptestvéreimet elmélyülni az Úr Jézus isteni barátságában, hogy ebből merítve, egységben Vele és egymással, egyre jobban szolgálják Magyarország egyházát, az örökifjú Anyaszentegyház e zsinat utáni tavaszában!

GASTON COURTOIS

BEVEZETÉS

Az Exodusban olvassuk: Mózes gyakran felment a hegyre, hogy az Úrral beszéljen, és amikor ezekről a találkozásokról visszatért, arca ragyogott a belső tűz hevétől.

Kedves Paptestvéreim, az emberek az Urat várják tőlünk. Egyesek számára ez csak homályos érzés, mások számára azonban valóságos szükséglet. Valami mást akarnak bennünk találni, nem csak pusztá önmagunkat, helyesebben VALAKI mást.

Mint a jeruzsálemi zarándokok, akik Fülöpöt kérték: Mutasd meg nekünk Krisztust: Ostende nobis Christum; bennünk akarják megtalálni Őt, Őt várják tőlünk.

Homályosan érezzük is, hogy papságunk csak Krisztus Papságának hajtása-ként igazi papság. Valljuk csak be: erőfeszítésünk és jóakaratumk ellenére, sok elfoglaltságunk és gondunk nagyon is kimerít és szétszór. Szükségünk van rá, hogy „kikapcsolódjunk” a szó nemes értelmében és azután újból, jobban adhassuk magunkat. Összeszedettségre van szükségünk, hogy jobban kielégíthessük azokat, akik hozzánk jönnek isteni világosságot és erőt meríteni. Időnként hosszabb állj!-ra van szükségünk, hogy biztosítsuk jobb előrehaladásunkat, főleg mert itt felfelé haladásról van szó, és lelkeket kell magunkkal vonnunk.

Ez a jötevő „állj!” a havi rekollekción. Tartsuk meg hűségesen minden akadály ellenére, fizikailag és erkölcsileg hűségesen.

Fizikailag hűségesen? Igen: a havi rekollekción napját jóelőre állítsuk be ter-vünkbe, és halaszthatatlan eset kivételével pontosan tartsuk be. Aki plébánián dolgozott, vagy dolgozik, az nagyon jól ismeri tapasztalatból azokat az okokat vagy ürügyeket, amelyeket egyesek alkalmul használnak fel arra, hogy ezekből a jótékony napokból reggel-este lecsípjenek valamit, ha ugyan egyszerűen és símán nem vonják ki magukat egészen jótékony hatásuk alól. Ha csak lehetséges, ne odahaza tartsuk meg ezt a csendes napot, hanem lelkigyakorlatos-házban, szerzetesházban vagy papbarátunknál. Ideális volna paptestvérekkel együtt tartani ezt a rekollekción: minden papi gyülekezet különös kegyelmekkel van megáldva, – „ha ketten vagy hárman összegyűltek az Én nevemben, köztetek vagyok” – de azzal a feltétellel, hogy megfelelő csendes idő legyen biztosítva azoknak, akik ezt igénylik.

S ezt jelenti az erkölcsi hűség: Jól tudjuk, hogy papi életünk egyik nagy veszélye a betű szellem nélküli teljesítése. Nem elég, ha minden hónapban

egy egész vagy félnapot biztosítunk a rekollekció számára, ha az időt felesztí a breviárium-hátralék, postánk feldolgozása, a plébánia anyagi ügyeinek megbeszélése az esperessel, – a lelki haszon vajmi kevés lesz. Ezzel szemben nem elég egy szép előadás meghallgatása sem, ha nincs elég idő az elmélyült imádságra és a személyes elmélkedésre. Mert ez jellemzi az igazi papi rekollekciót, különben csak gúnyképe lesz annak. Ez az oka annak, hogy gyakran nem vesszük elég komolyan. Kevés a lelki haszon, s az ember megúnja.

Az elmélyült imádság, a személyes elmélkedés erőfeszítést igényel. Hajlamosak vagyunk, hogy megelégedjünk a külsőségekkel és mindig félünk egy kicsit attól, ugye, hogy szemébe nézzünk a Mesternek.

Pedig Urunk csak erre vár, hogy megenyhíthessen, betölthessen, eláraszt-hasson bennünket. Ha egyszer ezt megértettük, olyan vágyat érzünk utána, hogy az a benyomásunk, rossz úton járunk, ha az örök értékű időt elvesz-tegetjük.

Azért állítottuk össze ezeket a lapokat, kedves Paptestvérek, hogy segítség-ükkel a rekollekció napjai hasznosak legyenek. Értékük csak viszonylagos, mert soha semmi nem ér fel azzal, amit a Szentlélek befolyására ti magatok fedeztek fel, vagy amit az Úrjézus értet meg veletek a Vele folytatott bensőséges beszélgetésben. A tapasztalat mindenesetre azt mondja, hogy a könyv segítséget nyújthat a jó kezdéshez, hozzájárulhat a megfelelő légkör biztosításhoz, adhat gondolatokat, néhány pontot az önvizsgálathoz, eszünkbe juttathat néhány jóföltételt, amelyeket mindenki gyümölcösözvé tehet azzal, hogy saját személyére alkalmazza.

Minden fejezetben egy elmélkedés veti fel a problémát. Ezt lassan olvassuk végig, bekezdésről-bekezdésre. De az egész rekollekció legfontosabb része a párbeszéd, melynek Urunk szavai címet adtuk. Ez a rész külön megvilágítást kíván.

Avilai szent Teréz mondta, hogy „az imádság bizalmas beszélgetés lelkünk imádott Vendégével.” E meghatározásból következik, hogy itt egyébről van szó, mint jámbor elmélkedő olvasmányról, másról mint többé-kevésbé bölcselkedő meggondolásokról, másról mint a szüntelenül beszélő lélek monológjáról: Azt gondolják ugyanis, hogy sok beszédükért nyernek meghallgatást: Putant enim quod in multiloquio suo exaudiuntur, Mt. 6, 7. Inkább olyasféle, mint a Mária Magdolnáé: Leült az Úr lábához és hallgatta szavait: Sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius, Lk. 10, 39. A lélek feszült figyelme a Mester szavai, érzelmei, gondolatai iránt.

A „Krisztus követéséről” szerzője szerint az imádság művészete és az igazi bölcsesség az Úr hallgatásának és követésének művészete, hogy Általa jobbak legyünk: Nagy mesterség Jézussal társalkodni, s nagy annak az okossága, aki Jézust meg tudja tartani – Boldog az a lélek, aki a benne szóló Urat hallja –

boldog az a fül, mely az isteni sugallatot befogadja; Magna ars est scire cum Jesu conversari, et scire Jesum tenere magna prudentia – Beata anima quae Dominum in se loquentem audit – beatae aures quae venas divini susurri suscipiunt.

Kempis Tamás nem habozott – irodalmi fogás, jámbor koholmány? vagy inkább a Mesterrel való kapcsolata folytán támadt gondolatainak leírása? – nem habozott alkalmazni is ezeknek a belső beszélgetéseknek az alakját. Eleinte ugyan féltéken, később azonban, harmadik könyvében, mind több és több helyet adott Krisztus szavainak, melyeket tanítványához intézett. Nem éppen ez adja-e ennek a csodálatos könyvnek egyik varázsos vonását és kenetteljes hatásának egyik magyarázatát, mely a keresztény hívők és a papok annyi nemzedékét segítette, hogy meghitt viszonyba kerüljenek Jézussal?

Enyém a kedvesem, és én az övé: Dilectus meus et ego illi. Valóban: a beszélgetésnek logikus következménye az, amit a misztika az egyesülés imájának nevez. Ez pedig alapjában véve nem más, mint a lélek misztikus kapcsolata Istenével. Ebben a kapcsolatban a kölcsönös odaadás folytán Krisztus érényei mélyebben vésődnek a lélekbe.

Nyilvánvaló, hogy e tekintetben különösen, semmi sem ér föl a személyes beszélgetéssel. Könyvünk szavainak csak az a célja, hogy „csalétkül” szolgáljanak ahhoz a misztikus és csodálatos kapcsolathoz, amelynek szabályul kellene szolgálnia Jézus és papbarátja viszonyában.

A lelkiismeretvizsgálat főcélja, hogy a figyelmet néhány gyakorlati kérdésre irányítsa, amelyeket az ember könnyen hagy árnyékban. Célja az is, hogy utat készítsen világosan megfogalmazott Jóföltételekhez, amelyek aztán a következő hetekben a részleges lelkiismeretvizsgálat anyaga lehetnek.

Az olvasmány a választott központi probléma körül támadt gondolatokat kívánja alátámasztani és esetleg kedvet ébreszt bőségesebb lelki táplálék iránt.

A befejező imádság nyilvánvalóan csak indítékot ad, hogy bátorítson mindenkit könyörgésének a maga szája-íze szerint való összeállításában. Nagyon is illő, hogy a papi szív gyermeki egyszerűséggel forduljon Máriához, a papság Királynőjéhez.

Vajha segítenék ezek a lapok minden nagyon szeretett testvéremet, akik használni fogják, abban, hogy könnyebben „megtalálják” a mindig közelükben lévő Mestert és Őt visszatükrözzék a zoltáros szavai szerint, melyeket a vasárnapi Nonában imádkozunk: Uram, Te közelemben vagy... szolgáljé lett derítsd fel arcodat: Prope es tu Domine... serenum praebe vultum tuum servo tuo, (118. zs. 151, 135 v.)

G. COURTOIS

I.

A CSEND HATALMA

ELMÉLKEDÉS

Isten a csend nagy barátja.

Csendben mondja ki az Örökkévalóságban a lényeges Szót: Igéjét – írja Keresztes Szent János.

És amikor a földre jött, a megtestesült Ige a csend légkörével vette körül magát. Karácsony nyolcadába eső vasárnap a bevonulási ének a Bölcsesség Könyve 8-ik fejezetének szavaival kezdődik: Míg mély csendbe merült a mindenség, és az éjszaka az útjának a közepén tartott, mindenható Igéd, Uram, leszállott a mennyből, királyi trónusáról: Dum medium silentium tenerent omnia, et in suo cursu medium iter haberet, omnipotens Sermo tuus, Domine, de coelis a regalibus sedibus venit.

Imádjuk elmélkedésünk kezdetén a Verbum silens-t, a hallgató Igét, a csend Barátját, Aki földi életének nagyobb részét csendben élte, Aki nyilvános föllépése előtt 40 napot csendes visszavonultságban töltött, Aki éjszakánként visszavonult a hegyre, hogy csendes órákban egyedül lehessen önmagával.

Imádjuk Jézust eucharisztikus csendjében. Ugyanaz, Aki úgy beszélt a tömeghez, ahogyan ember soha eddig, most csendben éli az élet teljességét a tabernákulumainkban. És ez a csend megindítóbban beszél, mint a legékesebb szónoklat.

Szükségünk van a csendre, hogy újra rátaláljunk Istenre, újra megtaláljuk lelkiünket, a lelkeket.

Szükségünk van a csendre,
hogy újra rátaláljunk Istenre

Kétségtelen: lehet Istent adni a lelkeknek anélkül, hogy elveszíténénk Ot, lehet Vele egyesülve maradni az apostoli külső tevékenység közepette is. Nemhiába beszélünk a tevékenység lelkiségéről: a lelki élet leghathatósabb ösztönzője a természetfeletti apostolság.

Ne ringassuk magunkat ábrándokban: Bár valóban érdektelenségre, önmagunkról való lemondásra, tiszta szándékra, igazi istenkeresésre alapozott, természetfeletti apostolságról van szó, – mégis, mi történik gyakran? Többé-kevésbé ugyan öntudatlanul, de Isten helyett önmagunkat keressük – s meg is találjuk –, de ezzel

csak a semmit ragadjuk meg. Így csak zsákutcába, a természetlenség és a csalódás zsákutcájába jutunk.

Igaz: Istenért akarunk dolgozni, de az is igaz: félelmetes kísértést érzünk, hogy a mindennap apró-cseprő eseményeiben visszavegyük azt, amit egyszer s mindenkorra felajánlottunk az Úristennek: önmagunkat.

Maurice Barrés jegyezte föl:

„Vannak pillanatok rohanó és szétszórt életünkben, amikor szeretnénk magunkba szállni, visszatérni forrásunkhoz és így jobban látni, merre megyünk, vagy merre kellene mennünk. Ilyenkor szeretnénk ismét rátalálni a helyes irányra.”

Magunkba szállni, visszatérni a Forráshoz... más szóval: újra megtalálni Istent.

De Istent sem a zajban, sem a tevékenységben nem lehet megtalálni: Az Úr nem volt a viharban: *Non in commotione Dominus* (3 Kir. 19, 11). Minthogy napi elfoglaltságunk sokszor kimerít, szükségünk van a csendre, amelyben újra megtalálhatjuk Azt, Aki nélkül semmiféle tartós és örökértékű jót nem tehetünk.

„Kell, hogy a lélek megtalálja a csendet, mert Isten csak a csendben nyilatkozik meg, mutatja meg Önmagát” – hangsúlyozza Eckhart mester.

„A csend Isten törvénye és magatartása. Az Atyától a Fiúhoz és Szentlélekhez áradó élet öröktől fogva teljes csendben lüktet. Csendes az élet is, melyet Isten a szerves természettel közöl: csendben árad a nedv fölfelé, csendben rügyezik, fakad virágba és hoz gyümölcsöt a fa. És amikor Isten közeledik, hogy teremtményeihez szóljon, a csendben nyilatkozik meg. A csend a szeretet és a segítség, amit Istennek adunk, hogy akarata szerint töltsön el bennünket.” (Jézusról nevezett Mária anyja)

Szükségünk van a csendre,
hogy rátaláljunk a lelkünkre

Pascal figyelte meg: „Sok olyan dolog foglalkoztat bennünket, amelyek a külső világra irányítják a figyelmünket”. Ha nem öröködünk éberen, papi életünk túlterhelése, állandó – mondhatni hivatásos – kifelé-irányultsága teljesen felőrli belső életerőnket. A szemináriumi évek összeszedettségének erőtartaléka nem elegendő, hogy megóvjon a mai papi élet legveszedelmesebb zátonyától, a felületes lelkülettől.

Szükségünk van a csendre, hogy újra rátaláljunk önmagunkra. Nem csak azért, hogy gondoljunk munkánkra, hanem, hogy „át is gondoljuk” a munkánkat: lássuk előre, készítsük elő, szervezzük meg. Mert ez a vezető feladata. A vezető ugyanis elsősorban ren-

det teremt. Nem olyan értelemben, hogy rendelkezik, hanem hogy minden embert a maga helyére állít, és mindent a maga idejében rendez el, a lelkében mindig jelenlévő cél szem előtt tartásával.

Szükségünk van a csendre, hogy visszanyerjük a Láthatatlan iránti érzékünket, és meghalljuk a pusztában kiáltó Szót, Annak a szavát, Aki csak a pusztában kiált, clamans in deserto.

Amikor Mózes leszállott a puszta fennsíkáról, ahol Istent szemlélte, homloka fénytől sugárzott. Odafentről való emberek vagyunk: *Nostra conversatio in coelis est*. Mi hasznunk volna, ha nem hirdetnénk szóval és magatartásunkkal az örök igazságokat?

Küldetésünk, hogy Istent adjuk a világnak. De az élő Istent, nem a holtat, – Istent, Akiről tudunk beszélni, mert a szó szoros értelmében „ismerjük”. Olyan ismeretünk van róla, amit csak elmélkedés útján lehet szerezni. Nem csak a keresztet kell megismernünk, hanem a Megfeszítettet is.

Az apostolok ezért így foglalták össze a szerepüket: Az imádságban az Ige szolgálatának szenteljük magunkat: *Orationi et ministerio Verbi instantes erimus* (Csel. 6,4). Szent Domonkos ugyanezt így fogalmazta: „Szemlélődni és a szemléteket továbbadni: *Contemplari et contemplata aliis tradere*”.

Ernest Helle írja: „Minél többet kap a lélek a csendben, annál többet adhat a tevékenységben”. A hitszónokok atyja a csend: *Silentium pater praedicatorum*.

Aki nem kér tanácsot a láthatatlantól és a csendtől, az sosem valószínűleg meg semmit a látható és szavakba foglalható világban. (Carlyle)

Szükségünk van a csendre,
hogy megtaláljuk a lelkeket

Tevékenységünk közepette állandó a kísértés, hogy megragadjuk a kézzelfoghatót, és megálljunk a látszat előtt. Hajszoltan törekszünk előrejutni, s közben inkább feladatunk anyagi megvalósítása, mint mélyebb értelme foglalkoztat. Pedig a feladatot ennek a mélyebb értelemnek az érdekében kaptuk!

Éles látásra van szükségünk, hogy a nevek, az ismert és ismeretlen arcok, a névtelen tömeg minden egyes eleme mögött meglássuk a lelkeket, amelyekben Krisztus él, vagy akár élni. Jó szem kell ahhoz, hogy meglássuk a lelkeket, Isten Városának élő köveit, Misztikus Testének sejtjeit, e sejtek szerepét, küldetését, sajátos hivatását, egyszóval, meglássuk a növekedő Krisztust, az élő kereszténységet.

A csend a dolgok új szemléletére tanít, megtanít arra, hogyan szemléli Isten a dolgokat; ez a szemlélet pedig a létezők legmó

lyét érinti. Csendre van szükségünk, hogy megtaláljuk az utat a lelkekhez.

Általában túl sokat beszélünk. Pedig nem az a lényeg, amit mi mondunk, hanem, amit Isten mond általunk. Nézzük az ars-i Plébanost: elég volt egy csendes szava, hogy a tévelygőt megtérítse. Mert ezt a szót Isten mondta általa. És a hitelesen Istentől eredő szó mindig hatásos.

Ha szentbeszédeink a szó legtágabb értelmében az ima csendjéből táplálkoznának, a megízlelt, sajátunkká tett, megélt isteni Igazság kifejezései volnának, sokkal könnyebben találnának utat a szívekhez.

„Mint az arany és az ezüst a tiszta vízben”, – mondja Maeterlink – „úgy méretnek meg a lelkek a csendben. Kiejtett szavainknak csak a csend jóvoltából van értelmük, amelyből származnak.”

William James OEhler anglikán lelkész élesen mutat rá a nagy rosszra, vagyis azok öntudatlan szenvedésének okára, akiknek a feladata, hogy a lelkeket az Istenhez vezető útra irányítsák:

„...hihető-e, hogy a lelki vezető, aki a tevékenység lázában, állandó forgatagában él, akinél a telefon reggeltől-estig berreg, akit szinte megfojt az iratok halmaza, akinek ebédelni sincs ideje, még kevésbé arra, hogy Istent hallgassa, és Szava hallatára föloldódjék, – hihető-e, hogy ez a vezető valóban képes vezetni?”

„Panaszkodunk, hogy olyan korban élünk, amikor nem történik semmi, immár nincsenek csodák, jövendölések és nincs többé szeretet sem! De nem a mi korunk a jelentéktelen, hanem az emberek törpék, mert nincs velük és bennük az élő Isten Lelke. Semmisem hiányzik korunkban, csak a Szentlélek irányítása. Nem él bennünk igazi meggyőződés, hogy a Lélek itt van köztünk, hogy nem vesztette el a hatalmát, hogy ma is ugyanazzal a bámulatos erővel rendelkezik, mint a kereszténység első idejében. Hiányzanak azok az emberek, akik mindennapi életükben számolnak a Szentlélek valóságával, akik nap mint nap komolyan veszik az élő Krisztus jelenlétét.”

URUNK SZAVAI

Én a csendben várlak, fiam. Itt hallgatlak meg. Itt szólok a lelkedhez, itt hallhatod hangomat.

– Nem tudom, Uram, miért, de nehezen tudok csendet teremteni a lelkemben; kuszált lélekkel jövök Hozzád, és nem találok nyugalmat.

A csendet, fiam, meg kell hódítani. Ki kell érdemelni. Az összesze-

dettség erőfeszítést kíván, akarat kell hozzá. Sokkal könnyebb elhagyni magunkat, szétszóródnunk, lelkünk felületén élni. De így csak homokra építhetsz.

Aki nem gyűjt velem, szétszór, aki nem szedi össze magát Bennem, az szétszóródik.

Bátran kell vállalnod ezt az erőfeszítést. Kérd Tőlem alázatosan a belső csend kegyelmét, és nemsokára megtalálod a békét.

– Az igazat megvallva, Uram, vannak pillanatok, amikor szinte félek a csendtől, ahogy az ember fél az elhagyatottságtól.

Ezt az elhagyatottságot, fiam, Én töltöm meg. Merülj el bátran a csendben, fogadd el a magány kesernyés látszatát. Ha bátor és hűséges vagy, rövid idő múlva észreveszed: ebben a magányban jelen vagyok, hogy felfrissítsem, gazdagítsam a lelkedet.

– Óh, Uram, ha mindig biztos volnék benne, hogy Rád találok...

Leginkább a hallgatásodtól félek...

Nyugodj meg, fiam. Aki hűségesen és buzgón keres, mindig meg is talál Engem. Különbözőképpen szoktam jelentkezni, és Jelenlételem nem lehet mindig nyomban észrevenni. Biztos, hogy a csend pillanatai, melyeket, ha fájdalmasak is, magadra vállalsz, tudtod nélkül is új világságot adnak gondolataidnak, mélyebb visszhangot szavaidnak, nem is sejtett eredményességet munkádnak.

A csend nem hazudik. A csend jutalmaz.

Hallgasd a csendet... Tárd ki vágyó karodat Teljességem felé. Ebből a vágyakozó csendből meríthetsz derűt, ebben újíthatod meg erődet, főképpen pedig ebben valószínűsíthető az egység.

Igen, gondolatodnak, imádnak, tevékenységednek egységét, mélyebb egységét az Én gondolatommal, imámmal, tevékenységemmel, egyszóval életed és Életem egységét.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Hiszek-e a hallgatás erényében és jelentőségében, nem csak lelki életem, hanem munkám tekintetében is?

2. Eltökélt szándékom-e, hogy minden nap néhány percet a csendnek szenteljek? Néhány órát minden héten? Hogy felszabaduljak, önmagamra találjak, de főként, hogy újra Isten felé forduljak?

3. Szomjazom-e a csendet? Vagy pedig félek attól, hogy egyedül maradok önmagammal?

4. Nem vált-e máris jóformán szükségletemmé a zaj és a lázas tevékenység?

5. Nem volna-e jó, ha néha-néha bezárnám az ajtómat? Nem mondhatnék-e le néha az újságolvasásról, a rádió hallgatásáról, a televízió nézéséről?

6. Tudom-e rövidre fogni a haszontalan beszélgetést?

7. Adok-e példát a csendre a templomban és a sekrestyében, különösen szentmise előtt és után?

8. Megértettem-e, hogy a csend: szent? Hogy Isten rejtőzik a csendben, és adja magát benne?

ELHATÁROZÁSOK

1. Mindenképpen biztosítok magamnak csendes pillanatokot, amikor testben-lélekben megpihenten érintkezhetek lelkem isteni Vendégével, s belsőleg helyesbíthetem magatartásomat: Vagyok-e az, aki Jézus volna a helyemben?

2. Hűségesen gazdálkodom a lelki megerősödésre szánt és helytelenül lelki-„gyakorlat”-nak nevezett idővel. Imáimat a bennem élő Krisztus csendes imájával egyesülten végzem, elsősorban a breviáriumot és szentséglátogatást.

3. Imádságban, hálaadásban, szentséglátogatásomban őrizkedem a multiloquiumtól, a szószaporítástól. Imádkozni annyi, mint beszélgetni Istennel, tehát hallgatni is Őt, nemcsak beszélni Hozzá.

4. Legalább kéthetenként eltávozom hazulról néhány órára, ha lehet, egész napra. Ezzel kizárok minden zavaró körülményt, hogy – ceruzával a kezemben – nyugodtan olvassak, szentórát tartsak, elkészítsem elmélkedéseim tervét, vagy rendezzem jövődó dolgaimat.

5. Nem hagyom magam elkábítani a „halaszthatatlan tennivalók” ürügyétől. Éppen akkor, amikor sok a munkám, kell rajta lennem, hogy ezt betartsam. Vagyis lemondok a mennyiségről a minőség javára. A lényeg ugyanis nem az, hogy mindazt a jót megtegyem, amit a földkerekségen meg kellene tenni, hanem az, hogy jól tegyem meg azt, amit Isten vár tőlem.

OLVASMÁNYOK

I.

Kevés embernek van igazán mondanivalója, de még ritkábbak azok, akik másokat meg tudnak hallgatni.

Pedig ezen kellene kezdeni.

A szellem nem újíri a kényszerzubbonyt: a lélek csak léleknek nyílik meg.

Népek és egyesek között mennyi megbeszélés, megértés hiúsul meg a zajos önszeretet és a rosszhiszeműség ravaszkodásai miatt! Mert a szavak mint a faltörő kos üresei, kívülről jönnek, ahelyett, hogy a csendből születnének, az Igazság tanúiként.

A lélek legfőbb kívánsága, hogy átadhassa magát az Igazságnak, mert ez az ő igazi java. De képtelen fölismerni az Igazságot, ha fenyegetésekkel akarják ráerőszakolni.

Minden szó hiábavaló, amely nem visszhangzik belülről, nincs összhangban a Szeretettel.

Szavak, melyek nem derítenek világosságot, legfeljebb a sötétséget növelik a lényeges dolgokban.

Ebben az értelemben vagyunk felelősek minden haszontalan szóért. Erre figyelemzetett az Üdvözítő isteni tartózkodásával. Mert a tartózkodás érleli az igazságot a lelkekben.

A Jó Hír megértéséhez kell a csend-burok, mert a csend teszi tartalmát bensőségessé a lélek számára.

Az isteni Hangot csakis a csendben lehet meghallani. És a lélek is csak a csendben tudja megtalálni önmaga legmélyén Azt, Akit keres.

M. ZUNDEL

II.

Kétféle ember van: az egyik tud hallgatni, a másik teljesen képtelen erre. A hallgatáshoz elnémulni-tudás kell. Ha az ember csendet teremt önmagában, rövidesen valami dallamot hall. Minden kinyilatkoztatás előtt csend van. A léleknek a csendje olyan, mint a tó síma tükre: ha semmi sem zavarja a nyugalmát, láthatjuk az eget és a csillagokat, a parti fűzfák rezgő lombjait benne tükröződni, a sötét mélységben pedig látszanak a zöld moszatok és a fehér kavicsok. Ezt, a mély dolgok megismeréséhez szükséges csendet, a megfelelő készség állapotának is nevezhetjük. Mint az, aki hosszú útra indul: miután régi életéhez fűződő minden kapcsolatot megszakított, a jövővel pedig még semmi kapcsolata nincsen, a döntő óra előtti pillanatban utóljára ül bele meghitt karosszékébe. De alig helyezkedik el: lelke határozatlanul kalandozik a soha vissza nem térő tegnap és a még nem létező holnap között. Így teszi magát az ember alkalmassá a legtitkosabb sugallat befogadására. Mert a csendnek ez az állapota az elszakadás, a lemondás álla-

pota. Nem a súlyosság, inkább a könnyűség állapota ez. Ilyenkor minden szíven talál bennünket, mert a szívünket nem védi páncél. Ebben a szüntelenül éneklő világban sok a csodás dallam; de börtönünk durván ácsolt falai nem engedik, hogy meg is halljuk. Lábujjhegyen kell megszöknünk, ahogy Keresztes szent János Lelki Énekének jegyese tette.

Minden misztikus helyzet, minden költői ihlet forrásánál ott találjuk az előzetes csendet, a levetkőzöttséget, a mezítelenséget, a hirtelen és kifejezhetetlen megszabadulást mindattól, ami lehúz, ami ráknehezedik. Claudel gyakran beszél róla különböző formában. Például ezt mondhatja Pensée de Coufontaine-nel a Père Humilié-ben:

„Mit tudnak az emberek itt körülöttem a dolgokról? Hiszen csak gyorsan megragadják, amire szükségük van, hogy pillanatokra kielégítsék apró-cseprő kívánságukat.

De nekem minden a szívem mélyéhez szól, minden a szívem mélyéig hatol.”

J. MADAULE

IMÁDSÁG

Elmélkedésünk végén forduljunk a hűség, hallgató Szűzhöz. Idézzük föl lelkünkben a különböző alkalmakat, amikor hősiiesen hallgatnia kellett. Ereje a csend volt; az én erőmmé is lehet a csend. Erőtök a csendben mutatkozik meg: *In silentio erit fortitudo vestra.*

Szentséges Szűz Mária, aki a hősiesség emelkedtél hűségben a csendhez, taníts meg arra, hogy hallgatni tudjak mindig, valahányszor többet ér a csend minden szónál.

Aki szívedbe vésted a dolgokat, őrizd meg lelki összeszedettségemet. Keltsd fel bennem a belső magány örömét. Nem azért, hogy tetszelegjek benne, hanem, hogy példára az isteni Vendégtől világosságot és erőt nyerjek. Erre van szükségem, hogy megvalósíthassam azt, amit Isten a lelkek szolgálatában tőlem vár. Amen.

A FIGYELŐ SZERETET LEGLÁZASABB TEVÉKENYSÉGE A CSEND.

„Cum clamore valido”

II.

A HIT SZELLEME

ELMÉLKEDÉS

Imádjuk elmélkedésünk kezdetén a bennünk lakozó Szentlelket, a Vígasztalás Lelkét, Akit a keresztségben nyertünk el, amikor lelkünket megtermékenyítette: elültetvén a hit csíráját, germen fidei;

Akit bőségesebben nyertünk el a bérálásban, amikor lehetővé tette, hogy életünkkel Krisztus apostolai, hitünk élő tanúi legyünk;

Akit még teljesebb mértékben fogadtunk be a szentelésnél, amikor arra rendelt, arra küldött bennünket, hogy a hit terjesztői legyünk.

Szenteljünk néhány pillanatot arra, hogy hívjuk Őt, s lassan, többször ismételjük: Jójj, szívek Fénye, gyűjtsd meg szemünknek fényedet. Add, ismerjük meg az Atyát, Te általad, és egy Fiát: és kettejüknek Lelke, Te, örökre légy lelkünk hite: Veni lumen cordium. Accende lumen sensibus. Per te sciamus da Patrem, noscamus atque Filium, teque utriusque Spiritum, oremus omni tempore.

Krisztus lángoló hitet kíván tőlünk.

Papi életünk élő hit nélkül önellentmondás.

Apostoli életünk sugárzó hit nélkül terméketlen.

Krisztus égő hitet kíván tőlünk

Az Evangélium olvasása során észrevehettük, hogy Krisztus milyen állhatatosan sürgette a hitet azoknál, akik hozzá közeledtek.

Akit a hit erre nem tesz alkalmassá, az nem gyógyítható meg, – hangsúlyozta gyakran az Úr.

Kafarnaumban, hitük láttára Jézus e szavakkal fordult a bémához: Fiam, bocsánatot nyertek bűneid: Cum vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico (Mk 2, 5).

A vérzésben szenvedő asszonyhoz így szólt: Leányom, hited meggyógyított: Filia, fides tua te salvam fecit (Mk 5, 34).

A két vaknak megérintette szemét és így szólt: Legyen hitetek szerint: Secundum fidem vestram fiet vobis (Mt 9, 29).

A lepráshoz: Kelj föl, menj, hited meggyógyított téged: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit (Lk 17, 19).

Ugyanezt a kifejezést használta a jerikói vak meggyógyításánál:

Láss, hited meggyógyított téged: Respice, fides tua te salvum fecit (Lk 18, 42).

A kétségbeesett apától is hitet kívánt, mielőtt gyermekét meggyógyította (Mk 9, 23) és a zokogó Mártától is, Lázár föltámasztása előtt.

Mindnyájuk csodálkozására ezt mondta Jézus a századosnak is: Ekkora hitet senkinél sem találtam Izraelben: Non inveni tantam fidem in Israel (Mt 8, 10), és a kánaáni asszonynak: Asszony, nagy a te hited, legyen úgy, amint kívánod: O, mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis (Mt 15, 28).

Mária Magdolnánál és Zakeusnál ugyancsak a hitet hangsúlyozta Jézus: Ő azonban ismét az asszonyhoz fordult: hited megszabadított téged, menj békével: Dixit autem ad mulierem: fides tua te salvam fecit, vade in pace (Lk 7, 50). Ma üdvösség köszöntött e házra, mert ő is Ábrahám fia: Hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahae (Lk 19, 9).

Apostolaitól is odaadó, fenntartás, mérték nélküli hitet kíván. Szüntelenül figyelmezteti, serkenti őket: Mit félték kicsinyhitűek? Quid timidi estis, modicae fidei? (Mt 8, 25)

Kicsinyhitűek, mit tanakodtok egymásközt, hogy nincs kenyereitek? Még mindig nem értitek, s nem jut eszetekbe az ötezer ember öt kenyere? Quid cogitatis intra vos, modicae fidei, quia panes non habetis? Nondum intellegetis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum? (Mt 16, 8-9)

Mit félték annyira, még mindig nem hisztek? Quid timidi estis? Necdum habetis fidem? (Mk 4, 40)

Hol a ti hitetek? Ubi est fides vestra? (Lk 8, 25)

Amikor Péter a vizen járva közeledett Hozzá, de merülni kezdett kételkedése miatt, ezt mondta: Te kicsinyhitű, miért kételkedtél? Modicae fidei, quare dubitasti? (Mt 14, 31)

Ugyanennek a Péternek azonban, egy emlékezetes jelenet alkalmával, ünnepélyes elismeréssel adózott, mert bátran megvallotta a hitét: Te vagy a Messiás, az élő Isten fia. Erre Jézus azt mondta neki: Boldog vagy Simon, János fia! Tu es Christus, filius Dei vivi. Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es Simon, Bar Jona (Mt 16, 17).

Ugyanezt a boldogságot ígérte szent Tamásnak, amikor Húsvét után nyolcad napra megjelent: Azért hiszel, mert látsz engem. Boldog, aki nem lát és mégis hisz! Quia vidisti me Thoma, credidisti, beati qui non viderunt et crediderunt (Jn 20, 29).

Az a hit, amit Jézus híveitől és a fortiori, még inkább, papjaitól elvár, nem az elvont igazsághoz való értelmi csatlakozás, hanem egész valónk átadása egy személynek, az Ő isteni Személyének.

Ez az átadás rejtett értelmű és bizonyos kockázattal jár. Isten ugyanis szabadságunkra való tekintettel azt akarja: legyen hitünkben elég világosság, hogy értelmes legyen, de elég homály is, hogy érdemszerző lehessen.

Ezért olyan szép hódolat a hit, mellyel Istennek adózunk. Döntés Isten mellett. A hit (melyet Isten kegyelméből mindenki elnyerhet, aki őszinte szívvel kéri), elébe helyezi Krisztus szavát a saját ítéletének, Krisztus akaratát saját személyes érdekeinek.

A döntés éppen annyira a szeretet műve, mint az értelem tevékenysége. Ismerem Azt, akinek hiszek, ismerem Azt, akinek szentelve vagyok: Scio, cui credidi.

Pálnak ez a fölkiáltása János szavaira emlékeztet, aki így foglalja össze az első keresztények hitét: Megismertük a szeretetet és hittünk benne: Et nos cognovimus et credidimus caritati (Jn 4, 16). Van ismeret, amely csak szeretetből fakadhat és a teljes odaadásban borul virágba.

Sanson atya mondta: „Ha a pap igazán hisz, ezt mondja Krisztusnak: Életed az én életem, halálod az én halálom”.

Ha nincs meg a papban ez az elő hit, nem tud megfelelni annak, amit Krisztus vár tőle: Hit nélkül nem lehet tetszeni Istennek: Sine fide autem impossibile est placere Deo (Zsid. 11, 6).

Papi életünk élő hit nélkül önellentmondás

Életünknek hit nélkül semmi értelme. Hit nélkül értelmetlen volna minden szavunk, gesztusunk, térdhajtásunk, sőt nótlenségünk is. (L. Jacques Perry regényét a hitevesztett papról, Dieu prè-texte. A ford. megj.)

Ha van hitünk, minden megvilágosodik: a kereszt, a följajánlás, az áldozat, a halál.

A láthatatlan igazibb valóság lesz, mint a látható. Az, ami nem múlik el, nagyobb értéket nyer a szemünkben mint a múlandó. Értéktételeink Isten ítéleteire támaszkodnak. Az Ő világosságában látunk mindent, látjuk az egészet. A látszat mögé hatolunk, hogy mindenben az alapvető valóságot, az egyedüli igazat, azt lássuk meg, ami számít.

Szent Benedek szerint ez a hit a megdicsőítő fény: lumen deificum.

Mínél előbb ez a hit, annál nagyobb az ereje a kísértés órájában. Az élet küzdelem. Katonaszor az ember élete a földön: Militia est vita hominis super terram (Jób 7, 1). Az a normális, ha küzdenünk kell. Támadás nélkül nem volna érdem a győzelem! A Sántán azért üldözi olyan kitartóan a papi lelkeket, mert jól tudja,

mit nyerne, ha azok elvesznének. Ellenségtek az ördög, mint ordító oroszlán jár körül, keresve, kit nyeljen el: Adversarius vester, diabolus tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret (1 Pét 5, 8). De a győzelem annál biztosabb minél ellentállóbb a hit: Szálljatok vele szembe keményen a hit erejével: Cui resistite fortes in fide (1 Pét 5, 9).

A trentói zsinat (6 és 8 sessio) megállapította, hogy a szentség alapja és gyökere a hit. Ez szent Pál szavainak a visszhangja: Az igaz ember a hitből él: Justus ex fide vivit (Zsid 10, 38). Amint a gyökerek a talaj mélyébe törekednek, hogy folyamatosan szállíthassák a fa életéhez szükséges tápláló nedveket, a hitnek is mélyen kell Istenbe hatolnia, hogy papságunk belőle merítse életerejéhez a szükséges táplálékot.

Ha a gyökerek kiszáradnak, a fa senyved és elpusztul.

Ha hitünk vérszegénnyé válik, papságunk elveszti minden erejét és minden szépségét.

Viszont, ahogy hitünk erősödik, úgy virágozik ki a papságunk és az üdvösség bő termését hozza.

A hit jutalma a bensőségesség kegyelme. Eljegyezlek magamnak hűséggel, és majd megtudod, hogy én vagyok az Úr: Et sponsabo te mihi in fide, et scies qui ego Dominus (Oz 11, 20).

Szent Benedek Regulája szerint az aktív hit növekedésének mindig megfelel a szív mind nagyobb feltárulása Isten előtt: Processu vero fidei, dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine curritur.

És nem éppen ez-e a Mester által megígért boldogság: Boldog, aki nem lát, és mégis hisz: Beati qui non viderunt et crediderunt (Jn 20, 39).

Apostoli életünk meddő
sugárzó hit nélkül

Nagyon is tudjuk, hogy a mai világot át és átjárja a gyakorlati materializmus. Hiábavaló ezen siránkozni és sajnálkozni. Nekünk jutott a megtisztelő feladat, hogy a világnak visszaadjuk a világosságot. Ti vagytok a világ világossága; Vos estis lux mundi (Mt 5, 14).

Sok mai embernek csak az számít, amit lát, amit megfoghat, megtapinthat.

A mi feladatunk, hogy a láthatatlan valóság tanúi legyünk.

A világnak, amelyben élünk, gyakran csak pogány reflexei vannak, nekünk kell megajándékoznunk a keresztény reflexekkel.

Nagyrészt rajtunk múlik, hogy az emberek milyen fogalmat alkotnak maguknak a vallásról.

Kell, hogy az emberek velünk érintkezve megérezzék: számunkra Jézus Krisztus nem valami, hanem Valaki; nem semleges és távoli lény, hanem jó Barátunk, Akivel személyes kapcsolatban vagyunk.

Kell, hogy ha Róla beszélünk, ha kiejtjük a nevét, érződjék a hangunkon valami a lelkünkéből, nem! a szeretetünkéből. Semmi sem vonz annyira, mint a lángoló, öntudatlanul is sugárzó hit.

Ha az emberek érzik, hogy valóban hisszük is azt, amit mondunk, és ha állításainknak megfelelően cselekszünk is, hitük feléled és megerősödik.

Magatartásunk imádság közben, keresztvetésünk, a tisztelet, amellyel a szentmise szavait kiejtjük, a hívó tekintet, amellyel az Ostyára nézünk, tudtunk nélkül is nagyobb hatással van, mint a legaprólékosabban előkészített, könyv nélkül megtanult leckéhez hasonló szónoklat.

Sokkal nagyobb hatása van annak, amik vagyunk, vagy legalábbis teljes erőnkből lenni igyekszünk, mint annak, amit mondunk.

„Több jót cselekszünk azzal, amik vagyunk, mint azzal, amit teszünk vagy mondunk” (Ollé Lapruné).

A láthatatlan valóság szolgálói és közvetítői vagyunk, és mint ilyeneknek, olyan emberekké kell lennünk, akik a látszatok mögé tudnak nézni.

Többé-kevésbé tudatosan, sokan várnak minket. Sokan szegeznek ránk a tekintetüket. Számukra mi vagyunk azok, akik „hivatalos” kapcsolatot tartanak fenn a túlvilággal. Még azok is, akik nem egyhitűek velünk, másképp néznek bennünket.

Élő választ várnak tőlünk arra a kérdésre, amely ma vagy holnap fájdalmas csalódás, szeretetlenség, elvesztése alkalmával fölvetődik: Isten? – Örökkévalóság?

Nemcsak határozott állításról, még kevésbé szokványos vigasztalásról van szó. A szívünkéből kell fakadnia a világosság egy-egy szavának, és hitelességéért egész életünkkel kell jótállani. Néha elég ennyi, hogy valakit megdöbbenés és életirányát megváltoztassa.

Nem hiszünk eléggé hitünk hatalmában. Krisztust várják tőlünk az emberek. És nem döbbennek meg, ha Őt adjuk nekik. Milyen kár volna, ha csak a szép szertartások szervezőjét, a hittanárt, a kultusz szolgáját látnák a papban! Krisztust kell nekik kinyilatkoztatnunk. Jaj nekem, ha nem hirdetem az Evangéliumot! *Vae enim mihi est, si non evangelizavero* (1 Kor. 9, 16). Minél nagyobb homály veszi körül az embereket, annál világosabbnak kell lennie hitünknek. Hogy világítson a sötétségben és a halál árnyékában sínylődőknek: *Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent* (Lk 1, 19).

Milyen kár volna félénknek lenni: Bocsássák meg bennem a papot, hiszen én csak jó ember, „jófiú” akarok lenni!

Mindent szabad merészelnie annak, aki hisz. Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustármag, s azt mondjátok e hegynek itt:

menj innét amoda! – átmegy és semmi sem lesz számotokra lehetetlen: Si habueritis fidem sicut gramen sinapis, dicetis monti huius: transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis (Mt 17, 19).

Krisztus megígérte: Aki Bennem hisz, ugyanazokat a tetteket fogja végbevinni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál: Qui credit in me, opera, quae ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet (Jn 14, 12).

Szent János állítja: Hitünk ereje legyőzi a világot. A győzelem, amely diadalt arat a világon, a mi hitünk: Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra (1 Jn 5, 4).

URUNK SZAVAI

Élő hitet várok tőled, fiam!

Neked is azt mondom, amit Péternek mondtam. Én imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, hogy te egykor megtérve megerősíthessed testvéreidet: Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (Lk. 22, 32).

Helyénvaló, hogy hitedet próbára tegyék. De nem elég, hogy ez a próba meg ne gyengítse: hitednek a próba által növekednie, erősödnie kell, mind lángolóbbá és világítóbbá kell lennie. Égő és világító fény: Lucerna ardens et lucens (Jn. 5, 35) legyen.

Ne feledkezz meg róla, ahogy te vagy a világ világossága: Lux mundi. Neked kell testvéreidet a hitben megerősítened.

A rossz, ami a világot éri, abból származik, hogy az emberek nem ismerik eléggé az én Igazságomat. A te feladatod az, hogy a világnak visszaadd az Én világító és melegítő Igazságomat.

Ezért neked is úgy kell látnod a dolgokat, ahogy Én látom.

Hit nélkül a lélek olyan, mint akinek a szembogarát hályog takarja: látása homályos.

Akik lemondtak a hit világosságáról, vakok módjára tapogatózva haladnak, mindenbe belekapaszkodnak, amit csak érintenek. Minthogy látásuk elhomályosult, csak a mulandó dolgokhoz vonzódnak. Nem tudják megkülönböztetni az igazat a hamistól, a jót a rossztól. Én vagyok az Igazság, Én vagyok a Jóság.

Ritkán nézel a szemembe. Ha tudnád, mennyi világosságot nyerhet, aki engem néz! Hosszasan és gyakran figyelj! Így átvész valamit a tied az Én tekintetem hatalmából.

Atyám titkait akarom előtted felfedni, – de alázatos lélekkel kell hozzám közeledned. Én csak a bölcsektől és elbizakodottaktól vagyok távol: Áldlak téged, Atyám, mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és a kisdedeknek jelentetted ki; Confiteor tibi, Pater, quia revelasti ea parvulis, et abscondisti a sapientibus (Mt. 11,25).

Tőrekedj gyermeki lelkületre. Ha olyanok nem leszteek mint a gyermek, nem mentek be a mennyek országába: Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum (Mt. 18,3).

A kevélység, a szellem és a test kevélysége ellentáll világosságomnak. Boldogok a tisztaszívűek, Ők meglátják Istent: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Mt. 5,8).

Közeledj hát alázatosan Hozzá. Kérd Tőlem a hit ajándékát. Hiszen a hit Isten ajándéka: Dei enim donum est (Ef. 2,8). Ezt az ajándékot nem tagadhatom meg tőled. És majd meglátod, hogyan változik át minden a szerint, amint életedre az Én világosságom fénye vetítődik.

Hitedben légy következetes. Ha az ember nem úgy él, ahogy gondolkodik, zsákutcába kerül: Úgy fog gondolkozni, ahogy él. Minél inkább hited szerint élsz, annál inkább lesz hited világító fátyla a magad és mások számára. Aki az igazságot teszi, a világosságra megy: Qui facit veritatem, venit ad lumen (Jn. 3,21).

Olyan hitet várok tőled, amely önmagad átadásával tesz bizonyosságot erejéről. A hit, mely szeretet által tevékeny: Fides quae per caritatem operatur (Gal. 5,6).

Legyen a hited merész. és magad is meg fogsz döbenni hatalmadtól.

Aki Bennem hisz, ugyanazokat a tetteket fogja véghezvinni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál: Qui credit in me, opera quae ego facio et ipse faciet, et maiora... faciet (Jn. 14,12).

LELKISMERETVIZSGÁLAT

1. Milyen bennem a hit szelleme?
2. Meglátom-e Isten akaratát előljáróim intézkedésében, Isten ujját az eseményekben?
3. Természetfölötti szemlélettel fogadom-e az élet kellemetlenségeit, és meglátom-e bennük a megváltás és megszentelődés gondviselészerű elemeit?
4. Természetesnek tartom-e, hogy az emberi tekintetek mögött a lelket és a lelkek mögött Krisztust lássam meg, Aki élni és növekedni akar bennük?

5. Hajlamos vagyok-e arra, hogy a dolgokat inkább az én szempontomból, mint Isten szempontjából tekintsem?

6. Milyen irányú az érdeklődésem?

7. Gondolataimnak és szavaimnak rendszerint mi a tárgya?

8. Nem foglalnak-e le túlságosan a mindennapi élet esetlegeségei? Könnyen nem látjuk meg a fától az erdőt!

9. Állandóan a mindennapi élet gondjai között órlódva, nem fejeget-e az a veszély, hogy a járulékot lényegnek és a lényegét járuléknak, az eszközt célnak és a másodlagos dolgokat főjelentőségűeknek tekintsem?

10. Állandó érintkezésben vagyok-e Istennel?

11. Meggyőződésem-e, hogy egyedül Isten a lelkek Mestere, hogy egyedül Isten tudja megvilágítani az értelmet, hogy egyedül Isten tud a szívekre hatni, és hogy én csak annyi igazi jót tehetek, amennyit Isten tesz általam?

12. Mindenek előtt és mindenek fölött cselekedeteimnek az a vágy-e az indítóeleme, hogy Isten uralkodjék a lelkekben? Keresétek, ami odafent van, arra irányuljon a figyelmetek, ne a földiekre. Keressétek előbb az Isten országát: Quae sursum sunt, quaerite, quae sursum sunt sapite, non quae super terram; quaerite primum regnum Dei.

13. Nem kellene-e szándékaimat jobban és gyakrabban megtisztítani? Ha akármilyen csekélységet tulajdonítunk magunknak, mindjárt felhő takarja el Istent; ha viszont nyomban rendet teremtünk, amikor az önkeresés legkisebb nyomát észrevesszük, látóköriünk kitisztul és Isten újra megmutatkozik.

14. Hitem elégtelenségének nem az-e az oka, hogy keveset imádkozom a hit kegyelméért?

ELHATÁROZÁSOK

1. Egyetlen nap sem szabad elmulasztanom a könyörgést az élő hit kegyelméért: Add, Uram, hogy lássak, növeld hitemet! Domine, fac ut videam, adauge fidem meam.

2. Időnként fel kell indítanom a hitet – azok helyett és azok nevében, akik nem hisznek.

3. Szándékomat gyakran helyesbítem: Uram érted vállalom! Uram, érted dolgozom!

4. Szívemet megőrzöm Istennek. Fel a szívekkél. Boldogok a tisztaszívűek: Sursum corda, Beati mondo corde.

5. Imádkozom azokért, akik kételkednek.

6. Hitemnek megfelelően beszélek és cselekszem.
7. A megszokástól óvakodom.
8. Amikor imádkozom, isteni beszélgető Társam jelenlétére gondolok.
9. Egész általánosságban: Hiszek abban, hogy Isten jelen van bennem és másokban: Az Úr közel van: Dominus prope est.

OLVASMÁNY

A világ mai zűrzavarában inog a lábunk alatt a talaj. Minden összeomlik. Mire építsen az ember? Hol talál menedéket?

Egyetlen szilárd alapkövünk – keresztényeknek – Krisztus. A hit világában kell élnünk. Ezen a világon kívül vállalkozásaink hiábavalóak, értéktelenek, mint mindaz, ami összeomlani látszik.

De tudjuk-e egyáltalán, mi a hit világa?

Az arsi Plébánosnál az a megdöbbentő, hogy ő betű szerint „ezen a világon ODAÁT” élt. Úgy mozgott a Láthatatlanban mint más ember a földön. Amikor Szentáldozatát bemutatta, valósággal szemtől szembe volt Istennel.

Hisszük, hogy létezik a hit misztikus világa. De mindig eléje tolakodik ez a világ, amelyben élünk. Látható és tapintható. A föld a maga testi követelményeivel, törvényeivel, értékeléseivel, ítéleteivel, bölcsességével, értelmével. Azt mondja, hogy pénzre van szükségünk, hogy küzdünk kell stb... Ez semmiképpen nem a bűn világa. Sőt: jó, hiszen Isten alkotta. És valóságos világ. Nem lehet benne kételkedni. Hiszen látjuk, érezzük, tapintjuk.

Mindezt kétségtelenül tudjuk. De túlnő-e hitünk a pusztá fogalmi elfogadáson? Rabul ejtette-e annyira az igazság, hogy életünk törvényévé tesszük? Nagyon nehéz behatolni ebbe a világba!

Testi adottságaink miatt nagy erőfeszítésre van szükségünk, hogy „megvalósítsuk” a hit világát, vagyis, hogy ez a világ általunk úgyszólván „testet öltjön”. Ebben majdnem minden akadályoz.

Valami belső erő hajt, hogy meneküljünk a valóság elől. Ezt az ösztönt a civilizáció táplálta azzal, hogy kitalálta a hamis látszatot. Az udvariasság tolakodott a tisztelet és az igazi szeretet helyébe. És így tovább.

A szenteket az különbözteti meg a többi embertől, hogy ők a fogalmakkal való játék helyett komolyan vették a valóságot. Úgy érezzük, hogy ez veszélyes; hogy messze vezet, ahová már nem akarunk menni. Önfenntartó ösztönünk segítségével elrejtőzünk előle.

Félünk a természetes valóságokkal szembekerülni, méginkább a természetfeleltiekkel. Álvalóságokkal helyettesítettük őket; ezek azonban olyanok, mint a szappanbuborék. De már odajutottunk, hogy önmagunkat is megcsaljuk. Így minden könnyű lesz. Kényelmesen hadonászhatunk a karton-díszlet előtt. Kirkegaard jól a szemünkbevégtá: A legkényelmesebb dolog kereszténynek lenni – ma. Másként volt hajdan, amikor a keresztény hit megvalósása vértanúsággal járt.

Ha nem akarjuk üres szavakkal kielégíteni magunkat, akkor be kell merészkednünk a hit világába. A szentek a mélyére hatoltak ennek a világnak, de mi visszariadunk tőle.

A hit világának a lényege, hogy Isten világa. Hisszük, hogy van Isten. Ez az abszolút igazság határozza meg a viszonyunkat mindenhez.

De Isten világa láthatatlan. Kisiklik érzékszerveink előtt. Innen már csak egy lépés, s azt is mondhatjuk: nem is létezik, nincs. És ezt a lépést könnyű megtenni. Az emberek nagyobb része meg is teszi. Számukra az az igaz, ami nyilvánvaló, látható, hallható, tapintható. Ebből a szempontból az a teljes élet, amely a lehető legszorosabb kapcsolatban él ezzel a földi világgal.

És Isten ?

Emberek születhetnek, felnőhetnek, szerethetnek, szenvedhetnek, meghalhatnak anélkül, hogy valaha is találkoznának Istennel! Számukra az események a fizikai erők egyszerű játéka. Ha véletlenül hallják is kiejteni Isten nevét, jelent-e ez számukra üres szónál egyebet ?

Magánéletük zavartalanul folyik Isten nélkül. A közélet Isten teljes távollétében zajlik. Mondhatnánk, hogy a világ Isten nélkül járja az útját.

Azok számára, akik Őt még segítségül hívják, Isten zavaros fogalom, bizonytalan érzelmmé sorvad. Megvannak nélküle. Minthogy azonban mégis kell valami a világ gépezetének forgásához, pótlékokat agyalnak ki.

A világ Isten-nélküliségének láttára erősödnek meg a hitünk.

És megerősödött hitünk azt mondja, hogy az igazi világ, az a világ, amely igazán számít, a láthatatlan világ. A látható világ kisebb jelentőségű.

Sokszor nehéz szilárdan hinni a természetfelettiben. A földön élünk, s így vonzereje alól nem vonhatjuk ki magunkat. Isten fogalma bennünk él: teljesítjük vallási kötelességeinket. Merjük azt is állítani, hogy behatoltunk Isten világába ?

Ha így volna, az meg is látszanék rajtunk !

Amikor Mózes, miután 40 napot töltött szemtől-szembe Istennel, lejött a hegyről, arca csodálatos fényben ragyogott: Isten dicsősége tükröződött rajta. Észre lehet-e venni arcunkon, tetteinken, szavainkon Isten visszfényét ?

Michelangelo Mózes szobrán, a görögök Zeus szobraikon azt igyekeztek kifejezni, hogy milyen lehet ez a visszfény. És a keresztényeknek nem köte-

lességük-e, hogy míg a testben élnek, ez a fény rajtuk keresztül világítson ?

Közülük azok, akik a hit útján valóban bejutottak Isten világába, megdöbentő kinyilatkoztatást hoztak magukkal. Az arsi Plébános fényképen ránkmaradt halott arca földöntúli visszfényben sugárzik. Elképzelhetjük, milyen lehetett élő tekintete, szava, mozdulata! Az isteni Jelenlétben élt életének erejéből fennmaradt valami látható a fényképen, az emberi szem számára.

Nagyon kevés olyan barátja van Istennek, aki valóban a hit világában él. Sokkal többen vannak, akik csak hiszik, hogy ott élnek. Ne higgyünk a csalóka látszatnak, amely a valóságtól meg akar fosztani.

Tudta-e valaki jobban megjátszani az isteni szolgálat látszatát mint a farizeusok? Ebben szakemberek voltak. Hűségesen megőrizték szolgálatuk külsőségeit: tekintetükkel, arcukkal, magatartásukkal a hitet színlelték. Gyűlöletes képmutatás, mert nem éltek is Isten igazságában.

A hitből való élet legigazibb példái Mária és József, akik állandó, bensőséges együttlétben éltek a látható és láthatatlan Istennel. Tőlük tanulhatjuk meg, milyen egyszerű és világos az ilyen élet, távol minden alázatoskodástól és torzítástól. A tisztaságnak ez a foka már kívül esik ismeretlehetőségeinken. Amikor Bernadette meglátta azt a szobrot, amelyet látomása alapján, egy lelkiismeretes művész alkotott, könnyekre fakadt, mert a szobor olyan kétségbeejtően szegényes volt a káprázatos valósághoz képest! Azoknak a szívében is, akik már látnak, ugyanezt a szenvedést kell kiváltaniok a bennünket megindító legtrókéletesebb művészi alkotásoknak.

Ebben az életben néha meglátjuk Isten visszfényét a kisgyermek tisztaságában vagy a szent tekintetében.

Ami bennünket illet: földhöztapadtságunkban fontoljuk meg, milyen szűkeséges az élet Istenben. Igyekezzünk, hogy imádságban megértsük, milyen is az élet a hit világában. Próbáljuk meg felfedezni, mit jelent bennünk a sugalmazó és megvilágosító Isten jelenléte.

Krisztus volt az emberek számára a láthatatlan Isten érzékelhető megnyilatkozása. Ha Hozzá megyünk, megtaláljuk az utat a Háromság misztikus életéhez. Azt mondta: A tisztaszívűek látják meg Istent. Tiszta szívvel, tiszta szemmel tisztán látunk: Ha szemed ép, egész tested világos lesz, Mt. 6, 22. Boldogok a tisztaszívűek, ők meglátják az Istent, Mt. 5, 8.

DONCOEUR

HITTEM ISTENBEN, ÉS MOST MÁR SEMMI MÁSBAN NEM HISZEK, CSAK ISTENBEN.

G. Thibon

IMÁDSÁG

Uram Jézus, Aki olyan állhatatosan követeltél hitet apostolaidtól, adj minden papnak lángoló és világító hitet, mélységes és sugárzó hitet.

Add meg nekik a hit szellemét, amely lehetővé teszi azt, hogy a lelkek mélyére lássanak és Téged minden külsőségen át is megismerjenek.

Add, hogy életük mérhetetlen szeretetedbe vetett hitüknek élő tanúbizonysága legyen mindazok számára, akiknek gondját kell viselniök. Amen.

III.

BELSŐ ÉLET

ELMÉLKEDÉS

Gyakran elmélkedünk a belső életről, de nem eleget. Túlságosan tevékeny életünk, gondjaink, fáradságunk elnyom, ránknehezedik, és elfeledteti velünk szívünk isteni Vendégét.

A belső élet elsősorban bensőséges élet Istennel, Aki bennünk szerető, cselekvő, diadalmas jelenlétét éli.

Szerető jelenlét

Krisztus jelenléte bennem a szeretettől tökéletesen áthatott jelenlét.

Ez a szeretet személyes szeretet, teljes és végtelen szeretet.
– személyes szeretet.

Szeretett és önmagát adta értem: *Dilexit me et tradidit semet-ipsum pro me* (Gal. 2, 20).

Jézus mindent tud, ami az emberi lélekben történik. Úgy érdeklődik irántam, mintha csak egyedül lennék a világon. Ismerem juhaimat: *Ego cognosco oves meas* (Jn 10, 14). Névszerint szólítja: *Vocat nominatim* (Jn 10, 3). „Rád gondoltam halálküzdelmemben, vérem érted folyt.” (Pascal)

Jézus minden szív Központja, így az én szívemnek is Központja. Lelkiismeretem minden mozzanatát önmagában érzi, és amennyiben át vannak hatva az isteni szeretettől, a magáévá is teszi.

– teljes szeretet.

Gondoljunk Foligno szent Angela szavaira: „Halálosan komoly, igazi és mélységes szeretettel szeretett minket”. Nem tréfából szerettelek: *Ego te non amavi per truffam*.

Annyira szeretett, hogy szeretetében odáig ment, ameddig egyáltalán el lehet menni, ha igazán szeretünk: az örületig. A Jászol örületéig, a Kereszt örületéig, az Ostya örületéig.

Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja azért, akit szeret. Jézus nem egy alkalommal tette ezt, hanem mindennap és minden pillanatban megteszi.

– végtelen szeretet.

Szeret bennünket; nem azért, mert szeretetreméltóak vagyunk, hanem mert Ő a Szeretet. Isten előbb szeretett minket: *Deus prior*

dilexit nos (Jn 4, 19). Ez a szeretet értelmetlen a számunkra. Olyan tapintatos, olyan finom, hogy zavarba ejt. „Méh se száll nagyobb mohósággal a zöldelő levelek közé, hogy a virágokon mézet keressen, mint amilyen mohósággal én kész vagyok bármikor lelkedbe térni, valahányszor hívsz” (Urunk szavai szent Mechtildhez).

Pár pillanatig imádjuk most csendben Krisztust, akinek lényege a szeretet, és ismételjük többször: Az én szerelmem és én az Övé: Dilectus meus mihi et ego illi (Én 2, 16).

Cselekvő jelenlét

Kimondhatatlan csodák történnek bennünk, és nem is gondolunk rá!

Az Atya szüntelenül önmagát adja általunk a Fiának.

A Fiú önátadásában magával akar ragadni bennünket az Atyához.

A Szentlélek egyesíteni akar bennünket magával, hogy belekapcsoljon a szeretet-áradatba.

Krisztus, a szubsztanciális imádság, a tökéletes Dicsőítés, a teljes Áldozat itt van, bennünk. És az a kívánsága, hogy szolgálatában, melyet mint az Atya tökéletes Imádjója teljesít, bennünket önmagával egyesítsen.

Működése tisztító, megszentelő, megváltó.

Tisztító:

Szeretetével önzésünktől igyekszik megszabadítani.

Alázatosságával önmagunk illuzórikus túlbecsülésétől akar megtisztítani. „Hogyne lenne alázatos a keresztény misztika? Hiszen a csendes találkozások alkalmával, lelke mélyéig megrendülve, szemtől-szembe láthatja magát az isteni Alázatosságot!” (Bergson)

Nagylelkűségének sugalmazásával szeretne gyávaságunkból gyógyítani.

Megszentelő:

Mindent magáévá tesz, ami a mienk, és mindazzal gazdagít, ami az Övé. Mindazt a Magáévá teszi, ami bennünk legalább egy kis szeretettől át van hatva.

Mindazt, amit csak engedünk, hogy velünk és általunk tegyen, termékennyé és gyümölcsözővé teszi.

Megváltó:

Testünkön veszi meg, ami szenvedéséből hiányzik Teste, az Egyház javára. Testvéreink Szolgájává lesz bennünk. Így leszünk mi is részesei nagy szeretet-művének, az emberiség spiritualizálásának.

Krisztus mindig győz. Vele egyesülten mi is részesülhetünk győzelmében. Vele egyesülten mi is diadalmaskodhatunk a sötétségen, az elhagyatottságon, a világon, a rosszon és a halálon.

Diadalmaskodunk a sötétségen.

Jézus a Világosság. Aki Őt követi, nem jár sötétségben, hanem mindent az Ő fényében lát. Nem kell azért aggódnia, hogy mit mondjon: Krisztus beszél az ajkával.

Diadalmaskodunk az elhagyatottságon.

Krisztus, a Fő által, egyesülünk a világ minden keresztényével, a szenvedő, a küzdő és a diadalmas Egyház minden tagjával.

„Amikor imádkozol, imád a végtelenségben bontakozzék ki. Úgy imádkozz, mintha egyedül te lennél az egész emberiség” (de Gi-bergues).

„Jézussal és a világgal egyesülten, lassan, nagyon lassan szeretem a Miatyánkot mondani. Egyesülten minden lélekkel, egyetemes dicsőítéssé teszem: Krisztussal egyesülten végtelen értékű lesz mindnyájunk számára” (Marie Antoinette de Geuser).

„Az egyedül imádkozó mondhatja „mi” és a tömeg „én”. Ez úgy értendő, hogy a mindegyikben jelenlévő és a minden egyest eltöltő Szentlélek ereje által ott az egyben a sokaság, emitt pedig a sokaságban ugyanaz az egy Lélek van jelen” (Damjani szent Péter).

„Amikor Krisztushoz megyünk, nemcsak egy isteni Személyt találunk Benne, Aki irántunk való, egyedülálló Szeretetének hatalmával Magához vonz, hanem rátalálunk Nála minden testvérünkre, aki velünk együtt Nála van. Az egész Krisztust csak úgy szeret-hetjük, hogy Vele, Általa és Benne mindazokat is szeretjük, akiket összegyűjtött. Ez a keresztény egység szelleme. Életközösséget jelent mindazokkal, akikkel Krisztusban egyesültünk” (Antoine Martel).

Diadalmaskodunk a világon.

Bennünk akarja mondani: Meggyőztem a világot: Ego vinci mundum (Jn 16, 33). Egyes emberekben vannak akadályok, melyeket csak Krisztus tud legyőzni. Bennünk akar élni, hogy kibékítse a világot Atyjával, hogy imádkozzék bennünk azok nevében is, akik nem imádkoznak. Bennünk akar élni, hogy bűnbánatunkkal eleget tegyen minden bűnért, hogy a mi szeretetünkkel szeressen. A mi szeretetünk ezáltal hatalmasabb lesz, mint a testvérgyilkos gyűlölet vadsága.

Diadalmaskodunk a rosszon.

Szeretete eltakarja a bűnök sokaságát. „Egy szeretetaktus ki-egyenlített ezer káromkodást” – mondta Jézus Benigna Consolata Ferrero nővérnek. Egyetlen felemelkedés, egyetlen jóvátétel erő-

feszítése több örömet jelent Szívének, mint amennyi fájdalmat ezer bűn.

Diadalmaskodunk a halálon.

Krisztus legjelentéktelenebb cselekedetünknek is végtelen értéket ad. Gondolatunk, szavunk és cselekedetünk hatása Általa lesz térben és időben végtelen. Az ember sosem tudhatja, milyen sok jót tesz jócselekedetével. Lelkek láthatják munkánk hasznát, akik csak több évszázad múlva születnek majd meg.

URUNK SZAVAI

Kedves pap fiam, nem szeretném, ha csak pontos és megbízható szolgálóm lennél! Azt akarom, hogy barátom, igazi, szerető barátom légy: Már nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem barátaimnak: Jam non dicam vos servos, sed amicos (Jn. 15, 15).

A „te” barátod vagyok:

Imádkozz mindig velem!

Imádnak csak akkor van súlya, ha az Enyémmel egyesül. Velem könnyű imádkozni: Én szüntelenül imádkozom! Mindig él, hogy imádkozzék: Semper vivens ad interpellandum (Zsid. 7, 25). Szüntelenül: Sine intermissione (1 Thessz. 5, 17). Ugyanazt mondja: Eundem sermonem dicens (Mk. 14, 39).

Egyesítsd kiáltásodat az Enyémmel, kérésedet az Enyémmel, könyörgésedet az Enyémmel.

Vesd bele magad teljesen az én imádságom szüntelen áradatába, melyet benned, érted és testvéreidért mondok.

Szeretném, ha gyakrabban jönnél Hozzám néhány pillanatra, hogy tanácsomat kérd, utasításomat hallgasd.

Nem azt kívánom, hogy egész nap a templomban maradj! De időnként virrassz velem egy keveset. Egy órát virrasztani velem: Una hora vigilare mecum (Mt. 26, 10).

Ne hozd föl ürügyül, hogy kevés az idő. Nem azok a legkedvesebbek Nekem, akiknek mindig van szabad idejük, hogy imádkozzanak, hanem azok, akik áldozataikkal győznek meg szeretetükről.

A „te” barátod vagyok:

Gondolj arra, amit érted és neked tettem. Örök szeretettel szerettelek: In caritate perpetua dilexi te (Jer. 31, 3).

Azért jöttem, hogy életed legyen és bőségben legyen.

Halálküszödmemben rád gondoltam, véretem érted vesztettem /:Pascal, Mystère:/

Gondolj a sok kegyelemre, amit nyertél. Gyengét a porból felkarol: De stercore erigens pauperem (112 Zs.7.).

Gondolj a sok kegyelemre, amit általad árasztottam a világra. Én választottalak titeket, és arra rendelvelek, hogy menjetek és gyümölcsöt hozzatok, és gyümölcsötök megmaradjon: ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis et fructus vester maneat (Jn. 15,16).

Gyakran ajánld föl nekem azokat, akiket rábíztam. Én vagyok az ő megszentelődésük. Az igazi Erő kimeríthetetlen forrásából Belőlem áradó sugárzás meg tudja gyógyítani és át tudja alakítani őket. Erő áradt belőle és mindenkit meggyógyított: Virtus de illo exibat, et sanabat omnes (Lk. 6,19).

Egyesülj mindazokkal, akik Engem szeretnek, és azok nevében, akik nem ismernek, éreztesd velem szereteted igaz voltát.

A „te” barátod vagyok:

Szívednek rokonszenvre van szüksége: talán szenvedsz a magányosságtól, különösen a megpróbáltatásokban.

Ne ütközz meg ezen. A Getszemani kertben nekem is szükségem lett volna egy kis vigasztalásra.

Jöjj hát Hozzám!

Egyedül Én értelek meg egészen. És azért engedem néha, hogy az emberek félreértsenek, mert azt akarom: ne legyen más felüldülésem, mint a menekülés hozzám, egyedül én érthetek meg.

Sose utasítottalak el. Aki hozzám jön, azt nem dobom ki: Eum, qui venit ad me, non ejiciam fora (Jn. 6,57).

Belőlem mérítheted mindazt, aminek híjával vagy:

az Alázatosságot: Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű: Discite a me qui mitis sum et humilis corde (Mt. 11,29).

a Szeretetet: hiszen Én vagyok a Szeretet. Isten a szeretet: Deus caritas est (Jn. 4,8).

az Erőt: Meggyőztem a világot: Ego vinci mundum (Jn. 16,33).

a Hitet: Én vagyok a világ világossága: Ego sum lux mundi (Jn. 8,12).
Út, igazság, élet: Via, veritas et vita (Jn. 14,6).

az erényt: az erény gyógyító hatással sugárzik belőlem.

Végy mindebből amennyit akarsz, amennyire szükséged van, hiszen kimeríthetetlen kincsestár vagyok. Meríts bátran Belőlem!

A „te” barátod vagyok:

Ha önmagadat keresed, megtalálsz ugyan, de a semmi lesz az, amit találsz.

Ha engem keresel, megtalálsz, és akkor a Végtelenséget találsz meg.

Add hát nekem mindazt, amid van:

Add nekem az értelmedet, hogy eltöltsem az Én gondolataimmal.

Add nekem a szívedet, hogy átjárja az Én szeretetemet.

Add nekem az akaratodat, hogy átjárja az Én energiám.

Jobb adni, mint kapni. Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért: Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis (Jn. 15, 13).

Adj gyakran alkalmat, hogy neked és -- általad -- másoknak adhassam Magam.

De csak annyira adhatom magam neked, amennyire te Nekem adod magad. Nézd, az ajtó előtt állok és zörgetek. Aki meghallja szavamat, és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek, és velem ékezem, ő meg velem: Ecce sto ad ostium et pulso, si quis audierit vocem meam, et apparuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum (Jel. 3, 20).

Add nekem a bűneidet, hogy megbocsássam; sokkal jobban szeretlek téged, mint ahogy te szereted a bűneidet, és Szívemben nagyobb a megbocsátási készség mint amekkora a te készséged a bűnre;

add nekem a hibáidat, meggyógyítom;

add nekem a képességeidet, hogy kifejlesszem;

add nekem gondjaidat: eloszlatom;

add nekem vágyaidat: megvalósítom;

add nekem a szenvedéseidet: megvigasztallak;

add nekem keresztedet: megtanítalak, hogyan kell hordozni.

Légy bizalommal Hozzám! Van tapasztalatom!

A „te” barátod vagyok:

Munkádat Velem egyesülten végezd, tudom, mi a munka. Nemde ez az ács? Nonne hic est faber? (Mk. 6, 3).

Óvakodj a lázas tevékenységtől, mert elveszted hidegvéredet és az eredményes munka áldását.

Tudod jól: ha nem Én beszélek ajkaddal, ha nem Én szeretek a szíveddel, cselekedeteid, szavaid hatástalanok maradnak. Viszont: Aki Bennem marad és Én őbenne, az bő termést hoz: Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum (Jn. 15, 5).

Beszélg velem többször a munkádról, mert így szorosabb kapcsolatban dolgozhatsz velem, és megkönnyíted az együttélést.

Lásd be őszintén, hogy a nagy együttesben csak egy kis alkotóelem vagy, de a felelősség nagy...

Magadban semmi sem vagy, és mindenre képtelen – viszont a munka, amelyre meghívtalak, mérhetetlen nagy: az emberiség megváltása. Körülvesz és eláraszt mindenfelől. Előtted mások is dolgoztak, mások veled együtt dolgoznak, utánad ismét mások fognak rajta dolgozni. De amit te elmulasztasz, amit te nem teszel meg, azt senki sem pótolhatja.

Egyesülj velem, hogy munkád gyümölcsöző legyen. Aki nem gyűjt Velem, szétszór: Qui non congregat mecum, spargit (Mt. 12,30).

A „te” barátod vagyok:

Különösen akkor igyekezz Velem egyesülni, amikor szenvedsz; így lehetővé teszed Számomra, hogy benned teljesítsem be azt, ami hiányzik az Én szenvedésemből Testem, az Egyház javára.

Természetes, hogy vannak nehézségeid. Mindaz, aki buzgón akar élni Krisztusban, üldözést szenved: Omnes qui pie volunt vivere in Christo persecutionem patientur (2 Tim. 3,12).

A barátságot leginkább a közös szenvedés kovácsolja össze.

Lázadozás helyett köszönd meg nekem, hogy részesévé tettelek a legfontosabb munkának, testvéreid megváltásának.

Igy értheted meg egyik szolgálóm szavait: „Van olyan kölcsönös szeretet, amelyet csak a kereszt elégít ki.”

És most, fiam, barátom, előre, bizalommal!

Veled vagyok – melletted vagyok – benned vagyok.

Én magam leszek a jutalmad! Én vagyok a te igen nagy jutalmad: Ego merces tua magna nimis (Gen. 15,1).

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Hiszek-e az intenzív és mély lelki élet szükségességében? Tapasztalhattam: Ha nem vigyázok, elvesztem a kapcsolatot Istennel... és a romlott természet rohanvást tér vissza.

2. Nem hiányzik-e belőlem a gyakorlatibb, apostoli életemhez jobban illő belső élet? Úgy kellene felfognom a belső életet, mint valóságos együttműködést a bennem élő Krisztussal. Hiszen Ő

szeret engem, és gyengéd szeretetében odáig megy, hogy rám hagyatkozik.

3. Hiszem-e a valóságos Jelenlétét bennem? Ennek megfelelően viselkedem-e?

4. Krisztus valóban és mindenben a legjobb Barátom, szívesen látott vendége-e a lelkemnek?

5. Tekintettel vagyok-e rá?

6. Beszélgetek-e néha Vele?

7. Igyekszem-e kötelességeim teljesítése közben egyesülni Vele?

8. Biztos, hogy hiszek a szeretetében. De hiszek-e rendületlenül személyes szeretetében is? Szeretett és önmagát adta értem: Dilexit me et tradidit semetipsum pro me.

9. Hanyagságaimnak nem az-e az oka, hogy nem eléggé élő a hitem ebben a gyengéd és könyörülő Szeretetben?

10. Mennyiben befolyásolja Krisztus a gondolataimat, szavaimat és cselekedeteimet?

11. Törekszem-e arra, hogy értelmemet az Ő gondolatai töltsék el, szívemet az Ő érzelmei, akaratomat az Ő isteni energiái has-sák át?

12. Egyesülök-e időnként a bennem élő Krisztus szüntelen Mi-
atyánkjával? Vagy a Szentostya szüntelen följajánlásával a világ oltárain?

13. Az emberek üdvének megszállottja vagyok-e?

14. Akikkel találkozom, vagy akikkel a mindennapi életben dol-
gom akad, az embereknek a külsején keresztül látom-e a lelküket és ezekben a lelkekben Krisztust, Aki él, vagy élni akar bennük?

15. Szoktam-e embertestvéreimre az Isteni Mester áldását kérni?

ELHATÁROZÁSOK

1. A reggeli felkeléskor mindig felveszem a kapcsolatot a bennem élő Istennel. És egész napomat őszintén Hozzá igazítom: mindent neked, Uram, mindent érted, Uram!

2. Többször fogok gondolni Isten jelenlétére, különösen, ha egyedül vagyok. Néha félbeszakítom a munkámat és szemem lehunyva imádom Őt néhány pillanatig belső szentélyemben. Ezt a szentélyt nevezte sziénai szent Katalin „cellának”, szent Teréz pedig „lelki várkastélynak”.

3. Munka közben kifejezetten egyesülök vele, hogy teen-

dóimet úgy végezzem, hogy a Tőle való függés átjárja a munkámat.

4. Felhasználom a jövés-menés idejét, szabad perceimet (bármilyen kevés is akad!), hogy Vele beszélgessek. Ez a beszélgetés a vérmevsékletek különbözősége szerint más és más lehet. Lehet szavak nélküli is, hiszen Isten közvetlenül megérti a gondolatainkat.

5. Gyakran följánlom Krisztusnak az embereket, főleg, akik körülöttem élnek: áldja meg, gyógyítsa meg, vigasztalja, alakítsa át őket.

6. Az emberek külseje mögött mindig meg akarom látni a lelküket. Semmi más nem mélyítheti el jobban belső életemet (akár munka közben is), mint a hitnek ez a tekintete. Ezt állandó szokássá kell tennem. Nemcsak a rámbízottakra vonatkozik ez, hanem mindazokra, akikkel napközben csak találkozom.

7. Teendőim közben gyakran igyekszem elmerülni Jézus Krisztusban, in Christo Jesu. Krisztus nevében cselekedni: In nomine Christi agere. Ő vegye igénybe ajkamat beszédre, kezemet áldásosztásra, szívemet Szeretete céljára.

8. Nemcsak a munkámat eredményessé tévő eszköznek tekintem az imádságot, hanem följánlom Istennek magát a munkát. Följánlom, hogy az imádság órájában viszont kiérdemeljem a mélyebb és bensőségesebb kapcsolat kegyelmét. Nemcsak azért imádkozom, hogy jobban dolgozzam, hanem azért dolgozom, hogy jobban imádkozzak.

9. A papnak áldozatot kell följánlania: Oportet sacerdotem offerre. Gyakran följánlom az Atyának Fiát, a nagy Imádkozót.

„Jézus Krisztus!”, mondta Marie Antoinette de Geuser, „nekem elég. Ő az áldozatom, akit szüntelen följánlhatok az Atyának lelkem áldozatával együtt. Ez a följánlás kitölti az én semmiségem feneketlen mélységét.”

10. Nem fogok megijedni, ha ezt a belső életet néha nehéznek találom. Alázatosan újra kezdem, ugyanolyan erőfeszítéssel. Meggyőződésem, hogy jóakaratom jutalmául Isten könyörül rajtam.

OLVASMÁNY

Istenem, imádott Háromság, segíts, hogy egészen megfeledekezem magamról. Hogy tántoríthatatlanul és állhatatosan Beléd merüljek, mintha már az Örökkévalóságban volnék. Add, hogy semmi ne tudja megháborítani a békémet, ne tudjon elszakítani tőled, Változatlan! Add, hogy minden pillanat közelebb vigyen misztériumod mélységeihez.

Adj nekem békét. Tégy mennyországoddá, szeretett lakóhelyeddé és pihenő otthonoddá. Add, hogy sose hagyjalak Magadra, hanem mindig egészen Veled legyek, virrasszak hitben, imádságban, imádásban, a Te teremtő tevékenységed szolgálatában.

Szeretett Krisztusom, szeretetből Keresztrefeszített, szeretnék Szíved jeyese lenni. Szeretnélek elborítani dicsőséggel, szeretnélek szeretni a halálig. De érzem gyengeségemet. Ezért kérek, hogy öltöztess magadba, egyeítsd lelkemet Lelked minden mozdulásával, add, hogy elmerüljek, elvessek Benned, hogy életem csak a Te életed sugárzása legyen. Jöjj hozzám mint imádkozó, mint Megváltó, mint Üdvözítő.

Örök Ige, Istenem Igéje, azt akarom: legfőbb elfoglaltságom legyen, hogy Téged hallgatlak. Tanulékony leszek, hogy mindent Tőled tanuljak. Minden sötétségen keresztül, minden elhagyatottságban, minden tehetlenségemben mindig Rád akarok figyelni, és a Te világosságodban akarok maradni. Ó, szeretett Csillagom, igézz meg, hogy ne szabadulhassak sugárzásod fényétől.

Ó, emésztő tűz, szeretet Lelke! Jöjj, tölts el kegyelmeddel, hogy az Ige számára új emberiség legyek, akiben misztériumait megújíthatja.

És te, Atyám, hajolj szegény kis teremtményed fölé. Ne láss benne mást, csak a nagyon Szeretettet, akiben kedved telik.

IMÁDSÁG

Boldogságos szent Szűz, aki egy voltál Jézussal, ahogyan senki más a világon, add, hogy ez a gondolat: Ő jelen van bennem, növelje nagylelkűségünket, és őrizzen meg, hogy nyugalomban, bizalomban és békességben hűségesen egyek maradjunk Vele. Amen.

JÉZUS KRISZTUS FÖLSÉGE MIATT ÚGY KELL VÉGHEZVINNÜNK A KIS TETTEKET, MINTHA NAGYOK VOLNÁNAK, HISZEN Ő TESZI AZOKAT BENNÜNK, ÉS ÉLI A MI ÉLETÜNKET. A NAGY TETTEKET PEDIG — MINDENHATÓSÁGA FOLYTÁN — KICSINYEKKÉNT ÉS KÖNNYÜEKKÉNT.

B. Pascal

IV.

ÉLŐ IMÁDSÁG

ELMÉLKEDÉS

A papnak, ha szabad így kifejezni, „hivatásos” imádkozónak kell lennie. Jól megértették ezt az apostolok. Amikor látták, hogy a gyakorlati élet követelményei nagyon igénybeveszik az idejüket, energikusan intézkedtek. Diakonusokat vettek maguk mellé, hogy ők kizárólag az imádságnak éljenek és az Igét hirdessék: Mi pedig majd az imádságnak és az Ige szolgálatának szenteljük magunkat: ... orationi et ministerio Verbi instantes erimus (Csel. 6, 4).

Imádkoznunk kell magunkért, imádkoznunk kell azokkal egyesülten, akik imádkoznak, és azok helyett, akik nem imádkoznak.

Legyen az imádságunk fölfelé tekintés, kiáltás, sürgető kérés.

Imádkozunk önmagunkért

Lelkünk mélyén érezzük, hogy milyen szegények vagyunk. Nélkülem semmit sem tehetek: Sine me nihil potestis facere (Jn 15, 5). Az Úr kegyelme nélkül semmire sem vagyunk képesek, semmik vagyunk.

Amíg a földön élünk, nem lehetünk biztosak a kegyelemben. Aki azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, el ne essék: Qui se existimat stare, videat, ne cadat (Kor. 10, 12). És mennyi kérni valóknak van! Mindenent kérnünk kell: a papnak nélkülözhetetlen, világitó, mélységes hittől kezdve, az apostol számára szükséges meleg és meggyőző szavakig, az ünnepélyesen vállalt kötelességhez való hűségtől (a felszentelt kötelességei), különösen a legtávolabb állók égő szomjúhozásáig (a misszionárius szomjúszága).

Isten koldusai vagyunk: Mendici Dei sumus – mondta szent Ágoston. Az alamizsna maga Isten és ezt az alamizsnát Tőle kell kérnünk a magunk és a gondjainkra bízottak számára.

Imádkozunk mindazokkal
egyesülten, akik imádkoznak

A földet és eget átfogó nagyszerű Communicantes-be, Szentek közösségébe kell bekapcsolódnunk a mérhetetlen szimfónia alázatos hangjaként. A szimfónia szerzője és karmestere maga Krisztus. Ő sugalmazza nekünk misztikus módon, mit kell mondanunk, mit

kell énekelnünk Atyja dicsőségére: A Miatyánk nagyszerű, szent témájára alkotott számtalan változatot.

Valójában csak egy igazi imádság van, és ez az Imádság maga Krisztus. Csak egy hang van, amely a föld színéről az égbe tör, Krisztus hangja, amely minden imádságot összegyűjt, egybehangol és magában egyesít.

Imádkozzunk mindazok helyett,
akik nem imádkoznak

Sokan vannak, akik nem tudják, nem merik, vagy nem akarják szemüket Istenre emelni.

A szentek egységének erejében jogunk van, és hatalmunkban áll, hogy helyettük cselekedjünk. Így beléjük áradhat egy kis isteni levegő, amely élettel telíti, és életben tartja őket. Ez úton talán elérhető: kedvük támad arra, hogy személyes kapcsolatba kerüljenek Istennel. Akkor már majd szomjazni fogják az istenit, és idővel talán ők is testvéreik segítségére lehetnek.

Imádságunk legyen fölfelé tekintés

Imádságunk sokszor erőtlen, mert elmulasztjuk, hogy belső, lelki tekintetünket isteni Beszélgetőtársunkra függesszük. Így imádságunk csak a semmibe hatol, és unalmas ismétléssé válik. Gyakran éppen ez a felfelé irányított tekintet a legékesebben szóló imádság. Annyi mindent lehet kifejezni a hit, a bizalom, a szeretet tekintetével! Krisztus tekintetének és a mi tekintetünknek a találkozás a leghatásosabb beszélgetés: a lét legmélyére hatol és biztosítja az éltető cserét. Mindaz, ami az ember, azzá lesz, ami Isten, és mindaz, ami Isten, azzá, ami az ember.

Oh, csodálatos kapcsolat! O, admirabile commercium! „Nézem Őt és Ő néz engem!” Az arsi paraszt mondata a maga egyszerűségében legigazibb kifejezése az imádság lényegének.

Imánk kiáltás legyen

„A tökéletes imádság – mondta Isten szíénai szent Katalinnak – nem a szavak sokasága, hanem a vágy heve, amely a lelket hozzá emeli.”

Hogyan is várhatjuk, hogy Isten meghallgatja kérésünket, ha úgy vanunk, hogy alapjában véve nem is kívánjuk annyira a teljesülését? Sok imádságunk eredménytelen marad, mert nem lelkünk mélyéről feltörő kiáltásként hangzik. „Imádságunknak – mondta folignoi szent Angéla – belső kiáltásnak, erőszakos, erős, hangos, ismételt kiáltásnak kell lennie, amely kieroszakolja a kegyelmet a mennyei Atya szívéből”.

Az erőszakosak ragadják magukhoz (a mennyországot): Violenti rapiunt illud (Mt 11,12). Ha több szenvedélyt tanúsítanánk kéréseinkben, biztosan eredményesebbek lennének. Ha akkora hitünk lenne, mint a mustármag, hegyeket helyezhetnénk át.

Imánk sürgető kérés legyen

Imádság közben túl félénkek, túl tartózkodóak vagyunk. Mit féltek? Quid timidi estis? (Mk 4,40). Egy toursi szent ember, Dupont, jobban megértette, hogy milyen imát szeret az Úr: Amikor kértek valamit Istentől, ne köntörfalazzatok; mondjátok meg neki egyszerűen, amit akartok, törjetez egyenesen a célra és mutassátok meg, hogy nem tágítottok. Ismételjétek fáradhatatlanul. Végül feltétlenül meghallgatást nyertek.

Van-e jogunk ilyen sürgetően kérni valamit Urunktól? Van!

Ez a jog a nélkülözést szenvedő joga Annak a Szívén, Aki a Könyörületesség.

Ez a jog a bizalom joga annak a Szívén, aki maga a Hatalom és a Jóság.

Ez a jog minden szeretett lény joga a végtelenül szerető Lény Szívén.

Viszont az Úrnak is joga van, hogy tőlünk sokat követeljen. Az így értett imádságnak egyik feltétele, hogy nem tagadunk meg semmit az Úrtól. És éppen ez az egyik legjobb módja annak, hogyan éljük papságunkat.

„Uram, mindenestül neked adtam magam, és kész vagyok, hogy mindent neked adjak apránként is. Mindig „igent” mondok akaratodra. De te, Uram, ezzel szemben, ne tagadd meg tőlem azokat a kegyelmeket, amelyeket Jóságodtól azok számára kérek, akiket rámbíztál.”

URUNK SZAVAI

Ott térdelek gondolatban a hegyen, az imádkozó Úr mellett. Buzgón kérem, hogy tanítson meg igazán imádkozni. Hallgatom a választ:

Szűntelenül kell imádkozni és nem szabad belefáradni: Oportet semper orare et non deficere (Lk. 18,1).

Fiam, kiválasztottalak, hogy az „imádság embere” légy. Amennyit az imádságod, annyit ér a munkád. Munkád csak akkor lehet eredményes, ha élő imádság kifejezése.

Minden papi kötelességed között az első az imádság. Imád minden más feladatodat egybefoglalja. Hiszen másik Önmagamnak, folytatásomnak kell lenned. Én pedig maga az Imádság vagyok, a lényegi imádság, Atyám imádója, Aki az Ő tökéletességét kifejezem.

És egyben Én vagyok az egyetemes Koldus, aki átélem az emberiség minden nyomorúságát. Örökké élek, hogy közbenjárjak értetek: Semper vivens ad interpellandum pro vobis (Zsid. 7,25).

– Ez így van, Uram. Vannak is pillanatok, amikor úgy érzem, hogy szorosán egyesülök Veled, és tudatában vagyok annak, hogy a Te nevedben cselekszem. Beléd merülök, ahogyan a kehelyben a vízcsepp elkeveredik a borban. Vannak viszont máskor olyan pillanatok, amikor irtózatosan egyedül érzem magam. Ilyenkor csak önmagamot látom és minden nyomorúságomat. Vannak órák, amikor távolról sem vagyok másik Temagad.

Ilyenkor nézz bátran a szemembe, fiam.

Az imádság nem csak kérés vagy segítségül hívás, az imádság szemlélődés is. Aki szemlélődik, az idővel azonosul azzal, akit szemlél.

Őrizd meg érintetlenül és tisztán tekinteted rámvetett sugarát. Így a velem, léted Okával fönntartott kapcsolat erejével Én leszek erőd ereje, gondolatod gondolata, munkád munkája.

Tekintetedet függeszd rám hosszasan és szeretetteljesen... és meríts belőlem. Kincsestárad, gazdagságod és életed vagyok.

– Szomorú, Uram, de úgy van, hogy ezt mindig újra kell kezdenem. Mindig csak eimerülök a mindennapi élet ügyeiben, és – bevallom – amikor a munkával végzek, nem igen ízlik már az imádság. Sőt úgy érzem néha, hogy egészen elment tőle a kedvem.

Ez azért van, fiam, mert munkádat nagyon is a „te” ügyednek tekinted. Megfeledkezel arról, hogy az Atyám ügye, aki a te Atyád is, és hogy ketten együtt sokkal jobb munkát végezhetnének.

Nagyon is a magad erejére hagyatkozol, ez az oka idegességednek. Idegességed miatt viszont elveszted a nyugalmaidat. Egyesülj Velem, és Velem egyesülten tedd azt, ami a kötelességed. Tekintsd magad haszontalan és tehetetlen szolgának és Én leszek az erőd.

– Vannak, Uram, pillanatok, – nem tudnád ezt? – amikor erkölcsileg olyan letört, fizikailag olyan fáradt vagyok! Ilyenkor csak szórakozott és álmos imádság telik tőlem. Elmélgéseim -- néhány pillanatnyi fellángolás kivételével -- nevetséges és megalázó szórakozottsággal vannak telítve.

Légy nyugodt, fiam. Tudom, mi vagy, gyengeséged nem döbönt meg. És ha már nem leszel bártortalan, és megteszed, ami tőled telik, éppen ezek a gyengeségek tesznek alázatosabbá és okosabbá. Rávezetnek arra, hogy ne egyedül imádkozz.

Lásd, a papi ima mérhetetlen, totális ima. Az Én saját imám. Ima, amely Én vagyok, egyesülten misztikus Testem minden tagjával. Ez az ima annyira gazdag, hogy közületek senki nem végezheti egyedül. De Bennem, minden testvéretekkel egyesülten, mindegyitek külön-külön az egésztest mondhatja, annyira egyetlen imádság.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Megértettem-e azt az igazságot, hogy Krisztus a szubsztanciális ima, maga az Imádság és hogy kivülről nincs igazi imádság? Mint Istenember a maga egyetlen személyében valósítja meg az egész teremtett világ állandó följajlását az Atyának.

2. Értem-e a másik igazságot: Hogy úgy adhatom Krisztust a világnak, ahogyan Őt szemlélem? A szemlélteket másoknak továbbadni: *Contemplata aliis tradere*.

3. Meggyőződés-e, hogy az imádságra fordított idő sosem vész kárba, ha az énem egyesül Krisztus egyetemes imájával? Hisz Ő bennem imádkozik és magába foglalja testvéreim imáját is.

4. Hiányzik imámból a lendület, az értelem? Sokszor nem éppen azért-e, mert elvégzendő kötelességnek érzem? Pedig a legjobb eszköznek kellene tekintenem lelki életem színvonalának fenntartása, a velem kapcsolatban állók étellel táplálása érdekében.

5. Miért hiányzik imámból oly gyakran a lángoló hév? Miért hasonlít a füstölőhöz, amelyben kialudt a parázs? Nem azért-e, mert nem tekintek isteni Beszélgetőtársam szemébe, és mert szeretetem kihűlt?

6. Munkám talán azért nem készíti elő az imádságra, mert önátadásomban sok volt belőlem és kevés Istenből? A lelki javak megsokszorozódnak, ha szétszjtjuk. Hiszen megfigyelhettem, hogy ha pl. gyóntatás közben igyekeztem egyesülni Krisztusnak minden emberért mondott imájával, ez számomra is jó ima volt.

7. Fontosnak tartom-e, hogy mindig „szólóvessző” legyek Krisztuson? Akarok-e csak az Ő szellemében, csak az Ő befolyása alatt cselekedni?

ELHATÁROZÁSOK

1. Mindent az imádság szellemében akarok tenni: minden kegyelem, és minden az Úr dicsőségére szolgálhat.

2. Több életet kell belevinnem imámba. Isten előtt szívünk vágyakozása ad erőt kiáltásunknak.

3. Örömmel igyekszem gyakran egyesülni Krisztus szüntelen imádságával és folytonos följajánlásával.

4. Egyesülök Krisztusnak paptestvéreimben és minden testvéremben mondott imájával azok nevében is, akik nem imádkoznak.

5. Gyakran gondolok híveim szükségleteire, különösen azokéra, akik kételkednek, akik küzdenek, akik szenvednek, akik elesnek – és följajánlom őket az isteni Mesternek, a Föltámadás és az Élet gyógyító Sugárzásának.

OLVASMÁNY

Minden keresztény embernek az imádsága az egyetemes imádság része és így töredék ima. Ima, amely csak a többiek imájával együtt nyer értelmet és ölt alakot.

Gyakran megfeledkezünk arról az igazságról és ez a feledékenység az oka sok csüggedésnek és csalódásnak. Az ember szeretne sokat és úgy imádkozni, ahogyan kell. Az ember szeretne olyan imákat mondani, amelyek valamilyen méltók a meghallgattatásra; önmagukban értékes imákat, amelyekkel merészelt megjelenni Isten előtt. És az ember csak szórakozott, lagymatag szavakat dadog, elmélkedéseiben pillanatnyi fellángolások neveltséges és megállító szórakozottsággal váltakoznak. Ha aztán ez a nyomorúságos erőfeszítés ismétlődik, az önbizalmat kedvetlenség váltja föl. Odajut az ember, hogy lebecsüli az imát, hiszen nem lehet büszke rá. Ezentúl csak annyit imádkozik, amennyit bűn terhe alatt köteles.

Isten azonban mást vár tőlünk mint a mi saját szívünket, lagymatag szívünket! Hiszen jól ismeri! Miért ne tehetnének éppen ezek a gyengeségek alázatosabbá, könyörgőbbé, más szóval „imádkozóbbá”? Magányos imánk elégtelenségének a tudata leszoktathatna arról, hogy egyedül imádkozzunk.

Tehát a magányos ima értéktelen? Mi várható a szervezetről leválasztott tagtól? Imánk önmagában részima, befejezetlen. Hiányzik belőle a tűz, az összeszedettség, röviden: a lényeg. Szabad megdöbenni, hogy a résznek az

imája csak részimádság? Szabad megdöbbsenni, hogy a legfontosabb, a hév és a bensőségesség, csak akkor valósulhat meg, ha a többi részimákkal kapcsolatba jut?

Lázadozás helyett fogadjuk örömteli szívvel ezeket a hiányosságokat. És az ellenük való küzdelem lesz az a tiszteletadás, amit Isten vár tőlünk. Azokat a hiányosságokat pedig, amelyek gondolatmódunkból – különös és nagyon tökéletlen gondolkodás! – és akarasmódunkból következnek, fogadjuk el azért, mert Isten teremtett így gondolkozó és így akaró embereknek. De azért is, mert ezek jelölik meg helyünket és szerepünket az emberek együttesében, és ennek az együttesnek Isten előtti imádságában.

Mindez csak az individualista előtti akadály és hiányosság, a katolikus gondolkodásban az összetartozás követelménye és eszköze.

A keresztény ima mérhetetlen, totális és kollektív ima. Szimfónia.

A szimfóniában egy hangszer sem játssza az egész darabot. Mindegyiknek megvan a maga szerepe. Egyeseknek csak néhány tompa hangot kell ismételnük, mindig ugyanazt; mások majdnem mindig hallgatnak, csak néha törnek ki hirtelen, vagy hallatnak magányos futamot; ismét mások néha jelzik a darab témáját, fátyolozott hangon, ismét mások végigzengik azt, amit a többi csak előre sejtetett: a dallam világos hangját, amelynek lendületes vonalát a társai uralják. Ezek megismétlik, majd – miután néhány pillanatig zengtek, elhallgatnak, és mások veszik át tőlük a hangot. A dallam egyikről a másikra száll át – ezek ismét és ismét felveszik –; így bontakozik ki, így érvényesül és ragadja magával az egész együttest. Benne minden megfelel egymásnak, minden feloldódik és kiegészül. És minden hangszer minden hangja egyetlen melódiába egyesül. Ezt a melódiát egyik sem énekelheti egyedül, annyira gazdag; de a többivel együttesen mindegyik az egészet énekl, annyira egy.

Ilyen a keresztény ima is. Minden tag a maga szerepét mondja. Természet, értelme, figyelme és belső heve szerint. Ezek a sajátosságok teszik imáját személyes és egyetlen imává, mert nincs két egyforma egyéniség. Ezért az Isten iránti szeretetnek van olyan módja, ahogyan egyedül csak ő tud szeretni, egy sajátos hang, amelyet csak ő képes megszólaltatni. És így, ahogy ezek a részletek az ő személyes imádságai, egyúttal meghatározzák azt a helyet is, amelyet az együttes imájában be kell töltenie, és amelyet más nem tölthet be helyette.

Imádkozzék tehát ki-ki a maga módján, kövessen el minden lehetőt a szórakozottság és lanyhaság leküzdésére, de ne döbbenjen meg, ne keseredjék el, ha imádságában sok hiányosság marad. A zenekarban minden hangszernek kürtnek kell lennie, és egyszerre kell szólania? Mindenkinnek külön-külön tökéletes imát kell végeznie, amely neki magának elégséges? Hiszen mindnyájan csak tagjai az egyetemes emberiségnek, és csak együtt imádkozhatnak!

Az imádság a közösség kórusa. Némelyek csak nehézkes és színtelen imát tudnak mondani, mások az álmodozás ellen küzdenek, ismét mások minden jóakarattal ellenére csak álmodoznak valami vallásos téma fölött... Vannak, akik egy kissé jobban csinálják, mások még jobban, ismét mások néha, pillanatokig, majdnem tökéletes, majdnem méltó imát mondanak. Ezek valószínűleg ismeretlenek amazok, de önmaguk előtt is. Ezek is, amennyire ezt egyáltalán mondani lehet, elvesznek az együttesben. Imádkoznak, majd a szórakozottság, az élet gondjai kerítik őket hatalmukba, és mások folytatják, aztán megint mások. Az imádság folytatódik, fejlődik, egyikről a másikra száll át, de amit minden egyes mond, az mindig megtalálja a kíséretét, jelentését, sőt arculatát azáltal, amit a többiek mondanak. Ez az egésznek a jelentése: senki sem mondja az imáját magának egyedül, de mindenegyes, a többivel egyesülve az egészet mondja azokkal, együtt.

É. MERSCH

IMÁDSÁG

Uram Jézus, aki azt kívánod tőlünk, hogy hivatásos imádkozók legyünk, áraszd ki paptestvéreimre és rám is bőségesebben a Te lelkületedet. Befolyására munkánkat dicsőítővé változtatjuk, mert az Atya igazi fiaiként dolgozunk és mi magunk is élő imádság leszünk. Amen.

HA ROSSZUL VAGY KEVESEBBI IMÁDKOZUNK, FELELŐSEK VAGYUNK MINDAZÉRT A JÓÉRT, AMELYET IMÁNKKAL TEHETTÜNK VOLNA, DE AMIT IGY ELMULASZTOTTUNK.

Ch. de Foucauld

V.

BREVIÁRIUMUNK

ELMÉLKEDÉS

A breviáriumban örömet, pihenést, támaszt kellene találunk. Miért lesz mégis belőle oly könnyen terhes kötelesség?

Talán az az oka, hogy engedjük magunkban eltompulni a hivatásbeli küldetés igazi értelmét, amelyet az Egyháztól nyertünk alszerpappá szentelésünk napján?

Vagy talán azért, mert elhanyagoljuk azokat az eszközöket, melyek segítségével pedig a breviárium a magunk és testvéreink javára szolgáló igazi imádsággá válna?

Csak akkor értjük meg, hogy milyen nagyszerű feladatot bízott ránk az Egyház, ha arra gondolunk, hogy csak egyetlen imádság van a világon – és ez az Úr Jézus Krisztus imádsága. A mi imánk csak annyira értékes, amennyire Krisztus imádságának kifejezése vagy amennyire Krisztus imádságához csatlakozik, és beléje ömlik, mint a patak a folyóba, hogy elveszen az óceánban.

Jézus Isten nagy Imádója. Hiszen senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú: *Nemo novit patrem, nisi Filius* (Mt 11, 27). Csak a Fiú ismeri az Atyát, csak Ő érti meg az Atya tökéletességét, igazi értékét. Egyedül a Fiú dicsőítheti méltóképpen az Atyát.

Egyetlen, végtelen és csendes Szóban, amely Őmaga, fejezi ki az Ige annak a tökéletességét, aki Őt nemzi.

És az Ige testté lett: *Et verbum caro factum est* (Jn 1, 14). Az Ige testté lett, de testet öltve is az Atya végtelen dicsőítése maradt. Az Atya dicsőségének kisugárzása: *Splendor gloriae Patris* (Zsid. 1, 3).

Emberi ajkával szavakba öntötte az Örökkévalóságban végtelenül egyszerű szeretet- és dicsőítő-énekét. Az a forró vágya, hogy ezt a dicsőítő és szeretet-éneket, mint szüntelenül sokszorozódó visszhangot folytathassa téren és időn át. Ime, ez teszi breviáriumunkat fölségessé. Imádságunk a szent breviáriumban nem magányos imádság, nem egyéni ima, hanem mindegyikünkben a kollektív Krisztus imája, akinek mi az Egyház által rendelt „hivatalos” képviselői vagyunk.

Az emberi közösség szóvivői vagyunk, „testvéreink követői az Örökkévaló trónja előtt”. Őket az élet ezer gondja emészti, a Szentegyház bennünket rendelt arra, hogy őket képviseljük.

Amit az Ige általuk nem tud kifejezni, azt a mi ajkunkkal mondja el, a mi ajkunkkal éneklí. Amikor a száj szól, az egész test beszél. Így mi is a Szentegyház szája vagyunk, és magunkkal vonjuk az egész misztikus Testet abban a dicsóításban, amelyet az ég felé küldünk. A Szentlélek által sugalmazott szent szövegekkel magának Istennek tesszük lehetővé, hogy általunk zengjen dicsóító éneket Önmagának.

Részvételtjes, jóságos Atyaként, Isten megelégszik a jóakaratunkkal. És ha „pontosan” végezzük az officiumot, a szó szoros értelmében eleget tettünk kötelességünknek.

De minél több értelmet és szívet viszünk a breviárium imádkozásába, annál jobban esik, és annál több örömet is találunk benne!

Emlékezzünk csak: voltak az életünkben, mindannyiunk életében, órák, – talán felszentelésünkör vagy egy lelkigyakorlat alkalmával – amikor valóban „élveztük” a breviáriumot. Milyen rövidnek tűnt akkor, talán még sajnáltuk is, hogy olyan gyorsan befejeztük!

Természetesen nem várhatjuk, hogy az isteni Officium mindig ilyen érezhető örömet jelentsen. De arra igenis törekedhetünk, hogy megértsük azt a szerepet, amit papi életünkben be kell töltenie. Így lehet csak eredményesebb eszközzé önmegszentelődésünkben és apostoli munkánkban.

Önmegszentelődésünkben: Csak az igazán imádkozott breviárium teremt kapcsolatot Isten között és közöttünk. Természetes módon segít abban, hogy meghitt viszonyunkat Jézus Krisztussal elmélyítsük, mert Ő imádkozik általunk. Az általunk imádkozó Jézus arra kötelez, hogy Őt állítsuk minden tevékenységünk központjába, és lehetővé teszi, hogy megsokszorozzuk a hit, a szeretet és az imádás alkalmait.

Apostolságunkban: Mert vajon mi is hiányzik sok embernél, hogy megtérjen, hogy elszakítsa a földhöz fűződő kötelékeket és Istenhez emelkedjék fel?

Az isteni kegyelem!

És miért hiányzik a kegyelem?

Mert nem imádkoznak, vagy rosszul imádkoznak.

Ha mi, papjaik, az ő nevükben imádkozunk, elnyerhetjük számukra a hiányzó kegyelmet. Különösen ha – és ez a föltétel az isteni Officiumnál megvan – imánk nemcsak a mienk, hanem az egész Krisztus „hivatalos” imádsága.

URUNK SZAVAI

Kedves pap fiam! Lelki életedet a breviárium, mint központ körül építsd fel. Több pihenést, táplálékot, megújíhadást, apostolságot, küldetésudatot, sugárzást meríts belőle. Légy összeszedettebb a breviárium imádkozásánál. Használd föl a szöveget arra, hogy szíved bensőségesével szólj Hozzám azok nevében is, akik nem imádkoznak és egyesülve mindazokkal, akik imádkoznak.

Amikor a breviáriumot mondod, imádságod a végtelenségben visszhangozzék... Úgy imádkozz mintha te volnál egymagad az egész emberiség.

Akard jobban mondani a breviáriumot. Hiszen az imádság misztikus Testem nevében nagyon-nagyon fontos. Ennek a Testnek te is egyik igen szeretett tagja vagy. „Hivatalos” küldetést nyertél tőlem, hogy a többi tag nevében beszélj.

Törekedj külsőleg-belsőleg igazi papi magatartásra. Ennek elérése céljából imádkozz Velem! Imád csak akkor értékes, ha egyesül az Enyémmel. És Velem könnyű imádkozni, Én szüntelenül imádkozom. Imádkozz az Én imámmal együtt. Ömlszd imádat az Enyémbé. Ne szégyelj sürgetni, bátran követelőzz. Szeretem azt, ha alkalmatlankodva, sőt erőszakosan kérnek Tőlem valamit. Így engedem érvényesülni még jobban az emberi szabadságot.

Ha tudnád, kedves fiam, milyen nagy lehetsz, amikor a breviáriumot imádkozod! Egybefoglalhatod a világegyetem minden hangját, magadra veheted az egész emberiség minden gondját...

Te vagy a visszhangja az elesettek jajkiáltásának. Nem csak hic et nunc, a tér és idő egy bizonyos pontján vagy az Atya dicsőségét zengő örök himnuszomnak emberi kifejezése.

Ha tudnád, hogy milyen hatalom van a kezében, amikor a breviáriumot imádkozod! Gondolod, hogy ellent tudok állni annak, amit misztikus Testem kér a te szíved által, ha a te szíved csak egy kicsit is együtt dobog az Enyémmel, és így lélekben és igazságban imádkozik?

Ha a papok többé nem imádkoznák a breviáriumot, a világ megdöbbenne a rázúduló pusztuláson!

Ha a papok jobban imádkoznák a breviáriumot, a világ elámulna a kegyelmeken, amelyekkel elárasztanám, elámulna a kegyelem nyomán fakadó, boldogító átalakuláson.

Birtokodban van a forradalom leghatásosabb eszköze, amelyet ember csak bírhat. És megújítod a föld színét: Et renovabis faciem terrae.

Miért nem élsz vele?... Miért nem végzed jobban a breviáriumot?

Nincs elég bátorságod szembenézni az igazsággal: kegyelmem nélkül a világ megsemmisülne. Pap fiam neked adtam a kezembe a hatalmat, hogy kieszközöld a világ számára szükséges üdvözítő kegyelmet.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Azt a fontos szerepet tölti-e be nálam a breviárium, amely lelki életem, apostoli életem, papi életem felépítésében megilleti?

2. Szemembe ötlött-e, hogy felszentelésemkor együtt kaptam a tisztaság és a breviárium köteleességét? Tudatában vagyok-e annak, hogy az egyik kiegészíti a másikat?

3. Vannak kötelezéseim, amelyekben nem ismerek tréfát. Ide-sorolom-e a breviáriumot is?

4. Logikusnak tartom-e, hogy ha egyszer – bár apostoli munka miatt – felmentve érzem magam a breviárium kötelezése alól, többé semmi értelme nincs, hogy ezt mindennap meg ne tegyem?

5. Biztosítom-e a breviáriumhoz szükséges időt mindenáron a napirendemben, bármilyen áldozatba kerül is?

6. A szentmiseáldozat után a breviáriumot tekintem-e a legeredményesebben felhasznált időnek? Tudom-e, hogy a breviáriummal valósítom meg papi életem első célját? Mi pedig az imádságnak (szenteljük magunkat): *Nos autem orationi erimus* (Csel. 6,4).

7. Elvesztegetett időnek tartom-e a breviárium óráját, melyet azokra a percekre osztok be, amikor mást úgysem igen tudok csinálni?

8. Olyan időben és helyen teszek-e eleget a breviárium köteleességének, amelyek megkönnyítik az összeszedettséget?

9. Kiválasztok-e néha egy-egy zsoltárt, kapitulumot vagy verset elmélkedésemhez?

10. Igyekszem-e meg is érteni azt, amit mondok, vagy legalább Krisztus lelkiületével mondani, Aki általam imádkozik az egész emberiségért?

11. Az-e a benyomásom a breviárium befejezése után, hogy Istennel beszélgettem?

12. Érzem-e az Officium után, hogy jobban egyesültem Istennel és testvéreimmel? Belátom-e, hogy ha nem fordítok több gondot a breviáriumra, nem csodálkozhatok, ha nemcsak hogy nem találok benne semmi élvezetet, nemcsak hogy nem lesz számomra gyümölcsöző, hanem lassanként terhes köteleességgé válik, amitől az emberi igyekszik mielőbb megszabadulni?

ELHATÁROZÁSOK

1. Bátran és hűségesen teszek eleget a breviárium kötelességének. Sosem keresek ürügyet, hogy felmentve érezzem magam, kivéve a súlyos betegséget.

2. Időbeosztásomban előkelő helyet biztosítok a számáramra. Végeredményben ez hit és vallásos érzület dolga. Isten ezért bizonyára még inkább megáldja egyéb munkámat.

3. A breviáriumot az összeszedettség számára kedvező légkörben végzem. Ez tőlem függ. Szükségem van-e személyes megfontolásra e tekintetben, sőt esetleg helyesbítésre?

4. A breviáriumot őszinte szeretettel végzem:

– szeretetből Isten iránt, aki azt akarja, hogy szolgáljam Őt, hogy általam imádkozhassék. Minél több szeretetet viszek a breviáriumba, annál inkább segít viszont a breviárium, hogy a szeretet növekedjék bennem.

– szeretetből az emberiség iránt, mert Isten előtt nekem kell az emberiség tolmácsának, képviselőjének, követének lennem. Minél átfogóbbá tudom tenni az imádságomat, annál bőségesebben árad ki a kegyelem a világra.

5. Nem szabad belenyugodnom abba, hogy csak gépiesen végezzem a breviáriumot. Igaz, hogy vannak órák, amikor a „szegény emberi gépezet” képtelen többre; de – amennyire csak lehetséges – ilyenkor is szem előtt tartom, hogy Krisztus és embertestvéreim szóvivője legyek.

6. A nagyon fárasztó napok kivételével mindig arra törekszem, hogy örömet leljek a breviáriumban. Beleviszem értelmemet és szívemet. Igyekszem megérteni, legalább egy-egy rövidebb részt megjegyezni; mindenesetre pedig arra törekszem, hogy az igazi imádság lehető legnagyobb odaadásával végezzem.

7. Mielőtt belekezdénék, följajánlom magam Jézus Krisztusnak, följajánlom a szolgálatomat, hogy általam Ő dicsóítse az Atyát, Krisztus nevében: In nomine Christi. Rendelkezésére bocsájtom ajkamat, tőle veszem a szándékokat és Szívének érzelmeit magamévá teszem.

8. A breviáriumot embertestvéreim nevében imádkozom; a gondolattal, hogy kicsit Jézus képére alakítom magamat, magammal viszem őket: a földről az emberiséget.

9. Minden órát más szándékra ajánlok föl, de egyébként nem teszem komplikálttá.

10. A Glóriánál a Szentháromság jelenlétére gondolok.

11. Fáradság vagy úgynevezett lelki szárazság idején szívesen vállalom a terhet, amelyet ilyenkor a recitálás jelent. Így lesz az isteni Officium a dicséret áldozatává, Sacrificium laudis-szá, amely a keresztre feszített Jézus imájával egyesülten különösen meg tudja indítani Istent.

OLVASMÁNY

A breviárium megkezdése előtt felindítom a hitemet Krisztusban, aki a kegyelem által van a szívemben jelen. Azután egyesülök Vele abban a dicsőítésben, amellyel Ő dicsőíti Atyját. Kérem, hogy dicsőítse meg szent Anyját, a szenteket, különösen a napi szentet és védőszentjeimet. Egyesülök vele, mint az Anyaszentegyház fejével, mint a legfőbb Pappal, és kérem, hogy járjon közbe az egész Egyházért. Ezért egy pillantást vetek a rengeteg nyomorúságra, a nélkülözésre és szenvedésre, ami a földkerekséget elborítja: a betegekre, a haldoklókra, a kísértésben szenvedőkre, a kétségbeesettekre, a bűnösökre, szorongatottakra. Szívembe zárom minden ember fájalmát, szorongását, reményét. Kiterjesztem szándékomat Isten dicsőítését, a világ megváltását szolgáló intézményekre, a missziókra, az igehirdetésre... Végül azoknak a szándékaira gondolok, akik magukat imámba ajánlották, akiket szeretek, akik velem lélekben egyesültek, és így készülök arra, hogy mindenkiért közbenjárjak Krisztussal, aki mindig él, hogy közbenjárjon értünk, *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*. Majd azt mondom mennyei Atyánknak: „Atyám, nem vagyok méltó, hogy megjelenjek Előtted, de teljes bizalommal vagyok Fiaid szent embersége iránt, amely egyesült Istenségével. Fiadba kapaszkodva merészelek Előtted megjelenni, merészelek ragyogásodba behatolni, és az Igével egyesülten, dicséretedet énekelni.”

Sokat segít nekem a breviárium imádkozásában ez a gondolat: A Szentlélek a legfőbb Vezető, a tökéletesség Tanítója, akit az Atya és a Fiú adnak nekünk. Gyakran nagy örömet érzek a breviárium imádkozása közben, amikor rádöbbenek, hogy a Szentlélek imádkozik bennem „szavakba nem fog-

lalható sóhajtásokkal". És hogy a zsoltárokkal megvan az a vígasztalásom, hogy mindent elmondhatok a mennyei Atyának. A zsoltárok rendkívül sok mindent tartalmaznak! Amikor a zsoltárokat Szerzőjük, a Szentlélek vezetésével imádkozzuk, valóban elmondjuk Istennek minden bánatunkat, szükségünket, örömlünket, dicséretünket, dicsőítésünket, minden szeretetünket. Az egyes zsoltárok előtt ezt szoktam mondani: Mennyei Atyám, add nekem Szentlekedet, Pater coelestis, da mihi Spiritum tuum.

C. MARMION

IMÁDSÁG

Uram Jézus, aki azt akarod, hogy Neked szolgáljak, és így folytatódjék imádságod testvéreim, az emberek nevében és javára, Atyád dicsőségére, tárd fel előttem ennek az isteni szolgálatnak örömlét és értelmét.

Add, hogy, jobban megértsem a rámbízott feladat nagyságát és szépségét. Add, hogy a breviárium imádkozása számomra és paptestvéreim számára ne terhes kötelesség, hanem a szeretetnek és az örömlnek szüntelenül csörgedező forrása legyen, mindjobban elmélyülő gondolategységben Veled és papi szíveink egységében egymás között. Amen.

AKIK A BREVIÁRIUMOT IMÁDKOZZÁK, JÉZUS KRISZTUS TELJESÉGÉHEZ JÁRULNAK HOZZA: MERT Ő ÁLTALUK TERJESZTI EL ÉS SOKSZOROZZA MEG ATYJÁNAK DICSŐÍTÉSÉT!

M. Olier

VI.

LEGSZENTEBB ÁLDOZATUNK

ELMÉLKEDÉS

Mercier bíboros utolsó jótanácsként ezt mondta halálos ágyán a körülötte összegyűlt papoknak: „Egy gondolattal búcsúzom tőletek. Ha ezt megfogadjátok, megőrzitek papságtok minden értékét: Legfőbb gondotok az legyen, hogy a szentmisét jól mondjátok.”

A papi életszentség legbőségesebb forrása a Szentmiseáldozat. De a megszokás, az idő korlátozottsága, a fáradtság, az elkerülhetetlen szórakozottság megakadályoznak abban, hogy azt merítsük belőle, amit adhatna. Élesszük fel újra hitünket és buzgóságunkat azáltal, hogy gyakran választjuk elmélkedési tárggyul a szentmisét. Így jobban megértjük, jobban átérezzük, jobban éljük.

A jobban megértett Szentmise

A. – A Szentmise nem merőben szép külsőségekhez kötött szertartás, hanem mindig aktuális, élő valóság.

Sohasem becsülhetjük eléggé nagyra a mise szent liturgiáját. Ajkunk sosem ejtheti ki elég figyelemmel és elég tisztelettel a miseimádságok szavait, melyeknek egyike-másika az Ósegyháztól származott ránk, amelyeket 19 évszázadon át milliószor ismételt sok tízezer pap és a szentek ezrei. Beléjük kell hatolnunk, hogy megragadhassuk a szépséges szövegek mélységes valóságát.

A szentmise nemcsak liturgikus szertartás, hanem élő cselekedet, „Jézus Áldozata, amely az oltáron megújul, hogy Áldozatában vele egyesüljünk” (Mediator Dei).

B. – A Szentmise nem merőben ájtatossági gyakorlat, hanem Áldozat.

A szentmisében Jézus a térnek és időnek egy bizonyos pontján megjelenik és fölajánlja Magát, hogy ehhez a felajánláshoz hozzákapcsolja misztikus Testének fölajánlását is. De ezt csak annyiban teheti, amennyiben a misztikus Test kész magát fölajánlani. És éppen ez a döntő!

A közreműködés törvényét Isten alkotta. Ez a törvény szabályozza Isten és az ember viszonyát: Krisztus Áldozata ránk vonatkozóan csak annyiban hatékony, amennyiben mi a magunk részével hozzájárulunk.

A legszentebb Áldozat nemcsak ájtatossági gyakorlat, hanem valóságos Áldozat, amit csak magával a Főldozattal egyesülve mutathatunk be, aki magát a mi kezünk által ajánlja fel.

C.- A Szentmise mint Krisztus Áldozata a mi önfeláldozásunk is a keresztény közösség nevében és javára.

Ha jobban megértjük Jézusnak, a Papnak, Jézusnak, az Áldozatnak, az isteni Báránynak, Isten nagy Imádójának a szerepét, aki a mi nevünkben adja meg Atyjának az Őt megillető hódolatot, akkor jobban megértjük a szentmisét is.

Jobban megértjük a saját szerepünket is, a pap és az áldozat szerepét:

az egyetemes Szentegyház nevében, különösen pedig a misztikus Testnek szentmisénken résztvevő tagjai nevében cselekvő pap szerepét;

az áldozat szerepét, amely egyesül a Kálvária egyszere nagy Áldozatával, ha szívünkben ugyanazok az indulatok élnek, mint Jézus Szívében. Lacordaire mondta: „A papság az embernek Isten áldozatához kapcsolódó főldozása”.

De az ember csak azt érti meg jól, amit átérez és átél. Ezért a jobban megértett Szentáldozat kérdése a jobban szeretett és főleg a jobban átélt Szentmise kérdésén fordul meg.

A jobban átérett Szentmise

Igen, szeressük jobban a Szentmisét. Élveznünk kellene! Ne riadjunk vissza ettől a kifejezéstől. Naponta odalépünk az oltárhoz, Isten oltárához, aki Örömiünk akar lenni. Istenhez, aki Örömiöm és ujjongásom: Ad Deum, qui laetificat (42 Zsolt. 4). És Isten sokkal nagyobb örömiünk is lenne, ha jobban Neki adnánk magunkat.

Az ember mindig jól teszi azt, amit szeret tenni. A pap számára a szentmise erő és támasz lesz, ha átérzi és lélekből mondja.

Megannyi szempontból lehet a Szentáldozat elragadtatásunk oka. Amikor kispapok voltunk, boldog örömsugárással töltötte el napjainkat az a remény, hogy egyszer majd mi is bemutathatjuk ezt az Áldozatot!

A legszentebb Áldozatban Jézus a mi kezünkben születik meg. A szent Szűznek csak egy karácsonya volt; számunkra minden egyes nap karácsony.

Igen, naponta mondhatjuk Neki: Fiam vagy te, ma szültelek: Tu es Filius meus, ego hodie genui te (Zsid. 5, 5).

A szentmisében korlátlanul birtokoljuk Jézust: Az én szerelmem, az enyém, és én az övé: Dilectus meus, et ego illi (Én. 2,

16). Birtokunkba adja magát: Az Úr az én örökségem: Dominus pars hereditatis meae (16 Zsolt. 5).

Belőle meríthetjük mindazt, ami belőlünk hiányzik. Itt van, a kezünkben. Itt lüktet az élete, itt reszket türelmetlen szeretete. Az a Jézus van itt a kezünkben, aki nemcsak imádkozik, szeret és föláldozza Magát, hanem aki maga az Imádság, a Szeretet, az Áldozat.

Általa, Vele és Benne: Per ipsum et cum ipso et in ipso (Róm. 11, 36), tökéletesen dicsőíthetiük az Atyát.

Általa tesz jóvá a szeretetünk ezer káromkodást.

Általa vetjük el az isteni magot a lelkek országában.

És az egyesülés pillanata! Általunk adja magát a világnak. Bennünket választott ki arra a csodálatos munkára, amely értékesebb a földkerekség minden munkájánál. Milyen fölséges! Milyen elragadó szépség! Órákig lehetne folytatni a Szentáldozatban rejlő örömök litániáját. Szépséget sugárzó, erőt adó elmélkedés!

Tapasztalhatjuk azonban, hogy a szent óráknak ezeket az örömeit csak akkor élvezhetjük igazán, ha napközben szentmiseáldozatunkat tovább éljük is.

A jobban átélt Szentáldozat

A papszenteléskor ezt a szent intelmet kaptuk: Utánozzátok, amit teszték: *Imitamine quod tractatis*. A szentmisét „élni” annyira, mint arra törekedni, hogy egész életünk „felajánlás”, „átváltoztatás”, „egyesülés” legyen.

Életfelajánlás: *Offertorium vitae*

Ajánljuk fel mindazt, amik vagyunk, amink van, amit teszünk.

Jézus nemcsak egy félórára akar hozzánk jönni, egész napunkat kész áthatni. Ime az ajtó előtt állok és zörgetek: *Ecce sto ad ostium et pulso* (Jel. 3, 20).

Szinte minden órában kopogtat ajtónkon, hogy minden percünket isteni befolyásával árássa el. Adjunk Neki szállást! Ne legyünk betlehemi vendégfogadó, ahol nem volt számukra hely: *Diversorium, in quo non erat eis locus* (Lk 2, 7).

Életünket így tehetjük felajánlássá:

- ajánljuk föl értelmünket, hogy töltsen meg gondolataival;
- ajánljuk föl a szívünket, hogy töltsen el szeretetével;
- ajánljuk föl akaratomat, hogy töltsen meg energiájával;
- ajánljuk föl minden áldozatunkat – kicsiket és nagyokat –, szenvedéseinket, örömeinket, terveinket, reményeinket, csalódásainkat, fáradozásainkat, hogy azok – apró vízcseppek – vegyüljenek el a kehely borában: „és minden a lelkek javára szolgáljon”.

Ajánljuk föl a körülöttünk élő embertestvéreinket is. Mi vagyunk a papjuk, közbenjárójuk, tehát a mi kötelességünk följajánlani munkájukat, szenvedéseiket, gondjukat és örömuiket. Fogadd el, szent Atya: Suscipe sancte Pater...

Átváltoztatás: Konszekráció

Ne feledjük, hogy alszerpappá szentelésünk óta „konszekrált emberek” vagyunk; nem tartozunk többé önmagunkhoz, nincs jogunk magunknak élni. Életünk értelme Jézus. Életem ugyanis Krisztus: Mihi enim vivere Christus est (Fil. 1, 21).

Egyszer s mindenkorra neki szenteltük mind az életünket, mind az erőnket. Ezért kell, hogy Jézus bármikor mondhassa rólunk: „Ez az én Testem: Hoc est corpus meum” (Lk 22, 19). „Ez a pap valóban az én alteregom, másik Énem. Én éppen így tennék, ha az ő helyében lennék.”

Egy kicsit annak kellene lennünk a Számára, amik az eucharisztikus színek; áttetsző lepelnek, amely alatt Ő rejtőzik, Ő gondolkodik, Ő él, Ő szeret, Ő áldozza föl, adja Magát eledelül az embereknek.

Életközösség: Communio vitae

Életünket Communio-vá tenni annyi, mint bensőséges egységben élni Krisztussal, „közösségi életet” élni vele. (A magyar „áldozás” szó semmiképpen sem fejezi ki a latin „communio” tartalmát, amely communis unio, azaz teljes egység. A ford. megj.) Jézus mindig velünk van, hogy mi mindig vele lehessünk.

A gondolatok és érzelmek közössége misztikus csere. Oh, csodálatos kapcsolat! O, admirabile commercium!

Mindez milyen erőt, milyen hatalmat jelent! Ő az, aki legyőzte a világot!

Jézus Magáévá teszi erőfeszítéseinket, szerény munkánkat, hogy megváltó értékűvé tegye.

Életünket communio-vá tenni: Egyesülni a világon élő minden paptestvérünkkel, minden embertestvérünkkel, bárkik is legyenek, mindenkivel, aki küzd, szenved, elesik, fölkel. Kitérni szívünket Krisztus Szívének méreteire, minden embert szeretni azzal a szeretettel, amellyel Ő szereti az embereket.

Életünket communio-vá tenni: Engedni, hogy mindinkább magához emeljen; mindent Vele összhangban cselekedni, szolgálatára állni, figyelni minden kívánságára, szeretet-akarátát a legapróbb részletekig buzgó gondossággal teljesíteni.

Ha ezt a programot megtartjuk, akkor lelkünkben öntudatlan átalakulás megy végbe. Ha gyakran vagyunk együtt azzal, akit sze-

retünk, idővel valamit átveszünk a gondolkozás és cselekvésmódjából.

Így leszünk mi is áldozat az Áldozattal. Szentmisénk átélt valóság, életünk központja lesz, hogy gyorsabban haladjunk előre... a szentség felé.

URUNK SZAVAI

Ha tudátok, papjaim, mennyire várom a miséteket! Vágyva-vágytam veletek ezt a húsvéti lakomát elkölteni: *Desirerio desideravi hoc pascha manducare vobiscum* (Lk. 22, 15).

A kereszténységnek mérhetetlenül sok mindenre van szüksége. Türelmetlenül várom, hogy mikor újíthatom meg általatok felajánlásomat és alkalmazzam megváltásom gyümölcsét mindazokra, akik nevében Engem följánlotok.

Nélkülem semmit sem tehettek, Én semmit sem tehetek nélkületek. Már nem szolgálunk, hanem barátainknak mondalak titeket: *Jam non dicam vos servos, sed amicos* (Jn. 15, 15). Együtt kell megváltanunk a világot, együtt kell számára a békét biztosítanunk, együtt kell meggyógyítanunk, együtt kell istenié tennünk.

Legyetek Velem összhangban. Azt éreztétek magatokban, amit Én érezek: *Hoc enim sentite in vobis* (Fil. 2, 5).

Szentmise közben ne legyen más gondolatotok, mint az Enyém, ne legyen más érzelmek, mint az Enyém. Ez az óra, amikor csak az a dolgok, hogy egyek legyetek Velem. Így teszitek lehetővé, hogy általatok végezzem az Áldozat szertartásos mozdulatait – Én, az Egy mindnyájatokban. Így teszitek Nekem lehetővé, hogy lelketekben az Én lelkem érzelmeit fakasszam – Én, az Egy mindannyitokban.

Már a Szentáldozat kezdetén egyesülnotök kell Velem, Rám kell támaszkodnotok, Belém kell merülnotök.

Figyeljete arra, amit mondtok. Öntudatlan szórakozottságotokat gyengeségetek iránti részvétből türelmesen megbocsájtom. De ne éljete vissza ezzel a megbocsájtással, ne mondjátok a szentmisét gépiesen és hanyagul. Erre nincs jogotok, Véremről számot kell adnotok.

Ne siesséte el se a szavakat, se a mozdulatokat. Mindent a hit szellemében tegyete, mesterkélt lassúság nélkül, de minden kapkodás nélkül

is. Szánalmas látvány az, aki olyasmiben akar időt nyerni, melynek az Örökkévalóságban nagyon komoly következményei vannak.

Gondoljatok arra, hogy tőletek függök. Kezetekbe adom magam; jó-részt szeretetetek fokától, egyesületek komolyságától függ Áldozatom eredményessége.

Azt akartam, hogy a kezek között szülessék újra. Ó, kedves papjaim, mélységes hittel tiszteljétek kezeteket, de főleg szíveteket őriztétek meg tisztán a Számomra.

Belülről ítélek meg benneteket. Belső érzelmeitek vonzanak vagy taszítanak Engem: megsokszorozzátok vagy korlátozzátok kegyelmem bőségét.

Égek a vágytól, hogy kiáradjak, hogy adjam Magam, hogy közöljem Magam az emberekkel.

Mily szenvedés, mikor mindazt látom, amit tenni kellene, látom a világo sságot, az erőt, a tisztaságot, a szeretetet, a békét, amit ennek a szegény világnak adni kellene... és amivel rendelkezem! Annyi ezer más közül titeket választottalak ki, hogy általatok adjam is mindezt a világnak... És ti ebben megakadályoztok!

Az a legnagyobb szenvedés, ha valaki fenntartás nélkül akarja magát adni és ebben éppen azok akadályozzák meg, akikre leginkább számít.

Nap mint nap vissza kell magam tartanom, le kell csendesítenem Szívem dobogását, vissza kell tartanom a kincseket, amelyek mindannyitokat megmenthetnének!

Könyörüljétek tehát rajtam, könyörüljétek embertestvéreiteken, akik a földön élnek, és azokon, akik tisztulásukban tőletek várják a szabadulásukat.

.

Nincs benned elég szeretet, pap fiam! Tárd ki szívedet az én Szívem példájára.

Buzgóságod próbaköve elsősorban az, hogy jobban mondd a Szentmisét, és jobban éljed is. A többit ráadásul kapod.

Nem vetsz számot azzal a hatalommal, amit a kezedbe adtam, amikort rábízтам az Áldozat bemutatását.

Kedves pap fiam, lásd meg, milyen messze mentem szeretetemben, bizalmamban, kiszolgáltatottságban, alázatban. A Szentmisében egészen neked adom magam: a tied leszek, a te áldozatod, a te gyermeked.

Magadért, testvéreidért, engedd, tegyél róla, hogy érvényesülhessek.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Világító napja-e papi életemnek a Szentáldozat?
2. Gondolok-e rá napközben többször is?
3. Előkészítem-e gondosan a szentmisémet? Értékéhez hozzájárulok-e erőfeszítésemmel, áldozatommal? – Vízcsepp a kehelyben –, vízcsepp, melyet Krisztus vár tőlem, hogy Áldozata gyümölcsözővé legyen.
4. Összeszedem-e magam az Áldozat bemutatása előtt, hogy beoltódjak Krisztusba, a legfőbb Papba, aki szavamra, kezem között (mely az Övé lett), – szent és tiszteletreméltó kéz: Sanctae et venerabiles manus – az oltáron akar újra megszületni, akarja megújítani Szeretetáldozatát?
5. Gondolok-e szentmise közben arra, hogy az egész keresztény közösség küldötte vagyok? Ez a közösség általam egyesíti a maga felajánlását Krisztuséval az Atya dicsóságára és az egész emberi közösség javára.
6. Hiszek-e eléggé a jól előkészített, jól bemutatott szentmise-áldozat hatóerejében?
7. Nem hitem élettelensége-e az oka, hogy szentmise közben szórakozott vagyok?
8. Szilárd meggyőződés-e, hogy Krisztus semmit sem tud tőlem megtagadni, amikor a kezemben tartom? Ha igen, akkor imám mégis miért oly langyos, figyelmem miért oly gyenge, szívem miért oly hideg?
9. Megtartom-e gondosan a rubrikák szellemét? Gondolok-e arra, hogy az isteni szolgálatban semmi sem jelentéktelen?
10. Elég időt fordítok-e a szentmise után a hálaadásra? Szoktam-e ünnepélyesen köszönetet mondani annak, Aki – miután általam följánlotta magát az Atyának – az Atya által nekem adta Magát? Azért, hogy egész életemben naphosszat én is adhassam Őt mindazoknak, akikkel csak találkozom.

ELHATÁROZÁSOK

1. Gyakran imádkozom a kegyelemért, hogy jobban megértsem a szentmisét, hogy jobban celebráljam, hogy jobban éljem.

2. Előző este készülök rá, és utána életemmel folytatom az áldozatbemutatást.

3. Püspökömmel egyesülten mutatom be és a koncelebráció szellemében azokkal a papokkal együtt, akik ugyanabban az időben mondják mint én, bárhol a földkerekségen.

4. Ugyanaz a Krisztus celebrál mindegyikünk által! A Szentáldozat az egység nagy misztériuma.

5. Gyakran választom a szentmise imádságait elmélkedésem tárgyául.

6. Gyermekei „communicantes”, „közösség”-érzülettel időnként meghívom a Szűzanyát, hogy a szentmisét velem együtt mutassa be. Többször gondolok arra, hogy ott van mellettem: ott állt az Istenanya, stabat Mater.

7. Néha megkérem egyik-másik paptestvéremet, hogy figyelmeztessen azokra az öntudatlan hibákra, melyek a gyakori ismétlődés révén elkerülhetetlenül belopakodtak misézéseembe.

OLVASMÁNY

A szentmise valóban ez: Mindent magunkkal viszünk, mindent odaadunk és mindent újra megtalálunk Krisztusban. Mindent följánlunk Krisztussal, s Krisztust nyerjük el.

„Ez a kenyér az én Testem, ez a bor az én Vérem.” Én beszéltem, helyesebben, Krisztus beszélt általam: „Az én Testem, az én Vérem”, mondotta.

Ez a kenyér Krisztus Teste, ez a bor Krisztus Vére...

Följánlom ezt a kenyeret, ezt a bort... nem! ...ezt a Testet, ezt a Vért ajánlom föl. A megostorozott, a tövissel koronázott, a megfeszített Testet, A kifroccent, kiontott, a tátongó sebekből ömlő Vért, Krisztus művének eszközét: Testét, Véréit.

Ez a Test a falusi Mesterember teste volt, Fával és vassal dolgozott, szolgálatot tett a parasztoknak, hogy földjükön kenyeret és bort tudjanak termelni.

Ez a Test a Vándor teste volt, aki korán kezdte a vándorlását, aki mezőket, falvakat, városokat és pusztákat járt be.

Ez a Test a Harcos teste volt, aki prédikált, hogy az emberek szívét meg-

lágýítsa, hogy az emberek helyesen éljenek, ne legyenek kapzsiak, elnyomók, ostobák, kevélyek.

Ez a Test az Alapító teste volt, aki nehezen értő, gyávaságra kész, nagy-ravágyó tanítványokat gyűjtött maga köré.

Ez a Test az Elítélt teste volt...

Az Áldozatot a szent cselekményt – Jézus az első pillanatban kezdte meg, amikor az Atyához fordult, és ezt mondta: „Nem kell véres és étel-áldozat neked... Akkor mondtam: Ime itt vagyok... akarodat cselekedni, én Istenem, 39. zs. 7-9 (Sík S. ford.) Jézus az első pillanatban fenntartás nélkül ajánlotta föl Magát, törekedett az Atya felé, ágyazta bele emberi akaratát az isteni akaratba. Fölajánlotta Magát és Önmagával együtt a Mindenséget. Ehhez joga volt, mert minden az Övé.

Jézus fölajánlotta Magát, fölajánlott engem, szüleimet, minden rokonomat, munka- és sorstársamat, honfitársamat, az egész emberiséget.

Jézus fölajánlotta Magát, fölajánlotta a földet, az ásványokat, a növényeket és az állatokat, a tengert, a folyókat és a tavakat, a föld mélyének minden gazdagságát, a fényt, az égboltozatot, a mindenütt föllelherő energiát. Mindent fölajánlott. Általa a Mindenség visszatért az Atyához. A természet megújult, visszanyerte a szabadságot. Általa és Benne az Atya felé szárnyal.

Jézus fölajánlotta Magát, Szívébe zártan fölajánlott minden embert, mert mindenkit szeret. A bűn kivételével semmi sincs a Mindenségben, amit nem lehetne fölajánlani.

Jézus papja vagyok.

Amikor azt mondom: „Ez az én Testem, ez az én Vérem, Ő teszi szavamat hatékonyá, Ő munkálja a kiengesztelődést. És ime, ez a kenyér a Teste, ez a bor a Vére lett. Az én önfölajánlásom akkor lesz értékes, ha egyesül az Ő fölajánlásának céljával. Akkor az Ő Testévé, az Ő Vérévé lesz s így részesül az Ő érdemeiben, műve gyümölcseiben.

Amikor ezt a Testet, ezt a Vért fölajánlom, csak folytatom, kifejezem az Ő fölajánlását. Ő vezet, hogy Őt fölajánljam. Ezért tett pappá. Az én fölajánlásom az Övé, és Ő általam akarja magát fölajánlani, hogy én viszont belevonjam a velem egyidőben élő embereket az Ő fölajánlásába.

Fölajánlom magam fenntartás nélkül mindazzal együtt, ami az enyém, fölajánlom mindazt, amit kaptam, a mai nap minden szenvedését, a holnap szenvedéseit, szomorúságomat, hogy az Evangélium nem terjed jobban, hogy a rőghöz tapadó emberek nem fogékonyabbak a jó Hírre. Krisztusban, Krisztussal, Szívében és az én szívemben fölajánlom minden embertestvéretem, különösen a legszerencsétlenebbeket, a legnyomorultabbakat.

Mindnyájukat följánlom: a földműveseket, a halászokat, a kubikusokat, a gyári munkásokat, a katonákat, a pilótákat, a vasutasokat, a sofőröket, a postásokat, a takácsokat; a fémmunkásokat és a gépészeket, a bányászokat és az elektrotechnikusokat, a kémikusokat és az építészeket, a kereskedőket és a szállítókat, a történészeket és a matematikusokat; a jogászokat, orvosokat és tudósokat; a magán- és közalkalmazottakat, a tanárokat és a tanítókat, a geológusokat és az antropológusokat, a festőket és a szobrászokat, a szín- és a zeneművészeket, mindazokat, akik tisztességes és hasznos munkát végeznek, akik embertestvéreiket kenyérral és borral, ruházattal és lakással, kultúrával és egészséges örömmel látják el.

A többieket pedig, Uram, akik akadályozzák országod megvalósulását, akik az embereket élvezetekre csábítják, akiknek istene a test, a pénz, a hatalom, könyörületre bízom, munkájukat nem ajánlhatom föl, hiszen ez a „munka” bűn. De följánlom Krisztusban mindazt, amit Ő tett, hogy a vétkeket tekinteted elől eltakarja.

Kérek, Uram, fogadd el följánlásomat. Hiszen mindenkit Hozzád akarok irányítani, mindent Köred polarizálni, mindenkit Hozzád akarok vinni. Számomra mindennek csak Krisztusban, Vele és Benne, a Felé irányuló Egyetemes Törekvésben van értelme. Óh, mennyire szeretném, ha az emberek csatlakoznának az én lendületemhez, és magukkal ragadnák testvéreiket is és az egész földkerekséget. Azt szeretném, ha örömeiket találnák a Te világosságodban, ha megmámorosodnának az igazságtól. Azt szeretném, ha tisztelnék és szeretnék egymást, ha közreműködnének a természet megszabadításában azáltal, hogy azt testvéreik és az Oltár szolgálatába állítják. Azt szeretném, ha olyan családi otthonokat létesítenének, ahol jól élhetnek, ahol fenntartás nélkül elfogadják az élet törvényét, ahol tisztelik Fiadat, ahol az erőt az egység a Kereszttel adja. Azt szeretném, ha olyan szociális, gazdasági, politikai rendszereket hoznának létre, amelyek kedveznek a békének és a jólétnek.

Uram, Neked ajánlom imádságomat Krisztus imájában, Akihez följánlásomban csatlakoztam.

Ez a Szentmise: a leglényegesebb, a legegységesebb és a legfőbb cselekedet.

Külső életünk csak annak a kifejezése, hogy bizonyítsa Isten előtt: mindez valóban igaz, és hogy Krisztus művének eredményességét biztosítsa...

L. -J. LEBRET

IMÁDSÁG

Uram, Jézus, Aki általunk szüntelenül újra föláldozod Magad a világ oltárain, segíts, hogy életünket a Te áldozattal egyesült, őszinte és tiszta áldozattá tegyük.

Add, hogy Legszentebb Áldozatunk egész napunk központja legyen, s így megtanuljuk, hogy még jobban papok legyünk, mert még jobban áldozatok vagyunk.

Add, hogy mindennapi szentmisénkben a hit és a szeretet szüntelenül csörgedező forrását tataljuk, amely növeli szeretetünket embertestvéreink javára!

Adj a világ minden papjának a Tieddel azonos érzelmeket Szentáldozatunk órájában, hogy szabadon rendelkezess velünk, szegény emberekkel és így általunk folytathasd örök följánlásodat Atyád dicsőségére, Aki Veled él és uralkodik a Szentlélek egységében mindörökké. Amen.

AKI A SZENTMISÉBEN HÜSÉGES, AZ NEM RONTJA EL AZ ÉLETÉT; AZ APOSTOLI TEVÉKENYSÉG IGEN, DE AZ EGYETEMES ÁLDOZAT NEM SZENVEDHET HAJÓTÖRÉST.

J. Debout

VII.

AZ ALÁZATOSSÁG

ELMÉLKEDÉS

Különös és majdnem paradox tény, hogy papi hivatásunk, amelynek voltaképpen a keresztény erényeket kellene bennünk kifejlesztenie, nem is ritkán „hivatalbeli elferdülésekhez” vezet. Ezek között a legveszedelmesebb és egyúttal a legalattomosabb az öntudatlan kevélység.

Ezrek közül választott ki bennünket az Úristen magasabb hivatásra; többször mondta, hogy legyünk a „világ világossága” és „a föld sava”. Felszentelésünkkor isteni hatalmat nyertünk, és azóta keresztelünk, áldunk és megbocsájtjuk a bűnöket a Szentháromság nevében. Tamquam auctoritatem habentes: Mint akiknek hatalmuk van, úgy hirdetjük az Igazság tanítását, amely előtt az emberiségnek vonakodás nélkül meg kell hajolnia, és olyan körülmények között, hogy szemtől-szembe csak ritkán találkozunk ellentmondással. Lelkiismereti problémákat kell megoldanunk, világos és helyes tanácsokat kell adnunk, amelyeket a hívek bízvást követhetnek.

A szenteléskor hallottuk, hogy parancsolnunk, rendelkezniünk kell: oportet sacerdotem praesse, a papnak vezetnie kell.

Amikor jót teszünk, nem mulasztják el az emberek, hogy ezt meg ne mondják. Tisztelettel vesznek körül, kényes természetű dolgokat bíznak ránk, tanácsunkat kérik; olyan bizalomról tesznek tanúságot, amilyennel senki mást nem ajándékoznak meg.

Mindez rendben is volna... De nem fenyeget-e az a veszély, hogy alkalmadtán összetévesztjük a tekintélyt a hatalmaskodással, és ott is érvényesíteni akarjuk, ahol dogmatikus kijelentéseinknek semmi keresnivalójuk, hogy önszeretetünknek tartsunk meg valamit a csak Istent illető tömjénezésből?

Ne háborodjunk fel. A legjobbak is érezték ezt a veszélyt. Emlekezzünk Lacordaire-ra, aki a párizsi Notre-Dame székesegyházból hazatérve ostorozta magát, hogy vezekeljen azért, amit a „kevélység öklendezésének” nevezett.

Hallgassuk Thellier de Ponsheville abbét:

„Feltünni, felfuvalkodni, uralkodni, parancsolni, lenni „valaki”, első lenni! Ki ne érezte volna magában ágaskodni az önszeretet

erőszakos vagy kicsinyes szenvedélyét? Ki az, aki még nem sóhajtott föl, amikor rádöbbedt arra, hogy ez a megvetésre méltó énkultusz gyakran ott leskelődik félelmetes csapásként legszebb munkája mélyén?"

Ezért fontos, hogy néhány éves papság után megerősítsük meggyőződésünket az alázatosság elsőrangú szerepéről a pap életében.

Függetlenül az általános érvektől, amelyek minden keresztényre érvényesek, a papnak mélyebb alázatra van szüksége, hogy

- megvalósíthassa papi eszményét;
- őrizkedjék azoktól a veszélyektől, amelyek ezt az eszményt fenyegetik;
- apostoli munkája eredményes legyen.

Papi eszményünk megvalósításáért

Papi eszményünk maga Jézus Krisztus. A pap másik Krisztus: Sacerdos alter Christus.

Jézussá kell lennünk mindenki számára. Úgy kell gondolkoznunk mint Ő, úgy szeretni, úgy akarni mint Ő. Lehetővé kell tenni a Számára, hogy felhasználjon bennünket mint újabb megtestesülését, s így általunk is folytathassa mindenütt a világon apostoli munkáját és az emberek megváltását.

Urunk életében a legmegdöbbentőbb az alázatossága. Isteni mintában szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát: Cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (Fil. 2, 6-7).

Mélységes alázatosságát az Evangélium minden lapja tükrözi, a születéstől az istállóban a Golgotha szégyenfáján szenvedett halálig: az egyiptomi száműzetés, a rejtett élet megdöbbentő nélkülözése, a tömeg értetlensége, az apostolok hűtlensége, a gyalázkodások. Borissza, potator vini (Mt 11, 19); a csaló, ille seductor (Mt 27, 63).

Alázatossága szavaiban is megnyilvánult: Nem a magam dicsőségét keresem, hanem Atyámét.

Az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy Ő szolgáljon.

Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.

Megnyilvánul az állandó alázatos eucharisztikus Jelenlétben is. Maga a Végtelenség, a Mérhetetlenség szavunkra oly kicsi lesz, hogy kezünkben tarthatjuk!

Ugyanaz a lelkület legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban volt: Hoc sentite in vobis quod et in Christo Jesu (Fil. 2, 5). Szívünkben ugyanazoknak a hajlamoknak kell élnie, mint az Ő Szívében.

Így tehetjük lehetővé a Számára, hogy Magát általunk folytassa, kiterjessze: ez a papi eszményünk.

Őrizkedés az eszményt fenyegető veszélyektől

Amikor pappá lettünk, fölséges küldetést nyertünk.

Hogy ezt a küldetést betölthessük, és a vele járó súlyos felelősségben méltóképpen helyt állhassunk, jogunk van szentelésünk szentségi kegyelméhez. Ez a kegyelem azonban csak akkor lesz hatékony, ha mélységes függőség érzületével viseltetünk. Az iránt, Akitől mindazt kaptuk, amik vagyunk, és Akinek segítsége nélkül semmit sem tehetünk.

Aki akár öntudatlanul is azt képzelet, hogy Istent figyelmen kívül hagyhatja, hamar be fogja látni a gyöngeségét: Aki azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, hogy el ne essék: Qui se existimat stare, videat, ne cadat (1 Kor. 10, 12). A kevélység a lelket áthatolhatatlanná teszi, mert a legveszélyesebb dolog illúziókban ringatózni. Aki beképzeli magának, hogy valami, holott semmi, önmagát áltatja: Si quis existimat se aliquid esse, cum nihi sit, ipse se seducit (Gal. 6, 3).

Apostolságunk eredményességéért

A. – Tény, hogy Isten csak az alázatos apostolokat áldja meg.

Egyszerű a magyarázat. Ha nem simul Isten kezébe, az eszköz (amik vagyunk) kevélységben merevedik meg. Isten ezért nem tudja úgy használni, ahogy akarja, tehát elejti. Ekkor az eszköz megkísérli, hogy vaktában, a saját erejéből tegyen valamit. De a tisztára emberi tevékenység, amelyet nem éltet Isten kegyelme, nem birkózhat meg lényegében természetfölötti feladattal, amilyen az apostolság is. Nemsokára jelentkezik a csüggedés (ez mindig nyomon követi a kevélységet), és előbb-utóbb bekövetkezik a teljes csőd. Az ember visszavonul csiga-házába, „hivatalnok” lesz, elpolgáriasul. Gondoljunk Chevrier atya szavaira: Minél jobban hátterbe szorítjuk önmagunkat, annál több teret adunk Istennek.

B. – A hívek nem vonzódnak a kevély paphoz.

Nem az a benyomásuk róla, hogy Isten képviselőjéhez fordulnak, és nem hajlandók tudomásul venni, hogy az apostolság ürügye alatt joga van „én”-jének kiélésére vagy arra, hogy önmagának fontos-ságot tulajdonítson.

„A legnagyobb önmegtagadás, amely az isteni eredményesség ígéretét bírja, ez: Munkánkban lemondunk minden személyes előny-ről, lemondunk arról, hogy magunkat vagy övéinket jócselekedeteink

piedesztáljára emeljük. Az igazi szeretet ennyire megfélekedzik önmagáról. Nem keresi a magáét: Non quaerit quae sua sunt (1 Kor. 13, 5).

„Az apostol, akit a szeretet irányít, nem azzal foglalkozik, hogy a saját neve köré fonjon babérkoszorút, nem ismeri a kevélységet, amely a saját zászlója körül alakít pártot. Méltatlannak tartja magához, hogy a figyelmet önmagára irányítsa. Csak az a törekvése, hogy a szemeket Krisztus világosságának megnyissa, a dolgok kezéket az Ő ügyének, a szíveket megnyerje az Ő szeretetének.

„Igyekszik homályban maradni, hogy annál jobban lássák Jézust. Arra törekszik, hogy róla megfélekedzenek, és így jobban szeressék Őt.” (Theiller előszava Godin Lettres à mon cousin c. könyvéhez.)

A sértő és durva magatartás, a természetfeletti erények fitogtatása, hatalmaskodás, amely ezt a tételt a gyakorlatba viszi át: Az én véleményemen kívül nincs üdvösség! elriasztja, eltávolítja, megbotránkoztatja az embereket.

Az emberek általában nem szeretik, ha „mehódított területként” kezelik őket és ebben igazuk is van. Az a pap vonzza őket, aki a legnagyobb tiszteletet tanúsítja irántuk, vagyis a legalázatosabb pap.

C. – Egyhamar kimerül a pap, ha mindent sajátmaga akar tenni.

A nem alázatos pap nem ismeri a „dolgoztatás” művészetét. Minden kezdeményezést magához ragad, a saját tettein kívül semmit sem értékel. Kicsinyeskedő és követelőző „tekintélyével” mindent megakadályoz. Aztán panaszskodik, hogy nem talál senkit, aki segítségére volna... Nem tudja: első feltétele annak, hogy munkatársakat találjunk, és képezzünk az, hogy a háttérben tudjunk maradni. Tudjunk érdekfeszítő munkát adni nekik. Tudjuk tudomásul venni, hogy eleinte nem csinálják majd olyan jól mint mi. Viszont később jobb munkát fognak végezni, mint amire mi volnánk képesek. Mindehhez alázatosság kell.

De vigyázat! Az alázatosság, amit Isten vár tőlünk, nem a fitogtatott alázataskodás, amely visszataszító mesterkéeltségével nevetéssé teszi azt, aki ráadja a fejét és nagy kárt okoz az apostolságnak. Az alázatosságnak ez a gúnyképe megbénítaná és tönkretenné a munkánkat.

„A szentek alázatosságának diadala, hogy úgy tudják álcázni magukat, mintha nem gyakorolnák az erényt, amelyben pedig tökéletesek. Nem szeretjük, ha valaki a szentséggel nagyképűsködik, viszont szívesen meghajlunk a szeretetreméltóság előtt.” (Perroy)

Isten bízó, örömteljes, igazi alázatosságot vár tőlünk.

URUNK SZAVAI

A beszélgetés előtt imádjuk Urunkat, Aki - hogy kevélységünk bűnét jóvátegye - alázatos volt a jászolig... a kereszti... az ostyáig... kiűrtette önmagát, exinanivit semetipsum.

Az imádság: szemlélődés; a szemlélődés: átváltozás. Az alázatos Jézus hosszas és csendes szemlélése az alázatosság legbiztosabb útja.

Nézzük végig gondolatban Jézus földi életének főbb jeleneit. Mindenütt ott rejtőzik az alázatosság kegyelme. Elég, ha vágyódunk utána, máris táplálja a lelkünket.

És most hallgassuk, mit mond Jézus nekünk.

Kedves pap fiam, jöjj Hozzám és tanul meg Tőlem, hogyan lehetsz szelíd és alázatos szívű. Ez a bölcsesség és minden tudomány titka, ez az eredményes élet kulcsa.

Alázatosság nélkül ábrándokban ringatózol, és életed terméketlen marad.

De vigyázz, fiam! Nem a hűtlen szolga hamis alázatosságát várom tőled, aki talentumát elássa a földbe. Az az alázatosság, amely kitér a tevékenység elől, mert fél a kockázattól, a nehézségektől, az ellentmondástól, voltaképpen gyávaság.

Te vagy a föld sava; meg kell akadályoznod a romlást.

Te vagy a kovász a lisztben: az egészszet át kell járnod, hogy megkeljen...

Te vagy a világ világossága: el kell távolítanod a vékát, hogy fényeskedhess.

Soha ne tegyen elbizakodottá az, ha Általam valami jót teszel, hiszen Nélkülem - jól tudod - semmit se tehetsz.

ÉN vagyok, Aki vagyok; te az vagy, aki nincs. Tőlem függően vagy só, kovász, világosság.

ÉN vagyok az igazi só.

ÉN vagyok az isteni kovász.

ÉN vagyok a világ világossága.

Ha magadnak tulajdonítod munkád érdemét, a magad gyengeségére kell hagyjalak. De akkor nem jutsz messzire, mert nem áldhatnám meg azt, amit teszel, és minden füstté válna. Emlékezz, hogy por vagy, *memento quia pulvis es* (Gen. 3,19).

Légy alázatos, alázatos, alázatos. Az igazi jó, amit az ember tesz, nem látható. Ó, kedves pap fiam, nagy dolgokat szeretnék általad meg-

valósítani. De csak akkor tehetem, ha alázatos vagy. Irts ki a szívedből minden hiúságot, az önszeretet minden kielégítését, minden emberi jutalomvárást: Mi ez az Örökkévalósághoz, Quid hoc ad aeternitatem?

Ne feledd, hogy csak az Én kegyelmem gyümölcsöző; kegyelmem pedig az alázatosságotól függ. Vedd tudomásul, hogy csak elemi részecske vagy a nagy együttesben. Mint papnak óriási felelősséged van a lelkek birodalmában: Sok-sok ismert és ismeretlen ember sorsa van hozzád láncolva. De magadban semmi sem vagy, és semmit sem tehetsz. Nélkülem semmit sem tehetek: Sine me nihil potestis facere.

A munka, amelyre meghívtalak, mérhetetlen: a világ megváltása és az emberiség fokozatos spiritualizálása. Ez a munka minden tekintetben fölülmúlja az erődöt. Előtted már sokan dolgoztak rajta, veled egyidőben is sokan dolgoznak és utánad is sokan fognak dolgozni rajta. Dolgozz Érted és Én veled dolgozom. Részedről az a legfontosabb, hogy önzetlen légy. Ha munkádban magadat keresed, megtalálhatod, de csak a semmit tartod a kezvedben. Viszont ha Engem keresel, az Én akaratomat, az Én tetszésemet, az Én növekedésemet a lelkekben, nos, akkor Én leszek a támaszod és a jutalmad.

Szeretlek, pap fiam, végtelenül, jobban, mint ahogy el tudod képzelni. Tehát ne félj; nem csak szolgám, hanem barátom is vagy. Azt akartam, hogy Belőlem légy valami. A te éned nem, csak az Enyém szeretetreméltó, mert Én vagyok a Szeretet; egyszerre vagyok a teljes odaadás és a teljes önzetlenség. Sosem mondom „Én”, anélkül, hogy téged bele ne vonnálak ebbe az Én-be. Szeretetem minden erejével, szenvedélyesen Magamba zárlak. És valóban Bennem is vagy, amennyiben egy akarsz lenni Velem. Hogy ezt elérd, nem szabad én-t mondanod anélkül, hogy Engem bele ne foglalnál ebbe az én-be.

Amikor imádkozol, ne imádkozz magadban, hanem Én imádkozzak, mert meghívsz, hogy imádkozzam általad. Amikor dolgozol, ne dolgozz magadban, hanem Én dolgozzak, akinek megengeded, hogy Veled dolgozzék. Minél jobban megfeledekezzel magadról, annál többet gondolkodok Énrád. Minél jobban elszakadsz önmagadtól, annál jobban csatlakozom hozzád. Ki adhatja meg szavadnak a termékenységet, ha nem Én? Ki tudja gondolataidat úgy irányítani, hogy világítsanak és gazdagok legyenek, ha nem Én? Nem az a lényeges, amit te teszel, hanem amit Én teszek általad; nem az, amit te mondasz, hanem amit Én mondok általad. Helyezd magad befolyásom bűvkörébe. Bárcsak az a gondolat, hogy Én jelen vagyok benned, eltölténé egész életedet, és átjárná izzó, nagylelkű és bi-

zodalmas alázatossággal. Majd meglátnád a szép munkát, amit együtt végzünk. Mindenható vagy abban, Aki megerősít!

Nem valami nyomasztó, hanem derűs alázatosságot várok tőled, amely gondolataid horizontját mindinkább kitágítja, amely örömmel tölt el, hogy Általam jó munkát végeztél másokban és mások által.

Rejtőzz Belém, nézz az Én tekintetemmel, gondolkozz az Én értelmemmel, szeress az Én szívemmel, cselekedj az Én hatalmammal, szentelj az Én szentségemmel. És mindezt testvéreiddel egységben tedd egész Énemnek, ennek a mérhetetlen Énnek a szolgálatára, amelybe a föld kezekén minden embert szeretnék befoglalni, hogy mindnyájukat üdvözítsem, éltessem, elárasszam örömmel, világossággal, szeretetemmel, toto orbe terrarum.

– Ó, Uram, nem akarok más alázatosságot mint a tiedet. De hogyan tudhatom, helyes úton járok-e, nem csak vak vagyok-e, aki világtalanokat vezet a szakadék felé?

Kedves pap fiam! Három jelet adok neked, amelyekről felismerheted, hogy annak az alázatosságnak az útját járod-e, amelyet Én várok tőled. Ezek: először a tisztelet előljáróid iránt, aztán a megaláztatások örömteli elfogadása, végül testvéreid, különösen a szegények és alázatosak iránti szeretet.

Tisztelet előljáróid iránt: Az a pap, aki az emberi látszat mögött Engem lát előljáróiban, velük és róluk, különösen távollétükben, mindig tisztelettel beszél, nem ítélik a pápa, a püspökök és mindazok fölött, akik fölötté állanak, az a pap igazán gyakorolja az alázatosságot.

A megaláztatások örömteljes elfogadása: Küldetést bíztam rád. Oda helyeztelek, ahol éppen vagy, hogy ott boldogulj; nem azért, hogy ne boldogulj. Az Én szememben nem a látható, hanem a láthatatlan, de mélyre ható eredmények számítanak; néha a külső sikertelenség a belső eredmény föltétele. Ezért megengedem, hogy tanítványaimnak néha elmentmondjanak, hogy ne értsék meg, hogy üldözzék őket. Helyesen fogadott megaláztatás pillanatai több előrehaladást jelenthetnek mint a vezeklés évei. A pap, aki csalódások, balsikerek, megaláztatás alkalmával hálát ad Nekem, hogy alkalmat adtam neki az alázatosság kegyelmének kiérdemelésére azok javára, akiket a kevélység elzár szeretetemtől, az a pap megtalálta a termékeny alázatosság titkát.

A szeretet testvéreid iránt: Csalhatatlan jel. A pap, aki nem ítéli meg paptestvéreit, aki róluk mindig csak jóakaratóan gondolkodik, aki örül a jónak, amit általuk teszek, aki fáradhatatlanul kész menteni őket, vagy

védelmükre enyhítő körülményeket találni, az a pap valóban alázatos. A pap, aki a szívén viseli a szegények ügyét, aki éppen olyan szívesen fogadja őket, mintha gazdagok volnának és kellemesen lehetne velük elbeszélgetni, az a pap alázatos.

És aki fölötteseit tiszteli, aki örül a megaláztatásnak, aki testvéreivel szemben szeretetreméltó, az az Én Szívem szerinti alázatos pap.

Kedves fiam, nem szeretnél ilyen lenni?

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Belátom-e, hogy kevélynek lenni ostobaság, mert a kevélység veszélyes és gyűlöletes?

2. Mi vagy ki ad nekem jogot a nagyképűségre? Igaz, a Mindenható nagy dolgokat valósított meg bennem, nagy dolgot művelt velem Ő, a hatalmas, fecit mihi magna qui potens est (Lk 1,49). De ezt a Mindenható tette és nem én!

3. Minél többet nyertem, annál többről kell számot adnom!

4. Meggyőződés-em-e, hogy magamban semmi sem vagyok, hogy semmihez sincs jogom, és hogy Isten segítsége nélkül semmi maradandó jót nem tehetek?

5. Istennel szemben mindig azzal a vallásos érzülettel, azzal az isteni Fölségnek kijáró tisztelettel viseltetem-e, amelynek annál mélyebbnek kell lennie, minél meghittebb lesz velem szemben Isten? Az alázatosság gyökere az a tisztelet, amellyel az ember Isten iránt viseltetik: Redix humilitatis est re erentia quam quis habet ad Deum, mondja Aquinoi szent Tamás.

6. Alázatos vagyok-e gondolataimban?

7. Isten szeretete vezérel-e apostoli munkámban? Vagy személyem hangsúlyozása, szervezési vágy, hatalomvágy?

8. Alázatos vagyok-e szavaimban? Többé-kevésbé tudatosan nem az „én”-e beszédeimnek a vezérfonala? Beszélgetéseimnek nem az-e a kizárólagos tárgya, amit „én” gondolok, amit „én” teszek, amit „én” szenvedek, amit „én” remélek stb...? Hányszor ejtem ki napjában az „én” szót?

9. Alázatos-e egész magatartásom? Nem teszem-e olyan ember benyomását, aki nagyon is meg van elégedve önmagával, s közben megfélekedezik arról, hogy azok vannak önmagukkal meglegedve, akik könnyen kaphatók erre?

10. Papi küldetésem értelmében dogmákat is hirdetek. Nem törekszem-e – ha öntudatlanul is – e tekintélyemet oly területen is érvényesíteni, ahol ezzel semmi keresnivalóm sincs?

11. Nem forog-e fönn annak a veszélye, hogy összecserélem a tekintélyt az önzéssel, ha nem ügyelek eléggé? Nem érzem-e magam mindjárt súlyosan sértve, ha valami hibámra vagy gyengeségre figyelmeztetnek, és pedig annál jobban sértve, minél találóbb a figyelmeztető megjegyzés?

12. Könnyen tudomásul veszem-e, ha valaki nem osztja a véleményemet? Nem érzek-e kísértést, hogy esetleges hatalmammat az ellenvéleményen lévők elhallgattatására használjam föl?

13. Ismerem-e képességeim határait? Nem azért, hogy lendületesem fékezjem, hanem, hogy az okosság legelemibb törvényeihez hí maradjak. Vagyok-e például elég alázatos, hogy állj!-t parancsoljak magamnak, amikor valóban fáradt vagyok? Vagyok-e elég alázatos, hogy a szükséges alvás idejét meg ne rövidítsem? Erkölcsei téren vagyok-e elég alázatos, hogy ne higgyem magam erősebbnek, mint amilyen valóban vagyok, és tudok-e minden körülmények között értelmes tartózkodást tanúsítani?

14. Milyen hatással vannak rám a balsikerek és az ellenkezések? Bosszankodom-e miattuk, vagy pedig felhasználom kevélységem gyógyítására és a világ megváltására?

15. Hajlamos vagyok-e arra, hogy komolyan vegyem az elismeréseket, amelyekben részem van? Nem történik-e meg, hogy önszeretetem kielégítésére magamnak tartok meg olyan tömjénezést, amely csak Istent illeti?

16. A polgári és egyházi hiúság gyermekded játékszerei, csecsebecséi (lila cingulus, lila gombok; címek, kitüntetések) tekintetében érzékeny vagyok-e még? Érzek-e csalódást, ha nincs részem bennük? Irigylem-e azoktól, akiknek van? Ha pedig részem van bennük: legyezgetik-e gyermekes hiúságomat?

17. Meggyőződésem-e, hogy semmi jogom sincs azt hinni: több vagyok másoknál? Csak annyi az értékünk, amennyit Isten szemében jelentünk, és Isten mindenkit a nyert kegyelmek arányában értékkel.

18. Szeretet és alázatosság együtt járnak. Az alázatosság próbaköve, hogy az ember nem érez vágyat a mások megítélésére. Hogy állok e tekintetben?

19. Sok ember megtérésének nagy akadálya a kevélység. Tudom-e, hogy a nevükben jól fogadott egyetlen megaláztatás által többet tehetek megtérésükért, mint a legékesebb szentbeszéddel?

ELHATÁROZÁSOK

1. Gyakran elmélkedek Krisztus megaláztatásairól. Isten mivoltában szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát: Cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (Fil. 2, 6-7). Féreg vagyok és nem ember: Ego sum vermis et non homo (21. Zsolt. 7).

2. Gyakran egyesülök Urunk alázatosságával. Gyakran ismétlem az ilyenféle könyörgéseket:

- „Kis Jézus alázatossága,
- „a munkás Jézus alázatossága,
- „a megvetett, káromolt, elhagyott Jézus alázatossága,
- „az ismeretlen Jézus alázatossága,
- „az eucharisztikus Jézus alázatossága,
- „jőjj, végy hatalmadba engem”.

3. Helytálok ott, ahol vagyok. Nem képzelem magam központnak, hiszen a nagy együttes részecskéje vagyok. Arra törekszem, hogy a Mester szolgálatára rendelt eszköznek tekintsem magam. A lehető legszemélytelenebb apostolságot kell gyakorolnom. Csak ideiglenes szem vagyok a láncban!

4. Örülök mások eredményeinek. A lényeges az, hogy az emberek minél jobban szeressék Istent; mindegy, hogy ez rajtam vagy másokon keresztül valósul-e meg. Csak Krisztust hirdessétek, bármi módon: Dum omni modo Christus annuntietur (Fil. 1, 18).

5. Nem szabad az apostolságban személyi előrehaladást keresnem; inkább az Előfutár szavait kell élnem: Neki növekednie kell, nekem kisebbednem: Illum oportet crescere, mihi autem minui (Jn 3, 30). Sokszor ismétlem: Uram, add kegyelmedet, hogy a legnagyobb jót tehessem úgy, hogy én a lehető legnagyobb homályban maradjak (Lintelo).

6. Okvetlenül kerülöm az ellentmondást nem tűrő, megfellebezhetetlen hangot, az oktató hangot mindenben, de különösen azokban a kérdésekben, amelyek nem egészen rám tartoznak. Nem fogom sohasem kihangsúlyozni gondolatmenetem, előrelátásom helyességét ilyen módon: „A

tények ismét engem igazoltak", „Előre megmondtam, hogy ... stb". Különösen szerény kívánok lenni oly területeken, amelyeken sem illetékességem, sem szakismereteim nincsenek. (Világiak, házasság kérdései, más tudományok szakterületei, stb.)

7. Nemcsak engedem, hanem tapintatosan segíték is, hogy paptestvéreim és munkatársaim érvényesülhessenek.

8. Nem igyekszem megtudni, hogy mit gondolnak rólam, még szentbeszédék és előadások után sem; az elismeréseket pedig mindig kételkedéssel fogadom.

9. Ha megaláztatás ér, nem elégedetlenkedem, hanem köszönetet mondok Istennek, hogy megengedte, és ezzel alkalmat adott, hogy kiérdemeljem az alázatosság kegyelmét a magam és mindazok számára, akik velem egyesültek.

10. Az emberekkel szemben mindig a szolgálat szelleme vezérel. Nem az emberek vannak az én szolgálatomra rendelve, hanem én, a papjuk az övékre. Én úgy vagyok köztetek, mint a szolga: *Ego in medio vestrum sum sicut qui ministrat* (Lk 22,27). Nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon: *Non venit ministrari, sed ministrare* (Mt 20,28).

OLVASMÁNY

A BÉKE MINT AZ ALÁZATOSSÁG GYÜMÖLCSE

Az alázatosság gyümölcse a béke; a béke Istennel, az Egyházzal, önmagunkkal, paptestvéreinkkel és a hivekkel.

Béke Istennel

Isten az alázatos szívűeket különösen szereti. A kevélyeknek ellenáll, mondja az Írás, de az alázatosoknak megadja a kegyelmet, vagyis mindent megad. Mert hiszen mi is van a természetfeletti rendben más? Nem tudja megtagadni a kegyelmét és teljesen az alázatosoknak adja Magát. Miért?

Szent Bernát azt merete mondani a szent Szűzről, hogy szűzessége elbájolta az Isten tekintetét, de az Igét az alázatossága vezette a méhébe; szűzessége tetszett, alázatossága fogant; virginitate placuit, humilitate concepit; tekintetre méltatta alázatos szolgálóleányát; respexit humilitatem ancillae suae. Óh, most már értem az alázatosság mindenhatóságát! Isten mellettünk van, egész lelkünket akarja birtokolni. Az ajtó előtt állok és zörgetek; sto

ad ostium et pulso. Mire vár, hogy beléphessen? Arra, hogy megszabadítsuk magunkat önmagunktól.

Mindenki ismeri azt az elemi fizikai jelenséget, hogy ha egy edényen, amelyből előzőleg a levegőt kiszivattyúzták, kicsiny nyílás támad, a levegő ismét ellenállhatatlan erővel tódul beléje. Ugyanígy van Istennel és a lelkünkkel: Ha a lélek alázatosságból megtagadja magát, vagyis lemond mindarról, ami ő maga és ami nem Isten, akkor az Istenség – ha szabad így kifejeznem – teljes súlyával és ellenállhatatlan erővel veszi birtokba.

Legyünk tehát alázatosak, és békében élhetünk Istennel. Ha kegyelmet nyertünk, köszönjük meg alázatosan. Ahelyett, hogy ajándékaival tetszelegnénk, Őt és az Ő dicsőségét keressük. Ne nekünk, Uram, nevednek adj dicsőséget; non nobis, Domine, sed nomini tuo da gloriam.

Ha bűnösök vagyunk, valljuk meg vétkeinket. Nem csak becsületesen – a becsületben mindig van valami kevélység –, hanem alázatosan, egyszerű alázatossággal: Jól tudod Istenem, hogy miből alkottál engem. Könyörülj rajtam, hiszen szeretlek! Ha figyelembe veszed a vétkeket, ki áll meg akkor előtted, Uram; si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit?

Biztos, hogy az ilyen alázatos könyörgésnek Isten soha nem áll ellen.

Béke az Egyházzal

Ha megértjük az Egyház küldetését, ha mindig úgy látjuk, ahogy Krisztus Egyházát látni kell, amelynek az a kötelessége, hogy századokon és évezredekben át hirdesse az Evangéliumot egy jöttának a megváltoztatása nélkül, akkor könnyen belátjuk, hogy szolgáinak teljes szívükből és teljes lelkükből engedelmeseknek kell lenniök.

Beszédünk legyen Krisztus és az Egyház visszhangja!

Ítéletünket az Egyház nevében hozzuk, mert egyedül az Egyház nyert el minden hatalmat. Amikor a lelkekkel foglalkozunk, ezt az Egyház követeként tesszük.

Nélküle, vagyis ha nem tükröződik bennünk az Egyház világosságának és hatalmának visszfénye, semmik sem vagyunk.

Személyükre rátarti papokkal mit sem kezdhet. Küldetése az okosság és a hagyomány küldetése.

Óh, a kevély papok! Az Egyház nem feledheti, hogy a szakadások, az eretnokségek, papjainak mindennapos botrányai mindig és mindig a kevélység gyümölcsei.

Alázatosan és engedelmesen szeretni az Egyházat: Ez az első föltétele a pap belső boldogságának, a lelkekért való buzgóságának és – inkább, mintsem hinnénk – igazi erényének.

A tények minden nap igazolják a pap mélységes örömét, aki alázatosságában tiszteli és szereti édesanyjának, az Egyháznak minden rendelkezését, minden cselekedetét, minden kívánságát.

Engedjétek meg, hogy ezzel kicsit többet foglalkozzak: nagyon fontos probléma!

Előljáróban megjegyzem, hogy szomorúságunk és lehangoltságunk leginkább megbántott önszeretetünkből fakad. A sors fordulatai, családi megaláztatások, az egészség kérdései azért gyötörnek, mert egyenesen kevélységünk ellen irányulnak. Itt van minden baj gyökere! Mennyire igaz volt Krisztusnak, amikor azt hirdette, hogy az alázatosság természetes gyümölcse a belső béke, amely minden értelmet fölülmúl. Lelketek számára nyugalmat találtok; invenietis requiem animabus vestris.

Ez a szó requiem az alázatosság békességének mély és döntő értelmet ad. És ezzel áttérek papi életünk egyik különös szempontjára.

Nekünk papoknak kétszeresen szükségünk van az alázatosságra, éppen életkörülményeink miatt.

Az emberek általában két területen fejthetik ki tevékenységüket: családjukban és hivatásukban. A kettő váltakozása nagyon hasznos lehet, és néha egyik kárpótlást nyújthat a másik hiányosságaiért.

A hivatásbeli eredmények vizsgálatát jelenthetnek a házi tűzhely keserűségeivel szemben. És fordítva, a családi élet meghittsége örömteljesen ki egyensúlyozhatja az élet eredménytelenségét. Igaz, sajnos, vannak olyanok is, akiknek számára mindkét terület csak szomorúság forrása. A modern élet is ismer ilyen fájdalmas drámákat!

Számunkra nem létezik ilyen kettősség, mi teljesen a papságunkhoz tartozunk. Nekünk, latin szertartású papoknak, nincs hivatásunktól külön választható házi tűzhelyünk. Egy a „foglalkozásunk”, egy a szeretetünk: Isten, és Erte az embertestvérek. Reggeltől estig és estétől reggelig maradéktalanul embertestvéreink szolgálatára állunk. Bennünk mindent megfigyelnek, tanulmányoznak, bírálják; minden lehet rossznak és jónak a forrása. Arckifejezésünk, testtartásunk, hangunk, szentbeszédünk, önkénytelen megnyilvánulásaink, járás-kelésünk; mindent megfigyelnek és összehasonlítanak.

A pap magatartását, akár tanár, akár lekipásztor, állandóan figyelik, vizsgálják. Összehasonlítanak mostani munkatársainkkal, azokkal a papokkal, akik elődeink voltak vagy a szomszédos lekipásztorokkal. Csak akkor lehetne következmények nélkül fitymálni az ilyen bírálatokat, semmibe venni az összehasonlításokat, ha papi szolgálatunk eredményessége legalább részben nem tőlük függene.

Főleg az általunk kiváltott rokonszenv vagy megbecsülés vonzza hozzánk vagy taszítja el tőlünk az embereket, akiket az üdvösségre kell vezetnünk. Sajnos! csak annyiban hallgatnak meg minket, bízzák ránk lelkiismeretüket, amennyiben értékelnek vagy szeretnek. És ha minden vágyunk a lelkek üd-

amennyiben értékelnek vagy szeretnek. Es ha minden vágyunk a lelkek üdvössége, csalódásunk kétszeresen keserű, ha apostolságunk viszonylagos eredménytelenségét kell látnunk.

Hogyan szabaduljunk az emberi szív titkos és ösztönös irigységétől, amikor látjuk, hogy paptestvéreink, – esetleg kevésbé megérdemelten, – szemünk láttára nagyobb eredményeket érnek el.

Ezzel sok papi élet fájdalmas pontját érintjük!

Az ítéletek, az összehasonlítások, melyeknek mindig tárgyai vagyunk, gyakran barátságtalanok. Minden ember hazug; omnis homo mendax. Az ember azt látja, ami szembetűnő; homo videt ea quae parent. Ezen a téren a benyomásoknak sokkal nagyobb szerepük van, mint a valóság tárgyilagos meglátásának. Mi lehet befolyásolhatóbb, ingatagabb és gyakran igazságatlanabb, mint a benyomás? Óh, a rólunk alkotott ítéletek távolról sem tévedhetetlenek, különösen, ha meggondoljuk, hogy a népszerűség nagy agitátorai az asszonyok!

Tudjuk és mondjuk; de ez nem számít; amikor a kritikát halljuk, amikor érezzük a lebecsülést, a félbizalmatlanságot, lelkünket mélységes szomorúság járja át. És ha a fájdalmas tapasztalatok ismétlődnek, elcsüggedünk, kétkedni kezdünk önmagunkban. Életünk olyannak tűnik, mint a vitorlájától megfosztott bárka, amellyel mindig szél ellen kell evezni.

Mindannyian, igen! mindannyian tapasztaltuk a levertségnek és csüggedésnek ezeket az óráit, talán napjait és heteit is, amelyek annak következményei, hogy eredményeink, szándékunkhoz képest, nagyon is szerények, vagy csak szerényebbek, mint munkatársainké.

És ez még nem is minden! Mindnyájunknál hozzájárul ezekhez a szenvedésekhez az ú. n. „mellőzés” is.

Minden közösségben kell hierarchiának lennie. Minden egyházmegyében vannak nem egyforma megbecsülésnek örvendő és különböző jövedelmet jelentő beosztások. Sajnos, nálunk, papoknál is van „előmenetel”.

Amikor feljebbvalóink a beosztásokat és kinevezéseket intézik, nem hiszik és nem is állítják magukról, hogy tévedhetetlenek. Itt is mint mindenben, ami emberi, nagyon is lehetséges a tévedés.

De az is igaz, hogy a beosztásoknál sokféle szempontot kell figyelembe venni, amelyek közül sokról nem is tudhatunk. S az is igaz, hogy a személyes eredetű érv, amelyet mi a magunk javára felhozunk, nem az egyetlen és talán nem is a leg súlyosabb. Engedjétek meg nekem a vallomást: a jeles tudomány, a brilliáns érvelő készség, a nagyszerű szónoki adottság nem mindig predestinálnak valakit arra, hogy vezető legyen, – viszont a meggondolt, szeretetreméltó, odaadó, szerény emberek mindig a legalkalmasabbak és a legjobb vezetők.

Mindez igaz, de a rangok és címek osztogatásánál önzésünk csak a saját érdekeit és vágyait látja. A mellőzés pedig párosulva kudarcokkal, fájdal-

mas és veszedelmes erkölcsi krízisbe kergetheti, és néha tönkre is teheti a papi lelket.

Ha a tényeket nézzük, azt látjuk, hogy az ilyen szerencsétlen paptestvérek részére három út kínálkozik.

Az első – és nem ez a legrosszabb! – a lemondó szomorúság útja: „Senki sem ért meg, paptestvéreim és fellebbvalóim nem igazi barátaim.” Ez a gondolkodás aztán visszahat a magatartásra is. A paptestvér megpillantása is kínos, menekül előle. A külvilágtól elzárkózva él. Kerüli a botrányt. Természetes becsületessége, törekvése, hogy meg ne szomorítsa övéit, és főleg a még élő, de ebben a szomorú légkörben egészen elhalványult hite megállítja a lejtőn. De milyen örömtelen élet ez! – lendület nélküli, terméketlen, fakó, szomorú. Talán azt is mondhatnám, hogy szeretet-nélküli, közőmbös „hivatalnok-élet.”

A második út még szomorúbb. Nem vagyunk egyedül ezen a világon. Emberek jönnek-mennek körülöttünk, akik látnak bennünket és kicsit szeretnek is. Enélkül a szomszédság hosszabb ideig el sem lehet.

Sajnos azonban, a vígasztaló szeretet ilyen szomorú esetekben néha szakadékhoz vezethet.

Óh, ha ezek a paptestvérek a krízis óráiban a szent alázatossághoz és, forró imádságban, Jézus Szívéhez menekültek volna, hogy egyesüljenek az Ő alázatosságával! Az első megszabadult volna a szomorúságától, a második elkerülte volna a botrányt.

Aki ezt a harmadik utat, az alázatosság útját választja az talán vérző szívvel, de elfogadja az étellel járó megaláztatásokat. Jól tudom, hogy ez az út rögös. Ára van annak, – és ez az áldozat minden pillanatban megújul –, hogy az ember megállapítsa és elmondja magáról: „Életemet részben elhibáztam.” Önszeretetünknek ez a megújuló megtagadása nagy áldozat. Némelyek számára szinte vértanúság.

Néha megtörténik, hogy a megaláztatásoktól már amúgyis letört paptestvérek lelkére valami neuraszténia nehezedik. Ez, sajnos, igazi betegség: elhomályosítja a világos látást, növeli a szomorúságot.

„Igen, Isten akarátának vagyok alávetve. Elfogadom az életemet olyanak, amilyen. Minden pillanatban megújítom az áldozatot. De egészen örömtelen vagyok!”

Ismerős szavak, hallottam már ilyen kijelentést.

Ez a Kálvária, ez a keresztség útja. Sok paptestvérünk végigjárja ennek a keresztnak minden állomását. És földi életünkben mindannyiunknak el kell szenvednünk egy vagy több állomást.

De, és ezt akarom mondani, ha ez a Kálvária, ha ez a keresztség útja, akkor nem az üdvösség útján, a diadal útján járunk-e?

Önszeretetünk ismételt feláldozását hónapokon, esztendőkön, ha kell egész életünkön át Istennek fölajánlani: nem ez biztosítja-e üdvösségünket? Vajon

nem ez nyitja-e meg számunkra, szereteteink, a ránkbízottak számára az áldás és a kegyelem szüntelenül csörgedező forrását? Igen! Gondoljunk az alázatos, a lemondó, az imádkozó, magát Isten akaratának mindig szeretettel alávető papi élet rejtett szépségeire, állandó termékenységére. Az ilyen papi élet az Egyház kincse.

Engedjétek meg nekem itt egy kérést. Biztosan találkoztok életútatokon paptestvérrel, aki azt a fájdalmas sebet hordozza a szívében, amelyet most próbáltunk elemezni. Óh, nagyon kérek benneteket, legyetek jók hozzám! A barátság, a jószágos, megértő együttérzés mindent jóvátehet. Mondjátok meg neki, hogy ti is ismeritek ezt a szenvedést, hogy ti is érzitek minden keserűségét, de Jézus Szívében megtaláltátok az alázatosságot és a türelmet. Sok pap veszítette el a bátorságát, és lett végleges áldozata a ránehezedő szomorúságnak, mert senki sem nyújtotta feléje segítő, testvéri kezét. Számunkra pedig ez a legelső szeretet-szolgálat.

Béke paptestvéreinkkel

Béke papságban testvéreinkkel. Nem akarok hosszadalmas lenni, de ezen a területen is szép eredményeket lehet elérni az alázatossággal.

Szeressétek, szorgalmazzatok a papi találkozásokat, akár áldozatok árán is. A papok érintkezése egymással mindig jó, mindig hasznos. A papi állapot kegyelme állandóan él bennünk. És valamiféle befolyás sugárzik belőle, amely jobbá tesz. Paptestvéreink körében „hazai levegőt” lélegezhetünk.

A papi találkozások akkor fejthetik ki a legjobb hatásukat, ha az alázatos papok hatják át jelenlétükkel. Viszont elszurkítik és megbénítják az együttélést azoknak az egyszerre naiv és kevély magatartása, akik a maguk gondolataival, eredményeivel dicsekednek, akiknek minden második szavuk az „én”. Valljuk meg őszintén: a mások diadala zavar, sőt! ezt is ki merem mondani, néha bosszant is. És az ilyen diadalmaskodókkal szemben ágaskodó ellenszenvünket nehezen tudjuk legyűzni.

Az alázatos paptestvér önmagát háttérbe szorítva igyekszik megtalálni életünkben azt, ami vigasztaló, bátorító. Magáról megfeledkezve, hallgat a saját eredményeiről, vagy ha éppen okvetlenül említenie kell, ezt mindig hangfogóval teszi. Óh, mennyire tudjuk szeretni az ilyen testvért! Gyermeeki vagy testvéri nyíltsággal fordulunk hozzá, és egészen feltárjuk előtte a lelkünket és a szívünket.

Azt mondják, hogy az alázatosság tekintete különösen szeretetreméltó. Ez igaz, s ennek így is kell lennie. Az alázatosak egyáltalán nem becsülik, sőt nem is szeretik önmagukat. Érzelmi tartalékjuk, ha szabad így mondanom, kiaknázatlan. Érzelmeiket nem önmagukra irányítják, hanem tekintetükkel, szavaikkal, tetteikkel, minden szeretetükkel paptestvéreiknek ajánlják fel. Többre becsülik, jobban szeretik őket, mint önmagukat.

Béke a hivekkel

Béke a hivekkel, béke a családi, a politikai, a társadalmi élet eseményeivel. Egész világ nyílik meg a számomra! De be kell már fejeznem, mégis nem anélkül, hogy meg ne mondanám: a kevelység mindig rossz tanácsadó, mert mindent az „én” mint gyújtópont köré csoportosít, mindent megzavar, kifordít a tengelyéből. Viszont a türelmes, nyugodt, jóakaró alázatosság igazságosabb és hasznosabb szempontból láttatja az embereket és a dolgokat. Az alázatosság és a jószágos ítéletalkotás elválaszthatatlanok. Ezt a mindennapi élet tapasztalata fennen hirdeti.

Ha alázatosság uralkodna köztünk, nem lennének az Egyházban gőgös, erőszakos, polémikus jellemek, akik oly gyakran vonják kőpadra a szeretetet, nem lenne az állandó oppozíciós magatartás, sem a minden és mindenki fölötti sommás és kevely ítéletalkotás, amelyet ellenfeleink annyira kiéleznek, barátainkat pedig talán jobban elkeseéti, mint gondolnánk.

Az alázatos pap úgy tesz mint a Gondviselés, szelíden és határozottan rendez el mindent; disponit omnia suaviter et fortiter. Igen, erővel, de mindig szelíden. Óh, mennyire igaza volt Krisztusnak, amikor Szívében a szelídséget és az alázatosságot egyesítette. „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.” Mt. 11,29. Szétküldte tanítványait, hogy meggyőzzék a világot, de a Hegyen ezt a törvényt hirdette: Boldogok a szelídek, mert övék lesz a föld, Mk. 5,5.

Ne legyünk vízesés, amely türelmetlenül zúdul alá a sziklára; csak semmibevesző buborék az eredmény, és végül mégis csak ki kell térnie útjából. Legyünk vízcseppek, amelyek szelíden, de biztos eredménnyel ostromolják és vájják ki a sziklát.

Miután az alázatosság meghozta nekünk a békességet, a hódítás legjobb fegyvere lesz a kezünkben.

J. VERDIER

IMÁDSÁG

Uram, Jézus, mióta ostoba kevelységem ellen küzdök, alig haladtam előre... Könyörülj rajtam és segíts meg. Azokért az embertestvéreimért, akiknek Tégedet kell adnom; Önmagadért, Aki csak azt kívánod, hogy Veled egyesüljek, és Akinek az én neveltséges hiúságom ellenszegül. Világosíts meg, gyógyíts meg, tisztíts meg. Így leszek a Te Szíved szerinti nagyon alázatos pap. Amen.

AZ ALÁZAT — IGAZSÁG!

Avilai Szent Teréz

VIII.

AZ ÁLDOZAT SZELLEME

ELMÉLKEDÉS

Olyan világban élünk, melyben az élvezet szelleme uralkodik, és abban a veszélyben forgunk, hogy ez a szellem többé-kevésbé bennünket is megfertőz. Ez egy kicsit mindig így volt. De ma az erőfeszítéstől való félelem, a menekülés minden önmegtagadástól, egyszóval a Kereszt visszautasítása az emberiség és a haladás szép ürügyeivel takarózik, és így a helyzet sokkal súlyosabb. Ezért fontos, hogy papi lelkünkben felújítsuk és megerősítsük meggyőződésünket az áldozat szellemének jelentőségéről.

Önmegtagadás: mortifikálás, vagyis valaminek a kiírtása, de annak a valaminek kiírtása önmagunkból, ami megakadályoz abban, hogy helyesen éljünk. Jól tudjuk: az önmegtagadás nem öncsonkítás. Az az önmegtagadás, amely akadályozza állapotbeli kötelességeink teljesítését, megakadályozza, hogy hivatásunk feladatainak megfeleljünk, nem volna összhangban azzal, amit a Mester a tőlünk vár. Az önmegtagadás soha nem lehet öncélú. Viszont mindig nélkülözhetetlen eszköz, hogy megfelelhessünk papi küldetésünk követelményeinek.

Az önmegtagadás számunkra erkölcsi egészség kérdése; szükséges a ránkbízottak megváltása és megszentelése céljából; végül szeretet kérdése a Mester iránt, akinek tanítványai, a Keresztre-feszített iránt, akinek tagjai vagyunk.

Erkölcsi egészség kérdése

Legyünk elég alázatosak és valljuk be: bárkik legyünk is, ha meg is őrítettük keresztségi ártatlanságunkat, akkor is csak esendő emberek vagyunk, és – amíg a földön élünk – nem vagyunk véglegesen a kegyelem állapotában. Minden élet küzdelem az élet és a halál csírái között. Az eredeti bűn (a fomes peccati, a bűn szikrája valóság, amellyel csak a naiv ember nem számol), ismert vagy ismeretlen örökölt adottságaink, de személyes hűtlenségünk következtében is, jócskán vannak bennünk beteges elemek, ösztönök; ráadásra mindig kész sötét erők: lustaság, fősvénység, uralomvágy, érzékiség. Nem arról van szó, hogy emiatt elveszítsük lélekjelenlétünket, vagy megrémüljünk, hanem arról, hogy tudjunk róluk

és számoljunk velük. Ez józan értelem és őszinteség kérdése. Önmagunk legyőzése olyan győzelem, amit csak küzdelem árán érhetünk el. Senki se higgye, hogy joga van pihenni babérjain. Gondoljunk szent Pál figyelmeztetésére: Aki azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, el ne essék: Qui se existimat stare... (1 Kor. 10, 12).

Egész életünkben szükségünk van az önmegtágadásra. Különbösen lassan-lassan rabul ejt a kényelem öröme vagy legalábbis ennek a keresése. Ilyenkor aztán megengedjük, hogy kis hanyagságok megismétlődjenek abban az erőfeszítésben, amit Urunk kíván tőlünk. Következésképpen, hogy az akarat elvértelenedik, az ember széleslyeinek, képzeletének, vágyainak szabad prédája lesz. Aki nem ura önmagának, rabszolgája lesz annak, ami benne a legkevésbé jó. Jusson eszünkbe az arany szabály: Hogy mindig készen legyünk NEM-et mondani helytelen vágyainknak, időnként NEM-et kell mondanunk a megengedett élvezet jogos kívánságának is.

Az aszkézis távolról sem korlát, gyengülés, elszegényedés, hanem az egyensúly, a kibontakozás és a szabadság feltétele.

– Egyensúly: A lélek a test ura; a homo spiritualis, a szellemi ember uralkodik a homo animalis-on, az állati emberen. Még helyesebben: A lélek átalakítja és szellemmel tölti el azt, ami bennünk állati. Ha uralkodunk idegeinken, érzékeinken, képzeletünkön, nyelvünkön, akkor meg tudjuk őrizni azt a higgadtságot és azt a derűt, amely a béke és a rend nyugalmának velejárója.

– Kibontakozás: Némely modern, nem keresztény elmélet azt szeretné elhithetni, hogy a kibontakozás minden vágy vak kielégítésében rejlik, amely csak felüti bennünk a fejét. De ez tévedés. A kibontakozás derűjét éppen az embervoltunkat csökkentő rossz hajlamoknak a bennünk lévő ideális erők javára való elnyomása adja meg. Azért van szüksége a fiatal fának a nyelésre, hogy ízletes gyümölcsöt hozzon. Ugyanígy, ha egyéniségünket teljes mértékben ki akarjuk bontakoztatni, az isteni Kertész kezébe kell magunkat adni. Atyám a szőlőműves. A szőlővesszőket, amelyek bennem gyümölcsöt nem hoznak, lemetszi rólam, a gyümölcsözőket viszont megtisztítja, hogy még többet teremjenek: Pater meus agricola est. Omnem palmitem, in me non ferentem fructum tollet eum, et omnem qui fert fructum, purgabit eum... (Jn 15, 1-2).

Önzó énrnkrról való lemondás, egészen Istennek és testvéreinknek szentelt élet nélkül nincs igazi kibontakozás. Minél nagyobb bátorsággal gyakoroljuk az önmegtágadást, annál inkább tudjuk kifejleszteni azt, ami bennünk igazi emberi érték.

– Megszabadulás: Az áldozat szellemében lassanként kiírtjuk magunkból mindazt, ami azzal fenyeget, hogy foglyul ejt és rabjává tesz. Főleg óvakodjunk attól az alapvető eltévelyedéstől, amely nem a munka örömeinek az élvezetében, hanem abban áll, hogy

magáért az örömért teszünk valamit. Így majd értjük a módját, hogyan kell magunkra vállalni bizonyos lemondásokat. Egyébként a nagylelkűséget kísérő szeretet-növekedés, az öröm Istenben, vagyis mindabban, ami szellemi, tiszta és önzetlen, csökkenti bennünk a földi táplálék ízének az értékét, és semlegesíti mindazt, ami hajlamainkban és törekvéseinkben alsóbbrendű. Lhande egy külvárosi papnak a válaszát idézi, akit megszólaltak kényelmetlen lakása miatt: „A kényelem nem érdekel; aki megszokta, hogy lemondjon arról, ami nem feltétlenül szükséges, az könnyen elviseli a kényelem hiányát”. Az az igazi szabadság, amiről szent Pál beszél: Úgy élni a világgal, mintha nem élnénk vele. Így szabadon adhatjuk magunkat anélkül, hogy valami foglyul ejtene.

Embertestvéreink megváltásának és megszentelésének kérdése

A ráknbízottakat vezetnünk és tanítanunk kell; főleg pedig meg kell váltanunk és meg kell szentelnünk. Segítségükre kell lennünk, hogy a kegyelem által élő kövek, szüntelenül épülő kereszténység legyenek. Jól tudjuk, hogy a kegyelem hatékonyságát az önzés különböző megnyilvánulásai akadályozzák. Nekünk a kötelességünk, hogy harcba szólítsuk embertestvéreinket a felemelkedésüket akadályozó, őket lépreccsaló, elnyeléssel fenyegető tényezők ellen. Az a dolgunk, hogy a szószékről, a gyóntatószékben, lelki irányításban erőfeszítést kívánjunk tőlük. Szavunk erkölcsi súlya annál nagyobb lesz, minél jobban fémjelzi a Kereszt jele, minél jobban támogatja életünk példája. Nem elég ezt mondani: Azt keressétek, ami odafönt van, ami odafönn van, arra irányuljon a figyelmetek: Quae sursum sumt quaerite (Kol. 3, 1-2), példát is kell adnunk nekik.

Példánk mutatja meg, hogy az áldozat nem öl, hanem boldoggá és kiegyensúlyozottá tesz. Az emberek ösztönösen vonzódnak azokhoz a papokhoz, akikről tudják, hogy jók és önmegtágadók, mert érzik, hogy erős és önzetlen emberek. Viszont az a pap, aki nem lékezi magát, aki semmit sem tagad meg önmagától, nem igen nyeri el a bizalmukat. Papi életünk eredményességének, gyümölcsöző voltának a foka társmegváltói képességének a fokától függ. Jézus a kereszten váltotta meg a világot, és a pap is mindig áldozattal váltja meg a lelkeket. Ha a búzaszem nem esik a földbe és el nem hal, egyedül marad; de ha elhal, sok termést hoz: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert (Jn 12, 24).

A pap sajátos hivatása, hogy a nép nevében bocsánatért esdekljen. A tornác és az oltár között sírjanak a papok, az Úr szolgálói, és mondják: Engedj Uram, engedj meg a te népednek: Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes, ministri Domini, et dicent:

parce Domine, parce populo tuo (Joel, 2, 17). A Lourdes-i Szűz felhívása elsősorban nekünk szól: Bűnbánatot, bűnbánatot a bűnösökért! Vannak gonoszlelkek, akiket csak önmegtagadással lehet kiűzni. Az arsi plébános jól tudta ezt, és nemcsak példát adott, hanem meg is mondta az egyik papnak, aki sikertelenségről panaszkodott: „Kedves plébános úr, nem elég prédikálni és társulatókat szervezni; szokott a híveiért vezekelni!” Egy plébánia megtérése lehet civilizáció, társadalmi átszervezés kérdése, mindennek fölött azonban kegyelem dolga. A kegyelmet pedig kérni és kiérdemelni kell azok nevében is, akik nem gondolnak arra, hogy kérjék, még kevésbé arra, hogy ki is érdemeljék.

Szeretet kérdése

Isten a Szeretetet. És ha arra gondolunk, hogy mit tett és mit szenvedett értünk, mennyire szeretett minket (az örületig, a Kereszt és az Ostya örületéig!), ellenállhatatlan vágy kerít a hatalmába, hogy ennyi szeretetre legalább egy kis nagylelkűséggel válaszoljunk: Ki nem szeretné viszont azt, aki ennyire szeret bennünket: Sic non amantes qui non redamaret?

Amikor egy gyermeket a katekizmusra oktattam, és elmondtam neki a Szervedés történetét, láttam, hogy nagyon meghatódott s ezért azt kérdeztem tőle: „Mit mondhatnánk most az Úrjézusnak?” Azt a választ vártam, amit annyi más gyerektől kaptam: „...köszönetet kell mondani...” De nem! Ez a kisfiú rövid hallgatás után így szólt: „Atya kérem, azt kellene mondani: Jézus, segíts, hogy szenvedjünk érted, Aki annyit szenvedtél értünk!” (Néhány évvel később ez a kisfiú meghalt. Mostohaapja ölte meg egy családi szóváltás alkalmával, amikor kisöccse védelmére kelt.)

A szeretet arra indít, hogy Krisztussal együtt szenvedjünk és mi is kivegyük részünket az elégtétel-adásból magunkért és testvéreinkért. Magunkért, mert minél nagyobb a hitünk, minél jobban látjuk életünkben a jóvátenni valókat, annál nagyobb világossággal látjuk Isten szemével a hibáinkat is. Másokért, mert szent Tamás kifejezésével: A pap különös sajátága, hogy közbenjáró Isten és a világ között. Minden pap arra van rendelve, hogy áldozatot és ajándékokat mutasson be a bűnökért: Ut offerat dona et sacrificia pro peccatis (Zsid. 5, 1). És ennek a nagy Áldozattal egyesülten kell történnie, aki Papságának első Áldozata. Ez az áldozatos szellemiség sugárzik az igazi papból: Győztes, mert áldozat: Victor, quia victima – mondja szent Ágoston.

Az áldozat nem marad jutalom nélkül. Nem hiába tesszük lehetővé Krisztusnak, hogy testünkön egészítse ki, ami hiányzik szenvedéséből Teste, az Egyház javára. A Mesterrel való bensőséges viszonyunkból kegyelmek származnak, amelyeket csak a nagylelkűek

ismernek. A Háromságról nevezett Erzsébet nővér tapasztalta ezt: „Van olyan kölcsönös szeretet, amely csak a kereszten valósul meg teljesen”.

Montcheuil írta ezeket a gyönyörű sorokat, melyeket vérével pecsételt meg: „...minél jobban elárasztja a lelket a szeretet, annál inkább foglálja el a kereszti szeretete a jóvátételre irányuló lemondás helyét. Ezen a világon a Kereszt a legkiválóbb hely, ahol Krisztussal egyesülhetünk. Az ember nemcsak egyszerűen elfogadja a szenvedést, mert hozzátartozik a fájdalmas folyamathoz, amely a szeretet számára kovácsolja az eszközt, hanem minden megfontolás nélkül szereti, átöleli, amennyire csak kötelességeinek kára nélkül teheti. Ez egyesít Krisztussal, ez segít behatolni a Szentháromság életébe, amelyhez egyetlen út: a keresztfeszített Krisztushoz hasonlítani” (Problèmes de Vie Spirituelle).

Az önmegtágadás módját illetően minden további nélkül elfogadjuk ugyanennek a szerzőnek a tanácsát:

„Az aszkézis gyakorlatának megválasztásában ez a gondolat ad útmutatást: Az aszkézis a szeretet kifejezésének tökéletes módja. Nem szabad rendeltetése ellenére alkalmazni még a nagyobb és jobb gyakorlat ürügyén sem. Olyan aszkézist, amely szabadságunkat, Istenhez való viszonyunk könnyedségét akadályozza, elfojtja lelki életünk öntevékenységét, soha ne gyakoroljunk. Ugyanígy soha ne folytassunk olyan aszkézist, amely embertestvéreink előtt kellemtelenné tesz, vagy a kapcsolatunkat velük kényszeredetté változtatja; vagy kifoszt bennünket, vagy elveszi tőlünk azt, amit embertestvéreinknek kellene adnunk, vagy akár az ilyesminek a megszerzésében akadályoz: vagy végül éppen azokat a tulajdonságainkat nyíróbálja meg, amelyekkel mások segítségére lehetnénk...”

„Erélyesen vissza kell utasítanunk minden szomorú, mogorva, bizalmatlan, gyanakvó aszkézist, amely a keresztyén aszkézisnek csak torzképe. A keresztyén aszkézis a szeretet örömeiben születik. Nincs benne semmi merevség, gépiesség, mert szabályai hajlékonyak és a személyek, körülmények, a lelki élet foka szerint változó. Vagyis ez a keresztyén aszkézis: megengedni a szeretetnek, hogy bennünk mindent átalakítson.”

Engedjük meg a szeretetnek, hogy mindent átalakítson bennünk: ez a legszebb kifejezése az áldozat helyesen felfogott szellemének. Annál nagyobb szeretete... Majorem hanc dilectionem... (Jn 15,13).

URUNK SZAVAI

A feszület előtt imádom Jézust a kereszten, és Chevrier szavaira gondolok: A pap kifosztott, feláldozott, felőrlődött ember.

A papnak inkább kell másik krisztusnak lennie, mint másoknak. Hiszen Jézus azt mondta apostolainak: Példát adtam nektek. Amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek: Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis (Jn. 15, 13).

Rövid csend után ismétlem Jézus szavait a kereszten, különösen a Szomjazom: Sitio szót.

Kedves pap fiam! Szomjazom a lelkeket, minden lelket, kivétel nélkül. Az Emberfia nem azért jött, hogy kárhoztasson, hanem hogy megváltsa a világot.

Szomjazom a gyermekek lelkét és az öregek lelkét, a hívők és nemhívők lelkét, a betegek lelkét és a beteg lelkeket. Milyen sokan vannak a vakok, siketek, bénák, fertőzöttek!...

Annyian vannak, akik visszautasítják a szeretetemet, akik nem tudják, hogy Én vagyok az út, az igazság és az élet, hogy Nélkülem nem találhatják meg a békét, a boldogságot, az eredményes élet titkát...

Szomjazom a lehetőséget, hogy mindnyájuknak adjam Magamat, és azért szomjazlak téged, fiam. Igen, szomjazom a nagylelkűségedet, az önzetlenségedet, áldozatos szellemedet. Szükségem van rád, hogy testedben egészítsem ki azt, ami híja van szenvedésemnek Testem, az Egyház javára.

Kedves pap fiam, légy bátor!

Jól tudod: az élet állandó küzdelem. Én akartam, hogy így legyen, mert hol volna az érdem, ha nem kellene megküzdeni a győzelemért? Emlékezz a figyelmeztetésemre: Ha nem tartotok bűnbánatot, mindnyájan elvesztek.

Neked is küzdened kell; nemcsak önmagadért, hanem azoknak a lelkeknek a nevében is, akik rád vannak bízva. És a sokkal számosabb lélek nevében, akik a Szentek Egyessége láthatatlan szálaival hozzád vannak kapcsolva.

A mennyek országa virrasztást és erőfeszítést kíván. Szükségem van elszánt és határozott emberekre. Aki hátratekint, nem méltó hozzám.

Nem tévesztettelek meg. Amikor Nekem adtad magad, tudtad, hogy mire vállalkozol: Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét, és kövessen engem (Mt. 16, 24).

Te valóban másik énem vagy és számítani akarok rád a gonosz lelkekkel szemben. Bizonyos gonosz lelkek csak böjttel és imádsággal űzhetők el.

Kell, hogy számíthassak rád, és általad adhassam az életet, az Én életet, és bőségesen adhassam mindazoknak, akik körülötted vannak. Életet pedig csak áldozat árán lehet a világnak adni.

Kell, hogy számíthassak rád, és Szeretetem tüzét általad is kiáraszt-hassam a földre. A szeretet abban a mértékben növekszik, ahogy csökken az önző én keresése.

Kedves pap fiam, légy nagylelkű!

Vannak kegyelmek, melyeket csak akkor adhatok, ha az áldozat embere vagy. Vannak örömök, melyeket csak akkor ismerhetsz meg, ha Velem egyesülsz a kereszten. Minden pap, aki valóban tett jót az életében, az önmegtágadás embere volt.

Tudod, úgy-e, hogy vannak olyan áldozatok, amelyeket nem követel-hetsz joggal másoktól, ha te magad nem hozod meg azokat.

A kereszténytelen szellem csak a keresztény szellem, a kereszt szelle-mének növekedésével fejlődik vissza.

Ne riasszon meg a kereszt gondolata. Először azért, mert az Én kegyel-mem támogat. Továbbá azért, mert Én szenvedek benned, és teszem e-redményessé szenvedésedet. A kínálkozó áldozat előtt ne habozz. Atyám csak egyet akar: Lenyესni mindent, ami akadályozza, hogy a Belőlem áradó életnedv eláraszson, és termékenyé tegyen.

Nem kívánok tőled rendkívüli önmegtágadást. De annyi kicsi önmeg-tagadás van, ami nem árt az egészségnek, nem az állapotbeli kötelesség-nek, amit megtehetnél, és meg is kell tenned!

Kedves pap fiam, légy éber!

Amíg a földön élsz, nem vagy véglegesen a kegyelem állapotában. Gondolj arra a sürgető felhívásra, amit apostolaimhoz intéztem felszentelésük előtt. Virrasszatok, hogy kísértésbe ne esetek. A lélek ugyan készséges, a test azonban gyöngye: *Vigilate, ut non intretis in tentationem, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma* (Mt. 26,41). Igen, tudom, ebben a pillanatban kész vagy mondani Péterrel: „Ha mindnyájan meg is bot-ránkoznak benned, én nem botránkozom meg soha!” (Mt. 26,33). Ne hidd, hogy erősebb vagy másoknál. Légy alázatos, okos és önmegtágadó. Lásd, az Én szolgálatomban senki sem lehet boldog, aki csak langyos. Találd meg hát első lelkesedésedet. Gondolkozz csak: Nem akkor voltál mindig a legboldogabb, amikor a legnagyobb lelkűbb voltál?

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Tudom-e: az önmegtagadás azért szükséges, hogy az akarat feszültségét a helyes fokon tartsuk?

2. Tudomásul vettem-e, hogy a papot hivatása fokozottan kötelezi az önmegtagadó szellemre, Krisztus követésére: utánzására?

3. Megfigyeltem-e már, hogy a hívekre gyakorolt befolyásnak elemi föltétele az önuralom?

4. Nem tapasztaltam-e, hogy az önmegtagadás biztosítja a szellem és a szív szabadságát? Az ordító oroszlán körüljár, keresve, kit nyeljen el: Leo rugiens circuit quaerens quem devoret (1. Pét 5, 8). Ha azt akarom, hogy mindig tudjak a helytelen kívánságnak ellentállni, időnként tudnom kell megengedett élvezetről is lemondani.

5. Eléggé kifejlesztettem-e magamban az érzéket a rámbízottak nevében való elégtételadás iránt, és az érzéket az iránt, hogy egy kicsit Jézus társa vagyok a világ megváltásában? Hiszen az igazi pap számára a legjobb ösztönző az áldozatos nagylelkűségre, ha a megváltást várókra gondol.

ELHATÁROZÁSOK

1. A mindennapi élet kisebb kellemetlenségeit és nehézségeit az áldozat szellemében fogadom, bűneim és a világ vétkeinek engesztelésére.

2. Nem felejttem, hogy a pap életében minden az apostolságot szolgálhatja:

- a megaláztatás Jézus megaláztatásával egyesülten kiérdemelheti a kevélyek számára az alázatosság kegyelmét;
- a fizikai szenvedés a keresztre feszített Jézus szenvedésével egyesülten kiérdemli a tisztaság kegyelmét a kísértést szenvedők részére;
- a fárasztó és nehéz munka Jézus názáreti munkájával egyesülten a munkások számára nyeri el a megszentelődés kegyelmét;
- a szeretet-gyakorlat Jézus szeretetével egyesülten a szeretet kegyelmét érdemli ki a gyűlölet vagy az önzés miatt elzárt szívek számára, és így tovább...

3. Ha akadályba ütközöm, nem panaszkodom, nem zúgolódok. Inkább arra törekszem, hogy ösztönszerűen a kegyelem működésére gondoljak: Köszönöm, Uram, hogy olyan jó vagy hozzám és megpróbáltatásokat adsz... Ezzel alkalmat adsz, hogy bebizonyítsam szeretetemet.

4. Határozottan törekszem arra, hogy ne legyek ideges és lehangolt, mert sem az idegesség, sem a lehangoltság nem fér össze Urunk szellemével. Az Ő szelleme ugyanis a szabadság, az önkéntesség, a lelki egyensúly szelleme. Imádott Mesterem iránti szeretetemet mindennap azzal tanúsítom, hogy néhány kicsiny és titkos áldozatot hozok.

OLVASMÁNYOK

I.

„És most, – szolt Jézus, – folytassuk munkánkat.”

„Nézz Engem a Kálvária útján, amint a nehéz keresztet vonszolom. Nézd Simont, aki segít a keresztet vinni, és fontolj meg két dolgot:

„Ez ugyan jóindulatú ember, de csak béres. Elkísér ugyan és megosztja velem a kereszt súlyát, de csak a fizetség kedvéért. Amikor elfárad, a keresztet inkább az én vállamon hagyja, s ezért kell még kétszer elesnem az úton.

„Ezt az embert felfogadták, hogy segítsen a kereszt egy részét vinni, de nem azért, hogy az egész keresztet vigye.

„Lásd, a két mozzanat képletes értelme ez:

„Simont felfogadták, vagyis bért remél a munkáért. melyre alkalmazták.

„Sok ember így követ Engem. Vállalkoznak, hogy segítik vinni a keresztet, de a legfőbb gondjuk továbbra is saját vigasztalódásuk és pihenésük. Szeretnének követni és vállalkoznak is a tökéletes életre, mégse mondanak le a saját érdekeikről. És az önérdekük marad a legfőbb gondjuk. Ezért inognak meg, s ezért éjtik el a keresztet, ha az nehéz lesz a számukra. Keresik annak a módját, miként lehetne minél kevesebbet szenvedni, mérlegelik a lemondásokat, elkerülnek egyes megaláztatásokat, fáradalmakat, bizonyos munkákat. És talán sajnálkozva gondolnak vissza arra, amit elhagytak.

„Igyekeznek maguknak legalább bizonyos élvezeteket szerezni. Egyszóval vannak önző és önérdekű emberek, akik inkább önmagukért és nem Én-értem követnek Engem. Csak azt vállalják, ami elkerülhetetlen, s ami nincs inyükre, abból csak azt hajlandók elviselni, ami szigorúan a kötelességük... Ezek a keresztmnek csak egy kis részét hordják, és azt is csak úgy, hogy éppencsak megszerezzék az üdvösséghez feltétlenül szükséges érdemeiket. Az Örökkévalóságban majd meglátják, mennyire lemaradtak.

„Aztán vannak sokan olyanok, akiket a saját üdvösségük vágya ragad magával és még sokkal inkább Annak a szeretete, aki értük szenvedett. Ezért elhatározzák, hogy követnek Engem a Kálvária útján. Vállalkoznak a tökéletes életre, és nagylelkűen szolgálatomba szegődnek; nem azért, hogy Keresztemnek csak egy részét, hanem hogy az egészet hordozzák! Egyetlen céljuk, hogy kíméljenek és megvizsgáljanak. Készek mindenre, amit tőlük kívánok, és tetszésemet keresik. Nem törődnek a jutalommal, sem az érdekekkel, amiket így szeretnek. Nem néznek sem fáradságot, sem szenvedést, amiben részük van. Egyedüli céljuk, hogy megmutassák szeretetüket Irántam és Szívemet megvizsgálják.

„Ha keresztem betegség alakjában jelentkezik, ha olyan foglalatosságban, amely nincs az ínyükre vagy nem felel meg képességeiknek... ha mellőzésben vagy környezetük ellenkezésében mutatkozik, mindig felismerik és elfogadják a tőlük telhető legnagyobb akarati odaadással.

„Néha Szívem iránti szeretettől és embertestvéreik üdvössége iránti buzgóságtól ösztönözve azt teszik, amit az adott körülmények között a legjobbnak vélnék. És íme, sok szenvedés és megaláztatás zúdul rájuk. Ekkor ezek a szeretettől vezérelt gyermekeim a kudarc mögött felfedezik Keresztemet. Imádják és magukra veszik; megaláztatásaikat pedig dicsőségemre ajánlják fel.

„Ezek valóban Keresztem egész súlyát hordozzák, minden érdek és jutalomvárs nélkül, kizárólag szeretetből. Ők vigasztalást és dicsőséget jelentenek Szívemnek.

„Legyetek meggyőződve: Ha önmegtagadástok és szenvedéstekek hosszú ideig nem is jár eredménnyel és úgy látszik, hogy nem is lesz semmi eredménye, akkor sem volt hiábavaló, sem haszontalan. Eljön majd az idő, amikor az aratás bőséges lesz!

„Az igazán szerető lélek nem méregeti, mit tesz, nem latolgatja, mit szenved. Nem jutalomért dolgozik, hanem azt keresi, amiben Isten nagyobb dicsőségét látja. Az ilyen lélek nem kufárkodik a fáradsággal, sem a munkával; nem vár viszonzást, hanem megteszi mindazt, amiről azt hiszi, hogy Istennek nagyobb dicsőségére szolgál.

„És – mert hűséges – nem mentegetőzik, nem igyekszik igazolni magát, bármi csekély is az eredmény. És mert szeretetből cselekszik, erőfeszítései és szenvedései mindig az Isten dicsőségét szolgálják. Nem izgul, nem nyugtalankodik... nem veszi el belső békéjét, ha ellentmondásban, megaláztatásban vagy üldözésben van része. Tetteinek egyedüli mozzgatója és egyedüli célja: a szeretet.

„Íme azok, akik nem bérért dolgoznak, akik csak arra vágnak, hogy Engem vizsgáljanak, akik csak az Én nyugalmamat és dicsőségemet keresik. Egész Keresztemet magukra veszik és teljes súlyát hordozzák vállukon. ”

J. MENENDEZ

II.

Uram és Istenem! Nagyon lagymatag vagyok! Beszélj nekem a bűnbánatról; taníts meg, hogyan szerethetem meg, mutasd meg szépségét, mutasd meg, mennyire elválaszthatatlan a Szeretetedtől... Végül segíts, hogy tart-
sak is bűnbánatot.

- Fiam, már beszéltünk a bűnbánatról. Nem kell a szépségét látnod... Legyen elég, hogy Én egész életemben gyakoroltam, egész rejtett életemben, de nyilvános életemben is, amint az Evangéliumban láthatod. Bőjtöltem a szent negyven napon át, és meghaltam a Kereszten. Nem elég neked ez a példa arra, hogy teljes erődből vállald a bűnbánatot? Minden egyéb ok nélkül, csak szeretetből? Egyszerűen azért, mert a kényszerűség hajt, hogy Engem utánozz, Hozzám hasonlíts, részt vegyél életemben, különösen szenvedésemben... És ha csak oly kevésbé szeretsz, hogy nem elég a példám, halld szavamat: „Tartsatok bűnbánatot...!” „Eljön a nap, amikor elviszik a vőlegényt. Akkor majd bőjtölnek”, Mt. 9, 16. „Ez a fajzat nem űzhető ki másképp, csak imádsággal és böjttel”, Mt. 17, 20. Bár tetteim és szavaim a napnál is világosabbak, ha neked mégis homályosak lennének, nézd szentjeim példáját. Kivételem nélkül mindnyájan bizonyíthatják és megmagyarázhatják neked, hogy szeretem, szeretem, szeretem és akarom a vezeklést, de mindig csak az engedelmesség korlátai között. Ha annyira lanyha, ha oly langyos vagy, hogy még ez sem elég, nos, akkor lásd, hogy mi a vezeklés önmagában...

- Valahányszor megfosztod magad bármilyen csekélységtől, (legyen az egy kis váncsi pillantás, egy levegőbe-bámulás, egy jobb falat, egy légy elzavarása, kis kényelem, akaratod cseppnyi vágya, valami más semmiség) , ha ezt irántam való szeretetből teszed azzal a szándékkal, hogy valami kis áldozatot ajánlj fel, ezáltal imádsz Engem, és fölséges istentiszteletben részesítesz. Előtte ez nagyon kedves, és nagy tiszteletnek a jele. Még többet jelent, ha olyasmit ajánlasz fel, ami nagyobb lemondásba kerül: Komoly megaláztatást, vagy nagyobb bűnbánati elégtételt, kemény virrasztást, súlyos fogalmat...

Most láthatod már, hogy milyen csodálatos tiszteletet lehet irántam tanúsítani áltál, hogy mindent az áldozat szellemében teszel, és reggeltől-estig Nekem ajánlasz fel minden önmegtadadást, kicsit és nagyot egyaránt. Láthatod, hogy akik Engem szeretnek, keresik és kívánják a dicsőségemet, egész nap áldozataikkal tisztelnek... Nem kell prédikálniok, még szobájukat sem kell elhagyniok, hogy Engem dicsőítsenek. Elég, ha lemondanak valamiről, elég, ha szenvednek. Minden lemondásnak, a szenvedésnek tiszteletemre elviselt és Nekem folajánlott - minden pillanata dicsőség, jóillatú áldozat a Számomra... Így már talán megérted a szentek önmegtadadásait:

a dicsőségemet szomjazó lelkek vágyakozását a szenvedésre... Megérted, hogy ezek az Isten dicsőségéért buzgó lelkek és az Én Lelkem is – még inkább, mint a többi együttvéve – hogyan merültek bűnbánatba reggeltől-estig, minden percben, hogy Istennek a lehető legnagyobb dicsőítést ajánlják föl... Ezért mondhatta olyan szépen szent Pál: „Nem akarok másról tudni köztetek, csak Jézus Krisztusról, a Megfeszítettről,” 1. Kor. 2, 2... Egész életem önkéntes szenvedés volt, mert egész életemet Isten dicsőségének emésztő vágya töltötte be. A vezeklés eszköz, amellyel állandóan lehet dicsőíteni Őt, mégpedig csodálatos módon!

– Most már megértheted, miért kell neked is a vezeklésben részt vened. Miért kell benne, az engedelmesség sérelme nélkül elmerülnöd?

– Hogy egy cselekedet áldozat legyen, nem szükséges abban a pillanatban följajnlani. Lehet előre is. Minthogy pedig minden jó gondolat, szó, cselekedet följajnlható áldozatul Istennek, nincs szükség arra, hogy minden nap sok kifejezett, külön áldozatot hozzunk, erre gondoljunk egész nap, és minden pillanatban megismételjük: Most áldozatot hozok... Elégséges reggelenként az áldozat szellemében följajnlani Istennek minden gondolatunkat, szavunkat és cselekedetünket, egész napi jövés-menésünket, egész létünket. Egyúttal kérjük Istent, hogy mindez legyen előtte jóillatú áldozat. Így állandó áldozattá leszünk, és áldozatunk naphosszat, minden pillanatban folytatódik.

CH. DE FOUCAULD

IMÁDSÁG

Uram Jézus, aki haláloddal életet adtál a világnak, fejleszd ki bennem az áldozat szellemét, hogy minél bőségesebben közölhessem Életedet azokkal, akik körülvesznek.

Adj bátorságot ahhoz, hogy soha, semmit sem tagadjak meg tőled, és mindig „igen”-t tudjak mondani akaratodra.

Add, hogy értem viselt szenvedésed gondolata növelje nagylelkűségemet a Te szereteted szolgálatában. Amen.

AMI BENNED NEM AKAR MEGHALNI, AZ NEM ÉRDEMLI MEG AZ ÉLETET.

G. Thibon

IX.

PAPTESTVÉRI SZERETET

ELMÉLKEDÉS

A legfontosabb kérdések egyike, melyet nem ismételhünk elég-szer, a minden paptestvérünket átölelő testvéri szeretet, mert ez papságunk lényegéhez tartozik.

Gyakran találkozunk papokkal, akik híveikkel szemben nagyon odaadóak, nagyon sokat tesznek a bűnösök megtéréséért, de láthatólag semmit sem törődnek paptestvéreikkel.

Miért? Hanyagság, hamis alázatosság, tartózkodás? Lehet, hogy mindez egyszerre.

Mindenesetre, sok pap lehet az áldozata ennek a tartózkodásnak, hogy ne mondjam közömbösségnek.

Bizonyosan vannak közelünkben is paptestvérek, akik zokszó nélkül, a látszatot mindig megőrizve, nagyon sokat szenvednek erkölcsi magányukban. És ez a szenvedés bizony veszélyes is. Sokan megmenekülhetnének a válságtól, ha in tempore opportuno, alkalmas időben paptestvérré találnának, akinek megértő szívére bízhatnák magukat. Vagy csak egyszerűen barátira találnának, akinek tapintatos jóindulata is már komoly vigasztalást jelent.

Isten minden embernek szívet adott, s ezt a szívet úgy alkotta, hogy szeretni tudjon, és meg is érezze a szeretetet. A kegyelem nem rombolja le, hanem felemeli a természetet. A papi élet megköveteli hajlamaink fegyelmezését, de nem semmisíti meg azokat. Sőt, úgy látszik, hogy Isten – éppen hivatásukra tekintettel – buzgóbb és nagylelkűbb szívet adott a papjainak.

Ki érthetné meg jobban a papi szívet, mint egy másik papi szív? Ez a körülmény még inkább kihangsúlyozza a paptestvéri szeretet jelentőségét, és rámutat az egyik okra, miért sürgette annyira a Mester a szeretetet:

„Mennyi nemes szív szenvedett hajótörést a rokonszenv-hiány, a közömbösség-okozta levertség miatt! Egy mosoly, egy baráti tekintet hiányában mennyi csodálatraméltó terv nem valósulhatott meg Isten dicsőségére! Soha nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a pap számára a legszebb szeretet, a legeredményesebb szolgálat az, amellyel a másik pap felé fordul.” (Faber)

A paptestvér megsegítésével ezer más lelket segítünk, akiknek

a buzgósága az övétől függ. Főképp pedig nagy örömet szerzünk ezzel Urunknak, aki azt, amit testvéreinknek teszünk úgy tekinti, mintha neki tettük volna.

Nemcsak szolgálai vagyunk, hanem – egy föltétellel – a barátai is: ha megtartjuk parancsait. Helyesebben, „a” parancsát, amelyre a legnagyobb súlyt helyezi, mert minden mást magában foglal és ez: Szeressük egymást, ahogy Ő szeretett bennünket.

Ezer más ember közül választott ki, és odahelyezett, ahol vagyunk, hogy gyümölcsöt hozzunk, és a gyümölcs maradandó legyen.

Gyümölcsöt hozzunk: azaz lehetővé tegyük sok-sok emberben Jézus megszületését és növekedését.

Tudjuk, mi a feltétele annak, hogy a világ higgyen: emlékezzünk az Utolsó Vacsorán mondott imára, amikor Jézus az első papokat felszentelte: Egyek legyenek, és így elhiggye a világ: Unum sint, ut credat mundus (Jn 17, 21).

Azért jött a földre, hogy elárassza Szeretetének a tüzével: Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: Ignem veni mittere in terram (Lk 12, 49). És azért halt meg a Kereszten, hogy egyek legyünk Vele, amint Ő is egy az Atyával (Jn 17, 23).

Együttal jól tudja, hogy a paptestvéri szeretet nem könnyű erény. hiszen könnyű erény nincs is. Sosem ígért nekünk könnyű életet. Aki csak a könnyű dolgokat szereti, nem jut a mennyországba: „Aki tanítványom akar lenni, tagadja meg magát, vegye föl a keresztjét és kövessen Engem a keskeny ösvényen”.

Mindnyájunknak hordoznunk kell egymás terhét és meg kell tenünk másokért azt, amit Ő tett értünk. Ő előbb szeretett bennünket: akkor amikor méltatlanok voltunk a szeretetre. Példát adott nekünk. És kiérdemelte számunkra a kegyelmet, hogy azt tehessek, amit Ő is tett. Ha a pápában testvéreinket az Ő szemével nézzük, és az Ő szívével szeretjük, ha úgy adunk, ahogy Ő ad, és megbocsájtnak, ahogy Ő bocsájt meg nekünk, ha az emberi természetünkben rejlő nyersséget legyőzve, megértéssel és rokonszenvvel fordulunk egymás felé, akkor Ő is köztünk lesz. Akkor mindazt, amit kérünk Tőle, elnyerjük, mindaz, amit együtt teszünk, eredményes lesz, mert Ő cselekszik általunk.

Ha a szíveknek és a lelkeknek ebben az egységében állhatatosak maradunk, egy szívvel-lélekkel, állhatatosan, perseverantes unanimiter (Csel. 1, 14), akkor Lelke eltölt bennünket és megsokasítja általunk a megtéréseket.

Szavaink igazságának próbaköve a szeretetünk. Ha igazán úgy szeretjük egymást, ahogy Ő szeretett bennünket, mindenki felismerheti bennünk Őt: Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt: In hoc cog-

noscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem (Jn 13, 35).

Nemcsak köztünk van, hanem mindegyikünkben jelen is van. Bennünk folytatja megtestesülését és a világ megváltását. A mi ajkunkkal Ő imádkozik emberségben testvérei nevében, Ő hirdeti az igazság szavait. Mindennap a mi kezünk között születik meg a Legszentebb Áldozat oltárán; a mi kezünkkel oldozza föl a bűnösöket. Mi vagyunk az Ő alteregói, helyesebben: mi vagyunk Ő, Ő-maga; a tagjai vagyunk.

Szüksége van ránk, hogy életet adjon a világnak, a szeretet életét adja. Ahogy az Atya küldte Őt, úgy küld Ő is bennünket. De hogyan terjesszük a szeretetet, ha nincs bennünk egymás iránt túlláradó szeretet?

Mert ez az Ő parancsa: Szeressétek egymást, amint én is szerettelek titeket.

Gondoljunk néhány pillanatig arra, mennyire szeretett minket... Végig: Usque in finem. Vére ontásáig, Haláláig, a Kereszthalálig szeretett. Ha tudnánk, mennyire szeret mindnyájunkat külön-külön! Ha ismernéd Isten ajándékát: Si scires donum Dei (Jn 4, 10)... Ha tudnánk mennyire érdeklődik mindnyájunk iránt, külön-külön... Ha megértenők, mennyire kész arra, hogy újra odaadja az életét mindegyikünkért! A szeretetnek nincs nagyobb bizonyága, mint ha valaki az életét adja azért, akit szeret.

Legyünk egymáshoz jók, türelmesek, résztvevők. Csak jóakarató gondolataink és szavaink legyenek egymás iránt. Kerüljük a romboló bírálatot és a megszólást, amely megöli a bizalmat. Nem szabad sem csodálkozni, sem megütközni azon, hogy mások nem tökéletesek. Egyedül Isten tökéletes. Inkább kezdjük alázatosan azzal, hogy kivesszük a gerendát a magunk szeméből, mielőtt kifogásoljuk a szálkát embertestvéreink szemében. Ha pedig pap-ságban testvéreink közül valaki megbánt, örüljünk, hogy alkalmunk van megböcsáítani, amint Jézus is szüntelenül, újra meg újra megböcsájt nekünk.

Orizkedjünk a dermesztő ridegségtől, a sebző gúnytól, a lesújtó közömbösségtől. Tapasztalatból jól tudjuk, hogy minden papi életben vannak Getszemáni-órák. Magának Urunknak is szüksége lett volna erősítésre és részvételre. Bátorítsuk testvéreinket: Menj hűséges és derék szolgálta: Euge serve bone et fidelis (Mt 25, 23). Érdeklődjünk az iránt, amit paptestvéreink tesznek, örüljünk sikereiknek. Hiszen az a fontos, hogy Krisztust hirdessük és Atyjának akarata teljesüljön. Az Ő Atyja, aki lát a rejtekben, mindenkinek megfizet a maga munkája szerint. Biztos, hogy mindazt, amit testvéreinknek teszünk, úgy tekinti, mintha neki tettük volna: Amit

legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek: Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis (Mt 25, 40).

A pap nem úgy szereti Krisztust, hogy közben megfedezkedik a világról, hanem úgy, hogy az Iránta való szeretetből merít erőt, hogy testvéreinek szentelje magát.

URUNK SZAVAI

Ez az én parancsom: Szeressétek egymást, amint én is szerettelek titeket (Jn. 11, 12).

Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt (Jn. 13, 35).

Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna! (Lk. 12, 49). Ez a tűz Én magam vagyok, mert ÉN VAGYOK A SZERETET.

Ha tudátok, mi az, amikor a lángoló tűz terjedni akar, mi az, amikor Isten ég a vágától, hogy önmagát adhassa!

Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért (Jn. 15, 13).

Az Eucharisztia, a Szeretet szentségének és a papság szentségének alapításánál azért hangsúlyoztam annyira a testvéri szeretetet, mert a szeretetnek kell benneteket egymással bensőségesen egyesítenie.

Fiacskáim! Életetek amúgyis elég nehéz. Ismerem küzdelmeiteket. Ismerem tetteidet: Scio opera tua (Jel. 2, 2). Tudok fáradalmaitokról, erőfeszítéseitekről, gondjaitokról, szenvedéseitekről.

Komolyan veszlek benneteket. Nem tréfadolog, hogy társul vettelek magam mellé a világ megváltásában.

Nem ámítottalak. Elég sokszor megismételtem: Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl a kereszjtét, és kövessen Engem (Mt. 16, 24).

De ne tegyétek még nehezebbé kereszteteket. Ne fosszátok meg magatokat a testvéri barátság vizsgálatásától. Azt szeretném, ha a testvéri barátság uralkodnék közöttetek, kedves papjaim!

Ne elégedjete meg azzal, hogy udvariasak, jómodorúak vagytok egymással, hogy jó szomszédai vagytok egymásnak. Szeressétek egymást iga-

zán azzal a szeretettel, amellyel Én szerettelek mindnyájatokat, külön-külön és együttesen.

Gondoltok-e arra, hogy Én működöm mindegyitekben, és Én vagyok köztetek az egység igazi köteléke? Csak egyetlen pap van, és az Én vagyok. Ti mindnyájan csak részesei vagytok az Én örök papságnak. Nincs jogotok ahhoz, hogy közömbösek legyetek egymás iránt.

Semmi sem fájdalmasabb a Szívemnek, mint a papi szívek közötti hidegség. Karjaim szétfeszítése a kereszten kevésbé volt fájdalmas, mint amilyen szívem számára Misztikus Testem legkedvesebb tagjainak, papjainak a széthúzása, egyenlensége.

Viszont semmivel sem szerezhettek Nekem nagyobb örömet, mint ha mindent megtesztek, hogy ez az egymás iránti testvéri szeretet köztetek megvalósuljon.

Tegyétek örömet teljessé azáltal, hogy egyetértetek, egymást szerititek, együttéreztek, egyet gondoltok. *Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes* (Fil. 2,2).

Ha igazán egyek vagytok szívetekben, köztetek vagyok Én is és a sötétség Fejedelmének nincs hatalma fölöttetek. Kerüljétek, ami elválaszthat benneteket egymástól. Ez a sötétség Angyalának a mesterkedése: gyűlöletet hint, szétválaszt, hogy uralkodhassék. Viszont ott, ahol szeretet van, Én uralkodom. Ahol a szeretet, ott az Isten: *Ubi caritas et amor, Deus ibi est.*

Sokan vannak a papok között, akik nagyon jók és szeretetreméltóak a híveikkel szemben, viszont tartózkodók, majdnem hidegek a papságban testvéreik iránt. Hogy lehet ez? Hiszen a papnak legközelebbi felebarátja a másik pap! A ti kötelességtek, hogy egymás lelkének gondját viseljétek. Egymás terhét hordozzátok: *Alter alterius onera portate* (Gal. 6,2).

Jól tudjátok, hogy mindazt, amit testvéreiteknek tesztek, úgy tekintem, mintha Nekem tennétek. Amit egynek legkisebb testvéreim közül tesztek, Nekem teszitek: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis* (Mt. 25,40). Ha ez igaz emberségben testvéreitekkel szemben, – és az! – mennyivel igazabb papságban testvéreitek tekintében!

Léteztetek értelme, – soha ne feledjétek! – a szeretet. Annyit értek a szememben, amennyit szeretetek ér. Az ember a külsőt látja, Isten a szívet: *Homo videt in facie, Deus autem in corde.*

Én a szívet nézem, és számomra a szívetekben élő szeretet a mérvadó.

Szeretetek alapján ítélek majd, és szeretetek arányában lesz részetek a boldogságban és dicsőségben.

Ne ütközzetek meg testvéreitek hibáin. Hiszen tudjátok, hogy a kegyelem ugyan felemeli a természetet, de nem rombolja le. Nektek nincsenek hibáitok, amiért elnézésre van szükségtek?

Első napjaim távol voltak a tökéletességtől. Mégis őket választottam; elviseltem, és szerettem őket még akkor is, amikor elhagytak. Júdást is szerettem, az utolsó pillanatig barátomnak tekintettem. Barátom, miért jöttél: amice ad quid venisti? (Mt. 26,50). Az ő szerencsétlensége az volt, hogy nem hitt szeretetem őszinteségében.

Legyetek hát jók mindenki iránt, de nem holmi leereszkedő, megalázó jósággal, hanem azzal, amely, mert az Én Szívemből fakad – világít, melegít és erősít. Semmi sem teszi lelketeket sugárzóbbá mint a szeretet papságban testvéreitek iránt. Aki szereti testvérét, az világosságban él: Qui diligit fratrem suum, in lumine manet (1 Jn. 2, 10).

Nem is tudjátok elképzelni azt a sok jót, amit egy-egy vigasztaló szó, a rokonszenv egy-egy megnyilvánulása segítségével tehettek paptestvéreitek lelkében. És ezt könnyű megtenni, ha komolyan akarjátok ti is úgy szeretni őket, amint Én szeretem. Könnyű megtenni, ha gyakran egyesültek azzal a szeretettel, amellyel Én vagyok mindegyiktek iránt.

Aki megtagad egy kis rokonszenvet, egy kis szívességet elkeseredett testvérétől, talán nem is tudja, hogy fájdalmas bukás okozója lehet.

Nem tudjátok elképzelni azt a sok rosszat, amit elháríthattok és azt a sok jót, amit okozhattok, ha jót tesztek paptestvéreitekkel.

Ha előljárók vagytok, bátorítsátok azokat, akik tőletek függenek. Menj hűséges, derék szolga: Euge serve bone et fidelis (Mt. 25,23). Teremtsétek meg az öröm és derű légkörét, hogy jól érezzék magukat jelenléteitekben is. Ne feledjétek, hogy ez a szeretet kezdete: Segíteni a lelkeknek, hogy megnyíljanak és Én tölthessem meg őket. Nyisd tágra szájad, s én megtöltöm azt: Dilata os tuum et implebo illud (80 zs. 11).

Ha fiatal papok vagytok, legyetek odaadók feletteseitekkel szemben, tiszteljétek őket. Anélkül, hogy valamit is föladvátok közvetlenségetekből, ügyeljétek, nehogy az idősebbeket sértő magatartással, visszautasító tekintettel vagy önkényes ítélkezéssel megbántsátok. A papság kegyelme

nem pótolja a tapasztalatot. Tudjatok tanácsot kérni, és, ami néha sokkal nehezebb, tudjátok megfogadni is a tanácsot.

Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból. Tekintse inkább alázatosan egyik a másikat magánál kiválóbbnak. Senki se keresse csak a maga javát, hanem a másét is: Nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes, non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum (Fil. 2,3-4).

Testvéretek sikereinek irigylése helyett örüljétek annak az áldásnak, amelyben szolgálatát részesítem. Ti is járuljatok hozzá a magatok részéről a közösség javához. És ha fáradozástokat nem mindig koronázza ered-

Mindnyájan igyekezzetek örömet szerezni azoknak, akik körülöttetek élnek. Igyekezzetek, hogy boldogabbá és könnyebbé tegyétek a közös élet hétköznapjait. Ismerem a szólást. A legsúlyosabb vezeklés a közös élet: maxima poenitentia vita communis. Néha bizony ez így is van, igaz. De ez nem az Én akaratom és nem Atyám akarata!

A Mi közös életünk a Mi örömünk forrása. Azért szeretném annyira, hogy egyek legyetek egymással amint Atyám és Én egyek vagyunk a Szentlélek egységében, hogy így a Mi örömünk rátok is kiáradjon.

mény, ahogy szeretnétek, ne elégedetlenkedjétek. Inkább gondoljatok arra, hogy a magvető is részesül a közös örömben, amikor az aratás órája út. Együtt örüljön a vető az aratóval: qui seminat simul gaudeat et qui metit (Jn. 4,36).

Egyesüljétek Velem minden reggel imádság közben vagy Szentáldozatok mementojánál, hogy a szeretet és a jóakarát egy-egy sugarát küldjétek testvéreiteknek, különösen azoknak, akikkel napközben találkoztok. Este kérjétek számukra áldásomat. Napközben pedig szüntelenül forgassátok lelketekben, hogy Szívemnek leghőbb vágya az, amit első papjaimnak mondtam, amikor papságomat velük közöltem: Az a parancsom, hogy szeressétek egymást, ahogy Én szeretlek benneteket...

Én pedig a halálig szerettelek benneteket!

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Paptestvéreimet illető gondolataim jóakaratók és jósággal teltek-e?

2. Következésként igyekszem-e előnyösen magyarázni mások magatartását?

3. Találok-e örömet abban, ha paptestvéreimet mentegethetem, vagy legalább az enyhítő körülményeket hangsúlyozhatom?

4. Bűnnek tartom-e paptestvéreim megvádolását?

5. Legfontosabb kötelességemnek tartom-e, hogy mindig kész legyek paptestvéremnek lelki szolgálatot nyújtani?

6. Hozzám legközelebb álló felebarátaimnak tekintem-e paptestvéreimet?

7. Szívesen gyóntatom-e paptestvéreimet és vállalom a lelki vezetésüket? Vagy pedig igyekszem kitérni tapasztalatlanságom és méltatlanságom ürügyén?

8. Jelent-e számomra örömet minden alkalom, amikor szolgálatot tehetek papságban testvéreim egyikének-másikának?

9. Szívesen látogatom-e megpróbáltatást szenvedő vagy beteg paptestvéreimet?

10. Lelkiismeretesen résztveszek-e minden papi találkozón? Még akkor is, ha nekem magamnak kevés hasznot jelent, – ami nem olyan biztos! – ki tudja, hogy egy paptestvérem nem éppen tőlem vár tanácsot?

11. Meggyőződésemet-e, hogy Jézus semmi másra nem helyez olyan nagy súlyt, mint a paptestvéri szeretetre?

12. Gondosan vigyázok-e arra, hogy sohasem bántsam meg paptestvéreimet meggondolatlan szóval, sértő magatartással?

13. Gondolok-e néha arra, hogy minél bensőségesebb barátságban van az ember valakivel, annál inkább kell kerülni a fesztelenséget, de tapintatosan megőrizni az illetet, az udvariasság szabályait?

14. Tisztelettel viseltetem-e idősebb testvéreim iránt?

15. Jóakarató és megértő vagyok-e fiatal paptestvéreim iránt?

ELHATÁROZÁSOK

1. Időnként tudatosítom magamban, hogy paptestvéreim lelkében az imádandó Pap-Krisztus él.

2. Sosem zárkózom el paptestvéreim elől, mindig rendelkezésükre állok, igyekszem velük szeretetreméltó lenni.

3. Gyakran imádkozom paptestvéreim megszentelődéséért és apostoli munkájuk eredményességéért.

4. Nem ragaszkodom a magam jogaihoz, de finom érzéssel ügyelek a másokéra.

5. Könnyen és hamar megbocsájtani. Sohasem táplálni bosszút még sértő tapintatlanság miatt sem. Hiszen ez eszköz lehet Urunk bocsánatának elnyerésére a szolgálásban elkövetett mulasztásokért!

6. Papi összejövetelen vagy papi közösségben még akkor is igyekszem mosolyogni, jókedvű és beszédes lenni, ha az éppen nem felel meg természetemnek vagy pillanatnyi hangulatomnak.

7. Soha nem bírálom paptestvéremet és tapintatosan igyekszem azokat menteni, akiket távollétükben megszólnak.

8. Ha közösség előljárója vagyok, szent Ágoston figyelmeztetését tartom irányadónak: Quisquis amat dictis absentem rodere vitam, hanc mensam indignam roverit esse sibi.

9. Boldog leszek, ha alkalmam nyílik paptestvéremnek segíteni. Vizonzást nem várok. Hálásnak mutakozom viszont a legkisebb szolgálatért is, amit nekem tesznek.

OLVASMÁNY

„Egészen jó” papok vagyunk, – rendben van. De valóban jó papok is vagyunk-e? Mennyire módosítja az értelmet az „egészen” szó! Vajon hiteink megtalálják bennünk mindazt a szívjóságot, ami bennünket – Krisztussal való papi azonosságunk miatt – inkább kötelez mint őket? Jobban mint valaha várja ezt tőlünk korunk kétségbeesett lelki nyomora. Vajon paptestvéreink érezhetik-e a belőlünk áradó abszolút jóakaratot?

Itt-ott nagy hibák vannak szeretetünkben. Hallgassuk csak meg egy fiatal pap fájdalmas vallomását és gondolkozzunk el rajta. Így talán majd jobban óvakodunk a szívtelenségtől: Mily könnyű vétkezni ezzel!

Még csak 35 éves és máris letört. Miután több beosztásban működött, sehol sem találkozott egyetlen paptestvérral sem, aki őszinte rokonszenvet tanúsított volna iránta. Eggyel sem találkozott, akit meg tudott volna ajándékozni teljes bizalmával. Azt állítja (nem vállalok felelősséget minden állításáért), hogy csak közömbösségbe ütközött mindenütt és ez a közömbösség felületes udvariasság álarca mögé rejtőzött. Mindenki üzte a maga kised játékeit, hogy elnyerje azt a jobb beosztást, amelyre vágyott. Ezért irigység tá-

madt bennük a vetélytárrsal szemben, aki buzgóságával több elismerést vívott ki magának. Minden eszközt igénybe vettek, hogy az útját elzárják: rosszakaratú pletykát, hazug kritikát és cselszövést. A magasabban állók, akik ennek a szomorú akciónak végét vethették volna, inkább nem léptek közbe, nehogy megzavarja a nyugalmaikat vagy akadályozza a saját előmenetelüket.

Ez a szerencsétlen ember a háborúban, a katonák között, – akik egészen különböző szociális környezetből jöttek és egymással homlokegyenest ellenkező nézeteik voltak – megismerte azt a bajtársiasságot, amely a szívet felmelegíti. És nálunk? – Milyen szörnyű csalódás! A seb mély volt. Megbánta, hogy vállalkozott a papságra, hogy a papi családdhoz tartozik, amely – mint mondja – nem család... Szívszaggató történet.

Azt hiszem, nem csak szerencsétlen, hanem igazságtalan is, bár ő ezt nem akarja elismerni. Hibái, melyektől alig van tudomása, esetét csak súlyosbítják. Szenvedéseit gyermekes érzékenység is fokozza. Ítéletei előítéletekkel telvők, és beteges szenvedéllyel általánosít. Mindez azonban nem elég annak magyarázatára, hogyan lehetséges az, hogy közülünk valaki ilyen rövid idő alatt ide juthatott és papi környezetére csak panaszkodni tud?

Lehet, hogy közelünkben is volt anélkül, hogy észrevettük volna titkos szenvedését, anélkül hogy igyekezetünk volna segíteni növekedő elkeseredésén. Kezdetben egy jó szó, baráti bánásmód talán megakadályozhatta volna a keserű méreg hatását. Nem gondoltunk rá. Nem is hittük, hogy kötelességünk rá gondolni. Mindnyájunkat elfoglalják a saját gondjaink és nem engedik, hogy a szomszédainkkal törődjünk. Gyakran nem csak a kilométerek száma szerint, hanem lélekileg is nagyon-nagyon távol élünk egymástól. Annyira uralkodik rajtunk sok század gyalázatos individualista szelleme, hogy az Egyház csak több nemzedéken át gyógyíthat ki belőle. Mindenki magának! „Én igyekszem papi életemből a legjobbat adni, tegyétek ti is ezt.”

Mesterünk azonban nem ezt akarta. Testvérekké akart tenni bennünket, akik egy szívvel-lélekkel dolgozunk a közös földaton, megszentelődésünkön és az apostolságban. Célul a szeretetben egyesült család életét tűzte elénk, amilyen az Övé volt Kafarnaumban: A Tizenkettő és Ő, akik együtt laktak, együtt dolgoztak és egységet alkottak. Azt akarta, hogy még ennél is tökéletesebb családot alkossunk: Az Ő örök Családját adta példaképpül, amelynek mélyeséges bensőségeségében a Tagok között megvalósul ugyanannak a Lényeknek, ugyanannak az Életnek tökéletes egysége.

Nyilvánvaló: Nem remélhette, hogy ez a csodálatos egység közöttünk megvalósulhat. De – bár tudta, hogy gyengeségünk számára elérhetetlen – mégis erre az ideális célra irányította a tekintetünket. Éppen ezért kell megértenünk, hogy teljes erőnkkel, újra és újra próbálkoznunk kell, hogy közelebb jussunk hozzá. Sajnos, inkább messze eltávolodtunk tőle, mióta meggyengült bennünk a papi közösség szépsége iránti érzék.

Saját hibánkból elvesztettük azt az erőt, amely elősegíthette volna Isten országának megvalósulását ezen a világon és amely növelhette volna értékünket és boldogságunkat. Sokba kerül nekünk az, hogy nem szíveltük meg Krisztus felhívását. Jó lesz majd akkor élni és dolgozni, ha befolyására, amely örvendetesen növekszik, helyreáll közöttünk az egy szív-egy lélek, cor unum et anima una.

THELLIER DE PONCHEVILLE

IMÁDSÁG

Uram, áldd meg minden paptestvéremet. Könyörülj a szenvedőkön, légy Te a bátorságuk. Könyörülj azokon, akik elhagyottnak érzik magukat, légy Te a vigaszuk. Könyörülj a kételkedőkön, légy Te a világosságuk. Könyörülj azokon, akik fáradtnak érzik magukat, légy az erősségük. Könyörülj mindazokon, akik számítás nélkül adják magukat Érted, légy Te a munkájuk gyümölcse és jutalma.

Add, hogy egymás iránti szeretetünk mindig mélyebb és erősebb legyen, mert ezt a szeretetet a Te papi Szívedből merítjük. Amen.

INKÁBB MINDEN SEBET, MINT A SZERETET KRISZTÁLYÁN EGYETLEN KARCOLÁST.

Prohászka O.

X.

KÖZÖSSÉGI SZELLELEM

ELMÉLKEDÉS

Imádjuk elmélkedésünk kezdetén a megtestesült Igét, aki magába foglalja az egész emberiséget és magához von minden jóakarátú embert, hogy őket a dicséretnek és a szeretetnek abba a szüntelen áramlásába ragadja, amely Őt az Atyához fűzi a Szentlélekben.

Miért van szükségünk a közösségi szellemre?

Hogyan fejlesszük ki magunkban a közösségi szellemet?

Miért van szükségünk
közösségi szellemre?

Urunk forró vágya

Az egység gondolata állandóan ott élt az Üdvözítő lelkében.

Azért jött a földre, azért halt meg a kereszten, hogy mélyen gyökerező egységbe gyűjtse Isten szétszórt gyermekeit, mondja szent János: hogy Isten szétszórt fiait egybegyűjtse: Ut filios qui erant dispersi, congregaret in unum (Jn 11, 52).

Azért beszélt oly sokszor tanítványainak a jóságról és az alázatosságról, a szelídségről és a türelemről, a kölcsönös tűrésről és megbocsájtásról, hogy mindenáron megőrizték az egységet.

Azért adta Önmagát táplálékul az Ostyában, hogy egyek legyenek Vele, mert Ő mindannyiukban ugyanaz, és Benne egységgé forrhatnak. Az Utolsó Vacsorán sem volt másról szó – és milyen sürgető állhatatossággal! –, mint a szeretetről és a testvériségről.

És az egész eucharisztikus imádságnak (melynek megindító vázlatát szent János evangéliumából ismerjük), csak egy a célja: fölemelni ezt az emberi testvériséget, hogy bekapcsolódjék az isteni Egységbe: „Amint te, Atyám, bennem vagy és én tebenned, úgy legyenek ők is mibennünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Én átadtam nekik a dicsőséget, amit nekem adtál, hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk: én öbennük, te én-bennem, hogy így tökéletesen egyek legyenek ők is: Ut omnes sint sicut tu Pater in me et ego in te. Sint unum ut Pater et ego unum sumus. Ego in eis, et tu in me ut sint consummati in unum (Jn 17, 21-23).

Ennek az egyik legyenek, sint unum, kívánságnak a megvalósítását az első keresztények annyira komolyan vették, hogy mindenüket a közösségnek adták és, a szó szoros értelmében, egy szív-egy lélek voltak.

Szent Pál főleg ezt hirdette:

Ti mindnyájan egy személy vagytok Krisztus Jézusban: Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu (Gal. 3, 28).

Amint ugyanis egy testben több tagunk van, de nem ugyanaz a földadata mindegyik tagnak, éppúgy sokan egy testet elkotunk Krisztusban, egyenkint viszont egymásnak tagjai vagyunk, Krisztus Jézusban, a mi Urunkban: Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra in Christo Jesu Domino nostro (Róm. 12, 4-5).

Pál számára mindaz, ami sérti Krisztus Testének az egységét, a keresztény hit megtagadását jelenti. Gondoljunk heves kitörésére a korinthusi versengés ellen: Nem vagytok sem Apollóé, sem Pálé, sem Kéfásé, Krisztusé vagytok mindnyájan és egymásnak tagjai (v. ö. 1 Kor. 1, 13).

Az igazság

Ez kereszténységünk alapvető igazsága. Önzésünk azonban homlokegyenest szembehelyezkedik vele, és ezért szüntelenül, újra meg újra emlékeztetnünk kell rá magunkat. Csak így érvényesülhet lelkünkben és életünkben.

A valóságban köztünk, keresztények között, és a fortiori, még inkább, köztünk papok között – és még hangsúlyozottabban ugyanazon plébánia, ugyanazon közösség papjai között – mélységes közösségi kapcsolat van. Lelkünk véredényeiben ugyanaz az isteni életerő kering. Ugyanaz a Krisztus akarja szívünket az Övével egységben dobogtatni. Ugyanaz a Főpap folytatja általunk közbenjárói és megszentelői küldetését. Ugyanaz az Operarius, Munkás hívott meg bennünket, hogy az Atya szántóföldjének ugyanazon a részén dolgozzunk. Ugyanaz az Atya működik mindannyiunkban.

Kevés gondolat ismétlődik oly gyakran az Atyák és a szentek írásaiban, mint a közösség gondolata Krisztusban.

„Amint ez a megtört kenyér valaha szét volt szórva és összegyűjtve eggyé lett, úgy gyűjtsd össze, Uram, Egyházadat a világ tájairól” (Didaché).

„Ne gondoljátok, hogy külön-külön, egymástól elszakadva valami jót is tehettek. Jót csak közösen lehet tenni. Ugyanaz az imádság ugyanaz a könyörgés, ugyanaz az egy szellem, ugyanaz a remény, melyet a szeretet éltet az egyesítő örömben: Jézus Krisztus és Rajta kívül nincs semmi.” (Antiochiai szent Ignác)

„Urunk azért nevezte a kenyeret, a sok búzaszem egységét, Testének, mert ezzel is jelképezte, hogy az egész keresztény népnek, melyet Magában hordoz, egynek kell lennie. Azért nevezte a sok szőlőszemből egy folyadékká sajtolt bort a Vérének, hogy jelezze: nyáj vagyunk, mely csak a sokaság egyesülése által lesz eggyé.” (Szent Cyprianus)

„Bármennyien is legyenek az Üdvözítő tagjai az egyetlen Fő alatt, aki maga a Megváltó, a szeretet és béke kötelékében csak egy embert alkotnak. A zsoltárokból gyakran felcsendül a hangjuk egyetlen ember hangjaként. Egyetlen kiáltásnak hallatszik, bár mindannyian kiáltoznak, mert az Egyben mindnyájan egyek.” (Szent Ágoston)

A Szentlélek sugalmazására minden szent ugyanezt mondja: Bernát, aquinoi Tamás, Bonaventura, Gertrud, szieni Katalin, foligno Angela. Most csak a csodálatos Ruysbroeckot idézzük:

„A mennyei Atya minden embert a saját képére teremtett. Az Ő képe pedig a Fia, örök Bölcsessége... Általa gondolt el mindnyájunkat öröktől fogva... Mindannyian egyek vagyunk Vele, bensőségesen egyesülten Benne, aki egész életünk forrása bennünk. Ő az értelme létrehívásunknak.”

Krisztus valóságosan közösség. Amint Bossuet mondja a szenvedésről tartott beszédében: „Jézus Krisztus magában hordoz minket; saját emberi testénél inkább vagyunk az Ő Teste. Így érthetjük meg, hogy, a szó fizikai értelmében, semmi sem lehet fájdalmasabb Krisztusnak, mint feldarabolása tagjaiban.”

Életbevágó szükségesség

A közösségi szellem az erő, az eredményesség forrása. Minden önmagában meghasonlott ország elvesz, mondta Urunk. Minden vállalkozás, bármilyen legyen is, elgyöngül és tönkremegy, ha a széthúzás üti föl benne a fejét. A teológusok azt tanítják, hogy kifelé, ad extra a három isteni Személy egyként, per modum unius működik. Mily csodaerőt képvisel a plébániai papság, a kollégiumi tanári kar, minden papi közösség, ha érezzük, hogy minden eleme szilárdan egy és sehol sincs repedés. Erős város a testvér, akit testvére támogat: *Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma* (Péld. 18, 19).

Van az Evangéliumnak egy mondata, melyet gyakran rosszul idéznek, egyébként is nehéz lefordítani: Ha ketten közületek egyetértve (a görögben: a szó és a szívek egységében) kérnek valamit a földön, meg fogják kapni mennyei Atyámtól: *Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint fiet illis a Patre meo qui in coelis est* (Mt 18, 19).

A következő mondat adja meg az értelmét: Ahol ugyanis ketten

vagy hárman összegyűlnek az Én nevemben, (itt a görög erőfeszítéssel járó együttlétet ért) ott vagyok közöttük: Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum (Mt 18, 20).

És valóban. A tapasztalat bizonyítja, hogy Urunk különös áldásában részesíti mindazokat, akik mind imádság mind munka közben egyek ebben a közösségi szellemben.

Hogyan fejlesszük magunkban a közösségi szellemet?

A közösségi szellem a lét, az akarat és a munka egységének a tudatával együtt fejlődik. (Esse, velle, agere).

1. Már csak individualista nevelésünk ellenhatásaként is, gondoljunk arra: csak elemei vagyunk az egésznek.

Az imádság órájában foglaljuk magunkat és magunkkal együtt mindenkit a nagy közösségi többes számba: Mi Atyánk, Pater noster.

Velünk egyidejűleg mások is imádkoznak. Bizonyára vannak közöttük szentek is, akik nemsokára ismertek, sőt talán kanonizálva is lesznek. Egyesüljünk velük.

Kétségtelen: sokkal többen vannak, akik nem imádkoznak, mert nem jut eszükbe, mert nem tudnak, vagy nem akarnak imádkozni. Egyre megy. Mindnyáján testvéreink: egyesüljünk velük.

Milyen nagyvonalúvá lesz így a Miatyánk! És főleg milyen megindító hangszínt nyer, ha mindazokat magunk köré gyűjtjük, akik éheznek, akik elestek, akiket kísértés gyötör, akik a bűn rabszolgái vagy áldozatai – és testvériesen magunkkal visszük őket, lehetővé téve Krisztusnak, hogy az ő nevükben is kiáltson az Atyához: Mindennapi kenyerünket: Panem nostrum quotidianum...

Ne engedjük benső életünket énünk által egészen kitölteni, hiszen ezt az én-t úgyis hajlandók vagyunk könnyen a világ központjának képzelni. Inkább őrizzük meg magunkban a keresztyén közösség forró szeretetét, hiszen az imádság lényegében mindenki imádsága mindenkiért.

2. A közösség eredményes működése nemcsak a tagok személyes értékétől függ, hanem az összetartás erejétől is, amely őket a közös jó megvalósítására egybeforrasztja. A közösségi szellem annál tartósabb és tökéletesebb, minél világosabban felismerjük ezt a célt, minél egységesebben irányul rá akaratunk lendülete.

Lehet-e nekünk papoknak más legfőbb célunk mint az, hogy az Egyháznak abban a kicsiny részében, amely gondunkra van bízva,

segítsük Krisztust megszületni és növekedni? Annál inkább leszünk egyek, minél jobban kiirtunk akaratunkból minden tisztátalan járulékot, vagyis önmagunk több-kevesebb keresését. Ezt jól tudjuk. Alázatosan kell segítenünk a lelkeknek, hogy Isten felé tájékozódhassanak, nem pedig arra törekedni, hogy a magunk számára hódítsuk meg őket. Mindig könnyű egy közösséghez tartozni, amíg mindenkinek megvan a világos érzése, hogy munkatársai őszinte és teljes önzetlenségben dolgoznak a közös feladat kizárólagos szolgálatában.

3. A közösség ereje nem annyira tagjainak számától függ, nem is annak a tudatosításától, hogy közös céljuk érdekében egyek akarnak lenni, hanem az alkalmaktól is, amikor közösen dolgoznak, közösen gondolkoznak és közösen örülnek. Szent Ágoston jegyezte fel ezt a szép gondolatot: A szentek a mennyországban közösen örülnek: *Socialiter gaudent.*

Azonban mindig fennáll a veszély, hogy a magunk részlegében függetlenül cselekedjünk, minden kapcsolat nélkül azokkal, akik velünk együtt vagy velünk egyidőben dolgoznak. A saját szempon-tunk bizonyos háttérbe szorítását követelő kölcsönös segítség a munkában, a mások munkájának a gondja, a tervek közkinccsé tétele több nyereséget jelent, mint veszteséget. Játsszuk becsületesen a közösség játékát!

Amikor munkánkat a közösség tevékenységébe illesztjük, melynek tagjai vagyunk, nem rövidítjük meg magunkat; sőt a többiek hozzájárulása által csak nyerünk. Nincs helye érzékenykedésnek, sem irígységnek, mert mint szent Ágoston mondja: „*Etiam tibi habet quisquis in illa habet aliquid*”.

Lényeges, hogy a legszívélyesebb és a legtestvériesebb szeretet uralkodjék a közösség tagjain és vezesse őket, mert „amint a szeretet, amely az egységet nem értékeli, sohasem igazi, úgy az egység is csak látszólagos, ha nem a szeretet uralma alatt áll”. Az Egyház azért könyörög hamvazószerda utáni pénteken az áldozás utáni imádságban, hogy a szeretet lelkülete tegye barátokká azokat, akik az egység szentségét a szívükbe fogadták: *Ontsd belénk, Urunk, szereteted Lelkét, hogy akiket ugyanazon égi Kenyérrel tápláltál, kegyességeddel egyetértőkké is tedd: Spiritum nobis, Domine, tuae caritatis infunde, ut quos uno pane coelesti satiasti, tua facias pietate concordés.*

URUNK SZAVAI

Kedves pap fiam! Legyél az egység kovácsa, inkább mint bárki más. A bűn szétválaszt. Az Én kegyelmem egyesít. Ahol az önzés tanyázik, ott a végzetes széthúzás elkerülhetetlen. Ahol az Én kegyelmem, csak ott lehetséges az egység.

Ha tudnád, mennyit szenvedek az emberek, a keresztyén emberek széthúzása miatt... de leginkább a papok közötti ellentétek miatt!

Óh, kedves papjaim, gondoltok erre? Ti többek vagytok mint egyszerű tagok, ti tagjaim értékes izületei vagytok. Általatos akarok működni. A kegyelem minden mozzanata akadályba ütközik, ha nem vagytok eléggé egyek Velem, és nem vagytok egyek egymás között.

Gondoljatok értetek mondott főpapi imámra: Szent Atyám, tartsd meg őket nevedben, akiket nekem adtál, hogy egyek legyenek mint mi: Pater sancte, serve eos in nomine tuo, ut sint unum, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos (Jn. 17, 11).

Ez az egység a leglényegesebb mozzanat apostoli életetekben és belső életetekben egyaránt. Aki magát elkülöníti a többitől, önmagát gyengíti, és egyben megfosztja kegyelmemet egy lehetőségtől, mellyel az emberek közé juthat. Ezzel testvéreinek megváltását akadályozza.

Egység Velem, egység egymás között: ez legyen az életetek. Minél jobban vagytok egyek Velem és egyek egymás között, annál inkább teszitek lehetővé Számomra, hogy egységték által tevékenykedjek. Egységték által mindenkit magamhoz tudok vonzani.

Vegyétek tudomásul ezt a törvényt: semmi jót és maradandót nem tehetek egyedül. Tevékenységték lehetőségei azonban korlátlanok lesznek, ha készek vagytok együtt imádkozni, együtt dolgozni, együtt küzdeni, együtt vetni, együtt aratni, együtt örülni.

Elismerem, hogy ez lemondásba kerül. Erről a lemondásról beszéltem, amikor azt mondtam: „Aki nem tagadja meg önmagát, nem lehet az Én tanítványom, nem lehet az Én papom.” Ez a lemondás azonban termékeny, sőt az igazi kibontakozás föltétele. Aki azt hiszi, hogy elveszti az életét, ha az Enyémmel egyesíti, az csodálkozva sokkal szebb, sokkal erőteljesebb, átszellemült életet nyer vissza.

Én közösség vagyok; és ott ahol igazi közösség van, jelen vagyok. Mindazt megáldom, ami hozzájárul, hogy megszülessék és növekedjék közöttetek és körülöttetek az igazi közösségi szellem.

Az elszigetelődés meddővé tesz. A magány lehet üdvös, de nem szabad a lélek és a szív elszigeteltségévé fajulnia.

Az imádság órájában lép be a dicséret és a szeretet nagy közösségébe. Munkád közben egyesülj minden dolgozó testvéreddel. A szenvedés óráiban vegyél föl minden emberi szenvedést a tiedbe és egyesítsd az Én szenvedésemmel.

Ne feledd, hogy a közösség az egyes hozzájárulásából az egyének tevékenységéből tevődik össze. Értékét egyformán jelenti az, amit követel tőled, és az, amit nyersz általa. Ne sajnáld soha, amit odaadsz. Úgy tűnik, mintha a közösség kifosztana. Valójában azonban sokkal többet nyersz általa, mint amennyit elvesz tőled, mert Engem ad neked.

LELKISMERETVIZSGÁLAT

1. A kereszténység kiválóan szociális jellegű, és ezt a szociális jellegét nem lehet figyelmen kívül hagyni anélkül, hogy meg nem hamisítanánk.

Megértettem-e, hogy a keresztény szellem lényegében közösségi szellem?

2. Eléggé áthatja-e a közösségi szellem az életemet? Befolyásolja-e paptestvéreimhez való viszonyomat, személyes áhítatomat és híveim szolgálatát?

3. Megértettem-e, hogy Jézus Krisztus nem akar a Testétől különválasztott Fő lenni? Őt így tekinteni: megcsönkítása volna, és az Atya tervének elferdítése. Ő Fián keresztül, Akiben kedve telik, lát mindnyájunkat.

4. Nem vagyok-e hajlamos arra, hogy gyakorlatilag megfelelkezsem arról: Mint Krisztus tagja, a többi tagnak is tagja vagyok? A Legszentebb Áldozat bemutatása közben gondolok-e arra, hogy Krisztus által az egész emberi közösség áldozatát mutatom be az Atyának? Gondolok-e arra, hogy az élőkről való megemlékezésbe az egész küzdő Egyházat, a Communicantes-be az egész diadalmas Egyházat, az elhunytakról való megemlékezésbe az egész szenvedő Egyházat belevonjam?

5. Megértettem-e, hogy ha egyedül is élek, mégsem vagyok magamban, mert Krisztus-Pap által, Aki bennem és testvéreimben ugyanazt a Papságot éli, mélységesen egy vagyok paptestvéreimmel?

6. Nem valami szűklátókörű és individualista vallásszemlélet következménye-e az az elszigeteltség-érzés, amely néha erőt vesz rajtam? Nem hatott-e egészen át akaratom ellenére az individualizmus? Ez a XVI. sz. óta sokakat megfertőzött.

7. Él-e bennem a vágy, hogy javamra fordítsam a paptestvé-

reimmel való találkozás alkalmait? Ha külsőleg nem is élhetek közösségben, megteszem-e azt, ami tőlem telik, hogy velük „lélekben egy” legyek?

8. Nem tartozom-e azok közé, akiket – egyébként kiváló papok – megejt a magány szeretete, és szívesen lemondanak minden érintkezéstről paptestvéreikkel? Az ilyenek úgy érzik, hogy személy szerint nem merítenek semmi lelki jót a papi összejövetelekből. Ez ugyan erősen kétséges, de arról semmiképp sem szabadna megfeledkezniök, hogy már jelenlétük is bátorítás lehet más papok számára, akik szükségét érzik a kapcsolatoknak és az ő pusztá jelenlétük is már jót tehet nekik.

9. Gondolok-e néha arra, hogy a breviárium zsoltárai, a szentmise imádságai ugyanazon a napon több százezer pap ajkán is felhangzanak?

10. Van-e világos fogalmam Krisztus egyetlen Papságáról? Ez a Papság megoszlik több százezer tag között, akiknek sorában ott vannak a papok, a püspökök, a pápa, több száz szent – és mégis egy Papság marad. Gondolok-e arra, hogy imámat az ő imájukba foglaljam, életemet az ő életükkel egyesítem?

11. A közösség szelleme kölcsönös segítség szellemében fejeződik ki. Nem tartozom-e azok közé a papok közé, akik nyájukkal szemben igen jó és odaadó pásztorok, akiknek azonban eszébe sem jut, hogy ismert és ismeretlen paptestvéreiket lelki segítségben részesítsék? Eszembe jut-e legalább néha, hogy papságban testvéreim munkájának eredményességéért imádkozzak?

12. Ellene vagyok-e a kizárólagosan individualista vallásfelfogásnak? Hangsúlyozom-e eléggé már a hitoktatásban is a Miatyánk többszámát és a liturgikus imák nagy részének kollektív tartalmát?

13. Nem elégszem-e meg azzal, hogy – egy nem hívó író szavai szerint – csak a „személyes üdvösség technikusá” legyek? (Alain)

14. Amikor híveim személyes áhítatát igyekszem növelni, megvilágítom-e eléggé a katolikus szellem lényegét, amely közösségi szellem a hatványon?

15. Jól ismerik-e híveim a szentek egységének hittételét? Tudnak-e egymással igazán szolidárisak lenni azért, mert Krisztushoz tartoznak? Megteszek-e mindent, hogy a szentmise közös istentisztelet legyen a számukra? Megteszek-e mindent a liturgikus reformoknak a gyakorlatba való átültetésére?

16. Tudom-e, hogy a papnak túl kell tekintenie plébániája határain? Tekintetét az egészre kell szegeznie, és kell, hogy az legyen a legfőbb vágya, hogy Krisztus növekedjék az egész világon. Egyetlen életnedv hatására, egyetlen Lélektől éltetve, egyetlen Élő fej-

lódik tökéletessé, és ennek nagysága az Atya titka: Krisztus misztikus teste: Corpus Christi Mysticum.

17. Megértettem-e az Úr Jézus felhívását: El kell veszítenem a lelkemet, hogy mint jobbat találjam meg újra? Vagyis, hogy saját önző éneket be kell iktatnom a kollektív keresztény „mi”-be, ahol is, – ha kötelességemet az egész közösség javára teljesítem – bőséges jutalom vár a többi tag közreműködésével?

ELHATÁROZÁSOK

1. Amikor Krisztussal, ugyanakkor minden emberrel egyesülök.

2. Mielőtt Szentáldozatomat bemutatnám, vagy a breviáriumot megkezdeném, egyesülök lélekben a világ minden papjával, akik ugyanakkor imádkoznak.

3. Egyesülök mindazokkal, akik imádkoznak és azoknak a nevében is imádkozom, akik ezt nem teszik.

4. Gyakran följajánlom az Atyának testvéreim papi munkáját.

5. Gyakran emlékeztetem plébániám híveit arra a fontos kapcsolatra, amely őket egymással egyesíti. Gyakran magyarázom a liturgia szövegeinek és szertartásainak közösségi értelmét. Rámutatok arra, hogy mit mondanak a gyakorlati testvéri szeretet tekintetében ezek a szövegek.

OLVASMÁNYOK

Az egyes embertől nem vezet „tilos magánút” Istenhez, melyen ember-testvéreitől függetlenül is célhoz érne. Egyetlen közös út van, amely egyformán nyitvaáll mindenki előtt, és ez az út Krisztus. Én vagyok az út: Ego sum via. Általa és csak általa juthatunk az Atyához.

Ezen az egyetlen úton nincs magányos előrehaladás: Maga az út halad, és viszi előre azokat, akik vele együtt mennek. Élő út, via viva, – mondta szent Pál a zsidóknak, amikor Krisztusról beszélt. Mindannyiuk haladása egy a kezdetében és egy a lefolyásában. Az egyesek erőfeszítései egyetemlegesek

és egymást kiegészítik: egymásba illeszkednek. Ahogy a folyóban a vízcsep-
pet az egész víztömeg hordozza, úgy sodorja magával a többi keresztyén Is-
ten felé való törekvésében az egyest.

Krisztus tagjai számára nincs külön megszentelőds. Nincs üdvös cseleke-
det, jótett, amelyet egyedül tehetnének.

Nem is volna igazságos önmagában tökéletes és kiváló jócselekedetet kö-
vetelni tőlük. Nem lehet követelni a tagtól, aki létében nem teljes egész,
hogy az legyen cselekedeteiben.

Nyilvánvaló, hogy mindenki igyekszik munkájában a lehető legkevesebb
hibát ejteni. Még így is lesz elég benne. Amivé lennie kell, még „részmun-
kává” is csak minden ereje bevetésével teheti a munkáját, megfelelően a
maga „rész-voltának”. De azt követelni, hogy ez a munka tökéletes legyen,
légből kapott ábránd volna. Vannak kell lennie annak, aki nem látja a tö-
kéletlenségeket. Hitragadó lenne, aki az együttes egységéből kitépné, mert
csak az együttesben valósítható meg.

Egy-egy tag minden cselekedetét az összesség tevékenysége hordozza, tá-
mogatja, és foglalja egységbe. Így minden jócselekedet: csak azt folytatja,
amit mások megkezdték; azt készíti elő, amit mások fejeznek be; önmaguk-
ban sem szépségük, sem értelmük nincs.

Nem szabad például csüggedni, ha az ember az erénygyakorlataiban, még
a legjobbakban is, hiányosságot, szűkkeblűséget, tudatlanságot, elenyedést
tapasztal. Nem szabad megdöbbsennünk – ha minden jóakaratumk ellenére –
gyakran még csak nem is gondolunk arra, amit teszünk. Ha eszünkbe sem jut
az éppen elkezdett munkánkat felajánlani. Ha maga a figyelem, melyet a
munka megkövetel, megakadályoz, hogy aktuálisan is Isten felé irányuló
szellemben végezzük. Emiatt nem szabad búsulni. Ha ugyanis a bánat kicsit
erőre kap, felemészti azt az energiát, melynek a munkát lemondással és ál-
dozattá kellene tennie.

Mindez baj volna, ha a tagoknak önerejükben kellene megdicsőülniök. De
normális és nagyszerű, ha az egyes csak az Úrban és az Úr „Testében” találja
meg a maga üdvösségét.

Jócselekedeteink csak morzsák, önmagukba tökéletlenek és érthetetlenek.
Kellene, hogy mások legyenek? Önmagában a bolthajtás minden köve lehe-
tetlen alakú, helyzete pedig egyenesen merénylet az egyensúly szabálya el-
len. De éppen alakjának különlegessége és helyzetének ferdesége /:mely-
nek folytán képtelen volna önmagában a helyén maradni:/, adja meg szilárd
helyzetét az egészben, mert csak így illeszkedhetik a többi közé.

Ugyanígy történik cselekedeteinkkel is. Elégtelenségük és kinövéseik olya-
nok, mint a bemélyedés vagy kiugrás, amelyek a részek eresztékeit jelentik.
Ezek azok az egyenetlenségek, amelyekkel egyik a másikba illeszkedik. Az
ember minden jóakarata ellenére is szórakozottá válik, még olyan cselekedet
közben is, amelybe Istenért kezd. De ez nem is lényeges akkor, ha másvala-

ki összeszedi a figyelmét, és az ember egy ezzel a másikkal! Az ember keptelen szenvedéseit Istennek ajánlani, ha a szenvedés nagyon heves és lesújt. Nem is lényeges, ha ugyanakkor valaki az ő nevében is följánlja Istennek a föld minden szenvedését és cselekedetét. Ezzel minden kevély önelégültségnek, igaz, vége, de egyúttal ez az egység diadala is: a szentek egysége, a tagok egyetemlegessége. A tagok törődjenek egymással: pro invicem sollicita sint membra, 1. Kor. 12,25. Az a lényeges, hogy mindegyik tegye meg alázatosan a tőle telhetőt, bármilyen csekélység legyen is. Az a lényeges, hogy mindenki maradjon Krisztus egységében. Ebben az egységben minden közös, és benne mindenki, bár csak a maga részét, de ezzel az egészet teszi.

Az egységben – és ez egy másik következmény – és csak az egységben lehet megérteni a szentséget is. Aki ezt feldarabolná, csak azért, hogy a részeket jobban megvizsgálja, megsemmisítené azt, amit látni akart.

Hogy ezt jobban megvilágítsuk, legjobb ha a szentséget a legtokéletesebb kivirágzásában vagyis a mennyországban vesszük szemügyre.

Bizonyos, hogy a mennyországban különböző dicsőség-fokokatok vannak. Egyesek tökéletesebben látják Istent, érdemeik nagysága szerint, mint mások, mondja a firenzei zsinat. (Decretum pro Graecis, D.693)

De ezek a fokozatok nem jelentenek elválasztást. Ellenkezőleg, csak a különböző módokat, amint minden egyes egy a többivel, mert egy Krisztusban.

A szentek nem csillagok, melyek önmagukban külön-külön ragyognak, és mérhetetlen, jeges tér szakadéka választja el őket egymástól. A szentek egyek. Amikor ragyogóan nyilvánul meg a szentségük, ugyanakkor ragyogóan nyilvánul meg mindnyájuk bekebelezése az egy Testbe. A földön nem volt látható, hogy mennyire egyek voltak Krisztusban. De ha Krisztus megjelent, kinyilvánul, hogy milyen egységet jelent misztikus Testének minden tagja számára.

Képtelenség volna a kísértés, – minden kísértés az! – hogy a szentséget céltalan útnak tekintsük. Így szólni magunkban: A legszebb helyek már foglaltak. Már senki sem lehet Isten Anyja, sem Jézus nevelőatyja vagy tanítványa. A különleges hivatások, melyek kivételes kegyelmet tételeznek fel, és rendkívüli szentséghez vezetnek, nagyon ritkák. Az egyszerű ember nem számíthat rá. A tömeg számára, számunkra csak banális, szürke, közönséges kilátások maradnak: milliomodik vagy milliárdnyiadik rangú szentség. Önmagában bizonyára nagyszerű, de az önszeretet számára kiábrándító. Legjobb esetben is mindnyájan elveszünk, eltűnünk, felismerhetetlenné leszünk a végtelen tömegben, melyet senki sem tud áttekinteni. „Senki se tudja megszámolni”, Jel. 7,9. Bizony így van: még csak számok sem leszünk!

Annyi baj legyen! Még számok sem leszünk! De mindnyájan mindenkivé leszünk.

Az individualizmusnak ez a felfogása, amely az egység örömét elkülönült szentségekre tördeli, annyira hamis, mint amilyen szűkkeblű maga az indi-

vidualizmus. Ha egy az élet, egy a ragyogás, akkor mindenki az egészet birtokolja. Így Krisztusban: Mindenki, aki véglegesen egyesült a Megváltó tagjaival, részese mindegyik boldogságának. Biztos, hogy a saját módján, mert minden tagnak megvan a maga helye. De mindenki valóságosan, mert a Test egy.

Együtt örvend valamennyi; *congaudent omnia membra*, 1. Kor. 12, 26. A tagoknak megvan a maguk módja, hogy örüljenek. És ez az „együttes öröm” mindnyájuk közös és teljes öröme. A szenteknek megvan a maguk módja, ahogyan az örömben és a dicsőségben ujjonganak, ez pedig az egységben való ujjongás. A legnagyobbak boldogsága a legkisebbek öröme is. És a legragyogóbb dicsősége is mindnyájuké: semmiképpen sem homályosítja el őket.

A küzdő Egyház egysége ugyanaz, mint a dicsőséges Egyházé. Csupán előkészületi állapotban van, és testi szemeink számára észrevehetetlen, de nem kevésbé valóságos.

Mindebből arra kell következtetni, hogy bár a kegyelmi életnek vannak fokozatai, de megvan az egysége is. Csak egységben, Krisztus egységében élhetünk.

Következőleg: Igaz, hogy mindenki elnyeri a saját kegyelmét, amely őt megszenteli, de nem igaz, hogy azt másoktól elkülönülten kapja. Mindazt, amit az ember elnyer, Krisztusba öltözötten nyeri el. És a Krisztusba való bekebelezés egyúttal bekebelezés Krisztus minden tagjába. Van önállóság, igen. Ez hittétel. De elszigeteltség nincs. A test tagjai csak azért különbözök, hogy annál inkább egyek lehessenek.

A kegyelem sem irigységnek, sem vitának nem lehet a tárgya. Aki kevesebbet kapott – de mit tudhatunk erről? – nem panaszkodhat, hogy mások többet nyertek. Az ő számára is csak jó, hogy mások előnyben részesültek, mert amit azok nyertek, azt ő is kapta. A Test egységében a szeretet oszthatatlanságában azok is mindent elnyernek, akik kevesebbet kaptak.

A kegyelem misztériuma a különbség és egyenlőtlenség misztériuma, de egyúttal az egység és az egyenlőség misztériuma is. Röviden: a keresztyén élet misztériuma.

Az individualista aszkézisben a személyes kiválóságra való törekvés, vágy az öntökéletesedésre az alapvető magatartás. Mindenesetre dicséretreméltó vágy. Sőt, helyesen felfogva, minden előrehaladás szükséges ösztönzője. De olyan vágy, amely – sajnos! – nagyon könnyű rosszul értelmezni. Elbizakodottságra hajlandó természetünk miatt hamar és észrevétlenül válhat nagyravágyássá. A jámborság álarca alatt hiúságot, önzést, lelki szárazságot, csökkönységet rejtegethet. Továbbá – és ez a legfontosabb – a keresztyén ember számára, akit Isten az egész emberi nemmel együtt akar megszentelni, nem beszél a lényegről.

A Test tagja számára a lényeg: Egység a többi taggal. Hiszen a lényeges keresztény erény az, amely egyesíti Krisztus minden tagját, vagyis a szeretet.

Azt mondhatnánk, hogy az ember természetfölötti életében a szeretet az, ami a természetes életben az önfenntartás ösztöne. Minden élőlény számára elsőrendű tevékenység a vak törekvés, amely őt önmagával egyesíti. Így is mondhatjuk: az összetartó tevékenység, a szilárdság, amellyel saját létezésébe kapaszkodik. A természetfeletti rendben saját létezésünk, egyetlen tökéletes és teljes létünk Krisztus misztikus Teste. Első feladatunk, létünk első feltétele, hogy minden erőnkől beletartozzunk, ragaszkodjunk ehhez az egész Testhez, vagyis: legyen szeretetünk.

Az egyetlen élet, amit élni fogunk, ennek az egész szervezetnek az egyetemes élete. El kell tehát jutnunk oda, hogy magunkat az egész mérhetetlen szervezet részeként, tagjaként érezzük, kívánjuk és akarjuk.

É. MERSCH

IMÁDSÁG

Uram, Jézus, aki keresztalálod előestéjén Szíved forró óhaját nyilvánítottad, hogy bennünket egynek láss, amint Te is egy vagy az Atyával, fejleszd ki bennünk szoros egységünk tudatát: Általad, Veled és Benned . . .

Add, hogy jobban tudatában legyünk a kapcsolatoknak, amelyek bennünket egyesítenek. Ennek az egységnek az erejével növekedjék szívünkben a Te szereteted, hogy csak egyedül Te légy mindannyiunk szívében, Aki Önmagadat szereted bennünk: Önmagát szerető egyetlen Krisztus: Unus Christus amans seipsum. Amen.

SOK LÉLEK VAN: DE EGY SINCS, AKIVEL NE LENNÉK KÖZÖSSÉGBEN A SZENT „VALAMI” ÁLTAL. AMELY AZT MONDJA BENNE: MI ATYÁNK, PATER NOSTER . . .

P. Claudel

XI.

KRISZTUS TANÚI

ELMÉLKEDÉS

Szent János Evangéliumának bevezetésében éppúgy, mint a mennybemenetel előtti utolsó parancsban ugyanaz a kifejezés szenteli fel Krisztus előfutárait: Hogy tanúságot tegyen: Ut testimonium perhiberet (Jn 1, 7). Tanúságot tesztek majd rólam: Et eritis mihi testes (Csel. 1, 8).

A Szentmiseáldozat végén évszázadokon keresztül ismételtük az u. n. „utolsó Evangéliumot”, amely bámulatos szintézisben mondja el a világ történetét, beleértve a mi történetünket is.

Az elmélkedés sohasem tudja kimeríteni azt a lelki gazdagságot, amely benne rejlik. Mintha manapság ez a Bevezetés különösen megkapó hangsúlyt nyerne, és apostoli hivatásunk fő céljára emlékeztetne: Isten fiaivá lenni: Filios Dei fieri. Annak a fájdalmas helyzetnek a miért?-jét hangsúlyozza, amellyel szembe kell néznünk: Övéi nem fogadták be: Non receperunt eum (Jn 1, 11). Egyben magasztalja küldetésünket és felelősségünket: Hogy tanúságot tegyen: Ut testimonium perhiberet (Jn 1, 7).

S tanúságunk értékétől függ a világosságnak az a foka, amelyre az emberiségnek szüksége van, hogy Krisztus mellett dönthessen.

Isten fiaivá lenni:
Filios Dei fieri

Ime a cél.

„A teremtés gépezet, amely isteneket alkot”, mondja Bergson. Papságunk hatalmat ad arra, hogy az embereket Isten gyermekeivé tegyük.

Ez az Atya terve; ahogyan szent Pál is írta az efezusiaknak: Isten arra rendelt bennünket, hogy Fiával egyek legyünk. Olvassuk el újra az imát, amellyel a vízcseppet a kehely borába vegyítjük: Annak Istenségében részesülhessünk: Ejus divinitatis esse consortes.

Az isteni örökbefogadás misztériuma által (mellyel az emberi örökbefogadás csak az elnevezésben rokon), nem vagyunk többé csak-ember fajta, hanem isteni is, isteni természet részesei, divinae consortes naturae.

A papságunk célja: az embereket olyan keresztényekké tenni, akikben világitó és enyhülést nyújtó forrásként, belülről fakad az isteni élet.

Keresztényekké tenni embertestvéreinket, vagyis Krisztus folytatóivá, akik a misztikus Test tagjaiként tudatában vannak küldetésüknek. A Test Feje Krisztus, az ő rendelkezésére bocsájtják egész emberségüket. Így teszik lehetővé számára, hogy bennük Önmagát folytassa.

Feladatunk keresztényekké tenni embertestvéreinket, és ezekből a keresztényekből közösségi és missziós kereszténységet alakítani.

A keresztység szentsége mindegyikükbe beleplántálta az isteni életet. Ezt az életet a Szeretet szentségével kell táplálni, hogy az imádság életévé legyen, amely mindig hűséges az Atya akaratához.

Drága kincs a kegyelem, amely a keresztény ember lelkét, szívét, akaratát, egyszóval egész életét áthatja, hogy Krisztus egészen birtokába vehesse. Krisztus közösség és magába foglal minden embert, hogy szüntelenül felajánlja őket Atyjának. De végtelenül tisztelőben tartja az emberi szabadságot, amelyben az ember nagysága és önátadásának értéke rejlik. Csak annyiban foglalja őket magába, amennyiben készek arra, hogy áthassa őket.

Nem fogadták be:

Non receperunt eum (Jn 1, 11)

Igazában itt rejlik minden probléma kulcsa: Engedik-e az emberek, hogy Krisztus betérjen hozzájuk, hogy áthassa gondolataikat, terveiket, főleg szívüket; közösségi és egyéni, hivatási és családi életüket, egész életüket.

Mert így folytatja a megtestesülést az Ige: És az Ige testté lett: Et Verbum caro factum est (Jn 1, 14). És mi meglátjuk dicsőségének a távlatait, mert szent Iréneus szerint (Isten dicsősége az élő ember: Gloria Dei vivens homo) Isten abban látja a dicsőségét, hogy az életét közli az emberekkel: Azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen: Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant (Jn 10, 10).

Ezért ott áll minden ember ajtaja előtt és zörget: Nézd, az ajtóba állok és zörgetek: Ecce sto ad ostium et pulso (Jel. 3, 20). Zörget aktuális kegyelmének megsokszorozásával. Ha kell, zörget a megpróbáltatások fájdalomával. Sajnos, ma még sokan nem értik Őt, sokan pedig nem akarják meghallani a szavát. Zárva tartják az ajtót előtte. Mint amikor Mária és József Bethlehembe érkeztek: Nem kaptak helyet a szálláson: Non erat eis locus in diversorio (Lk 2, 27).

Pedig Ő a Világosság, Aki a békét, az igazságosságot és a szeretetet hozza magával. De a sötétség elzárkózik a világosság elől:

A sötétség nem fogta föl: Tenebrae eum non comprehenderunt (Jn 1, 5).

A teremtés az Ő műve. Nélküle nem volna világ. És ez a világ mégis megtagadja: A világ nem ismerte fel Őt: Mundus Eum non cognovit (Jn 1, 10).

Azért jött, hogy az Üdvösségünk legyen. De tudatlanságból, félelemből, könnyelműségből vagy elvakultságból sokan nem fogadják be: Ővéi nem fogadták be: Sui eum non receperunt (Jn 1, 11).

És mert a világ visszautasította Istent, elvesztette a lelkét.

Ezért sürgetőbb ma, mint valaha, küldetésünket teljesíteni: tanúságot tenni Róla.

Hogy tanúságot tegyen:
Ut testimonium perhiberet
(Jn 1, 7)

Krisztus tanúinak kell lennünk a nép előtt, coram populo, szavainkkal, tetteinkkel, magatartásunkkal, egész életünkkel.

Tanúi, vagyis akik az Ő javára tanúskodunk. Akik Őt nyilatkoztatjuk ki, amikor beszélünk:

– Jóságáról: Jőjjetek hozzám mindnyájan, én felüdítlek titeket: Venite ad me omnes, et ego reficiam vos (Mt 11, 28).

– Alázatosságáról: Mert szelíd vagyok és alázatos szívű: Quia mitis sum et humilis corde (Mt 11, 29).

– Szegénységéről: Boldogok a szegények: Beati pauperes (Mt 5, 3).

– Áldozatos szelleméről: Nem kereste a maga kedvét: Non sibi placuit (Róm. 15, 3).

– Engedelmisségéről: Engedelmes mindhalálig: Oboediens usque ad mortem (Fil. 2, 9).

– Vagyis egyszóval szentségéről: Egyedül te vagy a szent: Tu solus sanctus.

Azok a tanúk, akik képesek megvalósítani a görög „mártir” szó teljes tartalmát, és képesek vérük ontására is, akár egy csapásra, akár pedig cseppenként a mindennapi lemondásban.

Ma inkább mint valaha, öntudatlanul is felénk fordul a világ. Még akkor is, amikor támad. Akkor is, ha úgy teszi, mintha megvetne. Bármit mondjon is, jól tudja, hogy nem olyan emberek vagyunk, mint mások. Söt éppen tőlünk vár többet, mint jóleső vagy jót tevő szavakat: Világító példát vár, és követendő útmutatást.

Nem tréfádolog, hogy Isten bennünket választott ki; nem hiába konszekrált; nem semmiért tett papokká.

Komolyan veszi az együttműködést, amit tőlünk kíván: vannak kegyelmek, amelyek csak a papokon keresztül jutnak el az emberekhez; vannak gyümölcsök, melyek csak akkor érnek be, ha mi gondozzuk: Én választottalak titeket és arra rendeltelek, hogy mun-

kátokkal gyümölcsöt hozzatok: maradandó gyümölcsöt: Ego elegi vos, et posui vos ut estis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat (Jn 15,16). A gyümölcs, amelyről itt szó van, Ő maga, Mária méhének áldott Gyümölcse, akit nekünk kell segítenünk világra jövetelében és növekedésében.

Nem mi vagyunk a világosság forrása, Ő az egyedüli, az igaz világosság, lux vera. De mi vagyunk a világosság visszfénye. Vezetéknek kell lennünk, amely továbbítja a világosságot. Ti vagytok a világ világossága: Vos estis lux mundi (Mt 5,14).

Nem mi vagyunk a tűz, Ő a szeretet lángoló tűzhelye: Fornax ardens caritatis. De nekünk kell Szeretetének lángját terjesztenünk. Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: Ignem veni mittere in terram (Lk 12,49).

Nem mi vagyunk az erő, Ő egyedül az erős Isten, a vértanúk erőssége: Deus fortis, fortitudo martyrum. De mi osztjuk szét az isteni energiát, amely egyedül képes a világot megújítani.

Egy kanadai szentéletű apácához, a Jézus-Mária szerzetesrend tagjához, Dina Belangerhez intézte az Úrjézus a következő szavakat:

„Ha papjaim valamennyien igazán szentek lennének, már megpillantásuk is, az utcán, templomban vagy akárhol, Rám irányítaná az emberek gondolatait. Hozzám vonzanák a lelkeket. Velük találkozva azt gondolnák: egy másik Krisztus megy itt. A Sátán sokkal jobban fél attól a lélektől, akiben Én szabadon működhetek, mint a lanyhák és közömbösek seregétől, akik tevékenységemet megbénítják. Az előbbiben Én működöm hatalmammal, az utóbbit kénytelen vagyok a saját gyengeségére hagyni.”

Ime, papságunk nagysága és felelőssége.

A csalódott, félrevezetett, tanácstalan emberek nem tudják kiloz forduljanak, kire támaszkodjanak, kibem bízzanak. Oly sok hamis istenség omlik össze egyre-másra, annyi bálvány dől össze, és azok is el fognak tűnni, amelyek még állnak. A vakok tapogatózva keresik a világosságot. A tömegek megváltót szomjaznak. Mint egykor Fülöptől, tőlünk is azt kéri: Mutasd meg nekünk Jézust: Ostende nobis Jesum. Nekünk kell őket Ahhoz vezetnünk, Akinek Péter ezt mondta: Uram, kihez menjünk? Neked örök életet adó igéid vannak (Jn 6,69).

Nekünk kell folytatnunk keresztelő szent János küldetését: Azért jött, hogy tanúságot tegyen, tanúságot a világosságról: Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine (Jn 1,7).

URUNK SZAVAI

Kedves pap fiam, tekintsd magad mindig az Én tanúmnak. Rajtad keresztül alkot magának a világ ítéletet Rólam.

Ne feledd, hogy örökre „megjelölt” vagy, az Én „jelem” vagy. Vigyázz, nehogy hamis képet adj Rólam! Nagyon kérlek, ne nyugodj bele a közép-szerűségbe. Jól tudom, hogy téged is kerülget ez a kísértés. Imádkozz és virrassz, nehogy kísértésbe essél: Ora et vigila ne intres in tentationem.

Igen nagy szükségem van rá, hogy nagylelkű tanúm legyél. Nagyon számítok rád. Ne engedd, hogy csalódjak benned. Sok embertestvéred sorsa függ tőled. Követőid megszámlálhatatlanok, fiam. Vannak, akiket ismeresz, és sokan vannak, akiket nem ismeresz.

Az ember sosem tud mindarról a jóról, amit tesz, amikor jót tesz.

De sose tudhat mindarról a rosszról sem, amit azáltal okoz, hogy restségből, könnyelműségből, közép-szerűségből elmulasztja a jót tenni, a melyre küldetést nyert.

Ha tudnád, kedves pap fiam, hogy mennyire számítok rád! Oly sok talentumot bíztam rád, és annyi lehetőséget adtam neked! Ha akarnád, nagyon befolyásos lehetnél. Nem vagyok-e a kezekben minden emberi nyomorúság orvossága? Tőled függ, hogy hatékony gyógyszer legyek.

Vigyázz fiam! Ne engedd, hogy első lelkesedésed ellankadjon. Emlékszel-e, hogy milyen emésztő tűz hevített, amikor szentelésed után kiléptél a templomból? Milyen szép tanúbizonyságot tettél Rólam papságod első hónapjaiban!

Gondold meg, honnan sülyedtetél ide. Tarts bűnbánatot, és tégy úgy mint előbb: Memor esto itaque unde excideris: et age poenitentiam et prima opera fac (Jel. 2,5).

Tudom, mivel mentegeted magad.

Kevés az időd: de tőled függ, hogyan osztod be. Szakíts időt arra, hogy Hozzám jöjj. Egy óra hosszát virrasztani Velem: Una hora vigilare mecum (Mt. 26,40). Munkádat jobban fogod végezni, ha együtt végezzük.

Kedvetlenség. Ennek oka a sok kis lanyhaság, amely megfagyasztja a szeretet és – ha gyakran ismétlődik, – csömört kelt Bennem. Ismerem tetteidet. Nem vagy sem hideg, sem meleg. Bárcsak hideg volnál, vagy meleg! De mivel langyos vagy és sem hideg, sem meleg, kivetlek számból. Azt mondod, gazdag vagyok, dúsgazdag, semmire sincs szükségem. Hát nem tudod, hogy nyomorult vagy és szájalomra méltó, szegény, vak és mezítelen! Tanácsolom neked, végy tőlem tűzben tisztult színaranyat: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam fri-

gidus esses aut calidus! Sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quia dicitis: Quod dives sum et locupletatus, et nullius ego; et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper, et caecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum (Jel. 3, 15-18).

Támogatás hiánya. Egyedül érzed magad. De jó: körülnéztél? Valóban nincs körülötted egyetlen testvéri szív sem, akinek kipanaszkodhatnád magad? És egyáltalán, te magad elég bizalommal tárod fel a lelkedet? Végül: Nem vagyok-e Én is itt, melletted? Jöjj Hozzám gyakrabban, kedves pap fiam. Beszélj velem, mint élő baráttal, és Én felemellek, megerősítelek. Igaz, tőled is azt kívánom, amit minden tanítványomtól, hogy tagadd meg önmagadat, és hordozd keresztedet. De lelked mélyén ott vagyok. És ahogyan segítségemet kéred, úgy vagyok jelen benned, hogy veled együtt hordozzam a keresztedet és azt gyümölcsözővé tegyem.

Bízzál, fiam!

Fel a szívekkkel. Légy hű mindhalálig és neked adom az élet koronáját: Sursum corda. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae (Jel. 2, 10).

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

Vessünk egy pillantást a középszerűség különböző megnyilvánulásaira. Ezek értéktelenné tehetik a tanúságtételünket, amellyel az Úrnak tartozunk.

a) Értelmi középszerűség

1. Megőriztem-e a tanulmányok iránti kedvemet?
2. Előveszem-e néha szemináriumi jegyzeteimet?
3. Elég gondot fordítok-e beszédeim elkészítésére?
4. Nem szoktam-e le egészen arról, hogy jól átgondoljam, alaposan kidolgozzam, és le is írjam prédikációimat?
5. Olvasok-e rendszeresen komoly könyveket: lelki, teológiai, bölcséleti, egyháztörténeti, stb. munkákat?
6. Hány könyvet olvasok évenként átlagban?
7. Megelégszem a felületes olvasással, vagy készítek jegyzeteket is?

8. Nem érzek-e kísértést, hogy az újságolvasásnak több időt szenteljek, és nagyobb fontosságot tulajdonítsak, mint a komoly könyvek tanulmányozásának? Ugyanez érvényes a televízióra, rádióra is!

9. Tudom-e, hogy ha nem igyekszem ezt a kísértést legyőzni, akkor lelki és szellemi életem elsekélyesedik?

10. Nem tudnék-e több időt fordítani tanulmányokra, ha megrövidíteném a fölösleges beszélgetéseket, a túl hosszú rádiózást, televízió-nézést?

b) Erkölcsi közepszerűség

11. Gyakorlom-e rendszeresen az aszkézist?

12. Úra vagyok-e idegeimnek, tekintetemnek, érzéseimnek?

13. Kedvemet lelem-e még az áldozathozatalban?

14. Nem vagyok-e gyakran képzeletem áldozata? Vagy hangulataimnak, benyomásaimnak?

15. Milyen az életstílusom magatartásban, szokásokban: összedett vagy hanyag?

16. Megértettem-e, hogy a pap hivatása a jóvátétel?

17. Meggyőződése-m-e, hogy az önmegtágadás a bajok megelőzése és egyúttal, számomra és mások számára, megváltás kérdése? Ahhoz, hogy mindenkor tudjak nem-et mondani egy-egy helytelen kívánságra, tudnom kell időnként lemondani megengedett élvezetről is.

18. Ha történetesen dohányzom: Nem volna-e lehetséges, hogy pénteken, nagybójtben lemondjak az élvezetről?

19. Van-e még más terület az életemben, ahol alkalmat találnék az áldozatra? (Szeretetgyakorlat szóban és tettben, barátságosság, szeretetreméltóság, segítőkészség; lemondás gyerekes hiúságról; a közös asztalnál stb.)

c) Szellemi közepszerűség

20. Hűséges vagyok az imádságban?

21. Nem elégszem-e meg azzal, hogy egyszerű lelki olvasmánnyá sülyesztem az elmélkedést?

22. Gondosan előkészítem-e esténként legalább azzal, hogy imádkozom a hűség és az összeszedettség kegyelméért?

23. Igyekszem-e imádságomat Istennel való igazi és bizalmas beszélgetéssé fejleszteni? Azzal fejezem-e be az imát, hogy életemet Isten életébe helyezem?

24. A Legszentebb Áldozat életem világitó napja-e?

25. Behatolok-e egészen az imák szellemébe is, amelyeket a keresztény közösség nevében ajánlok föl a mennyei Atyának?

26. Eléggé élő-e a hitem, hogy reális valóságnak tartsam: Az átváltoztatás után az ostya, amit kezemben tartok, többé nem valami, hanem Valaki, és ez a Valaki Krisztus, Aki az én életem?

27. Nem halogatom-e könnyen a breviárium imádkozását, úgy hogy késő estére vagy éjjelre marad?

28. Összeszedett-e a magatartásom a breviárium imádkozása közben?

29. Vajon az összeszedettség hiánya és hitem megfoghatkozása következtében nem élek-e vissza a breviáriummal azáltal, hogy Isten művéből Isten terhévé, opus Dei-ből onus Dei-vé, jámbor kötelességgé teszem, ami többé nem jelent lelki táplálékot?

30. Igyekszem-e egész napon át apró szeretet-szolgálatokat teljesíteni, igyekszem-e gyakran egyesülni lélekben Istennel?

31. Elvégzem-e a szentolvasónak legalább harmadrészét mindennap?

32. Ellenőrzöm-e önmagamot lelkiismeretvizsgálattal, rendszeres és gyakori szentgyónással?

d) Apostoli közepszerűség

33. Olyan pap vagyok-e, akiről el lehet mondani: „Ha közeledünk hozzá, közelebb jutunk Istenhez, és érezzük, hogy jobbá leszünk”?

34. Vagy pedig megelégszem azzal, hogy olyan pap legyek, akiről azt mondják: „Rendes fiú, jó ember, de nem sok vizet zavar”?

35. El lehet-e mondani rólam: „Ha az ember ránéz, Jézusra kell gondolnia”?

36. Nem vagyok-e hajlamos arra, hogy elpolgáriasodjak? Többek között azáltal, hogy inkább csak azokkal szemben vagyok szolgálatra kész, akik ezt értékelni tudják; azáltal, hogy mindig találok jó ürügyet a szegények látogatásának elhanyagolására vagy megrövidítésére; azáltal, hogy elkerülöm azokat a házakat, ahol esetleg nem szívesen fogadnak.

37. Nem álmodozom-e valami kicsiny és nyugodt, történések és nehézségek nélküli beosztásról?

38. Nem felejtettem-e el, hogy a papnak par excellence, különösképpen aktivistának, harcosnak kell lennie, akinek fegyvere a „megdöbbentő” szeretet?

39. Nem vagyok-e hajlamos az elkedvetlenedésre: „Nem lehet semmit sem tenni... az emberek itt nagyon rosszak...”? Mintha nem éppen a nyomorult, nyers és bűnös ember volna a pap létének értelme?

40. Végül: néhány csalódás, amelyen keresztül mentem, nem hűtötte-e le lelkesedésemet, nem csökkentette-e buzgóságomat?

ELHATÁROZÁSOK

1. Mindig és mindenütt papnak, az Úr felkentjének tartom magam.

2. Semmit sem teszek, semmit sem mondok, ami összeférhetetlen felszentelt voltommal.

3. Gyakran fölteszem magamnak a kérdést: Milyen fogalmat adok az embereknek Arról, Akit képviselek?

4. A pap ugyanannyi rosszat tehet gyengeségével, mint balkezes intézkedéseivel. Ezért keresek valakit paptestvéreim és valakit komoly világi híveim közül, akik vállalkoznak arra, hogy minden szépítés nélkül a szemembe mondják azt, amit a környezetem joggal a szememre vethet. Könnyen hajlunk ugyanis arra, hogy illúziókba rögassuk magunkat!

5. Készségesen lemondok magatartásom minden olyan vonásáról, amely lerontja tanúbizonyságom hitelességét. Ezzel a bizonyágtétellel Krisztusnak tartozom, és első a küldetés.

6. A havi rekollekcióhoz hűséges leszek, hogy védekezzek a középszerűség ellen.

7. Gyakran átnézem a lelkigyakorlatok alkalmával följegyzett jóföltételeimet. Lelkivezetőm ellenőrzése mellett rendszeres lelkiismeretvizsgálat tárgyává teszem.

OLVASMÁNYOK

I.

Az Isten képére teremtett ember – ha lelke legmélyén is, de – mindenkor megőrzi az isteni élet iránti érzékét. Minthogy Isten képét tükrözi, aki a Szeretetet, mindig képes marad, hogy a szeretetben újra megtalálja az örömét. Ezért az apostolnak sohasem szabad senki miatt sem kétségbeesnie. Azonban, mint Pascal mondja, a szeretet szükségességét éppen észérvekkel nem lehet bizonyítani. Hogyan lehet tehát ezt a szunnyadó szeretet-érzékletet fölébreszteni?

Van erre is mód, és ez az étellel kifejezett tanúságtétel. A tanúbizonyosság felszólítás szabadságra, anélkül, hogy nyomást gyakorolna rá. Az övékéhez hasonló ételen keresztül mutatja meg az embereknek azt az eszményt, melynek vonzóereje soha nem hiányzott egészen a szívükből. Hiszen éppen ezért tud felfigyelni arra a felhívásra, amelyet Isten szüntelenül hallat a lelke mélyén. A külső látvány belső visszhangot válthat ki. Világos kérdés mered eléje: A szeretet szerinti élet mellett dönt-e, amelyről mások közvetítésével személyes kinyilatkoztatást nyert, amelynek vonzóerejét érzi, amely csábítja is, vagy pedig az önző élet mellett? A választás teljesen szabad marad, és szabadnak kell is lennie. De az embert ezzel kiteptük közömbösségből, és nem kerülheti el a döntést. Ha a szeretet felhívására válaszol, akkor a megvalósítás gyakorlati lehetőségeit kell keresnie.

Azon az úton, ahol az embernek egyedül kell találkoznia Istennel, le kell mondani minden közvetítésről. Mégsem vagyunk arra ítélve, hogy úgy menjünk el egymás mellett minden kölcsönhatás nélkül, mintha mindegyikünk magának élne és halna. Tőlünk függ, hogy életünket és halálunkat kérdéssé és mindig hallható fölhívássá tegyük, amelyet mindenki meghallhat, aki életünket látja. Amíg ugyanis az ember ezen a világon él, sorsát még nem pecsételte meg, nem döntött véglegesen Isten mellett, vagy ellene.

Hogyan kell megfelelni ennek a bizonyágtételnek? Krisztus, Akinek minden apostol folytatója, megtanított erre is. Ő, amint szent János Evangéliumában mondja is magáról az Igaz Tanú. Élete tanúbizonyosság az Atyáról. Ehhez a tanúbizonyosághoz való hűsége vezette a Kálváriára, a halálba. Ő, Aki elhozta a világnak az új élet kinyilatkoztatását, Aki Isten hívó szavát közölte az emberiséggel, megtanított arra, hogyan folytassuk tevékenységét a mai világban.

Krisztus mint meghitt és egyszersmind zavarbaejtő Lény jelent meg a világban. Egy közülünk, és mégis egészen más.

DE MONTCHEUIL

II.

Azt a rejtett okot, amellyel másokat befolyásolunk, rendszerint nem ismerjük. Ez az ok létünk sötét mélységében rejtőzik, és az akaratunk nem rendelkezik vele tetszése szerint. Világos gondolataink és akaratmegnyilvánulásaink csak ennek a rejtett erőnek a megnyilvánulásai. Egyébként gondolatunk és akaratunk a maguk részéről visszahatnak rá, befolyásolják ezt az erőt, amelyből származnak. Megtermékenyítik és gazdagítják azáltal, hogy rányomnák a személyiség bélyegét. Bizonyos, hogy tudatos cselekedeteink

rendkívüli jelentőségűek legmélyebb létünk alakulásában és másokra való kisugárzásában. Ez a kisugárzás azonban nem tudatos cselekedeteink közvetlen eredménye. A lelket nem lehet szavakkal vagy tettekkel megérinteni, ahogy a kezünkkel megfogunk egy tárgyat, ahogyan rezgésbe hozzuk a mikrofont a hanggal. Nyilván kiválthatunk másoknál gondolatokat, érzelmeket és elhatározásokat, de ez nem az a befolyás, amiről itt szó van. Ezekhez nem okvetlenül szükséges a lélek közreműködése. Az elvonuló felhő, a virágzó fa, az alágördülő kavics ugyanezt a hatást okozhatja. Ezek a hatások és visszahatások azonban a felületen maradnak és nem hatolnak a lélek legbensőbb mélyére, nem tudják megindítani és átalakítani. A lélek mélyreható megvilágosodása, a lélek személyes indulata egészen másként valósul meg. Ezt csak maga Isten idézheti elő, és egy léleknek a másik lélekre gyakorolt megfoghatatlan hatása.

Kétségtelen, hogy ez a hatás eszközül választhatja a szót, a tekintetet, az írást, de el is kerülheti ezeket a durva eszközöket, és így még hatásosabb lehet. Ennek a hatásnak a leírása nehéz, hiszen a hullámok terjedéséhez, az éter rezgéséhez hasonló. Ez azonban nem változtat a valóságán..

És mert ez így van, azért egyetlen eszközünk arra, hogy az embereket jobbakká, tisztábbakká, kevésbé önzőkké és kevésbé kíméletlenekké tegyük az, hogy mi magunk legyünk ilyenek. Még a legfőbb Pásztor sem remélhette volna, hogy az Örömhír gyümölcsöt hozzon, ha csak evangéliumhirdetőket küldött volna szét. Az új tanítás megvalósítóira volt szükség, akik nem az emberi tudomány ékesszólásával állanak az emberek elé, hanem a „lelki erő ragyogásában tündökölnek”. Krisztus is csak azért tudott életet átásztani a szavaival, mert hallgatói érezték, hogy hatalma van – potestatem habens – és mert Rá tekintve látták az Atyát is – et Patrem..

Mielőtt az igazán jó ember szólásra nyitná a száját, már jobbá tette a testvérét; talán ki is gyógyította a bajából. És fordítva: az az ember, akinek kapzsisága, tisztátalansága, hamissága még formálisan nem is vált cselekedetté, máris élő veszélyt jelent környezetének. Beszélhet egészen ellenkező értelemben, prédikálhatja az erényt, senkit sem győz meg, senkit sem ragad magával. Sőt, inkább megsebzí és megzavarja a lelkeket. Föltéve, hogy az ember jó, kevés a jelentősége annak, hogy milyen foglalkozást folytat, ilyen vagy olyan beosztásban van, beszél vagy hallgat. Lelke mindenképpen világít és ez elég. Ez pedig az életben minden körülmények között lehetséges bárhol és bármikor. Mennyire igaz a régiek életelve: az ember igazi nagysága független az anyagtól, a tértől, a világtól és az időtől!

Lelkünk tudatunk szféráján messze túl vetíti sugárzó-erejét és rezgéseit. Ahol csak egy jó, tiszta, istenfélő ember él, imádkozik, szenved és meghal,

ott mindig ott van az isteni melegség tűzhelye. Ki tudja követni a fénysugár finom útját a térben? Érezhető, és ez elég. Mennyivel jobban éreznénk, mennyi életető erőt nyernénk mindenütt, ha az ilyen emberek elsokasodnának!

De még akkor is, ha egyetlen egy volna a pusztaság mélyén, megéreznénk lelkének a befolyását.

P. LIPPERT

III.

Súlyos baj, ha a fölszentelt ember elveszíti a szeretetet. Mennyire elszomorítja a Szívemet, mennyire fáj Nekem! Az ilyen lelket elsekélyesíti az önzés, az alig pislogó tűz mellett egy helyben topogó, tengődő élet, amely önmaga körül forog, s csak a nyugalmat, az élvezetet keresi ezzel a szomorú jelíggel: Nyugalmat! Kényelmet!

Óh, hogy nem szégyellitek ezt a langyos életet, amely annyira elmarad sok-sok világi hívőtől, akik bár a világban élnek, kevésbé a világból valók, mint ti...

Szívem szomjazik szívetek lángoló tűzére. Tűzre, amely megfelel az Én Tüzemnek.

A hév vezet a szenvedélyhez; csak a szent szenvedélytől buzgó szívek szolgálhatnak Nekem, mint társak, az Atyámtól rámbízott üdvözítő munkámban. A szeretet csak akkor igazi, ha szenvedély fűti és pedig szenvedélyes lelkesezés és kínzó szenvedés.

Nem szeretet és méltatlan a fölszentelt lélekhez, ha valaki megelégszik azazal, hogy alig pislálkóló tűz mellett él, mintegy hangfogóval és fékekkel, apatikus önzésbe zárkozva.

Mily kiábrándítóan hatnak ezek a lanyhák az Én lángoló Szívemre! Az Én Szívem nem elégedhet meg gyenge és pislogó szikrácskával.

Izzó parázusra van szüksége, melyből mindig ragyogóbb és gyújtóbb szikrák szóródnak szerteszt!

Lelkekre van szüksége, akiket emésztő tűz hevít! Az Én Szívemben a legtisztább, az emésztő Szeretettől magasan lobogó Tűz ég, az Én Szívem, a szeretet lángoló Tűzhelye! Ebből kérjete nagy-nagy bizalommal.

CUM CLAMORE VALIDO

IMÁDSÁG

Uram Jézus, mindazokért, akiket rábízta, megújítom önfelajánlásomat. Add kegyelmedet, hogy Hozzád tudjam vonzani mindazokat, akikkel találkozom.

Senki sem távozzék tőlem anélkül, hogy boldogabbnak és jobbnak ne érezze magát. Hozzád vezetem, aki az Út, az Igazság és az Élet vagy. Az egyetlen Út, amely nem tévút, az egyetlen Igazság, amely nem változik, és az egyetlen Élet, amely nem hal meg.

Boldogságos Szűz, irgalmasság Anyja, te jobban látod gyengeségemet, elégtelenségemet, nyomorúságomat, mint bárki más. Segíts, hogy mindig tudjak újrakezdeni, és bátran folytassam útam isteni Fiad szolgálatában.

Adj nekem egy keveset — nem, sokat! abból a szeretetből, amellyel te szereted Őt, hogy nagylelkűbben tudjak megfelelni mindannak, amit tőlem kíván, hogy életem izzó tanúbizonyság legyen.

Amen.

BESZÉLNI NEM ELÉG — VÉRÜNKKEL KELL MEGPECSÉTELNI SZAVUNKAT,
ÉS IGY BIZONYÍTANI, HOGY ISTENÉRT EJTETTÜK KI.

D. Lacordaire

XII.

A VILÁG TÜZE

ELMÉLKEDÉS

Papi életünk annyit ér, amennyit Isten iránti szeretetünk.

A szeretet teszi
hatásossá apostolságunkat

Az a pap, aki nagyon szereti az Úristent, mindig jót tesz. Még legegyszerűbb szavai is sokkal hatásosabbak, mint a legkiválóbb szónokoké. Az ilyennek néha még prédikálnia sem kell. A mód, ahogyan a Legszentebb Áldozatot bemutatja, breviáriumát imádkozza, ahogyan a templomba lép, már elég ahhoz, hogy a lelkeket megindítsa, és Istenhez vonzza.

Az arsi plébános élete vége felé olyan gyenge hangon beszélt, hogy alig lehetett érteni. De elég volt ránézni és az embert áthattotta az isteni szeretet.

És nem természetes-e ez a nagy szeretet? Hiszen minden kétséget kizáróan tudjuk, hogy Isten szeret bennünket: És mi hittünk a szeretetben: Et nos credidimus caritati (1 Jn 4, 16). Ez az első feltétel. Megannyi szép filozófiai gondolatokat mondhatunk az Isten iránti szeretet indító-okairól, mégis az a tény ragad meg bennünket először, hogy Isten szeret bennünket: Ő előbb szeretett minket: Ipse prior dilexit nos (1 Jn 4, 19). És ez a szeretete személyes szeretet: És örök szeretettel szerettelek téged: Et in caritate perpetua dilexi te (Jer. 31, 3). Mindegyikünket külön-külön úgy szeret, mintha senki más nem volna a világon. Mindenki magára vonatkoztathatja szent Pál szavait: Szeretett engem, s önmagát adta értem: Dilexit me et tradidit semetipsum pro me (Gal. 2, 20).

Szeretete nem hideg, közömbös, plátói szeretet, hanem szenvedélyes szeretet, amely addig megy, amit az emberi bölcsesség már örülségnek nevez: Végig szeretett: In finem dilexit. Az örületig, a jászol örületéig... a kereszt örületéig... az Ostya örületéig...

Gondoljunk arra, amit folignoi szent Angéla ad Jézus ajkára: „Nem tréfa, hogy szerettelek”. És arra, amit Pascalnál találunk: „Rád gondoltam halálküzdelmemben, véretem érted hullattam...”

„Sokkal forróbban szeretlek téged, mint amennyire te szereted a bűneidet.”

Ki ne viszonzná annak a szeretetét, aki így szeret bennünket? Sic nos amantem, quis non redameret?

Nekünk papoknak az a kötelességünk, hogy „új krisztusok legyünk”. Az Ő példájára tüzet kell hoznunk a világra. Ezért kell szívünknek az Ő szívének példájára a szeretet lángoló tűzhelyének, fornax ardens caritatis-nak lennie.

Hogyan érthetjük el ezt? A kérdés felvetődik, mert kétségtelen, hogy a rekollekció befejeztével úgy vagyunk, mint az emmauszi tanítványok. Ők Jézussal való találkozásuk után így szóltak egymáshoz: Ugye lángolt a szívünk: Nonne cor nostrum ardens erat? (Lk 24, 32). De, ha nem vigyázunk, idővel csak elfáradunk. Ennek következtében aztán bizonyos erkölcsi lanyhaságba esünk. És a lángoló tűz nemsokára már csak pislákol.

Ismételjük el gyakran Newman szép imáját: „Te vagy az élő láng, aki mindig lángolsz az emberek iránti szeretettől. Árssz el engem is, hogy Hozzád hasonlóvá legyek, gyújts langra a Te tüzeddel!”

A szeretet legnagyobb akadálya önmagunk keresése, az önzés különböző változatai. Ahogy önmagunktól megszabadulunk, úgy csatlakozunk Istenhez. „Ha valamihez még önmagunk kedvéért ragaszkodunk, bármily csekélység legyen is, az Úristen nem tud bennünket megajándékozni bensőséges jelenlétével. Nem számíthatunk rá. De ha őszintén szakítunk mindazzal, amiről sejtjük, hogy a legcsekélyebb önszeretet rejlik is mögötte, nem tudhatjuk, hogy Isten viszonzásul mit tesz, de tudjuk, hogy mindazt megteheti, amit csak akar. Tőlünk függ, hogy a sine qua non-t, „ami nélkül nem”-et megvalósítsuk. Nagyon komoly, és mindig ugyanaz a föltétel: Aki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum.” (Langeae)

Nyilvánvaló: fennáll az a veszély, hogy az ember megelégszik a papi élet „szertartásainak”, bár a legpontosabb, de léleknélküli teljesítésével. Így aztán lassanként kiábrándult fásultság keríti a hatalmába. Érthető, hogy az érzelmek idővel eltompulnak. De az Isten iránti szeretetnek annál erősebbnek kell lennie, minél kevésbé érezhető. És ha nem kell lángoló kitörésekben megnyilvánulnia, legalább abban kell megmutatkoznia, hogy gondolunk a szeretett Lényre. Ragaszkodunk isteni Akaratához, örömet kívánunk neki szerezni, ezer semmisségben, a szeretet gyengédségeiben. Ubi amor non laboratur, aut si laboratur, labor amator (Szent Ágoston).

„Istenszeretetünk bizonyítéka nem az, – mondja Bélouard – hogy álmódozunk, beszélünk Róla, sőt az sem, hogy néha könnyekre fakadunk Érte. Hanem az, hogy mindennap engedelmességben, le-

mondásban, tevékeny nagylelkűségben önmagunkat adjuk. Ez az odaadás: az egész életnek az odaadása, részletekben és apránként".

A szeretet ad imádságunknak erőt

Imánk egy kicsit olyan, mint a tömjén: izzó parázsra van szükség, hogy az ég felé törjön. Ugye, milyen kellemetlen érzés szertartás közben, ha a tömjénezőben a parázs nem izzik? Ha imáinkat „lélekből, szeretettel" mondjuk, egészen más zamatot nyerne a számunkra. Mindig az a legfőbb feladatunk, hogy szívünk szeretetét Jézus iránt mind jobban növeljük és fejlesszük: Egy a szükséges: *Unum necessarium*.

Ki ne ismerné a szép imát: „Uram Jézus Krisztus, aki azt mondtad: Kérjetelek és elnyeritek, keressetek és találtok, zörgesettek és megnyitnak nektek, kérünk, add meg nekünk, akik Hozzád esedezünk, legistenibb szeretetednek az érzelmét, hogy Téged ajkunkkal és munkánkkal teljes szívünkkel szeressünk": „Domine Jesu Christe qui dixisti: *petite et accipietis, quaerite et invenietis, pulsate et aperietur vobis, quaesumus da nobis petentibus diviniissimi tui amoris affectum, ut te toto corde, ore et opere diligamus*".

Istennek csak az a kívánsága, hogy megajándékozhasson bennünket ezzel az izzó szeretettel, amely szívünket a szeretet lángoló tűzhelyévé teszi. De ezt csak akkor tudja megtenni, ha szüntelenül, újra és újra esedezünk Hozzá érte.

Az Úr Jézus egy alkalommal ricci szent Katalinnak azokról a szerzetesekről beszélt, akik lassanként eltompulnak, és ezt mondta: „Saját akarattukból fosztották meg magukat azoktól a kegyelmektől, amelyekre szükségük volna, mert nem keresték, nem kérték, nem vágyódtak utánuk. Csak arra várok, hogy kiárasszam a kegyelmeimet, ha látom, hogy vágyakoznak rá és buzgón kérik. Nem szokás drágakövet és gyöngyöt azoknak adni, akik nem ismerik az értékét. Én is így teszek. Nem adom azoknak ajándékaimat és kegyelmeimet, akik nem tudják értékelni. Csak azoknak a lelkeknek adom, akik keresik, akik szüntelenül alkalmatlankodnak és könyörögnek érte..."

A szeretet ad tetteinknek
papi értelmet

A szeretet egyszerűsíti és egységesíti lelki életünket és apostoli életünket. Kétségtelen, hogy az emberi gyengeség képtelen újra és újra, folytonosan, és szünet nélkül felindítani a szeretetet. De Isten kegyelméből mégis meg tudjuk tenni annyiszor, hogy a szeretet

majdnem közvetlenül irányíthatja a többi erényeket. Így életünkre mindig mélyebbre ható befolyást gyakorolhat.

„Életünk legjobban felhasznált órája az, – mondta de Foucauld – amikor legjobban szeretjük Jézust.” Bármit teszünk, még ha nincs is kedvünkre, mihelyt szeretetből tesszük, nem hiábavaló. Szeretet nélkül haszontalan a cselekedet. Ami pedig szeretetből fakad, akármilyen csekélység vagy semmisség is egyébként, gyümölcsöző lesz. Mert Isten inkább azt nézi, ki milyen szándékkal cselekszik, mint azt, hogy mit tesz. Sokat tesz, aki nagyon szeret: *Sine caritate opus externum nihil prodest, quidquid autem ex caritate agitur quantumcumque etiam parvum sit et despectum totum fructuosum efficitur. Magis siquidem Deus pensat ex quanto quis agit quam quod facit. Multum facit qui multum diligit* (Krisztus követése, 1, 15). Így valósítjuk meg papságunk legkiválóbb feladatát: lehetővé tesszük Krisztusnak, hogy bennünk tovább éljen és általunk valóítsa meg a célját: Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: *Ignem veni mittere in terram* (Lk 12, 49).

URUNK SZAVAI

Miután egy kis ideig imádvá Őt, a szemébe néztem Jézusnak, hallgatom, mit mond:

Szeretsz Engem, fiam? Szeretsz lélekben és igazságban: *in spiritu et veritate*?

– Uram, aki mindent tudsz, tudod, hogy szeretlek.

Néhány pillanatig igyekezzünk Jézussal szeretetünket éreztetni, minden szeretetünket. Egyesüljünk a Szűzanyával... őrzőangyalunkkal... a földkerekség minden ismeretlen szentjével. És így mondjuk el Jézusnak, mennyire vágyakozunk, hogy még jobban szeressük. Ismételjük többször, lassan: *Én Uram és én Istenem, én Istenem és mindenem: Dominus meus et Deus meus, Deus meus et omnia.*

Én is szeretem azt, aki Engem szeret és megnyilatkozik előtte. Jöjj, fiam és hallgasd szavamat, mert az Én szavam az élet igéje.

– Szólj, Uram, hallja a Te szolgád.

Azt várom tőled, fiam, hogy aktívabb odaadással fogadd isteni akaratomat, amely – soha ne feledd! – a szeretet akarata. Ha megvalósítod akaratomat, szeretetemben maradsz. Én is megvalósítottam Atyám akara-

tát és szeretetében maradtam. Földi életem kezdetétől már kimutattam szolgálatkészségemet. Egész földi életemben nem volt más gondom, mint az engedelmesség, a halálíg, a kereszthalálíg, hogy az emberi engedetlenséget jóvátegyem.

Mindig és mindenben az Én akaratom legyen a gondod. Annyiban leszel második Önmagam, amennyiben ragaszkodsz isteni akaratomhoz.

Vigyázz, Én a férfiember és a szerető fiú ragaszkodását várom tőled.

Félelmetes hatalom birtokában vagy: „Nem”-et mondhatsz Nekem. Nem kevésbé félelmetes az a hatalmad is, hogy „igen”-t mondhatsz az akaratomra, és mégsem teszed meg. Nem azok, akik mondják Uram, Uram, hanem, akik akaratomat cselekszik, azok az Ország fiai.

Igyekszel többször Rám gondolni, és azt panaszolod, hogy szolgálatod gyötrő elfoglaltságai annyira igénybe vesznek, hogy órákon át nem is tudsz Hozzám szólni. Gondod és panaszod a Szívemig hatol. A szeretet hiteles tanúbizonyosságát látom bennük. De lásd, az a fontos – és ez több mint az állandó Rám való gondolás, – hogy az akarated egyesüljön az Enyémmel. Ha tudnád, hogy mennyire átadom Magam annak, akit az akaratom éltet, amint Engem is Atyám akarata éltetett! Miként Atyám Bennem maradvá valósított meg Általam mindent, úgy Én is, aki benned élek, általad valósítok meg mindent.

Gyakorlatilag: Már reggeli imádban egyesítsd akarated az Enyémmel, minden fenntartás nélkül. Így teszed lelkedet fogékonyá arra, hogy sok-sok szeretettel tegye és elfogadja mindazt, amit tőled kívánok. Ezeket parancsaimban, előjáróid intézkedésében, állapotbeli kötelességeidben a napjaidat betöltő gondviselészerű körülményekben, kegyelmem sugalmazásaiban ismered fel. Kegyelmemet pedig annál jobban nyered el, minél inkább szomjazod isteni akaratom megvalósulását benned és általad. Légy nyugodt, soha nem tagadom meg a világosságot attól, aki szenvedélyesen keresi akaratomat. Aki Engem követ, nem jár sötétségben: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. A szentmisében egyesítsd akarated az Enyémmel, – mint a vízcseppet vegyíted a borba, – hogy ketten egyek legyünk a teljes Áldozatban az Atya előtt, minden ember nevében, az Én testvéreim és a te testvéreid nevében. Ez a belső áldozatos szellem legyen állandó készenlét, egész napi munkád hordozója: A legjobb mód, ahogyan szentmisédet „élheted.”

Ahogy akarated több vagy kevesebb állhatatossággal és erővel kapcsolódik az Én akaratomhoz /: amely minden gondviselészerű feladat, minden öröm és minden megpróbáltatás mögött ott rejtőzik:/, úgy lesz a velem való bizalmas viszonyod többé vagy kevésbé valóságos és mély. Következésképp úgy lesz apostolságod is többé vagy kevésbé eredményes.

Lásd meg mindenben, kívánd mindenben, keresd mindenben, szeresd mindenben, teljesítsd mindenben, fogadd el mindenben az Én akaratomat. Itt rejtőzik számodra a láthatatlan, de igazi szentségnek, a rejtett, de biztos termékenységnek a titka.

Jól tudom, hogy ez részedről bizony önmegtagadást kíván. Aki Nekem akar szolgálni, és Engem akar követni, annak azzal kell kezdenie, hogy „nem”-et mondjon független, lusta, önző, kevély „én”-jének. Nem érzelmeskedő, édeskés, áldozat nélküli egyesüléstől van szó!

Az igazat megvallva, nem azért küldtelek a földre, hogy itt boldog legyél, hanem azért, hogy hasznos légy. Nem azért, hogy nyugodt életet élj, hanem azért, hogy életed termékeny legyen. Hívtalak, kiválasztottalak és odahelyeztelek, ahol vagy, hogy dolgozz és gyümölcsöt hozz. És – jól tudod! – a gyümölcs Én vagyok. Minél jobban ragaszkodsz Hozzám, annál jobban tudok beléd hatolni, annál inkább tudom szolgálódat igénybe venni emberségem kiegészítésére. Annál jobban tudom testedben beteljesíteni azt, ami szenvedésedből hiányzik, misztikus Testem, a Szentegyház javára. Én beszélek az ajkaddal, Én szeretek a szíveddel. Én teszem jóvá megaláztatásoddal az emberek kevélységét. Én szentelem meg az emberi örömöket a neked ajándékozott tiszta és szent örömökkal. Lelked mélyén ott vagyok, jelen vagyok; tehát mindazt, amit teszel, veled teszem.

Törekedj arra, fiam, hogy érdekeid központja, életed, imádságod, munkád, küzdelmed, szenvedésed központja többé ne te legyél, hanem Én. Így majd meglátod, milyen szép munkát végzünk együtt. Igen, tudom, nehéz magadnak nem-et mondani. De ne azt nézd, amit veszítesz, hanem inkább azt, amit nyersz. Ne arra tekints vissza, amit elhagysz, hanem inkább arra, amit adok neked; és arra, amit a világnak adhatok, mert te lehetővé teszed. Amikor akaródat egyesíted az Enyémmel, megvalósítod azt, amire hívtalak, beleilleszkedel terveimbe, és teljesíted földi hivatásodat.

Az Én akaratom, – ezt már mondtam neked, – szeretetakarát. Legyen bizalmad, és légy nagylelkű. Amikor azt akarod, amit Én, misztikus módon lehetővé teszed Számomra, hogy Életem a lelkekben, Szeretetem a szívekben növekedjék. Végül, fiam, megmondom: Nem is hiszed, milyen isteni örömet találok abban, hogy teljesítsem azok akarátát, akik az Enyémet teljesítik.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

1. Töreksem-e arra, hogy sok szeretetet sugározzék minden tettemből?

2. Félbe szoktam-e szakítani időnként, néhány pillanatra, a munkámat, hogy megmondjam az Úristennek, mennyire ragaszkodom Hozzá?

3. Helyesen értelmezem-e annak a szeretetnek a természetét, melyet Isten tőlem vár? Ez nem az érzélem egyszerű szeretete, hanem a komoly akaratból fakadó szeretet. Nem az számít, amit érzek, hanem az, amit akarok, hogy Isten érezzen.

4. Nem azért érzek-e lelki szárazságot, mert hiányzik belőlem az önmegtagadás szelleme? A szeretet akkor növekedik, ha áldozatokkal tesz önmagáról bizonyosságot. És viszont, ha a lélek nem hajlandó önmegtagadásra, szétesik, szétszóródik, és csak nagy nehézségek árán tudja magát Istenhez kötni.

5. Tudomásul vettem-e, hogy Isten az ember értékét nem tehetősége, tudománya vagy szerencséje szerint, hanem szeretetének a foka alapján ítéli meg?

6. Van-e bennem elég odaadás Isten akarata iránt, amely az igazi szeretet sarkköve?

ELHATÁROZÁSOK

1. Mindig jobban hiszek abban, hogy Isten szeret engem.

2. A szeretet adományáért könyörgök ilyenféle fohászokkal: „Istenem, tedd, hogy szívem mindig jobban égjen az Irántad érzett szeretettől”. Vagy: „Istenem, gyújtsd lángra a lelkemet, hogy lángra gyújthassam a világot”. „Jézusom, szeretlek – add, hogy mindig jobban szeresselek!”

3. Gyakorlom az önmegtagadást.

4. Megsokszorozom az Isten iránti szeretet-gyakorlatokat: Tehát akár esztek, akár isztok, vagy bármilyen más tevényt mindent Isten dicsőségére: Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite (1 Kor. 10, 31).

OLVASMÁNY

A nagyhét csütörtökjén elmélkedtem Isten emberré lett Fiának a haláláról. Arra törekedtem, hogy gondolataimból minden mást elűzzek, s így minél jobban elmerülhesek Kínszenvedésében és Halálában. Kutattam és vágyódtam, hogy tudnám magam még jobban megszabadítani minden egyébtől, ami eltölti, s így még mélyebben gondolhassak Isten Fiának Kínszenvedésére és Halálára. Mikor ezzel foglalkoztam és erre törekedtem, hirtelen isteni hang szólalt meg a lelkemben: Nem tréfából szerettelek.

Ezek a szavak halálos fájdalmat okoztak, mert egyúttal lelki szemem is megnyílt és láttam, hogy mennyire igaz, amit mondott. És láttam mindazt, amit Isten Fia szeretetből tett. És láttam mindazt, amit a kifejezhetetlen és gyengéd szeretete miatt a meggyötört Istenember életében és halálában szenvedett. Azután láttam igazi szeretetének műveit, megértettem, hogy fenti szavai igazak. Mert nem tréfából, hanem tökéletes és gyengéd szeretettel szeretett. Láttam önmagamban is mindennek az ellenkezőjét. Mert én valóban csak tréfából és nem igazán szerettem Őt. Számomra ez a látvány halálos gyötrelmem és olyan tűrhetetlen szenvedés volt, hogy azt hittem, meghalok. Akkor más szavakat is hallottam, amelyek még csak növelték fájdalmamat. Miután azt mondta: Nem tréfából szerettelek, (és láttam, hogy ez Benne nagyon is igaz és bennem minden az ellenkezője, és olyan fájdalmat éreztem, hogy azt hittem, meghalok) így szólt: „Nem csak látszatra szolgáltalak. Nem csak színlelésből segítettem neked. Nem csak távolból gondoltam rád.” És erre a halálos szenvedés és fájdalom még nagyobb lett bennem. A lelkem felkiáltott: „Mindaz, amiről azt mondd, hogy nincs Benned, bennem van. Mert mindig csak színleg és hazugsággal szerettelek. Soha nem akartam igazán Hozzád közeledni azért, hogy azt a fájdalmat érezzem, amit Te szenvedsz értem. Mindig csak látszólag szolgáltalak, és nem igazán.” És láttam, hogy Ő milyen igazán és milyen nagyon szeretett engem, láttam Benne a legigazibb szeretet jeleit és művét. Amint teljesen és egészen az én szolgálatomra adta Magát, amint annyira közel jött hozzám, hogy emberré lett. Így valóban érezte magában az én fájdalmamat. És mind ennek az ellenkezőjét láttam magamban, amiért olyan gyötrelmet és fájdalmat éreztem, hogy azt hittem, meghalok. Úgy éreztem, mintha erre a szörnyű fájdalomra a bordáim szétnyílnának, és úgy tűnt, mintha a szívem megszakadna.

Mikor különösen ezekről a szavakról elmélkedtem: „Nem csak a távolból szerettelek téged”, ezt fűzte hozzá: „Sokkal közelebb vagyok a lelkedhez mint a lelked önmagához.” De ez is csak fokozta a fájdalmamat. Mert minél közelebb láttam magamhoz Jézust, annál jobban megértettem, hogy én milyen távol vagyok Tőle. És még mást is mondott gyengéd szeretetének bizonyosságául: „Aki érezni akar Engem a lelkében, nem tagadom meg magam tőle. Aki

bensőséges örömmel látni akar Engem, teljesítem a kívánságát. Aki boldog elragadtatással beszélni akar Velem, azzal beszélni fogok." A szavak azt a vágyat ébresztették bennem, hogy ne érezzek, ne lássak, ne beszéljek semmit, ami Istent megbánthatná. Különösen ezt kívánja ugyanis gyermekeitől. Meghívta és kiválasztotta őket, hogy lássák, érezzék és beszéljenek Vele, és azt akarja, hogy mindattól tartózkodjanak, ami ezzel ellentétben áll. Amikor gyermekeinek tulajdonságait vázolta, ezeket mondta: „A kik a szegénységnek, szenvedésnek és megvetettségnek a kedvelői, azok az én igazi gyermekeim. Akiknek a lelke elmerül Kínszenvedésben és Halálomban, amelyben egyedül található meg az igazi üdvösség, azok az én igazi gyermekeim.”

Hála legyen Istennek mindenkor. Amen.

FOLIGNÓI SZENT ANGÉLA

IMÁDSÁG

Boldogságos Szűz Mária, aki az Úr igaz szolgálóleánya voltál, segíts hűségesnek maradnom ahhoz a vágyhoz, hogy mindenben teljesítsem isteni Fiad akaratát, és hogy életemnek ne legyen más célja és eredménye mint Jézus isteni szeretet-terveinek nagylelkű megvalósítása. Isten akarata szerint; Ad Dei voluntatem. Amen.

LEGFONTOSABB DOLGUNK A FÖLDÖN: JÉZUST SZERETNI ÉS MINDENT MEGTENNI, HOGY AZ EMBEREK, MINÉL TÖBBEN, MINDÖRÖKKE SZERESSÉK ÖT.

Lisieuxi Szent Teréz

EMBEREK KÖZÖTT ÉLVE, EGYETLEN ÉS LEGFŐBB DOLGUNK: SZERETNI ÖKET, DE NEM AKÁRHOGYAN, HANEM OLYAN SZERETETTEL, AMILYENNEL ISTEN SZERETI ÖKET.

R. Voillaume

JEGYZETEK

Az olvasmányok közelebbi adatai a fejezetek sorrendjében:

I. fejezet (21-22. l.)

1. Maurice Zundel: L'Évangile intérieur, p. 124.

2. J. Ma da ule (az eredetiben lelőhely nélkül.)

II. fejezet (31-33. l.)

R. P. Doncoeur: Cahiers de sainte Jeanne, mars 1945.

III. fejezet (44. l.)

A Szentháromságról nevezett Erzsébet nővér (neve a szövegből tévedésből ki-
maradt); lelőhely az eredetiben nem szerepel.

IV. fejezet (50-52. l.)

Émile Mersch SJ: Morale et Corps Mystique, pp. 137-139.

V. fejezet (58-59. l.)

Dom Columba Marmion; Vie, par Dom Thibaut, p. 485.

VI. fejezet (68-70. l.)

L. -J. Le bret: Principes pour l'Action, p. 76.

VII. fejezet (82-86. l.)

Cardinal J. Verdier: A mes prêtres - Souvenirs de mes retraites pastorales,
VIII. fejezet (97-100. l.) p. 52.

1. Soeur Josefa Menendez: Un Appel à l'amour, p. 454.

2. Charles de Foucauld: Écrits spirituels, p. 115.

IX. fejezet (109-111. l.)

Chanoine Thellier de Poncheville; eredetiben lelőhely nélkül.

X. fejezet (120-124. l.)

Émile Mersch: Morale et Corps Mystique, p. 107. (!)

XI. fejezet (133-136. l.)

1. P. Y. de Montheuil (az eredetiben lelőhely nélkül.)

2. P. Peter Lippert SJ (az eredetiben lelőhely nélkül.)

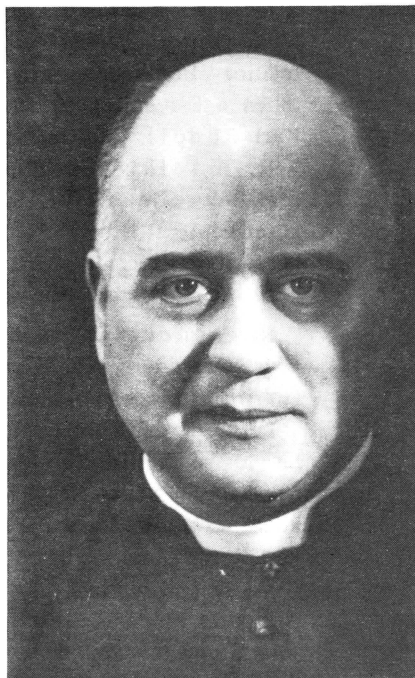
3. „Cum clamore valido”, p. 138.

XII. fejezet (146-147. l.)

Folignoi Szent Angéla; Édition Doncoeur, p. 239.

Az egyes fejezetek végén található gondolatok az eredeti szövegben min-
denütt közelebbi lelőhely nélkül szerepelnek. Fordításunkban a VII., IX. és
XII. fejezetben az eredetitől eltérő gondolatot alkalmaztunk.

GASTON COURTOIS

született 1897. november 21-én. Filozófiai tanulmányokat végez a Sorbonne-on, pszichológiát tanul az Institute Catholique-on, majd résztvesz a világháborúban, mint katonatiszt súlyosan megsebesül. 1919-ben belép a szemináriumba (Saint-Sulpice) majd 1921-ben tagja lesz a „Fils de la Charité” pápai jogú papi kongregációnak, amelynek célja népi környezetben munkaközösségekben dolgozó mintaplébániákat fenntartani. 1925-ben szentelik pappá; Párizsban káplán 4 évig és résztvesz a francia JOC megalapításában. 1929-ben az Union des Oeuvres Catholiques de France titkára, 1937-ben igazgatója lesz. 1947-ben megalapítja a Fleurus katolikus könyvkiadót, itt adja ki műveit. Több folyóirat megindítója (Coeurs

Vaillants, Familial Digest, Panorama Chrétien), 1931-től rendszeres papi lelkigyakorlatokat és rekollekciókat vezet Verdier bíborosérsek megbízásából. 1947-ben megalapítja a plébániai szerzetes-tanítónők szövetségét és rendszeres szervezője katolikus pedagógusok kongresszusainak. Franciaországban rendszeresen vezet papi és szerzetesi lelkigyakorlatokat, de mint lelkigyakorlatos előadó megfordul Belgiumban, Svájcban, a Skandináv államokban, Észak- és Dél-Amerikában, Afrikában és a Közel-Keleten is. 1955-ben Rómában kongregációjának prokurátor generálisa lesz, 1957-ben a Hitterjesztés Legfőbb Tanácsának állandó tagja és 1960 óta a Hitterjesztés Kongregációjában a Papi Missziós Unió titkárságát vezeti. Kitüntetései: 1954: a keleti egyház prelátusa; 1957: a Montreal-i egyetem tb. doktora.

Írói tevékenysége:

E nagy lelkipásztori és szervezői munka mellett egyike a legtermékenyebb egyházi íróknak. Mintegy félszáz műve közül alább kiemeljük a fontosabbakat. Fordítások: csaknem minden műve megjelent olaszul, spanyolul és portugálul, több angolul és németül is; ez utóbbiakat jelezzük.

I. Papi élet és lelkipásztorkodás:

Jeune prêtre: Gyakorlati lelkipásztori mű. – Face au Seigneur: Papi rekolléciós elmélkedések öt kötetben, az első háromban 12-12, a másik kétben 6-6 rekolléciós elmélkedés. Nyolc nyelven jelent meg, németül Karl Rudolf fordításában (Herder, Wien), könyvünk ennek első kötete.

II. A lelkiélet könyvei:

L'Heure de Jésus I-IV. Szerzetesnőknek szóló elmélkedések. Ebből négy kötet németül is megjelent „Stunden mit Jesus” címen (Herder, Wien).

Les temps liturgiques: Liturgikus elmélkedések. La grande leçon de Vatican II.: Esprit chrétien, esprit missionnaire.

III. A nevelés és a pszichológia:

Pour réussir auprès des enfants; L'art d'élever les enfants d'aujourd'hui; L'art d'être chef; L'école des chef.

IV. Képes albumok:

La plus belle Histoire (Jézus élete), 16 nyelven jelent meg, magyarul: A Legszebb Történet (Opus Mystici Corporis, Bécs kiadása). A többi 7 album között szerepel Szent Pál élete (Saint Paul, Apôtre de Jésus Christ) és egy kétkötetes képes egyháztörténet (Histoire de l'Église, I-II. vol.).

V. A lelkiélet füzetei:

A Fleurus kiadó „Feuillets de vie spirituelle” c. gyűjteményében eddig 20 jelent meg szerzőnk tollából, így:

Faire Oraison I. Pourquoi?, II. Comment? (Betrachtung, Warum und wie?, Herder); Pour converser avec le Maître (német kiadása kifogyott), Coeur au coeur avec Jésus I-V. (rövid szentségimádási elmélkedések; teljes német kiadása kifogyott, újabb összevont, szemelvényes kötet: Das Gespräch mit Christus, Cura Verlag, Wien); La bonne humeur (Christenleben – froh und ernst, Auer Verlag, Donauwörth); La charité (Von der Nächstenliebe, uo.); A l'éconte du Seigneur; Intentions missionnaires de prière.

Valaki egyszer megkérdezte a szerzőt, hogy mi a titka csodálatos termékenységének. „Ez egész egyszerű – volt a válasz –: komolyan veszem az Úr parancsát, amelyet az Exodusban olvasunk, hogy a hét egyik napját teljesen Neki szenteljük.” Majd elmagyarázta közelebbről. Papnál természetesen a vasárnap a lelkipásztori munka napja. Ezért a hét egy másik meghatározott napját, leginkább a hétfőt töltötte félrevonultságban, távol lakásától, hozzáférhetetlenül, egy oly lelkigyakorlatosházban vagy kolostorban, vagy vidéki paptársánál, ahol sétára is nyílt alkalom. E napot testi-szellemi-lelki felfrissülés, imádság, szentségimádási óra, a vasárnapi prédikáció tárgyának kiválasztása töltötte ki – és nem utolsósorban épp soronlevő könyve egy-két fejezetének vázlatos lerögzítése, amit hétközben dolgozott ki részletesen. – Courtois példájával is tanít...

A NAGY LEHETŐSÉG

KRISZTUS PAPJA — TEGNAP, MA, HOLNAP
REKOLLEKCIÓS ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

II.
G. MICHONNEAU — F. VARILLON:

A NAGY LEHETŐSÉG

GEORGES MICHONNEAU

FRANÇOIS VARILLON

A
NAGY
LEHETŐSÉG

GYAKORLATI GONDOLATOK AZ IGEHIRDETÉSRŐL

BÉCS, 1969

Az eredeti mű címe és kiadója:
PROPOS SUR LA PRÉDICATION
Les Éditions du Cerf, Paris

Fordította:
WALTER JÓZSEF

Egyházi jóváhagyással

Copyright 1969 by Verlag OPUS MYSTICI CORPORIS bei Österr. Seelsorge-Institut,
1010 Wien, Stephansplatz 3/III. Verlags-Nr. 504. Druck: Gloria-Kulturverein, Wien.

TARTALOM

A kiadó előszava	5
Első rész	
G. Michonneau: A PRÉDIKÁCIÓ – EGY PLÉBÁNOS SZEMSZÖGÉBŐL	7
\ szerző előszava	9
I. Kell-e még egyáltalán prédikálnunk?	11
A hívek várakozása (12) – Jó prédikáció – jó hallgatóság (14) Mikor nem csalódnak bennünk? (16) – Mit tartsunk a prédikációs könyvekről? (22) – Hol a hiba? (23) – 40.000 kihasználatlan szószék (25)	
II. Mit jelent prédikálni?	26
Az ékesszólás sajátos formája (26) – Szent ékesszólás (27) – Tanításatok... kereszteljetekek... (27) – Dogmatikát vagy erkölcstant adjunk? (27) – Továbbadni az Evangéliumot! (29) – Óróa kell beszélnünk! (32) – Hozzájuk szóljunk (34) – Életközelség a prédikációban (36)	
III. Prédikáció népi környezetben	40
Népi környezetben a prédikálás fokozott hivatási erkölcsiséget tételez fel (40) – És az alkalmazkodás? (42) – A meggyőződés hangján (49) – A lelki szegénység jegyében (51)	
IV. A plébániai prédikáció	53
Az egyházközség lelki tápláléka (53) – Az egész közösséghez szólunk (54) – Miről beszélünk? (56) – Évi tervek (57) – Mikor prédikálunk? (59) – Prédikációnk felépítése (61) – Még egy felmerülő kívánság (63) – Prédikációnk és az egyetemes egyház (63) – Világméretű prédikáció (64) – A nehézségek (65)	
V. A vasárnapi prédikáció margójára	68
A plébániai kihirdetés (68) – Ádventi és böjti beszédek (69) – Dialógusos konferenciabeszédek (69) – Húsvéti lelkinapok (71) – Másfajta lelkinapok és rekollekciók (71) – Nagy lehetőségek (72) – A gyermekek miséje (75) – A vendégszónok (75)	

VI. „Nascuntur poetae, fiunt oratores”	79
--	----

A szemináriumban (80) – Előkészület a teológián (84) – A gyakorlatban (86) – Közösségi előkészület (88) – Személyes előkészület (90)

Második rész

F. Varillon: ELMÉLKEDÉSEK AZ IGEHIRDETÉSÉRŐL	93
I. Az Ige misztériuma	97
II. Az értelmi munka és a kultúra szerepe	103
III. Az egyházi szónok életszentsége	117
IV. Prédikáció és imádság	125
V. Az érzelmek sokfélesége	129
VI. A tapasztalat adta tekintély	134
VII. A divatos gondolatokról	140
VIII. Képek és jelképek	145
IX. A stílus	150
X. Jézus Krisztust hirdessük	155

A KIADÓ ELŐSZAVA

Napjainkban sok vita folyik a papság külső arculatának, szociológiai helyzetének változásáról. Annál indokoltabb Krisztus papjának változatlan, lényeges küldetéséről elmélkednünk. Az igehirdetés kétségkívül a pap egyik elsőrendű tevékenysége marad mindig. Ez nagy felelősséggel is jár: e hivatás adta nagy lehetőséget maradéktalanul ki kell aknáznia Isten Országá építésében.

A biblikus, liturgikus megújulás egyik szép gyümölcse – az ősi forrásokhoz való visszanyúlás kapcsán – a kerymatikus igehirdetés újra felfedezése. A múlt század sokszor merőben ismeretközli, oktató jellegű vagy moralizáló, gyakran periférikus témák körül mozgó és idegen területekre tévedő egyházi szónoklatai ugyan helyet adtak az életből kiinduló, élményszerű és korszerű prédikációknak – gondoljunk csak a mi Tóth Tihamérünkre –, mégis egy világégés kellett hozzá, hogy rádöbbenjünk az emberek szomjúságára a lényeg iránt: Elsősorban azt várják a paptól, hogy Jézus Krisztust hirdesse, az Evangéliumot, tisztán a mi igazi örömhírünket.

Könyvünk a dinamikus lelkipásztorkodás útkeresésében élenjáró francia katolicizmus gyümölcse s egyben az eleven, ösztönösen keresztény francia szellem képviselője. Nem rendszeres homiletikai mű. Két jellegzetes papi egyéniség szól az igehirdetésről. Elsőben Michonneau plébános, Párizs külvárosának apostoli lelkű, örökké kereső és találékony szellemű lelkipásztora, ízig-vérig a gyakorlat és a közösségi munka embere. Nemcsak könyvet írt a plébánosról, hanem prototípusa lett a lelkipásztori munkaközösséggel dolgozó, dinamikus plébánosnak – akkor már, amikor a ma divatos kollegialitási elvről általában még nem esett szó. Ez érdemes népi lelkipásztor mellett szóhoz jut a tudomány embere, maga is keresett egyházi szónok: P. Varillon, a biblikus teológia népszerűsítője, akinek – utóbb könyvben is megjelent – teológiai vázlataiból a francia Katolikus Akció munkaanyagában egy generáció mélyítette el hitét és vallási ismereteit.

Nem rendszert akar nyújtani e mű, – hanem indításokat. Nem elméletből, hanem a gyakorlatból. Bármennyire különböző is a két írás: a lényegi mondanivalóban megegyeznek. Szuggesztív erővel szól belőlük a meggyőződés, hogy mily nagy lehetőség rejlik az igehirdetésben; – egyaránt sürgetik a hallgatók igényeihez való gondos alkalmazkodás szükségességét; mindegyiküknél arany fonálként húzódik végig az eléggé sohasem hangoztatható gondolat: első-

sorban Jézus Krisztust hirdessük, kizárólag az Ő szóvivői legyünk! Ez azonban csak akkor válik a pap számára – a szentpáli szóval – belső kényszerűséggé és akkor lesz hiteles tanúságtétellé, ha eleven kapcsolatban él Krisztussal, ha megmarad az imádság emberének. Ekkor egyre inkább eleven meggyőződésévé válik a könyv utolsó mondata, szinte végkonklúziója: „Minden hiábavaló, ami nem származik Jézus Krisztus szenvedélyes szeretetéből, vagy nem lobbantja azt lángra a szívekben”.

Ezért nagy kincs a rohanó hétköznapok forgatagában, az üzemszerűség és elkülsőségesedés veszélyének kitett lelkipásztor számára a rendszeresen visszatérő lelkigyakorlatok, rekollekciók és lelkinapok áldott magánya és csendje. Talán nem indokolatlan épp ilyenkor e könyv gondolatait is elmélkedés tárgyává tenni, hogy a papi hivatás adta nagy lehetőség ne váljék magyar téreken – a német fordítás címének („Die ungenutzte Chance”) szomorú megállapítása értelmében – egyetlen lelkipásztornál sem kiaknázzatlan lehetőséggé!

Ezt a szép célt szeretné szolgálni Georges Michonneau és François Varillon művével

A KIADÓ

ELSŐ RÉSZ

GEORGES MICHONNEAU

A PRÉDIKÁCIÓ —
EGY PLÉBÁNOS SZEMSZÖGÉBŐL

ELŐSZÓ

A háború óta a lelkipásztorok komolyan törekszenek arra, hogy a hívek jobban megbarátkozzanak a Szentírással, tevékenyen vegyenek részt a liturgikus cselekményekben, és a hitűjoncok kellőképpen készüljenek fel a keresztségre.

Igy – bár lassan és tapogatózó kísérletekkel, de szívós következetességgel – kialakul szemünk előtt a biblikus-, liturgikus- és hitűjonc-lelkipásztorkodás.

Vajon beszélhetünk-e ugyanily joggal az igehirdető-lelkipásztorkodásról is? Kétségtelenül történtek már ilyenirányú kezdeményezések. Néhány éve kongresszus volt ebben a tárgyban Montpellierben. Csaknem mindenütt megindult a kutatás, egymást követik a megbeszélések. A viták, úgy hisszük, már előfutárai a megújulásnak.

Úgy tűnik azonban, hogy egyelőre még nincs szó átfogó, átgondolt és rendszeres gyakorlati megvalósításról.

Mégis, anélkül, hogy profétának tartanánk magunkat, látjuk közeli kialakulását. Tíz éven belül ki fognak bontakozni a nagy irányvonalak, meglesznek a megfelelő tervek, meg a szükséges nézőpontok. Reméljük, hogy addigra már a leendő igehirdetők nem kész sablonokkal távoznak majd a szemináriumból, hanem jól tájékozottan, ígéretes kutatásokat végezve, sőt már ilyen irányú próbálkozások tapasztalataival gazdagon.

Mindenekelőtt kívánatos, hogy az igehirdetésre vonatkozó lelkipásztori tervek készítésekor plébániáink tényleges híveire – ezek között is különösen népi hallgatóinkra – gondoljunk! Sajnos gyakran éppen híveink az áldozatai az olyan terveknek, amelyeket néhány „szobalelkipásztor” fogalmazott meg, akiknek ismeretei prédikációink hívó közönségéről csak elméletiek, többnyire merőben képzeletük szüleményei.

Hányszor esünk, lelkipásztori sikereinktől elkapatva, illúziók áldozataul! Jólesően túlbecsüljük az előhaladást és megfélekedünk arról, hogy a valóságban mily lassan érhetők csak el igazi lelkipásztori eredmények.

A katolikus világban komoly erőfeszítések történtek, hogy a Szentírás jobban elterjedjen és szélesebb körök olvasmányává váljék. Egyre gyorsabb ütemben követték egymást a Szentírás-kiadások. Folyóiratok és munkaközösségek a szent szövegek elmélyült tanulmányozását és megértetését tűzték ki célul. De ne áltassuk magunkat! Hány – plébániai könyvtár részére vásárolt vagy magá-

nosoktól a lelkipásztor buzdítására beszerzett – Biblia nyugszik a szekrényekben, illetve díszíti a könyvvállványok legfelső polcait.

A liturgikus folyóiratok és kongresszusok is megsokszorozódtak. Egyházmegyei és espereskerületi összejövetelek során komoly tudományos és eredeti elgondolású felszólalások hangzottak el. Számos kismisekönyv jelent meg, liturgikus munkaközösségek alakultak világiak részvételével. De még sok a nézeteltérés. Mennyi sikertelen próbálkozásról tudunk, hány pap és világi torpant meg bátorságát veszve a félúton. Igen sok szöveg érthetetlen híveink 90 százaléka előtt, mert idegenül ható stílusban fordították le, vagy alig érthető és egyhangú, álombaringató módon olvassák fel. Legyen bátorságunk bevallani: hívő keresztény népünk még nem érti meg a liturgia nyelvét és így nem is él belőle.

A katechetikus munka tekintélyes eredményeket ért el. Adja Isten, hogy ez a megállapítás ne legyen pusztá képzelődés, a teológusok és pedagógusok önálltatása. Bizonyára időbe kerül még, amíg a hitoktatás a keresztény hit iránt érdeklődő kortársainkat ki fogja elégiteni.

Plébániáink hívő népe derék, jóakarató és irányítható. Szinte túl könnyen fogadja, amit elébe tálalunk, – de ugyanolyan hamar lankad is a lelkesedése a kisszerű újítások és erőtlen kezdeményezések láttára. Ha majd közösségi munkával átfogó kutatásokat folytatnak az igehirdetéssel kapcsolatban, bárcsak elsősorban minden egyéb előtt, újból hangsúlyozzuk, az Igét hallgató hívekre, itt is elsősorban a népi hallgatóságra, lennének tekintettel.

E fejezeteket ennek a hallgatóságnak nevében és érdekében írtuk. Nem tanulmányok ezek a templomi igehirdetésről, nem rendszeres prédikációs iskolát akarnak nyújtani. Célunk mindössze az, hogy az igehirdetésről szóló eszmecsere mérlégének serpenyőjébe belevessünk néhány olyan gondolatot, amelyeket népi környezetben folyó lelkipásztori munkánk hosszú évei során szűrtünk le.

Georges Michonneau

I.

KELL-E MÉG EGYÁLTALÁN PRÉDIKÁLNUNK?

Volt olyan időszak, amikor a hívek majdnem egyöntetűen ellene voltak minden prédikációnak: ügyesen kiválasztották a prédikáció nélküli miséket, vagy arra kérték papjaikat, fogják minél rövidebbre a prédikációt, mintha az nem lenne egyéb szükséges vagy legalábbis nehezen elkerülhető rossznál.

Az 1930-as években dolgom akadt egy csoport cserkésszel, életrevaló és ügyeikért lelkesedő fickók voltak. Örömmel vettek részt munkaközösségi vitákban, de kimondottan irtóztak mindenfajta prédikációtól. Vezetőjük, egy kitűnő, értelmes fiatalember, leplezetlenül ki is fejtette, a prédikáció ideje lejárt, az emberek mit sem tartanak a beszédekről, következőképpen az lenne a legjobb, ha a papok abbahagynák a prédikálást. Kissé kiábrándítólag hatott rám, anélkül, hogy véleménye meggyőzőtt volna. Sok időt fordítottam rá, hogy megértssem ezeknek a fiataloknak álláspontját, és beleéljem magamat gondolkodásukba. Mondhatom, nem volt ez könnyű dolog számomra. Bizonyos idő elteltével azonban arra a meggyőződésre jutottam, hogy álláspontjuk csak egyet igazol: mennyire fontos az igehirdetés korszerűsítése – de semmiképpen sem azt, mintha a prédikáció önmagában véve idejétmúlttá vált volna.

Ha gondos kutatást végeznénk a plébániák hívó millióinak véleményéről, bizonyára igen sok hasonló visszhangra bukkannánk.

Csak meg kell egyszer figyelni, hogy a templomba járó hívek zömének milyen a magatartása a prédikáció alatt; nyújtózkodnak, majdnem elfeküsznek, és kényelmesen elhelyezkednek az alváshoz.

Az egyik szünet nélkül a cipője orrát bámulja – az ember azt gondolná, különleges érdeklődés fűzi ehhez a cipőhöz. Egy férfi szünet nélkül forgatja kezei között a kalapját, egy hölgy lázasan nyitogatja és zárogatja táskáját, a gyerek mamájának rózsafüzérével játszik, vagy misszáléjának tábláját rágja. És milyen gondosan kiszimatolják, hol vannak a városban olyan templomok vagy kápolnák, ahol elcsíphető egy prédikációmentes vasárnapi mise. De vajon miféle ember a szónok? Jaj, oly sokan öltenek fel magukra valami merev, idegenszerű tekintetet, és hangulatuk elárulja, hogy szívük bensejében feladták már a harcot: talán legtalálósabban úgy mondanánk, vonásaik viaszmaszkhoz hasonlóak. Hiába suhannak el ezeken az arcokon az ékesszólásnak hullámai, maguk az arcok mozdulatlanabbak maradnak a vihar korbácsolta sziklazátonynál. Noha nyíltan nem mutatják ki, minden hallgató csak egyre vár, észrevehető türelmetlenséggel, hogy a szónok mielőbb befejezze.

A HÍVEK VÁRAKOZÁSA

Egy azonban mégis tény marad: sokan még kívánják a prédikációt, olyan prédikációra várnak, amely számukra lelki táplálékot jelent, ami szívüket nyitogatja az Úr számára, és ami tettekre buzdít. A hívek közlik egymással a jó szónokok nevét, akiknek „van valami mondanivalójuk”, valamint az időpontot, amikor ezek beszélnek. Ha egy plébánia területén a prédikációk élénkek és érthetőek, a hívek ma is szívesen hallgatják, sőt vágyódnak utánuk.

Napjainkban a rádió és a sajtó felrázza a lelkeket. Az iskolázás ideje meghosszabbodott és még mindig hosszabbodik. A sok tanfolyam, a specializálódás, a minden területen folyó kutatás, serkentően hatnak a gondolkodásra és elmélyedésre. Kortársainknak van érzékük ahhoz, hogy a problémákat életközlemből szemléljék. Úgy is mondhatnánk: ők egy hatalmas világ-dialógus résztvevői, amelyben a tudósok, orvosok s egyéb gondolkodók a fölmerülő kérdésekről színvonalasan tájékoztatják őket. Érthetően a vallási problémákat sem lehet kirekeszteni ebből az általános és nyilvános vitából. Miért ne fordulnának híveink hozzánk, miért ne várhatnák el, hogy a szószékről eligazításokat, tanításokat kapjanak tőlünk, amelyek ugyanolyan nívósak, mint a világi tanok katedrái.

Az emberek kevésbé szilárd és eléggé ki nem alakult vélekedését a népszónokok szólami minden elképzelhető irányban képesek kormányozni. Nyugodtan megállapíthatjuk, kortársaink maguk sem tudják, hogy melyik szentet tiszteljék, jobban mondva, melyik népszónoknak hódoljanak. A sokfajta szólam egészen elbódítja őket. Mérlegelő képességük vagy teljesen megszűnik, vagy ingadozóvá válik. Csodálható-e ilyen körülmények között, hogy a hívek papjaiktól a béke üzenetét várják, irányt és biztonságot jelentő szavakat, útmutatást, amely bizalmat önt beléjük, világosságot adó hitet várnak.

A regény és a film, az irodalom és a mindennapok olvasmányai a híveket az amoralitás valóságos forgatagába taszítják. Hogy is ne szorulnának rá az ige hirdetésre, amely kiszabadítja őket a botrányok rájuk zúduló özönéből és a reklámok egészségtelen zsivajából!

Mai társadalmunk elmerül az egyre inkább elharapódzó materializmusban. A pénz és az ezután való hajsza, a komfort, a kényelem kergetése, az üzlet, a vállalkozások, a szabad idő – mind megannyi malomkő korunk embereinek nyakán, ami a mélybe húz, és fogva tart. Szükségük van valamire, aminek segítségével szétropanthatják bilincseiket, ismét a felszínre juthatnak, hogy újra friss

és tiszta levegőt szívhassanak. Elvárják, hogy olyan dallamokat halljanak tőlünk, amelyek bensőjükből elővarázsolják a jót és nemeset, amelyek új távlatokat nyitogatnak bennük, s ébresztgetik, valamint lelki felszabadulásra, gyarapodásra serkentik őket.

Sokrétű elfoglaltságuk közepette híveink úgy érzik, hogy kiüresednek. Szenvednek az élet lázas kapkodásaitól, még lélegzetvételre is alig van idejük. A sajtó és a rádió híveink érdeklődését ezerféle kutatás, tervezés és vizsgálódás felé irányítja, ugyanakkor a modern élet üteme megakadályozza, hogy bármiben is elmélyedjenek. Hogy ne kérnék támogatásunkat? Ne tudatosítsák magukban a lényegyet? Ne éreznék azt, hogy időnként meg kell állniok az Igazság tanszéke előtt? Nem gondolkodhatnának el az élet alapvető problémáiról és nem rendezhetik el a lelkükben felgyülemlett érzelmeket?

A mai élet szétszór: a család, a lakónegyedek, a plébániai közösségnek, a csoportközösségnek tagjai – egész héten át, a szélrózsa minden irányában, munkájuk és üzleteik után futnak. Él bennük a vágy, hogy ismét összejöjjenek. S erre a találkozásra szükségük is van. Hogy is ne lennének hát örömeiket az olyan prédikációban, amely összehozza őket, és hasonló örömben, lelkesedésben, elfogódásban részelteti őket, amitől lelkük felemelkedik, és étellel telítődik, lehetővé teszi számukra, hogy az Isten szavának hatására valóban egy szív egy léleknek érezzék magukat.

És a lelkipásztor? Ő vajon mit hord a tarsolyában a hívek számára, ha szólni akar az emberekhez, illetve tanítani óhajtja őket? Hány hívó keresi fel önként lelkipásztorát, hogy beszéljen vele? Kétségtelenül, a szószék nem egyetlen eszköze az Evangélium hirdetésének, hisz mellette adva van még az egyházi sajtó, a rádió, a tanulmányi munkaközösségek, melyek meghatározott témákat tárgyalnak és a családlátogatás. Hála Istennek, mindez rendelkezésünkre áll! Hogyan volna lehetséges vallási útbaigazítás kielégítően ezek nélkül az eszközök nélkül? Azonban a hívek nagy tömegei nem látogatják a munkaközösségeket, s nem vesznek részt a rendezvényeken, találkozókon! És milyen kevesen olvassák a katolikus újságokat, illetve érdeklődnek vallásos rádióadások iránt! Tehát éppen azoknak zöme, akik leginkább rászorulóknak ezekre a dolgokra, nem veszik őket igénybe! Figyeljük meg egyszer a vasárnapi prédikációk hallgatóit, és vegyük fontolóra, hogy közülük hány van, akinek semmi más alkalma sincs a prédikáción kívül arra, hogy hite felől tájékozódjék, illetve táplálékot gyűjtsön magának, hogy szeretete ki ne hűljön. Nem lehet elegendő komolysággal utalnunk erre a körülményre, hisz éppen ez teszi az ige-hirdetést olyan rendkívül fontossá és jelentőssé, ez érteti meg velünk, hogy a prédikáció nem mellékes és nem nélkülözhető táplá-

lék! Sőt ez legyen az a kenyér, amiről senki sem mondhat le, táplálék, amely nélkül a szegény néptömeg éhen pusztul.

Később, amikor majd a szoros értelemben vett plébániai igehirdetésről beszélünk, látni fogjuk, hogy az Isten szavának ez a nélkülözése – a majd minden területet érintő tudatlanság – nemcsak azt követelik meg tőlünk, hogy prédikációs témáinkat jól válogassuk meg, hanem azt is, hogy átfogó tervet dolgozzunk ki magunknak és, ha nem is rendszeresen, vagy iskolás beosztás szerint, de legalább általános témakiválasztásunk őrizze meg az oktató jelleget.

Bizonyos kérdések hangsúlyozásában természetesen számíthatunk sajtónkra is, különösképpen, ha ennek vagy annak az eszmének megvitatásáról, vagy az eseményeknek a keresztények számára való ismertetéséről van szó. Ez azonban semmiképpen sem mentesíthet bennünket az igehirdetés kötelessége alól. Még sokáig csak elenyésző számban lesznek az olyan „laikusok”, akik a vallási problémák iránti érdeklődésre is hajlandók lesznek a sajtóból életerős lelki táplálékot meríteni maguknak – illetve, akik az e helyütt nyújtott tanításokat tervszerűen igénylik. De még ha a nagy tömeg érdeklődne és igényes is lenne ez irányban, a szükséges ideje is megvolna a művelődéshez, akkor is fennállna számunkra az igehirdetés kötelessége. A nép szereti, ha „hallomásból”, ex auditu, alakítják, ébresztgetik és buzdítják. S biztos, hogy még messze vagyunk attól, hogy a nyomtatott betű helyettesítse e várákozásban a mondott szót.

Mindezen és még sok más ok következtében, híveink közül sokan elvárják, hogy hallják tőlünk az Isten szavát, éhesen vágyakoznak az Evangélium üzenetére, és készek minden erőfeszítésre, hogy ezt meg is hallgassák, illetve táplálékot merítsenek belőle.

JÓ PRÉDIKÁCIÓ – JÓ HALLGATÓSÁG

A lelkipásztorok hallgassák meg a világiakat, s akkor világosan látni fogják, hogy ezek oktatásra, lelki táplálékra várnak. Igen, túlzás nélkül mondható, hogy ma éppen amiatt panaszkodnak híveink, hogy e téren keveset kapnak és főként minőségileg fogyatékosat. Mihelyt valahol felfedeznek egy valóban egyszerű, ugyanakkor élénk és tartalmas prédikációt, nemcsak szívesen fogadják, hanem egyenesen áramlanak feléje. Ilyenkor nem panaszolják fel többé a prédikáció hosszúságát, nem kerülik a prédikációs miséket, hanem egyenesen keresik a prédikációt.

Ismerek egy plébániát, ahol évekig senki sem panaszkodott a prédikáció hosszúsága miatt. Pedig egy csendesmise prédikációval 50-55 percig tartott. Soha senki sem kifogásolta. Egy szép napon azonban egy túlságosan elvont témájú prédikáció-sorozat kezdődött. Ekkor azonnal megjegyezték a hívek: „Vajon meddig tart még ez a téma?” Mások kevésbé diszkréten fejezték ki magukat: „Egy idő óta nagyon hosszúak lettek a prédikációk”. A plébános értelmes volt, és radikálisan lerövidítette a túlságosan tudományos, illetve nehezen emészthető sorozatot.

Ha sikerül egy plébániatemplomban a szónoknak a hívek érdeklődését felkeltenie, hallgatósága prédikációról-prédikációra, előadásról-előadásra nőttön-nő. Ezzel szemben ismerek olyan „szónokokat” is, akiknek sikerült három beszéddel kiüresíteni a templomot. Az emberek nem hagyják, hogy játsszanak velük. Ha talán egy jelentéktelen, öregekből álló kicsi csoport hajlandóságot is mutat, és minden esetben kitart – valamivel el kell töltenie szabad idejét –, hányan vannak, akik nem hajlandók mindent elfogadni.

Egyik plébániatemplom a fél 8 órai reggeli plébániai mise folyamán csaknem teljesen üres volt. Mi papok azt gondoltuk, az időpont nem felel meg a híveknek. Egyik évben aztán jött ide egy pap, aki egy szomszédos kollégiumban mint tanár működött, ez vette át ezen a misén a prédikációt. Néhány vasárnap elteltével ugyanennek a misének hallgatói megháromszorozódtak, sőt rövidesen megötszöröződtek. A plébános csodálkozva jegyezte meg erre: „A fényolcsa miséket most mennyien látogatják. Nem tudom, mi lehet az oka?” Én tudtam jól az okot, mert hallgattam az előző szónokot is és az újat is.

Nem, a hívekkel nem lehet játszani! De azt se higgyük, hogy hamis pátozzsal nyerhetjük meg őket. Sokszor éppen a legegyszerűbbek nyilatkoznak teljesen nyíltan és tárgyilagosan e kérdéstről.

Visszaemlékszem még fiatal koromban egy zarándoklatra, amelyen részt vettem, s amelyen egy szónok többször prédikált. Minden hajdani hallgatója emlékszik még rá: semmi színészi, semmi „szónoki” nem volt beszédében, sem a hanghordozásban, sem a taglejtésben. De még mindig hallom, amint a parasztok, és pedig férfiak és nők egyaránt, megjegyezték a mise végén: „Nem is úgy beszél, mint aki a szószéken áll, elfáradás nélkül szívesen elhallgatja az ember”.

Egy másik eset: Egy nagyon értelmes, de egyben megértő fiatalember, aki egyszer átutazóban hallgatott végig egy beszédet, a következőképpen számolt be benyomásáról: „Sok jót is mondott a szónok, az embernek mégis az volt az érzése, mintha egy teljesen más világból való volna, és a mi életünkről, a nyelvünkről a legcsekélyebb fogalma sem lenne. Az volt a benyomásom, mintha latinul beszélt volna, és mondatait úgy fordította volna át a mi nyelvünkre.”

Ha sok ilyen prédikáció hangzik el, amelyről az az emberek benyomása, mintha egy idegen világból származnék, és ezért senki

számára nincs mondanivalója, hogy lehet csodálkozni rajta, hogy senki sem hallgatja?

Röviden összefoglalva: Nem a hallgatóságban van a hiba, hanem a szónokokban! Ha nincs hallgatóság, vagy lemorzsolódik, illetve ki sem alakul, úgy ennek okát az alkalmas lekipásztörök hiányában kell keresni. Ahol nincs legelő, ott elszéled a nyáj.

MIKOR NEM CSALÓDUNK BENNÜNK?

Ma a szónokok igazán komoly erőfeszítések árán akarnak megfelelni a hívek kívánalmainak, várakozásának. Ha voltak idők, amikor a papságnak egy része csak kényszeredetten prédikált, és igehirdető tevékenységét növekvő kétkedéssel szemlélte, ma éppen ellenkezőleg van, sok plébánián az igehirdetés kötelességét rendkívül komolyan veszik. Nem kell mást tennünk, csak vasárnap reggel induljunk körútra akár vidéken, akár városokban, nézzünk be a kisebb és nagyobb plébániatemplomokba, az ember e téren kétségtelen haladást állapíthat meg. Vagy csak meg kell hallgatni a híveket, akik szabadságukról vagy hosszabb távollét után visszatérnek, hányszor dicsérik meg az idegenben hallott prédikációkat. Mindazonáltal, ezek még mindig csak tünetek, amelyek arról tanúskodnak, hogy a munka ismét megkezdődött, de ezek a jelek még mindig nagyon szórványosak és elszigeteltek. Ha tárgyilagosak akarunk maradni, nem szabad elzárkóznunk a felismerés elől, le kell szögeznünk, hogy legtöbbször még mindig vagy csekély mértékben, vagy sehogyan sem, vagy rosszul hirdetjük az Isten szavát.

Még igen sok esetben kapnak a hívek várakozásukra csak elalattató hatású, élettelen, vagy tartalmatlan prédikációkat.

Így aztán az általános várakozás ismételen csalódásban végződik. Induljunk egy vasárnap reggel körútra, nézzünk meg néhány templomot! Már eleve tekintsünk el azoktól a szónokoktól, akikről közismert, hogy beszédeiket a hívek örömmel s haszonnal hallgatják. Hagyjuk még figyelmen kívül azokat a beszédeket is, amelyekben a szónok csak a beszéd külső formájával törődik, nagy szóáradatokkal érzelmekre vadászik, illetve taglejtésével, hanghordozásával minél behízelgőbb módon törekszik saját személyére irányítani a figyelmet, és sokkal inkább célja, hogy csodálatot és tapsot szerezzen, minthogy igehirdető kötelességét teljesítse.

Bármily szívósan tartsák is magukat az ilyesfajta melléfogások, akárhányszor forduljanak is elő velünk vagy körülöttünk – a mai ember problémáira alig mondanak már valamit, és éppen azok, akik csak publikumuk elismerését és bókjait vadásszák, fogják szenvedni tapasztalni, hogy várakozásaikban csalódnak.

Korlátozzuk megfigyelő körútunkat azokra a plébániatemplomokra, amelyekben valóban prédikálnak, amelyekben komolyan törek-szenek ezt lelkiismeretesen tenni, és amelyekben a papok meg is vannak győződve róla, hogy megfelelően hirdetik az igét.

Nem kétséges, hogy e feladat erőinken felüli követelményeket támaszthat, és mi magunk is ebben vagy abban a vonatkozásban hibákba esünk, és ugyanazokat a furcsaságokat követjük el, mint amelyeket másoknál is tapasztalunk. De vajon éppen ez nem jó ok-e arra, hogy a dolgokat nevéükön nevezzük?

Nem azért, hogy kollégáinknál többre tartsuk magunkat, vagy éppen kigúnyoljuk őket: könnyen összeállíthatunk egy fura arckép-sorozatot! Vállalkozásunk azonban csak akkor éri el célját, ha az ember megjegyzi az esetek jellegzetes ismertető jeleit, hogy saját portréját is megrajzolhassa, illetve saját hibáit is kijavíthassa.

Induljunk el tehát, és hallgassuk meg a szónokokat, hogyan prédikálnak egy közönséges vasárnapon, és kíséreljünk meg ítéletet alkotni magunknak a különböző szónok-típusokról, még akkor is, ha alig tudjuk elkerülni velük kapcsolatban az általánosítást.

A történelemtanár

Érdeklődési köre a történelem. Híveinek meg kell ismerniök az összes egyházatyákat, egyiket a másik után. (Még szerencse, hogy az atyák maguk nem kívántak ilyen sokat híveiktől!) Ezenkívül ismerniök kell minden történelmi korszakot és eretnkségeiket. Plébánosuk mindezeket kérlelhetetlenül előadja évszázadról-évszázadra, évtizedről-évtizedre. Aprólékos részletekbe bocsájtkozik: az ő káruk, ha nem mindig értenek mindent. „Ilyenkor legalább láthatják”, – fejtette ki egy alkalommal egyik kollégám – „hogy én olyasmiket is tudok, amikről nekik fogalmuk sincsen...!” Micsoda pompás felsőbbrendűség! S vajon mindeből mi haszna van a Ganz-Villamosságiban dolgozó munkásnak vagy a Magyaróvári Állami Gazdaság dolgozójának? Még a mérnöknek vagy a Kossuth-díjasnak sincs! Nem, az ilyen szónoklatot mégha talán meg is csodálják, de ezt is, azt is hidegen fogja hagyni.

Másként festene a dolog, ha ez a történelmi szemle nyugalmából felrázná a hallgatóságot, megvilágítaná az aktuális problémákat, illetve ébresztgetné a lelkiismeretet az ismételtlen fenyegető veszedelmekkel szemben! De ez a nyugodalmas körséta az évszázadokon keresztül, a hallgatóság lelkében a legkisebb nyomot sem hagyja vissza, főként semmi olyat nem eredményez, ami a hívek életmódjával valamiféle kapcsolatban állna.

Kedvenc témája a liturgia. Nem szándékom őt ezért kritizálni, sőt, ellenkezőleg: Szereti a liturgiát, és ezért megkísérli hallgatóinak figyelmét, érdeklődését erre irányítani. Mindenekelőtt azonban ő maga leli ebben gyönyörűségét, és az embernek feltétlenül az a benyomása, hogy kissé mégis inkább ezért részletezi oly behatóan a szertartásoknak és rubrikáknak célját, értelmét, hogy saját maga élvezze önmagát, s nem azért, mintha híveinek igényére és érdekeire gondolna. Ezt a gyanút az is alátámasztja, hogy nincs időérzéke sem, a legjelentéktelenebb kicsinységeket is bőszes részletességgel magyarázza. Szónokunk elhitheti magával, hogy hallgatói is osztoznak az ő gyönyörűségében, és ezáltal valóban valami érdemes dolgot cselekedett, amikor liturgikus tudását előtűk megcsillogtatta. „Sajnos nem veszi észre”, – jegyezte meg egyszer egyik barátom, a leírt módon eljáró kollégáról – „hogy hívei cseppet sem annyira „megszállottjai” a liturgikus rubrikáknak, mint ő maga!” Mindaz, amit ez a kolléga hallgatóságának az örök életéről, a Világosságról, vagy a liturgia révén megtalálható igazságról mond, jó és üdvös, mégis ügyelni kell arra is, hogy az a mód, ahogyan az ember mindezeket előadja, ne akadály legyen a cél felé vezető úton!

A skolasztika professzora

A harmadik plébánián a prédikáció a hit tanításából áll, de talán túl sokat markol. A plébános úr legfőbb gondja – és talán káplánjai sem mernek másként eljárni –, hogy a prédikáció állandóan hemzsegen a tézisektől és argumentációktól. A nap szónoka mint második Szent Tamás mutatkozik be a szószéken, azzal a különbséggel, hogy Szent Tamás bizonyára jobban értett a világos beszédhez. Szónokunk nem lankad el, s amit filozófiai és teológiai tanulmányai alatt tanult, lehetőleg változatlanul adja tovább. Az eredmény nem érdekl: még a régi formulákat is, a legiskolásabb latinizmusokkal egyetemben tálalja hallgatóinak. Absztrakciók, tézisek, argumentumok szigorú rendben sorakoznak beszédében, egyik a másik után. A „botladozó” tudós elég merész hozzá, hogy a régi jegyzeteket és tankönyveinek türelemjáték számba menő szövegezését a szószéken felelevenítse. Másik kollégája az évszázadokat rakta szép rendben egymás mellé – ő teológiai tankönyvek kivonatait szolgálja fel. Kétségtelenül szelíd és jól felépített mű. Paptársai néha meg is gratulálják, hogy ilyen sok anyagot nyújtott a hallgatóságnak. De jaj, néhanapján egészen a megemészthetlenségig öhetetlen lesz: lelki táplálék helyett cementté válik!

Fiatal paptestvéreink nagyrésze e sorok olvasásánál kétségtelesen meg fogja állapítani: „Ez ránk nem vonatkozik!” Igaz, az ily bölcseledő prédikáció manapság nem divat. Ajánlatosabb lenne inkább némi skolasztika-ellenes beállítottság.

Az újskolasztikus

Mindjárt észreveszi az ember, hogy a szószékre lépett pap a kortársak gondjait tartja szem előtt. Nem tartozik azok közé, akik a hallgatóságnak a „transsubstantiatio”-ról, vagy a „circuminsessio”-ról akarnak beszélni. Az ő szándéka – s ebben tökéletesen igaza van – „aktuális” teológiát hirdetni. Azonban a kortársak közül azoknak gondolkodása, akik beszédét megértik, vagyis az értelmiséghez tartozóké – éppen annyira érthetetlen az átlag-hívók számára, mint amennyire Szent Tamás érthetetlen volna számukra. Pedig a jóember ilyen kitételekkel bűvészkedik, mint: „dinamikus relációk”, „történelmi dimenziók” stb... Hol van itt a haladás? A szónok egy mindenki számára érthetetlen nyelvről átváltott egy olyanra, amelyet hallgatói közül legfeljebb két százalék ért meg!

Ez sem népszerű prédikáció! Talán eljön az idő, amikor a mai hallgatók unokái meg fogják érteni már ezt a nyelvet. De ha ők most egy szót sem értenek meg belőle, mire jó ez?

A biblikus

Végre valaki – szerencsénkre – megértette, hogy veszedelemben forgunk, nem elegendő a keresztény hitállományt korabeli nyelven, újszerű formába önteni, hanem szorgosan kutatni kell a konkrétabb megoldást.

Absztrakciókról, rendszerekről hallani sem akar ez a típus, ő újra felfedezte a Bibliát, és visszatér a kinyilatkoztatás forrásához. „Igen, erről kell prédikálni! Ez ugyanis igazhítséget jelent korszerűséggel párosítva.”

Tagadhatatlan, hogy a Szentírás újrafelfedezése rendkívül fontos, lehetővé teszi, hogy a kinyilatkoztatást személyi közelségből szemléljük, és így legalább részben közeljutunk a kor nagy gondolkodóinak eszméihez, anélkül, hogy beszédjükhöz, vagy kifejezőmódjukhoz hamis módon alkalmazkodnánk. De hogyan is fest ez adott esetben? Alkalmazkodunk? Vagy nem? Ha egy egyházi szónok prédikációját Ábrahám történetével kezdi, ebben legtöbb hallgatója egyszerű szemléltető eszközt fog látni. Ha pedig ez így van, akkor igazuk van a hallgatóknak, ha előnyösebbnek tartják a saját életükhöz közelebbeső szemléltető módokat. Ábrahám életének fogható külső körülményei ugyan feltétlenül konkrét adottságok,

jelentőségük azonban a keresztyén számára jóval kevesebb. Biztos, hogy jelen esetben nincs dolguk absztrakt fogalmakkal, amelyeket hasonlítani lehetne a skolasztikus nyelvezet fogalmaihoz, de egyszerűs mind azt is el kell ismernünk, hogy ezek sem kevésbé érthetetlenek. A szónok előtt az a gondolat lebeg, hogy hallgatóival együtt átlapozza ezt a nagyszerű családi albumot. De vajon biztos lehet-e abban, hogy a hallgatók nem gyerekeknek való képes-méskényvet látnak a Bibliában?

A szentimentális

Van olyan szónok is, aki – az előzőkkel ellentétben – egészen az érzelmekre alapoz.

Ne kicsinyeljük le az érzelmeket! Ezek is hozzátartoznak az emberi élet egészéhez. Ezenkívül az ékesszólásnak dinamikus tényezői. És semmi rossz sincs abban, ha az ember hatni tud a szívekre, az ide vezető utaknak épp oly jelentőségük van, mint azoknak, amelyek a puszta észhez appellálnak. A szív emberének értéke azonos az ész-emberével. S ha a szív téved, az sem állítható, hogy az ész tévedhetetlen. Mindig az egész embert kell megragadnunk: intuitív képességeivel, logikus eszével, érzelmi életével és tapasztalat-gyűjteményével. De a szentimentalizmust, vagyis érzélgősséget sohasem szabad összetévesztenünk valódi érzelmi értékekkel, és nem szabad rövid életű és felületes „eredmények” érdekében érzélgős módszerekhez folyamodnunk!

Szónokunk célja azonban hallgatóit meghatni. A franciában ezt a magyar fül számára kissé furcsán, de elég szemléletesen úgy mondják: „az embereket belső részeiknél ragadja meg...” Ez a módszer mindenféle műfogást ismer, és jól játszik az érzelmek összes regiszterén. Sajnos azonban az egészségből végül édes-keves vagy semmi sem marad a hallgatóság számára.

De maradjunk őszinték, és legyünk tudatában annak, hogy miről is van szó! Ne feledjük el: hallgatóink felnőtt emberek, és legalább azt tételezzük fel róluk, hogy meg tudják különböztetni a dolgokat. Ennyi tisztelettel tartozunk nekik!

A felületes

A szónok jól beszélt: szavait az Evangéliumhoz szabta, és a valós élethez igazította. Egyszerű volt, és mindenki által érthető. Sőt konkrét példákat is mondott, utalt megtörtént eseményekre, amiből a hallgatók érthettek, és önmagukra ismerhettek.

Igen, valóban a hallgatókhoz szólt, és az ember megnyugodva távozhatna a templomból, ha... Alig lehet szavakba foglalni, hogy mégis mi hiányzott ebből a prédikációból. Egyetlen embernek sem növekedett Isten utáni vágya. Isten ugyanis szóba sem került a beszéd alatt, az embernek semmiképpen sem lehetett az a benyomása, hogy a szónok olyanokat mondott, amik bensőjében lángoltak, vagy, hogy egy olyan üzenetet közvetített, ami számára is örömet és életet jelentett volna. Tónusa semmit sem árult el a nagy Barátról, akivel a szónok az elmélkedés bizalmas viszonyában lett volna, szavai nélkülözték azt a sajátos varázst, amely a csendes elmélkedés gyümölcse.

Még a napi életből hozott példái is elgondolkodtatóan hatnak a publikumra: majdnem az a benyomás, mintha nem lettek volna eredetiek és életszerűek. A szónok innét is, onnét is szedte össze őket, de mintha egyik sem szólna arról az Istenről, akit a köznapi életben is látni lehet.

Mi történik hát itt voltaképpen?

A szónok az összes lehető eszközök igénybevételével játszott, megfeledezett azonban egy lényegesről, és pedig arról, hogy prédikációját átímádkozza, így aztán beszéde nem az volt, ami kizárólag döntő: Isten szava.

Azokról a szónokokról nem is akarunk megemlékezni, akiknek nincs is más szándékuk, mint félelmet, aggodalmat kelteni beszédükkel. Ezek borzalmas történeteket mesélnek el a halálról, ítéletről, tisztító helyről és poklóról... Mivel elkerülhetetlen, azért egy kevéskét beszélnek ugyan a mennyországról is, de a lehető legkevésbé... Azonban az élet, a pillanat kötelességei, a jelenlegi tennivalók... hiányzanak mondanivalóik közül! Az ember azt hihetné, hogy ezek mind mellékesekek. Nagyszerűen értenek ahhoz, hogy megtanítsák az embert, hogyan kell meghalni, de arra nem, hogy hogyan kell élni.

MIT TARTSUNK A PRÉDIKÁCIÓS KÖNYVEKRŐL?

De ezzel még korántsem fejeztük be a szónokoknál végzett körsetánkat. Ha egyesek túlzásból vétenek, – mások hanyagságból és mulasztásból követik el a hibát. Hányan még ma sem törődnek azzal, hogy prédikációikat valamiképpen megfogalmazzák. Ahelyett hogy filozófiai vagy teológiai könyvekhez nyúlnának, inkább prédikációs könyvekben vagy folyóiratokban közölt kész prédikációkat használnak fel. Szombat este vagy ünnep előtt való nap nagy sietve átolvassák ezeket az oldalakat, amelyeket valaki, valahol bizonyos hallgatóság számára írt, aztán másnap saját híveik számára szállítják a készárút, illetve a konzerv-táplálékot.

Szeminarista koromban egy szombat délután felkerestem a szomszédos plébánost, meg akartam állapodni vele egy napban, amikor a következő héten elmennék közösen horgászni. „Várjon egy pillanatig” – mondta. Ekkor elővett egy prédikációs könyvet, gyorsan átfutott néhány perc alatt pár oldalt benne, majd boldogan megjegyezte: „Úgy ni, ez hát megvolna! Máris mehetünk horgászni. Készen van a holnapi prédikációm.”

Luc Estang szép regényében a Cherchant qui dévorer-ban („Keresve, hogy kit nyeljen el”) Pater Lorraine azt tanácsolja Douve abbénak: „Ne terheld meg magadat prédikációs könyvekkel. Mert ezek vagy túl iskolásak, és csak arra jók, hogy a sablonos prédikációs módszert állandósítsák, amelyek a mai ember számára idegenül hatnak, – vagy eredetiek, de ez esetben nem te fogsz beszélni a hívekhez, hanem egy idegen személy. Egyik esetben prédikációd olyan lesz, mint egy növénygyűjteményben való lapozgatás, a másokban tűzhöz fog hasonlítani, amelyet te élesztettél ugyan újra, de csak hamuja marad. Az Isten élő szava mindkét esetben halottá fog válni! Ihleteidet közvetlenül az Evangéliumból merítsd! Urunk úgy beszélt, hogy szava minden időben érthető. Nem hiába könyörögsz, mielőtt felolvasod az Evangéliumot, Izaiás izzó paraszáért. Krisztus szavaira irányozd ajkaidat, és engedd, hogy meg is nyíljanak. Így minden biztonnal képes leszel szavaid izzását továbbadni, sokkal inkább, mintha a mai idők kész formuláit is-mételgeted.”

„Mégse becsüljük le annyira a prédikációs könyveket” – mondta egyszer egy paptestvér. Hisz ezek mégiscsak a kisebb rosszat jelentik. Kétségtelenül vannak még rosszabb dolgok is. Aki indításait egy prédikációs könyvből meríti, ha nem is a saját gondolatait fejezi ki, de legalább a másét előadja. Vannak azonban olyan szónokok is, akik minden előkészület nélkül mennek fel a szószékre, sőt anélkül, hogy egyáltalában gondoltak volna rá, hogy mit fognak ott mondani. Ezek kizárólag szóbőségükben és rögtönző képességükben bíznak. Egyesek valóban sohasem tudják, hogy mit is akarnak mondani, illetve mit mondanak, vagy mit mondtak. Mások nem is veszik észre, hogy nem tudják, hogy mit fognak mondani, csak gondolják, hogy rögtönözni tudnak, és ihleteik forrása erősen megkérdőjelezendő. Paptársaik, akik már megszokták vesszőparipáikat, amelyeken szünet nélkül lovagolnak, már jól ismerik őket, és azt is pontosan tudják, hogy amikor egyikük-másikuk felszáll „paripájára”, merrefelé vezet az út.

De vajon nem jogtalanul teszünk-e szemrehányást e szegény szónokoknak? Ha akadnak is közöttük egyesek, akik elhagyják magukat, és áldozatul esnek a hanyagságnak és lustaságnak – hányan vannak olyanok, akik mindent megtesznek, ami rajtuk áll! De vajon igehirdetői tisztükre felkészítették-e őket? Hogyan sodródtak bele ebbe a feladatba? Vegyünk pl. szemügyre egy fiatal papot, akiről első pillantásra észrevevesszük, hogy kezdő a szónoklásban. Az embernek az a benyomása, mintha tömegkivégzésen venne részt, melynek egyformán szenvedő alanya a hallgatóság és a szónok.

De ennek ő az oka? Felszentelése utáni napon már bevetették a lelkipásztorkodás munkájába. A legaprólékosabban felkészítették arra, hogy miként kell végeznie az istentiszteletet, és ez rendjén is volna. Azt azonban, hogy a plébánia híveit, a rábizott különféle csoportokat, a Katolikus Akció aktív tagjait hogy s mint kell akár egyénileg, akár a közösségben lélektanilag legcélszerűbben kezelni – teljesen ráhagyták. És most ezek között a számára teljesen új feladatok között, amikor a feje szédül a sokezer új kapcsolattól és szereptől, amit munkaköre magával hoz, ráadásként még kénytelen a szószékre is felmenni... Ha természeténél fogva félénk, úgy ez a kötelesség képes teljesen lekötni erőit; ha pedig nincsenek gátlásai, akkor veszélyben forog, hogy a legbadarabb dolgokat vigye a szószékre, anélkül, hogy ennek tudatára ébredne. Ki tanította őt meg valaha is arra, hogy alkalmazkodjék a hallgatósághoz, gondolatokat szabatosan meg tudjon világítani, illetve képes legyen meggyőződést kelteni és megérlelni? Mennyit hallott az előadás művészetéről, vagy egy beszéd összeállítási szabályairól? Ha egyáltalán hallott ezekről valamit, akkor is csak szörnyen elméleti és elvontan hűvös módon...

Fiatal testvérünk jól tudja a dogmatikát, a morálist és az egyházjogot. Megvan az alapos irodalmi képzettsége, a beszédmodora azonban reménytelenül intellektuális, akárcsak hajlamai és gondolkodásmódja. Ifjúsága óta, egész fejlődési menete az eszmék világában bontakozott ki. Megszokta, hogy a dolgok lényegét formulákba és tételekbe foglalja össze, az embereket és az eseményeket teljesen elvont szempontok szerint mérlegelje... és most egyszerre olyan hallgatósághoz kényszerül szólni, amely a mindennapi élet konkrét valóságában él. Az ő eddigi lelki élete a szeminárium zárt és minden külső befolyástól gondosan elbástyázott légkörében alakult, s most egyszerre meg kell tanítania hallgatóit arra, hogy hogyan kell az élet összes adottságai között megfelelő lelki magatartást tanúsítaniok. Ha legalább volnának a közelében mesterek! De mindenképpen félő, hogy egyszer s mindenkorra neki egyedül

kell prédikációit meg is bírálnia. Egyetlen ember sem fogja meg-bírálni, senki sem fogja konkrétan és tárgyilagosan tudtára adni, hogy mit gondol, hogy vélekedik arról, hogy a fiatal pap hogyan ragadja meg témáit. Kénytelen ráhagyni magát a jószerencsére, hogy valahogyan boldoguljon. Ha elég leleményes, úgy ügyes fogá-sokkal, alkalomszerűen, valamiképpen ki fogja puhatolni, vagy le-galább megkísérli az emberek véleményét kitalálni; gondja lesz rá, hogy a bókok özönéből kihámozza a maga számára azt, amit gondosan elhallgattak előtte, illetve ami más részéről talán teljes elismerést váltott ki. Ha elég alázatos, akkor nem fog megitta-sodni a hízelgők tapsától és elismeréseitől. De nem minden em-berben van meg ez az alázatosság. Hányan vannak, akik elvben ugyan nem hisznek a hízelgésnek, a gyakorlatban azonban mégis-csak hitelt adnak a hízelgőknek, és „jólesően tetszelegnek a bó-kokban”.

Legyen szabad egy személyes emlékemet felidézni: Az egész 18 éven át, míg káplán voltam, egyetlen komoly kritikát sem hallottam prédiká-cióimról. Egyetlen plébánosom sem szólt soha róla, hogy mit tart be-szédeimről, soha nem elemzte ki jelenlétemben prédikációimat, soha egyetlen egy sem korholt ezzel kapcsolatban valamiért – egyszóval: sem szónoki képességemről, sem taglejtésemről, s ami a legfőbb lett volna, beszédem tartalmáról, nem mondott soha egyetlen sem kritikát. Kizáró-lag két forrásból jutott el hozzám némi ilyenirányú észrevétel: az egyik egy kedves, öreg, nyolcvanéves paptól, a másik pedig egy magát szónoki tehetségnek tartó világitól. S az egyetlen dolog, amire figyelmeztettek az volt, hogy a befejező szavak utolsó szótagjait túlságosan erősen hang-súlyozom...

Adják meg végre a fiatal papoknak a lehetőséget ahhoz, hogy a prédikálásban képezzék magukat. Sokszor azonban még plébánosaik is felmentik őket ettől a kötelességtől, mert úgy tartják, hogy rosszul, vagy kelleetlenül prédikálnak.

Tisztelettel kell megemlékeznem első plébánosomról, mert ezen a té-ren soha, semmi mulasztás sem terhelte. És igaza volt. Azt szokta mondani: „A legrosszabb szolgálat, amit az ember egy káplánnak tehet az, ha beleegyezik abba, hogy ne prédikáljon”. Példaként szokta aztán ezt, vagy azt az ismerős papot felhozni nekünk, aki még sohasem préd-i-kált, és aki még ma is – 40-50 év múltán – beéri azzal, hogy felolvas híveinek a szószekekről valamit egy könyvből. „Ebben nem ők a hibásak”, – szokta mondani – „hanem első plébánosaik!”

Szent André Hubert Fournet-ről beszélük, hogy első beszéde alkalmával elvesztette a fonalat, és emiatt egészen összezavarodott és szegényében pirulva hagyta el a szószekeket. Mikor megjelent a sekrestyében, plébánosa így „vigasztalta”: „Sebaj, kedves barátom, jövő vasárnap megint fel kell mennie a szószekekre”. Milyen jó szolgálatot tett neki ezzel!

Ismertem két káplánt, akik kénytelenek voltak egymással megegyezni abban, – s ez komoly erőpróbát jelentett számukra – hogy egyik misén, amelyen addig nem volt szentbeszéd, ezután rendszeresen fognak prédikálni, mégpedig egyik vasárnap az egyik, másikon a másik.

Enélkül az aikalom nélkül hónapokig nem lett volna módjuk prédikálni. Egyetlen munkaadó vagy vállalkozó sem hagyná tanulóját, vagy – mondjuk – varrónőjét – ha kicsit is lelkiismeretes az illető – ennyire magára.

Nem, ne dobjunk követ az ügyetlen szónokokra. Ezek, a körülmények folytán, teljesen egyedül tanultak járni: Ne csodálkozzunk rajta, ha beszédükben megbotlanak!

40.000 KIHASZNÁLATLAN SZÓSZÉK

Szabad-e olyan időkben hallgatnunk, illetve nem beszélnünk, amikor az emberek az igazságról – jobban mint valaha – hallomásból („ex auditu”) értesülnek a rádió és a televízió útján? Ez egyet jelentene azzal, hogy egyik legszebb és legnagyobb lehetőségünket szalasztjuk el. Vagy azt jelentené, hogy modern törekvéseink közepette az egyik fontos tényezőt teljesen figyelmen kívül hagyjuk. Franciaországban több mint 40.000 szószék van, melyekről minden vasárnap hirdetni lehetne az Isten ígését... és ne használjuk ki ezt a lehetőséget? Két eset lehetséges: vagy magunk sem hiszünk ennek az ígének, vagy ha igen, akkor nem hallgathatunk: non possumus non loqui. Gondoljunk csak Pál apostol szavára: „Hogyan hihet valaki abban, akiről nem is hallott. De hogyan hallhasson valaki beszélni róla, ha nincs aki beszéljen?” (Róm. 10, 14.)

Korunk teljes nyomatékmal sürgeti a prédikáció megújulását. Ha már Szent Pál számára súlyos kötelességet jelentett prédikálni, úgy ez a mai időkben nem kevésbé fontos. A nagy Apostol egyszer elismerte, hogy nem sokat keresztelt, – ugyanakkor sokat prédikált... És talán éppen ezáltal nyerte meg a pogányokat. Hogyan is lett volna erre máshogyan képes?

A keresztény nép sokszor csalódik várakozásában, a jószándékú szónokok sok esetben tehetetlenül fáradoznak; mindez igazolja, hogy mennyire hiányzik e téren az irányvonal, amelyet pedig állandóan kutatni kell bármily fáradság árán is. Valóban nem igaz, hogy húsz évszázad keresztény oktatása és húsz évszázad teológiája elzárta a nép elől a keresztény gondolatot? Persze annak épp oly kevésbé lett volna szabad előfordulnia, hogy húsz évszázad liturgiája majdnem leszoktatta a népet az imádkozásról!

Szükségünk van lekipásztori prédikálásra, amelyet majd a lelkipásztorkodó papság dolgoz ki, a teológusok látnak el táplálékkal, és a püspökök, akik tisztjüknel fogva is a legfőbb felelősséget viselik e téren, irányítanak.

II. MIT JELENT PRÉDIKÁLNI?

AZ ÉKESSZÓLÁS SAJÁTOS FORMÁJA

A prédikációt nem szabad a szónoklat többi formáival, így pl. a perbeszédekkel, vagy a politikai szónoklattal összehasonlítani. Ezek közül mindegyiknek megvan a maga célja: az ügyész az ügyet képviseli, az államférfi az ország hozzájárulásáért küzd. Mindegyiknek sajátos formái és szabályai vannak, mert mindegyik a maga útját járja.

Mindenesetre minden szónoklatban azonos erővonalakra bukkanunk, hiszen valamennyien végeredményben az emberi nyelv csodálatos lehetőségeire építenek. Valamennyinél érvényesül egy közös törvény: a megnyerésnek, a magávalragadásnak és a lelkesedéskeltésnek bűvös vágya. A tömeg számára az emberi szó mindezek forrása lehet.

A templomi beszéd, amennyiben ez is egy faja az ékesszólásnak, – már pedig az, bár más lehetőségekben, de – osztozik minden másfajta ékesszólás követelményeivel. Erő ez, mágneses tér, amely az ember számára lehetővé teszi, hogy saját gondolatainak közlése révén másokban gondolatokat ébresszen, saját szenvedélyének átvitelével másokat is fellelkesítsen, saját lelkének feltárása kapcsán egyöntetű lelkiséget alakítson.

A szentbeszéd is ugyanazokkal az eszközökkel él, mint bármely beszéd. Ily eszközök: a gondolat hatalma, a kifejezés ereje, a magával ragadó, elbűvölő hang, a szuggesztív gesztusok, a prédikáló lelkének kisugárzása, személyének külső megjelenése. E tényezők egyike sem jelentéktelen a prédikáció minősége és a hallgatókra gyakorolt hatás szempontjából.

A szentbeszéd mégis lényegesen különbözik minden szónoklástól. Ugyan szintén ügyet képvisel, célja az emberek megmentése, lelkesedést akar kelteni, tömegeket akar megmozgatni. Míg azonban a többi mind emberi kezdeményezésből indul ki, a prédikáció isteni küldetésen alapszik. Ez parancs: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket”. Ez üzenet, amelyet tovább kell adni: „Tanítsátok őket mindarra, amit tőlem tanultatok!”

Úgy is mondhatnánk: a profán ékesszólás hatalma egyenlő a személyes gondolatban rejlő erővel, amely egyben kollektív eszmék kiváltására is alkalmas. A prédikáció Istentől ered. Ez a szó hatalma révén tovább adott élet.

Az egyházi szónok küldetése ez: kisebb vagy nagyobb hallgatóságnak közvetíteni az isteni életet. Ez az élet eleven valóság már a szónok beszéde és a hallgatóság összegyülekezése előtt is. Forrás ez, amely ki akar buggyanni, folyam, amely tovább akar ömölni. Csak hallgatókat keres, hogy közösséggé alakítsa őket.

A prédikáció szent jellegű, már önmagában véve is. Ilyen szempontból joggal hasonlíthatjuk a szentmise konszekráló szavaihoz, amelyek a kenyeret és bort Krisztus testévé és vérévé változtatják át. A prédikáció igéje az emberek tömegét Isten népévé változtatja, s azáltal, hogy isteni étellel és szeretettel hatja át, egyben meg is szenteli.

TANÍTSATOK... KERESZTELJETEK...

Krisztus azt mondta tanítványainak: „Menjetek, és tanítsatok minden népet”. De ezzel még nincs vége a mondatnak. Így folytatta: „Tanítsatok és kereszteljétek meg őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében!” Tehát nem csupán egyszerű tanításról van szó. Nem elegendő az embereket valamire megtanítani, hanem arról van szó, hogy e tanítás révén a Szentháromsághoz kapcsolódjanak, az isteni életbe merüljenek, és a szeretet életéből részesüljenek. Bizonyos mértékben minden prédikáció ily kollektív kereszttség legyen, mely a tőkébe oltja a szőlőt, életet fakaszt, és a Krisztushoz hasonító életnedvet keringésbe hozza.

DOGMATIKÁT VAGY ERKÖLCSTANT ADJUNK?

Vannak paptársak, akik, ha az ember a prédikálásról beszél velük, egyöntetűen azon a véleményen vannak: kell prédikálni, azonban legtöbb esetben azzal indokolják nézetüket, hogy szerintük „az emberek tudatlanok, tehát feltétlenül szükséges tanítani őket”. Nézetük szerint a prédikáció szükségessége a keresztény tudatlanság függvénye.

Híveink általánosnak mondható vélekedése szerint pedig „valakinek prédikációt tartani”, illetve „meghallgatni egy prédikációt” – akár jó baráttól, akár előljárótól –, némi lekicsinylő hangsúllyal, annyi, mint erkölcsi rendreutasítást osztogatni, illetve kapni.

Kérdés: melyik felfogás igaz? Tanítást tartalmaz-e a prédikáció vagy erkölcsi intelmet? A helyes válasz ez: ezt is, azt is! Még helyesebben azonban azt kellene mondani: sem ezt, sem azt! Az első felelet a fogalomhoz kapcsolódó szárazságánál és hűvösségénél fogva, az egyházi szónokot kísértésbe hozná, hogy hallgatóit az iskololás gyerekek szintjére degradálja, – a második viszont a hallgatókat késztetné arra, hogy csak azért, hogy mielőbb átessenek a dolgon, szemlesütve mondják: „Igen, igen!”

A prédikáció valóban tanítást jelent. Krisztus mondta: „Legeltesd juhaimat, legeltesd bárányaimat!” Ez annyit tesz: Adjátok meg nekik tanításaitokban a szükséges lelki táplálékot. És éppen ma, az ideológiák ütközésének korában, – nemcsak a közélet vezető posztjain vagy az egyetemi tantermekben, hanem a műhelyekben és az utcán is meg kell tudniok híveinknek hitüket védelmezni, számot kell erről adniok, és meg kell magyarázniok e hitnek követelményeit, illetve adottságait. De hogyan legyenek erre képesek, ha fogalmuk sincsen hitükről? Az ember néha igazán csak szomorodhat, amikor azt tapasztalja, hogy még aktivistáink is milyen könnyen elnémulnak, vagy milyen szegényes argumentumokkal operálnak. Milyen kevesen képesek arra, hogy egy vitában megállják a helyüket, vagy valamit világosan és – mint ez helyén való – tárgyilagosan fejtsenek ki, ha éppen úgy adódik, hogy akár egy materialistával szemben, akár egy protestáns testvérrel szemben kell képviselniök a katolikus hitigazságot! Milyen kevesen vannak olyanok, akik köntörfalazás nélkül és nyíltan meg tudják mondani, hogy miben hisznek, és milyen okok vezetik őket!

De bármily nagy is legyen ez a hiány, ne túlozzunk! Ha az ember mindig csak a hiányt szemlélné, könnyen elveszthetné a bátorságát! A főkérdés ez: Van-e híveink hitének valami szilárd alapja? S e téren vizsgálódhatunk! A keresztény ember hitét inkább életével tanúsítja, mint szájával; a hatékony bizonyíték, amely minden elméletet és dialektikát felülmúl, a tevékeny szeretet. Ha egyáltalában akadnak emberek, akik szavak hatására megtérnek, úgy ennek tulajdonképpeni oka a meggyőzés hangjától és e hang melegétől származik inkább, mint az érveknek és tételeknek logikus összefoglalásából! Azok a megtérések, amelyekről ma tudunk, éppen úgy mint a keresztények helytállása, sokkal gyakrabban a mindenkor uralkodó légkörnek, a közösségben tapasztalható életerőnek, vagy baráti kapcsolatok melegének tudhatók be, mint intellektuális hatóerőknek.

Semmi esetre sem csupán tanításokat várnak tőlünk az emberek, amikor a szószékünk előtt megállnak. Joseph Folliet mondta a bordeaux-i kongresszuson a prédikációról: „Én nem várok a plébánosomtól teológiai tanítást, amikor a szószékről hozzám szól.

Merem állítani, hogy éppúgy értek a teológiához, mint ő. Azt várom tőle, hogy tegye izzóvá szeretetemet. Úgy akarom, hogy mire kimegyek a templomból, szívélyesebbé váljak az emberek iránt."

Ha az összes rendű és rangú csoportokhoz körkérdezt intéznénk, akár az értelmiségiekhez, akár a parasztokhoz, vagy munkásokhoz, úgy válaszaikból minden bizonnyal ugyanezt a szükségletet és vágyat éreznők ki. S ez a tény bátorító és egyszersmind félelmetes.

TOVÁBBADNI AZ EVANGÉLIUMOT!

Meglehet, hogy tartunk attól: nem vagyunk elég izzóak, vagyis nem vagyunk teljesen áthatva attól, amit hirdetünk. Mégis legyünk teljes bizalommal: amióta megbízást kaptunk prédikálni, van mit adnunk bármilyen hallgatóság számára is. Ez némi nyugalmat kölcsönöz nekünk, mert arról szó sem eshet, hogy mielőtt nekifognánk prédikációnk előkészítéséhez, párhuzamot vonjunk a saját szellemi alkalmatlanságunk, illetve esetleg hallgatóink tudása, vagy tehetsége között. Semmiképpen sem mérhetjük össze igehirdetői értékünket hallgatóságunk szellemi mértékével. Inkább olyan mértékben számíthatunk eredményre, amennyiben papok vagyunk, Krisztus képviselői és az Evangélium hirdetői. Egyetlen eredményben lehetünk csak biztosak, hogy teljesítettük küldetésünket.

Az emberi hiúság okozta kis szenvedések természetesen bennünket sem kerülnek el. Van-e olyan pap, aki ne emlékeznék oly esetre, hogy amikor egy lelki napon kellett beszélnie, vagy csak prédikálnia kellett, de képzett, igényes hallgatóságnak, hogy milyen nyugtalan volt előtte és arcát kezébe temetve töprengett magában: „Mit tudok majd ezeknek nyújtani, óh én szegény ember, és hogyan fogok festeni ennek az igényes közönségnek a szemében?” Üdvös aggodalmak emlékei ezek, részben hasznosak is. Soha nem készülhetünk elég kínos gonddal arra, hogy jól megfeleljünk feladatunknak.

Másrészt kinek ne lennének közülünk nagyon vigasztaló emlékei is? Hányszor voltunk egész valónkban meglepve hallgatóink befogadó készségétől, jóakaratótól, akiknek véleményétől pedig előzőleg annyira tartottunk, – persze főként akkor, ha törekvésünk nemcsak abban merült ki, hogy tetszést arassunk, hanem azt néztük, ami hallgatóinknak hasznos és fontos! Hányszor igazán nem kellett Urunk előtt szégyenkeznünk, amikor tapasztaltuk, hogy éppen ezek az értelmiségiek, nem tudományt vártak tőlünk, ami képességeinket meghaladta volna, hanem tanúbizonyságot, és vallási életük számára buzdítást. Még egy tudósokból álló hallgatóság is kaphat valamit Asszisi Szent Ferenctől vagy az ars-i plébánostól. Ezzel szemben a tudós semmiféle újíthat hallgatóinak, ha egyszerű emberek és arra törekszik, hogy csak tudományt közvetítsen.

Persze senki se tulajdonítson olyat nekem, amit nem mondtam! Biztos, hogy hallgatóink nem csupán misztikus ömlengéseket, vagy kenetteljes jámborságot várnak tőlünk! Az is biztos, hogy egyre inkább igényesek lesznek, és éppen ellenkezőleg, azt várják tőlünk, hogy valami „szolid tanítást” kapjanak. Híveink már nagyon jól meg tudják különböztetni az üres prédikációkat azoktól, amelyekben kapnak is valamit. A művelt hallgatóság lenézését jelentené, ha nem vennénk magunknak a kellő fáradságot ahhoz, hogy minden vonatkozásban nyújtsunk is valamit. Persze egyes szónokok kétségtelenül alkalmasabbak arra, hogy ehhez, vagy ahhoz a hallgatósághoz szóljanak. Ezért a plébános nem veheti könnyedén, hogy hívei számára az alkalmas embert válassza meg. Az ő kötelessége olyanokat választani, akik környezetében otthonosak, és van is mondanivalójuk.

Az sem kevésbé igaz, hogy elvont eszmefuttatások ma egyre kevésbé érdeklik az embereket. „Egzisztenciális” prédikációra várnak a hívek, amelyekben élet van, s amelyek az ő életüket is tartalmasabbá tehetik. Ne elégedjünk hát meg azzal, hogy csupán katekizmust magyarázunk a szószéken. Gyakran hallok kollégáktól: „Másra nincs szükség!” S valóban, nem is csinálnak mást. Ha ez azt jelenti, hogy olyan egyszerűen beszélnek, mint ahogyan az ember gyermekeknek beszél, akkor részben még elfogadom. Hisz mintha a filmrendezőknek sem lenne fontosabb szempontjuk, mint átlagban a 13 évesek korhatárát szem előtt tartva – beszélgetni szereplőiket. De mi mindent kellene mondanunk, ha megfontoljuk, hogy hallgatóink többségének vallási képzettsége semmivel sem haladja túl az elsődözők vallási tudását!

Ha azonban katekizisünk: katekizmus-magyarázatunk egyet jelentene gyerekes meséléssel, mintha ábécét tanítanánk egy osztályban, akkor ez a fajta egyszerűség rossz, és biztosan eredménytelen marad. Sőt, ez lebecsülését jelenti a hallgatóságnak, mintha nem lennének méltók az Isten szavára. Lehet, hogy hallgatóink tudatlanok, lehet, hogy nem tudnak többet a katekizmusról, mint a gyermekek, – ez mind igaz lehet, ugyanakkor nem felejthetjük el, hogy ők mégiscsak felnőttek! És el is várják, hogy azoknak tartsák őket. Felfogó képességükhöz alkalmazkodni nem azt jelenti, hogy az ember gyerekes nyelven szól hozzájuk, gyerekes kifejezéseket használ vagy gondolatokat közöl, hanem azt, hogy felnőttekhez illő módon és formában beszél nekik, és kiegészíti azt, ami vallási képzettségükben hiányos.

Egyébként a „katekizmus” szó helyett szerencsésebb az „Evangélium” szót használni. Mert a katekizmus szűk keretei között nincs meg az egész Evangélium. Különböen is, egészen más az evangéliumok nyelve és élet-melege, mint a katekizmusokban talál-

ható száraz kérdések és feleletek! Sem felnőtteknek, sem gyerekeknek nem lehet az Evangélium hirdetését katekizmus-óraszerűen, tehát leckeszerűen előadni, anélkül, hogy a hallgatóság el ne álmosodna.

Iskolásgyerekek számára, akik megelelészenek a jól betanulható, könnyen megjegyezhető formulákkal, jó lehet a katekizmus, de nem a XX. sz. felnőtt hívei számára, akik mindkét lábbal benne állnak az életben, és a mindennapok eseményei között, másra is szükségük van, mint olyan tablettákra, amelyek elég sokszor mege-mészthetetlenek maradnak, és inkább csüggesztően hatnak.

Prédikációnk tehát erkölcsi útbaigazításokból álljon? Kétségtelenül adnunk kell híveinknek útbaigazításokat életük alakításához, buzdítanunk kell, feddeni, kezdeményezésekre készíteni őket. A plébános beszédei összefüggésben fognak állni észrevételeivel, amelyeket szolgálata kapcsán a hívek között szerzett. De elsősorban nem abban áll feladatunk, hogy a köz- illetve magán erkölcs meg-újítóiként lépünk fel.

Túl gyakori az az irányzat, amely a keresztyény hitből a jognak és erkölcsi szabályoknak törvénykönyvét akarná megalkotni. Az erkölcsi előírások elfogadása nem könnyű: ne fogjuk hát a szekeret az ökrök elé! Nem rakunk-e híveink vállára olyan terheket, amelyeket nem tudnak elviselni? Mielőtt tehát ilyen követelményekről szólnánk, befogadóképesekké kell tennünk hallgatóinkat ezeknek a követelményeknek elfogadására. Itt ugyanis már nem egyszerűen valami értelmi beleegyezésről van szó, hanem az egész embert érintő igazodásról, és pedig az életnek minden vonatkozásában. Ha tehát előbb nem ismertetjük meg híveinkkel azt, Aki ezeket az erkölcsi törvényeket meghozta, helyesebben szólva: ha előbb nem szerettetjük meg velük Jézust, – hogyan tudnák elismerni azokat az erkölcsi követeléseket, amelyeket az Ő nevében akarunk rájuk róni?

De ha még az erkölcsileg legtökéletesebb hallgatósággal is volna dolgunk, illetve olyan hívekkel, akiket a világon semmiben nem volna okunk feddeni, vagy akár nekik bármi útbaigazítást adnunk, akkor is fontos volna, hogy prédikáljunk. Ki tudja megmondani, hogy ez esetben, ez az erkölcsi feddhetetlenség, nem jelentene-e egyszersmind híveinkkel szemben nagyobb követelményeket, illetve az Evangélium elfogadásában nagyobb fokú alkalmasságot – következésképp a prédikáló pap részéről nagyobb felelősséget?

Nem, igehirdetésünknek gondja nem szabad, hogy az erkölcsi szintnek emelése legyen, hanem arra kell irányulnia, hogy híveinknek az örök élet forrásait nyissa meg.

ÓRÓLA KELL BESZÉLNÜNK!

Olvassuk csak, mit ír Szent János első levelében: „Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit saját szemünkkel láttunk, és kezünk tapintott: az élet Igéjét hirdetjük nektek. Az élet megjelent, mi láttuk, tanúságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök életet, mely az Atyánál volt, és megjelent nekünk. Azt hirdetjük tehát nektek, amit láttunk és hallottunk, hogy ti is közösségben legyetek velünk. A mi közösségünk ugyanis közösség az Atyával és Fiúval, Jézus Krisztussal. Azért írjuk ezt nektek, hogy örüljeteek és örömünk teljes legyen. És ez az üzenet, amit tőle hallottunk, és nektek hirdetünk: Isten világosság, és benne nyoma sincs a sötétségnek. Ha azt állítjuk, hogy közösségben vagyunk vele, de sötétségben élünk, hazudunk, és nem cselekszünk az igazság szerint. De ha világosságban élünk, amint ő is a világosságban van, akkor közösségben vagyunk egymással és Fiának, Jézus Krisztusnak vére megtisztít minden bűntől.”

Ebben áll minden: az ihlet forrása, a tan, a személyes viszony, a kapott küldetés, a meggyőződés, az élet melege és – mindenekelőtt – „a hallgatósággal való közösség”. Szent János valakiről beszél, akit ismer, személyesen ismer: ez a lényeg! Ő nem előadást tart Jézus Krisztusról, nem beszél mindentudásáról, sem a két természet hiposztatikus egységéről, vagy megváltói művéről, de még a feltámadásról sem tart elvont elmélkedéseket.

Az Apostolok kora óta sem változott meg a hitszónokok feladata: Arról a Jézus Krisztusról kell beszélnünk, akivel találkozunk, akit hallottunk, láttunk, megszerettünk, akitől jövőnk, hogy megismertesük őt másokkal is, és nevében hirdessük az örömhírt, amelyet a világnak hozott.

Bizonyos, hogy csak gyenge emberek vagyunk, úgy mint a többiek, – bűnösök vagyunk, mint a többiek. Beszédeink azonban nem csupán tőlünk, saját erőinkből származnak! Ezek igazában akkor készülnek, amikor az Ó- és Újszövetségben Krisztust keressük, amikor a mindennapi életben arra törekszünk, hogy gondolataink fényével és szeretetének erejével töltekezzünk. Csak a szent szövegek s elsősorban az Úr szavainak mélyreható tanulmányozása képesítenek bennünket arra, hogy prédikálni tudjunk.

Nem valamiféle exegézisről van szó, noha ennek is megvan a maga értéke: Ez csak az „állvány” az egész építményhez! Mivel oly különlegesen jelentős, ismételten mondjuk, elsősorban személyes találkozásról, személyes tapasztalatról van szó, amelyet semmiféle előadás, kurzus, illetve professzor, sohasem pótolhat! Egy prédikációt nem lehet csupán azzal előkészíteni, (bár adná Isten, hogy legalább ennyi mindig megtörténne) hogy az ember kezébe

veszi a töltőtollat, és az asztalra rakja a szükséges irodalmat. Sokkal inkább a Krisztus utáni belső keresésen van a hangsúly! Az ő világosságát, és kizárólag ezt kell a szónoknak a témára rávetíteni. Sőt: magának a témához szükséges ihletnek Tőle kell származnia, így a téma megválasztásának is, a téma előterjesztési módjának is! Talán szabad így kifejeznem magam: a prédikáló legyen „a szentbeszéd kegyelmi állapotában”. Ezen bizonyos feszültséget értek, a szeretet állapotát, amely szinte készlet arra, hogy beszéljünk. „Krisztus szeretete sürget minket” – mondta Szent Pál. Ahol ez a sürgetés hiányzik, nem lehet szó igazi meggyőző erőről. Ez az állapot azonban inkább a szívnek, mint az észnek műve – imádság is, tanulás is kell az eléréséhez.

Melyik szónok nem tapasztalta még, hogy valahányszor, akár a téma megválasztása miatt, akár a helyes előadási mód miatt bizonytalankodott, vagy nyugtalankodott, pedig minden áron akart valami hasznosat mondani hallgatóinak, ha egy pár pillanatig időzött az Oltáriszentség előtt, azonnal megjött a megfelelő gondolata. Meghatározott sémák, akármennyire is részletesek vagy tudományosak legyenek, illetve logikus felépítésűek, sohasem fognak szegényes gondolat-foszlányoknál többet eredményezni.

A beszéd ragyoghat a szónok készsége, stílusának választékos-sága következtében, ám lehet, hogy mégsem hagy többet maga után röpke és mulékony felvillanásnál. Hogy egy prédikáció valóban mondjon valamit, az szükséges, hogy az eleven életből induljon ki, de ez az eleven élet ott fakadjon a prédikáló szívéből.

Jól jegyezzük meg: korántsem állítom, hogy a szónok csak olyan erényekről beszélhet, amelyeknek ő már birtokában van! Ó mi nyomorultak! Ki merészelne akkor egyáltalán még felmenni a szószékre? Inkább úgy vélem, érteni kell hozzá, hogy az ember bizonyos pillanatokban az önszeretetét annyira elhallgattassa, hogy merészeljen beszélni olyan eszményről is, amelytől ő maga is távol van még.

Amire azonban szükség van, amikor a szószékre lépünk, az, hogy egy tárgyba, egy dologba kellő szeretettel behatoljunk, olyannyira, hogy ez a behatolás és szeretet a bensőnkben a helyeslést és a lelkes elfogadást váltsa ki.

Ezt a most említett életfolyamatot, amelyet egy téma, egy meghatározott tárgy kiválthat bennünk, nevezném „a szentbeszéd kegyelmi állapotának”. Ez egyaránt származik Istentől, akitől az ember kéri, illetve az emberi akarattól, amely kifejti. Hasonlítható ez bizonyos mértékben a keresztségben kapott isteni erényekhez, amelyek akkor egy képesség-állapotot teremtenek bennünk, amelyeket a továbbiakban ki kell bontakoztatnunk. Meg lehetünk győződve róla, hogy abban a pillanatban, amikor az Úr prédikálni

küld bennünket, meg is adja nekünk azokat az erényeket és képességeket, amelyek küldetésünk teljesítéséhez szükségesek. Az aztán tőlünk függ, hogy a hit által, imádságban és elmélkedésben, kifejtsük ezeket a felülről kapott adományokat.

Még azt sem lehet állítani, hogy a dolog azon fordul meg, hogy Krisztusról beszéljünk, akár a legtökéletesebb formában is! A lényeg az, hogy megszeretessük Öt híveinkkel, és hogy ők ezt a szeretetet tovább sugározzák. A prédikáció mindig legyen mindkettő: tanúságtétel is, továbbadás is. Tanúságtétel az Úrnak irántunk, testvérei iránt tanúsított szeretetéről – és e szeretet továbbadása „a földkerekség határáig”.

Hogy adja az ember azonban a szeretetet tovább, ha saját maga nem szeret? Ez olyasmi lenne, mintha az embernek tüzet kellene továbbadnia, mielőtt a tűzhöz hozzájutott volna. A kapott és átélte szeretet minden keresztény hívő lényeges kegyelme, – ennek a szeretetnek továbbadási készsége már „az igehirdetés kegyelmi állapotához” fűződő adomány.

HOZZÁJUK SZÓLJUNK

Prédikációink nem mindig jutnak el a hallgatósághoz. Pedig az lényeges, hogy minden prédikációban valakiről valakihez szóljunk.

Bármily banálishan hangozzék: szükséges, hogy „valakihez” beszéljünk. Enélkül nincs szuggesztív hatás! Hányszor hallottunk már olyan szónokokat, akik akár a téma megválasztása akár a tárgy érthetlensége folytán a helytelen kifejezések és taglejtések közepette a beszéd fonálát rég elvesztették szegény, ámuló híveik előtt. A szónok a szószéken, vagy az oltárnál áll és beszél, a hallgató pedig lent ül és hallgat. Azt mondhatnánk: két fél van itt egymás mellett, minden kapcsolat nélkül. Ki merné mondani: mindkettőnek ugyanaz a célja. A skolasztikus ezt így fejezné ki: nincs se „terminus a quo”, se „terminus ad quem!” Egyikről a másikra semmi hatás sem származik át és főként az utóbbiak, vagyis a hallgatóság részéről semmi sem sugárzik vissza az előbbire, vagyis a szónokra, a szemekből kiolvasható néma kérésen kívül, amelyet talán legtalálóbban az áldozatnak a hóhérja felé intézett kéréséhez lehetne hasonlítani, és ezzel a mondattal kifejezni: „Mikor fejezed már be?”

A szónok nem a hallgatóihoz, hanem csak hallgatói előtt beszél. Ezeknek kizárólagos figyelme egyedül az órájukra irányul, és kizárólag azzal foglalkoznak a beszéd alatt, hogy napi ügyes-bajos dolgaikra gondolnak. Így van ez, ha az ember prédikál: nem elég a témát tudni, ismerni kell a hallgatókat is.

Ismerni kell ezeknek életét, problémáit és a beszédre való reagálásuk módját. Mindezt nem lehet könyvből megtanulni.

Egy plébános mondta egyszer nekem: „Új plébániámon az első hónapokban, nagyon nehezemre esik beszélni. Először meg kell szoknom a hallgatóságot, és megfelelő kapcsolatot kell teremtenem velük.”

Amikor ezt hallottam, még fiatal pap voltam, és nehezen értettem meg. Hogyan is tudjam én magam hallgatóim gondolatvilágába beleélni, amikor még alig ismerem őket? Prédikációim, amelyeket szóról-szóra lejegyeztem, semmiben sem különböztek egymástól, függetlenül attól, hogy melyik plébánián tartottam őket, a szokásos hallgatóság előtt, vagy olyanok előtt, akikhez csak alkalomadtán jutottam. – Az évek folyamán aztán rájöttem, hogy első plébánosom megállapítását maradéktalanul alá kell írnom, s azóta nehezemre esik a saját plébániámon kívül beszélni. Míg saját híveim szinte ösztönszerűleg „kihozzák belőlem” a mondanivalókat, – egy véletlenül, vagy esetszerűen elérem kerülő publikum szinte akadályozza gondolataimnak és érzelmeimnek kifejezésre juttatását.

Fontos tehát, hogy az ember egészen konkrét hallgatósághoz és pedig közvetlenül szóljon. Sajnos ezt a tapasztalatot nem lehet átadni.

Plébániámon megfordultak fiatal szónokok: tanárok vagy még tanulmányaikat végző teológusok, akik helyettesekként szerepeltek nálam, és prédikációikat közösségileg készítették elő. A káplánoktól előzetesen megkapták a szükséges információkat a nép életkörülményeiről, beszédmódjáról, azokról a lényeges pontokról, amelyekre a hangsúly helyezendő. De mind ennek ellenére – szónoki képességeik és az előadott gazdag anyag ellenére – sem sikerült ezeknek a szónokoknak a hallgatósághoz ferköznök, illetve éppen arra a konkrét vonatkozásra rátalálni, amelyben híveink életével kapcsolatba kerültek volna.

Még sincs ok a csüggedésre: Ezt a képességet és tapasztalatot meg lehet szerezni, ha az ember igazán akarja, és ha kellő szeretettel fog hozzá, szert is tehet rá. Valóban minden szónok számára lehetséges, és egyben elengedhetetlen is, hogy szíve telve legyen szeretettel, amikor hallgatósága elé lép, szeresse azt a „valakit”, akihez beszélni kíván. Ha a prédikációs előkészület folyamán szükséges, hogy szeressük az Urat, és iránta való szeretetünket mindig mélyítsük, úgy jelen esetben éppolyan fontos, hogy szeressük azokat, akikhez beszélni kívánunk, és ez a szeretet is egyre jobban mélyüljön bennünk. Ez a már említett „beszéd-adomány kegyelmi állapotának” további követelménye.

A prédikálás műve közösségi mű: a szónoké, de egyszersmind a hallgatósága is. A szeretet műve, – a kölcsönös szereteté. Nagy mű nem jöhet létre, élet sohasem fakadhat ott, ahol nincsen szeretet. A prédikáló tartsa szeretetének hatalmában hallgatóit, és elengedhetetlen, hogy kölcsönös rokonszeny kapcsolja őket egymáshoz.

Innen a beszéd első perceinek nagy jelentősége. A beszélőnek azonnal meg kell ragadnia hallgatóit, valamiképp hidat kell építenie feléjük, csatornát létesítenie, amely összeköti őket egymással, keresnie kell valami képet, amely visszhangot kelt a hallgatókban, meg kell találni a felek közötti közös nevezőt, a rokonszenvet ébresztő áramot.

A prédikáció egész tartama alatt kézben kell tartania a szónoknak hallgatóit. Éspedig kivétel nélkül! Ha egyik sarokban, valamelyik padsorban egy hívő vagy egy egész csoport azt a benyomást kelti, mintha nem értené a hallottakat, vagy nem érdekelnék a mondottak, a szónoknak azonnal rájuk kell irányítania figyelmét, és be kell őket kapcsolnia az érdeklődők és figyelők körébe. Kell, hogy a szónok világosan lássa, mennyire éber hallgatóinak figyelme, és éreznie kell, vajon megvan-e a kapcsolat közte és hallgatói között.

Éppúgy szükséges, hogy a szónokban legyen érzék a hallgatóság iránt. Kell, hogy hallgatói „a kezében legyenek”, s ha valódi szónokról van szó, kell hogy szinte „megszállottja” legyen hallgatóinak. A beszédművészet kölcsönös hatás révén érvényesül. Vannak megvilágosodások, amelyek a szószéken érik a szónok lelkét, gondolatok, amelyek szinte előbuggyannak, képek, amelyek hirtelen keletkeznek, mondatok, amelyek szinte maguktól jönnek a beszélő ajkára. Biztos, hogy mindez a kegyelem műve, de a hallgatóság, a hívei felől áramló kegyelemé is, akikkel a prédikáló teljes összhangban van, a rokonszenv szálaival egybekapcsolva. Ez is a prédikáció kegyelmi állapotának adománya.

ÉLETKÖZELSÉG A PRÉDIKÁCIÓBAN

Ha a prédikációnak életet kell is lehelnie a hívekbe, ezt a prédikáló nem valami titokzatos, szinte csodás erővel éri el csupán. Vagyis a prédikáció nem hat automatikusan – a teológia nyelvén „ex opere operato” tehát a pap személyi teljesítményétől függetlenül –, vagyis merőben a ténynek következtében, hogy a pap megbízást kapott prédikálni s ezt teljesíti is a szószékről. Az igehirdetésben Isten szavát adjuk tovább, de ez az igehirdetés ránk, gyarló emberekre van bízva, következésképp nagy mértékben függ is tőlünk. Függ akaratunktól, tehetségunktól, hangulatunktól, gyengeségeinktől. Az elsőrendű fontosságú tehát az „opus operantis”, a mi személyes tevékenységünk.

Mindaz, amit munkánk vagy hanyagságunk, tudásunk vagy tudatlanságunk, tapasztalataink vagy tapasztalatlanságunk, felkészülésünk vagy készülletlenségünk eredményeztek, rányomják bélyegüket prédikációnkra és vagy meg fogják nyitni, vagy el fogják

zárni az utat hallgatóink lelkéhez. Bízunk Isten kegyelmében, Ő kiegyenlíti gyöngeségünket. Igazában csak Isten tud Istenről beszélni. Ő közvetlenül is tud az emberekhez szólni, és nem szorul arra, hogy mi helyettesítsük. Ha mégis kívánja a mi közreműködésünket, ha azt akarja, hogy szóljunk az ő nevében, akkor azt is akarja, hogy szavát a mi nyelvünkön adja tovább, és akkor ez megkapja a kellő tónust és melegséget.

Talán azért beszél annyi szónok személytelenül, egyhangúan, mert túlságosan számítanak az Ige titokzatos hatására. Isten szavát hirdetni nem jelentheti, hogy „tonus rectus”-ban, egyhangúan adjuk elő gondolatainkat, ahogyan annak idején a szemináriumban felolvasni kellett, nehogy a kispap túl sok egyéni érzelmet vigyen bele az olvasott szövegbe. Szavainkat a lehető legjobb dinamikával kell kiejtenünk, és a szó első dinamikája abban áll, hogy világosan hangzik el, és így elér azokhoz, akikhez irányul. Saját hallgatóságunkhoz – nem másokhoz – kell szólnunk. Minden jó, ami arra szolgál, hogy szavunkat gazdagítsa, és számára a nagyobb hatékonyságnak és varázsnak erejét kölcsönözze. Ezzel szemben, minden rossz, ami szavaink erejét gyöngítheti: a túl sok cikornya, pátoasz, elvontság. Valahányszor a szónok önmagát tolja előtérbe, valahányszor a témát öncélúan a téma kedvéért és nem a hallgatóság kedvéért adja elő, elzárja a hatás közvetlen útját. Ezért az előkészület idején, a szónoknak nemcsak témáját kell át-elmélnednie, hanem bele kell élnie magát hallgatói jelenlétébe is, – helyesebben – elmélnedésébe hallgatóit is be kell vonnia. Nem elég, hogy a prédikáló csak mondjon valamit, hanem akarja is, hogy mondanivalója találjon, behatoljon a lelkebe, fölemeljen, megtérésre vezessen, – egyszóval hatásos legyen.

Valahányszor a hívek elé állunk, ezt nem a saját nevünkben tesszük, hanem úgy járunk el, mint egy követ, akit ura küldött, hogy hírt vigyen, valami újdonságot adjon tudtul. Az ilyen újdonságot épp az újság varázsa jellemez, tolmácsolóján a megindultság érzik a sürgős közlés vágya. Krisztus Urunk nem akarta, hogy üzenetét egyszer s mindenkorra betűbe rögzítsék. Az kétségekívvül szándékában volt, hogy tanításának lényegét megörökítsék a Szentírásban, mindazonáltal nem elégedett meg üzenetének hűvös és holt betűk által történő közlésével. Más szóval úgy is mondhatnánk, hogy Krisztus tanítása nem konzervként maradt ránk. Isten emberré vált Igéje azt akarta, hogy üzenete kimondott szavak által jusson tovább az emberekhez, és ezért nem bízta azt elsősorban az Írásra, hanem apostolainak szívére és értelmére.

Az igehirdetésnek bizonyos értelemben úgy kell végbe mennie, mint az életadásnak. Az ige élet, és életet kell létrehoznia. A hallgatóság lelkében újra kell születnie. Az életadásnak ez a mó-

ja is „terhességi idővel” jár. Ezért a prédikálónak időt kell hagynia hallgatói számára, hogy a közölt gondolatokat megértsék és megemésszék, – legalábbis annyira, hogy megjegyezhessek. Ugyanakkor szükséges, hogy a gondolatok már első hallásra a szeretet éltető melegét árásszák.

Első pillanatra az ember azt gondolhatná, hogy akkor talán a rögtönzött beszéd a prédikálás legjobb módja. De azt is láttuk, hogy a rögtönzéssel szemben bizalmatlanoknak kell lennünk: csak legritkább esetben képes a szónok szelleme arra, hogy gondolatait egyidőben megfogalmazza, útjukat megfelelően irányítsa, és ezzel hallgatóit megragadja. Ezzel az elkalandozás sok veszélyes lehetőségére fenyegeti, amelynek könnyen áldozatul eshet.

Ezért ne hagyatkozzunk az egyszerű rögtönzésre! Másrészt az is veszélyt rejt magában, hogy a szavak teremtő ereje elvész, ha valaki minden egyes szót előre leír, mert csak gondolatainak élő eredetisége képes a hallgatókban a lángot fellobbantani. Szavainak meg kell őrizniük a meglátás erejét és üdeségét. Ha a szónok kivülről betanulja beszédét, nem szabad előadásában kizárólag az emlékezetére szorítkoznia, hanem törekedjék újra felidézni a felfedezés, illetve az alkotás ihletettségét.

Egyébként mindenképpen óvakodjunk az előre elkészített és leírt prédikációs szövegnek, sőt még az ilyen jegyzeteknek, vagy kivonatoknak használatától is a prédikáció közben. Nem lehet eléggé nyomatékosan hangsúlyozni, hogy még az ilyen kis jegyzet-cédulák is hányszor képeztek a szónok és a hallgatók között falat, illetve hányszor voltak a szónoki lendület vagy a gondolat szabad szárnyalásának akadályai.*

Más a helyzet az olyan előadásnál, ahol az előadó ül, különösképpen, ha hallgatóságának érdeklődési köre inkább intellektuális. Ilyen esetben a jegyzet vagy az egész előadás kivonata, illetve a szószerint közölt szövegrészek, a gondolatmenet következetességének jó segédeszközei. Viszont, ha plébániai híveinknek prédikálunk, – különösen népi környezetben – az ilyen cédulák használata könnyen megzavarhatja az odafigyelést, mert a szónok és a hallgatóság közötti áramszerű kapcsolatnak megszakadásához vezethet.

Amikor „áramról” beszélünk e helyen, nem értünk alatta semmi mesterséges, vagy érzelmi úton létesített „mágneses erőt”, hanem egyszerűen csak a szónok és hallgatói közötti kapcsolatot. Bár nehéz kielemezni, alapjában véve ez nem más, mint a szónok és hívek között meglévő mély, bár törekveny egység.

* Ez az óvás nem vonatkozik a rövid vezérfonalat feltüntető kis cédulára, mely biztonságérzetet kölcsönző segítség kezdőknek s mindazoknak, akik félnek, hogy elvesztik a fonalat. (Ford. megj.)

Ha valakire, úgy ránk igazán illik Pascal mondása: „az igazi ékesszólás fittyet hány az ékesszólásnak”. Mindazonáltal nemcsak jogunk, hanem kötelességünk is, hogy minden emberi képességün-

ket latba vessük prédikációnk hatása érdekében minden téren, így a szerkesztés, az előadásmód, a stílus, a tárgyválasztás tekintetében. Minthogy az Úr miáltalunk, a mi emberi eszközeink révén akarja magát közölni, nem fukarkodhatunk semmi áldozattal.

Később még részletesebben szemügyre fogjuk venni, hogy a beszéd dinamikájának létrejötténél minden eszköz között a leglényegesebb a mondanivaló szenvedélyes átéltsége. Nem mindenki szónok még, aki valamit szenvedélyesen átél, de nincs jó szónok nélkül az élmény nélkül. A mi esetünkben ez egyaránt jelent isteni és emberi szenvedélyt. Midőn egykor Isten Ábrahámhoz és Mózeshez szólt, törvényt hozott, de nem „prédikált”. Ezzel szemben Krisztus a hegyen, a tengerparton, sőt a keresztről is prédikált. A prédikáláshoz ugyanis emberi ajkak kelleneek! A prédikálás jelesen papi funkció. Egyetlen szenvedélyt tétel fel, ami Istennek és az embereknek szívében egyaránt megvan, s ez a Szeretet!

III.

PRÉDIKÁCIÓ NÉPI KÖRNYEZETBEN

NÉPI KÖRNYEZETBEN A PRÉDIKÁLÁS FOKOZOTT HIVATÁSI ERKÖLCSISÉGET TÉTELEZ FEL

A népet minden időben irányították a szónokok, és a tömegek hangulatát felkorbácsolták az agitátorok. A hit hegyeket mozgat, az ékesszólás pedig tömegeket mozgat meg.

Örvendjünk ennek, ha a hit szolgálatában álló szónoklatról van szó, olyanról amely hitből fakadt. Mi keresztények is az első pünkösdi igehirdetésből születünk – a keresztény misztérium titokzatos forrásai pedig a Hegyi Beszédből fakadtak.

A sajtó befolyása is jelentős, de a nép fiára nagyobb a mondott szó hatása. A munkás gyakran magáévá teszi és továbbadja mindazt, amit a szakszervezetben, nyilvános gyűlések alkalmával, vagy egyszerűen csak a munkahelyén hallott. Családlátogatásaink alkalmával, mindennapi találkozásaink során hányszor halljuk emlegetni – s ilyenkor egy-egy politikus legutóbbi megnyilatkozásaira céloznak: „Hallottam... Jól beszélt... Az ember észreveszi, hogy meggyőződésből szólt, igaza van... stb”.

A nép szónoka számára értéket jelent, de ugyanakkor félelmetes feladatot is ró rá az a tény, hogy ez a nép ilyen könnyen befolyásolható a szó erejével, persze elsősorban akkor, ha a szónok nem a saját nevében beszél, hanem az Ige megbízásából, az Ő nevében.

Ez a könnyű befolyásolhatóság azért értékes elsősorban, mert a szónok tisztában van azzal, hogy egészen új, készsége tanulni-vágyó hallgatósággal áll szemben. Hitoktatásuk befejezése óta a hívek nagy részének nem volt semmi más alkalma vallási ismeretei elmélyítésére vagy kibővítésére, mint a vasárnapi prédikáció. Vajon csodálkozhatunk-e azon, hogy gyermeki színvonalon maradt hitük a legkisebb nyomásra meginog, hogy vallásos magatartásuk az uralkodó keresztmék viharai és a hitetlenség gúnyolódásai következtében megroppan? Hogyan lett volna lehetőségük ezeknek valaha is a kereszténységről valami, a felnőtt ember számára kielégítő fogalmat alkotni akkor, amikor felnőtt koruk óta sohasem beszéltek hozzájuk a felnőtteknek megfelelő módon.

De az éremnek megvan a másik oldala is: mert ez a hallgatóság – sokkal hamarább mint gondolnánk – meg tudja különböztetni az üres beszédet a magvas, lényegi mondanivalótól. Tehát

megcsalom hallgatóimat, ha könnyedén veszem feladatomat abban a hitben, hogy úgy sem fogják észrevenni érveim tarthatatlanságát. Még ha hallgatóim sohasem vethetnék szememre eljárásomat, tisztességtelen lenne felelőtlen eljárásom. Nemde egy okkal több, hogy gondosabban készüljek elő és így több lelki táplálékot nyújthassak azoknak, akik erre annyira rászorulnak – és akiknek oly kevés idejük van szellemi táplálkozásukhoz? Népi hallgatóság előtt beszélni fokozott hivatási felelősségtudatot tételez fel.

A népi környezetben más okból is félelmetes dolog az igehirdetés: ezeknek a hallgatóknak lelke annyira a szónok kezében van, mint egy íratlan viasztábla. Ha ismeri ez a hallgatóság szónokát, ragaszkodik hozzá és becsüli, akkor hajlandó lesz egészen az utolsó konzekvenciáig mindent elfogadni tőle, amit ez mond neki, amit állít, vagy követel tőle. Ezért hát: Jaj annak, aki ezzel az adottsággal visszaél!

Ha a szószéken állok, feladatom körülhatárolt és pedig élesen: Krisztus üzenetét kell közvetítenem. Tehát nem saját eszméimet kell előadnom, hanem az Evangéliumot kell hirdetnem. Ennek a követelménynek valamennyien a tudatában vagyunk. Ha arról volna szó, hogy elvont módon adjunk egy tant elő, vagy – függetlenül a valós élettől – egyszerű történelmi tényeket soroljunk fel, ez nem lenne nehéz dolog. De Isten szavának életet kell fakasztania! És az én feladatom az, hogy ezt az ÉLETET közvetítsem, a XX. században, egy meghatározott plébánián, konkrét adottságok között, olyan emberek részére, akik a pillanatnyi események hatása alatt állnak, mégpedig egyértelműen meghatározott munka- és életfeltételek között. Minél egyszerűbbek hallgatóim, annál több gondot kell fordítanom rá, hogy részletekbe menően mutassam be nekik Isten igéjének a valós étellel való kapcsolatát.

Ezért nagy, óriási a kockázat, ha egyszerű hallgatóságom előtt eltorzítom a távlatokat! Fontos, hogy állandóan és ingadozás nélkül, az elvek és a saját szempontjaim közötti keskeny mesgyn maradjak. Ha kizárólag az elveket hangsúlyozom, azt kockáztatom meg, hogy hallgatóságom elveszíti a kapcsolatot a gyakorlati étellel. Ha pedig gyakorlati részletezésekbe bocsátkozom, azt kockáztatom, hogy ingó talajra kerülök, amelyen saját, személyes szociális, politikai, művészi, vagy irodalmi nézeteim csúsznak be a tárgyi valóságok közé, vagy legalábbis befolyásolni fogják ezeket.

Képzett hallgatóság előtt számolhatnék azzal, hogy hallgatóim képesek mondanivalómban a lényegre a mellékéstől, a hitgizagságokat a saját felfogásomtól megkülönböztetni. Népi hallgatóimnál azonban teljesen bizonytalan, hogy ezt meg tudják-e tenni. Ezek bizalommal vannak irántam, teljesen reám hagyatkoznak, és el-

várják tőlem, hogy olyan tanokat hirdessek nekik, amelyek az igazságon alapulnak és megbízhatók. S ezek alapján véve becsületesszándékukkal így fogják fogadni beszédemet, anélkül, hogy egy pillanatig is gyanítanak, hogy a jó magot összekeverem egyéni nézeteim pelyvájával. Ezért kell olyan aggályosan arra törekednem, hogy ne magánvéleményemet és hajlamaimat, hanem az Evangéliumot nyújtsam nekik.

Komoly veszély fenyegeti tehát az igehirdetőt, aki ilyen vagy olyan szociális vagy politikai álláspont taglalásába siklik át. Hányszor megesik, hogy mindjárt kitalálhatjuk egy-egy szónok hallgatásakor, hogy milyen újságot olvas, illetve mik a politikai nézetei! Milyen óriási károkat okozhatunk így! Milyen könnyen meghamisíthatjuk ezáltal az Evangéliumot, és vétethetünk hallgatóink ellen!

Ne higgyük egykönnyen, hogy hallgatóink érzéketlenek az ilyen torzításokkal szemben. Csak meg kellene hallgatnunk munkás hallgatóink keserű kifakadásait a szószékről hallott bántó beszédünkkel kapcsolatban.

„Hányszor kellett volna sírnom – mondta egy derék egyházközségi asszony új plébánosának, elődjére célozva –, amikor a munkások lakásáról, bérééről és a nyomorba való beletörődéséről beszélt... Minden vasárnap, amikor azért mentünk a templomba, hogy Krisztussal találkozunk bizonyosak lehettünk benne, hogy a munkásosztály sértegetését fogjuk hallani, s ez bizony fájt. Ha még válaszolhattunk volna! De a templomban nekünk hallgatni kell!”

A referendum (népszavazás) alkalmával egyik egyszerű hívünk, aki előző vasárnap a saját plébániáján a püspöki kar nyilatkozatát hallotta és következő vasárnap más templomba ment, így szólt: „Most igazán nem tudom mit tegyek. A múlt vasárnap úgy értettem, hogy nem-mel szavazzak, most pedig úgy érzem, hogy szabadon dönthetek!”

Ezek kétségtelenül szélsőséges esetek. De vajon kivételesek-e? Mindenesetre figyelmeztetnek bennünket arra, hogy milyen féltő gonddal és kifejezéseink árnyalásának mily óvatos megválogatásával kell hirdetnünk az evangéliumi üzenetet.

ÉS AZ ALKALMAZKODÁS?

A legnagyobb nehézség, illetve kétségtelenül annak akadálya, ami miatt sok egyházi szónoknak szavai sohasem jutnak el hallgatóihoz; a botránnyal, ami miatt sok szónok „lebukik”, az hogy nem képesek hallgatóságukhoz alkalmazkodni. Az alkalmazkodás, önmagunk megértetése egyszerű környezetben: ez az igehirdetés titka! Mert mire jó minden beszédünk, ha nem értik meg?

Szent Pál írja, a liturgikus gyülekezetre utalva, hogy abban szívesebben mond „öt érthető szót, hogy másokat is oktathassak, mint tízezer szót nyelveken”. (I Kor. 14, 19. Ez az idézet a legújabb francia Biblia-fordítás, az ún. Jeruzsálemi Biblia szövegét veszi alapul, amely az egyház helyett kifejezetten a gyülekezet szót használja.) Némely egyházi szónok hallgatásakor már-már arra érzünk indítást, hogy a Szentlélektől kérjük számukra, mint az első Pünkösöd napján a beszéd adományát. Vagy néha azt kérdezhetnénk, vajon nem úgy járnak el a szónokok mint Szent Pál hívei, akik „nyelveken szóltak, de tolmácsokra szorultak rá”! Sok hívőnek kedve akadna ily alkalmakkor felállni és így szólni: „Értsétek meg, kedves barátaim, egyszerűen szólva ezt akarta mondani:... – és ez sokkal egyszerűbb mint amit mondott!”

Könyvünk első részében megrajzoltuk a szónok portréját, akinek arra van gondja, hogy az Írásból kiindulva konkrét eseményeket és tényeket tárjon hallgatói elé. Biztos, hogy az ilyen konkrét adottságok összehasonlíthatatlanul hatásosabbak, mint az absztrakciók. De vajon biztosak vagyunk-e abban, hogy szentírási utalásainkat a hallgatóink megértik és valóban helyes szövegösszefüggésben vonatkoztatják a Szentírásra és így meg lesz a kívánatos tanító értékük?

Ha pl. egy ószövetségi példának keresztény jelentőségét meg akarja az ember érteni, tudnia kell „történelmi dimenzióban” gondolkodni, fel kell tudni fedezni a történelemben a földrajzi és időrendi különbözőségeken túl, némi egységet és összefüggést. Az, hogy ugyanolyan a hitem, mint Ábrahámé, nagyszerű gondolat, de nincs mindenki abban a helyzetben, hogy ennek a ténynek jelentőségét felfogja, és helyesen tudja értékelni.

Amikor a Szentírás „a filozófusok Istene” helyett minket Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak Istenével ismertet meg, úgy a keresztény ember csak akkor lesz képes ezzel az istenfogalommal bensőséges kapcsolatba jutni, ha az egész Szentírásban van kellő jártassága. Egyébként Isten elképzelése könnyen eltorzul.

Az a pap, aki a Szentírásból táplálkozik, Szent Pálnak Isten általános üdvözítő akaratáról mondott szavaira fog gondolni, amikor a Genézisben szó van Ézsauinak, vagy Izmaelnek „elvetéséről”. S amikor Jozsuéről és ennek „szent háborúiról” olvas, nem fog megfélekedni a hegyi beszédről. De az egyszerű nép mit gondoljon minderről? Az Ószövetségben alig akadnak olyan helyek, amelyeknek értelmét a mai embereknek ne kellene alaposan megmagyarázni. Ezek az emberek rá vannak utalva az ilyen magyarázatokra, és csak lassanként tehetnek szert a Biblia ismeretére. Egy nagy plébánia vasárnapi prédikációja azonban ilyesmire nem alkalmas. Az emberek egész héten át küzdöttek, hogy a hitüket megőrizzék.

ezeknek valami erőteljes lelki táplálékra van szükségük, ami hússá-vérré válik bennük, természetesen nem egyszerű erkölcsi intelmekre csupán, hanem érthető tanításra!

A papoknak mindjobban a Bibliából kell szerezniök a lelki táplálékot, mielőtt azonban a bibliai részeket a szószeiken idéznék, fel kell tenniök maguknak a kérdést, hogy mondanivalójuk mond-e a híveknek is valamit, képes-e figyelmüket lekötni? Mert mire való beszélni, ha nem azért, hogy megértsenek bennünket?

Valahányszor a világi hívek bátran kimondhatják, amit gondolnak, alig tudják visszatartani vészkiáltásukat megemésztethetlen és érthetetlen prédikációinkkal kapcsolatban. Morris L. West például így ír könyvében¹: „Az Egyház teokrácia, amelyben egy kaszt van uralmon, amelyhez Ön is, én is hozzátartozunk. Sajátos nyelven beszélünk – vagy ha jobban tetszik Önnek, valamiféle szent nyelven –, ez formailag rendkívül csiszolt, stilizált, nagyon alkalmas jogi és elméleti meghatározásokra. Szerencsétlenségünk-re megvan a sajátos retorikánk, amely hasonlóan a politikusokéhoz, sokat mond, de keveset fejez ki. Mi azonban nem vagyunk politikusok. Igehirdetők vagyunk, az Igazság hirdetői, s erről az igazságról azt állítjuk, hogy lényeges az emberek üdvössége szempontjából. Mégis, hogyan hirdetjük ezt az igazságot? Úgy beszélünk hitről és reményről, mint ahogyan a pogány vallások papjai gajdólnak. De mi a hit...? Vasárnaponként szólunk híveinkhez, de nem értenek meg, mert elfeledtük anyanyelvüket. Nem mindig volt ez így! Sziénai Szent Bernardin beszédeit ma nem lehetne kinyomtatni, – annak idején megragadták a szíveket, mert az ő hirdette Igazságnak olyan éle volt, mint a kardnak, és úgyis vágott mint a kard.”

Egy másik világi, Romain Rolland, aki ugyan nem a prédikálásról ír, hanem általában az eszmék kifejezésének problémájáról, megerősíti azt, amit mondtunk: „Légy őszinte! Szívből szóljon szavad, álcázás és kendőzés nélkül. Úgy beszélj, hogy meg is értsenek – nemcsak a vájtfülűek, de a sokaság is, az egyszerű lelkek és az alázatosak tömege! Attól se félj, hogy túlmagyaráztad magad! Leplezetlen és félreérthetetlen legyen szavad, célbataláló és határozott, ahogy terhes küldetésedhez illik. Mit tesz az, hogy a lábad oly biztosan áll a földön? Ha a mondanivalódat maradandóvá akarod tenni, ismételd csak nyugodtan, amit már elmondtál egyszer, mondd ugyanazt s ne keress választékosabb szavakat! Hogy egy szavad se szálljon légiures térbe! Hogy minden szavad igazi tett legyen!”²

Némely szónok vagy nem vet számot soha a nehézségekkel – vagy visszavonul, illetve szemet húny előttük, hogy ne kelljen velük megbirkóznia.

Népi hallgatóság előtt beszélni nemcsak kényes, hanem nehéz feladat is. A népnek nincs túl gazdag szóincse, mindenesetre nem azonos a mienkkel s ezért egyik-másik szónak az ő fülük számára egész más a jelentése, mint a mi elgondolásunkban.

Példa kedvéért lássunk egy tesztet. Egy káplánnak egy hét leforgása alatt végzett kísérlete, ahogy a véletlen hozta. A kifejezések: „Regardes jocistes sur l'Evangile” (Az Evangélium munkásifjú-szemmel) c. írásból valók, olyan fogalmak, amelyeket egy 17 éves vésnőklány, aki a keresztesség felvételére készült, nem értett meg, és ezért érdeklődött e fogalmak jelentése iránt.

A káplán a következő személyeknek tett fel kérdéseket, hogy meg tudnák-e magyarázni e fogalmak értelmét: egy 20 éves hivatalnoknőnek, a keresztény munkaslányszövetség (JOCF) egyik megbízottjának aki szintén 20 éves volt, egy 22 éves betegápoló nővérnek, egy 23 éves írógép-műszerésznek, aki 10-14 éves korában katolikus iskolában nevelkedett, s végül az ő 21 éves menyasszonyának. Ime a kérdések és feleletek:

Megváltás. Hivatalnoknő: Kérem? Munkaslány: ? Ápolónő: Valaha tudtam. Műszerész: Valaha tudtam. Menyasszonya: Valaha tudtam.

Messiás. Hivatalnoknő: Egy személy, akit a zsidók vártak. Munkaslány: Már nem tudom. Ápolónő: A meghirdetett Isten. Műszerész: ? Menyasszonya: ?

Krisztus tanítása a boldogságról. Hivatalnoknő: Amit Krisztus ad nekünk. Munkaslány: ? Ápolónő: ? Műszerész: ? Menyasszonya: Elragadtatás.

Önmegtágadás. Hivatalnoknő: Teljes függetlenség. Munkaslány: ? Ápolónő: Önzetlenség. Műszerész: ? Menyasszonya: ?

Éltetni. Hivatalnoknő: Élettel töltekezni. Munkaslány: Ami életet ad. Ápolónő: Életet adni. Műszerész: Utánozni. Menyasszonya: ?

Potentát. Hivatalnoknő: ? Munkaslány: ? Ápolónő: ? Műszerész: ? Menyasszonya: ?

Gonosz. Hivatalnoknő: ? Munkaslány: ? Ápolónő: ? Műszerész: Néróról mondták ezt. Menyasszonya: ?

Egy hasonló kísérlet: Az említett munkaslányszövetség egyik vezetőnöje, foglalkozása szerint 21 éves gépíró, Daniel-Rops könyvének olvasásakor: „Jésus en son temps” (Jézus a saját korában) különböző kifejezéseket nem értett meg, illetve legalábbis nem egészen volt világos a számára ezek értelme. Ugyanezen kifejezések jelentése iránt egy 21 éves papírgyári munkásnőnél (perforáló) is érdeklődnek. Ime a válaszok:

Egyházatyák. Gépíró: A zsinaton résztvevő püspökök. Munkásnő: ?

Pszichológia. Gépíró: Az ész reakciói. Munkásnő: ?

A 8 boldogság. Gépíró: ? Munkásnő: Szavak, amelyeket Isten a hegyen mondott.

A Szinoptikusok. Gépíró: ? Munkásnő: ?

Paradox. Gépíró: ? Munkásnő: Valami, ami ugyanaz.

Parabola. Gépíró: ? Munkásnő: ?

Kontroverzia. Gépíró: ? Munkásnő: ?

A fortiori. Gépíró: ? Munkásnő: ?

Egy templom konzekrációja. Gépirónó? Munkásnő: Egy szent ünnepéről való megemlékezés.

Ebben az összefüggésben nem szabad megfeledkeznünk egy másik lányról, aki szintén a keresztyén munkásifjak szövetségének tagja. Ez azt panasolta, hogy manapság mennyi rövidítést használnak, társaságok, fogalmak, stb. megnevezése helyett, és hozzáfűzte a következőket: „Így pl. ma állandóan szó van az AT-ről” (Ancien Testament: Ószövetség); ez a rövidítés a franciában hozzávetőleg ugyanúgy olvasandó, mint az „athées” szó, aminek a jelentése: istentagadó; a lány is így ejtette ki. Vagy mennyit mondanak az ilyen emberek számára a következő kifejezések: „Ilúsvéti misztérium”, „Húsvéti Bárány”, „Titokzatos test” vagy pláne „Corpus Christi Mysticum”. Vagy ilyen mondások mint: „Menjetek a templom előcsarnokába, és mondjatok hálát!” „Ki fog házadban lakni, Urunk?” „Az Úr hatalomba öltözött.” Ezeknek a muzeális egyházi kifejezéseknek szótárát még tetszés szerint lehetne bővíteni. Azt hiszem, nagyon megrendülénk, ha egyszer világosan tudatára ébrednének annak, hogy szaknyelvezetünk, illetve prédikációs „zsargonunk” milyen zűrzavart kelt a hallgatókban.

A rádiónál és a televíziónál működik egy külön osztály, amelynek egyedül az a feladata, hogy megvizsgálja, miképp reagálnak a hallgatók, illetve a nézők az egyes adásokra. Létezik-e valami hasonló a mi prédikációs tevékenységünkkel kapcsolatban? Ellenkezőleg: Jaj azoknak a világiaknak, akik a papok prédikációit meg merik kritizálni!

Bizonyos szerkesztőségek külön személyzetet alkalmaznak arra, hogy a nagyközönség számára érthetetlen fogalmazásokat, illetve nehezen érthető szavakat a szövegből töröljenek, vagy mással pótolják. Mi sem lehetünk soha elég gondosak abban a törekvésünkben, hogy kellően alkalmazkodjunk hallgatóinkhoz.

Ez a követelmény nem csupán negatív erőfeszítést követel meg. Ha az ember egy munkás-hallgatóság számára készít elő prédikációt, egyáltalán nem elég bizonyos szavakat törölni, s ezek helyett körülírásokat alkalmazni. A kívánt értelemben való alkalmazkodáson azt értjük, hogy az életből vett képeket, tényeket kell használni, a gondolatmenetnek és bizonyítási módnak a józan ész szabályait kell követnie, és állandó kapcsolatban kell maradnia a napi eseményekkel.

Az egyik szónok sikere abban fog állni, hogy nagyon ügyesen fogja megrendezni beszédeit, a másoknak abban, hogy ért ahhoz, hogy a szívekhez szóljon, a harmadiknak, hogy különös képessége van egyszerű és népszerű nyelven beszélni, és talán nagyon ért ahhoz, hogy a mindennapi emberek lelki reakcióihoz kapcsolódjék.

Az alkalmazkodás azonban azt is jelenti, hogy kutassunk azután, mit igényel a nép. Ismerni kell életüket, minek vannak híjával, mi gyarapíthatná őket lelkileg, és min kell változtatni életükben.

Ezért a prédikáció előkészítésénél kérdezzük meg magunktól: mi volna az, amit a beszéd az emberek életmódjáról, illetve tenivalóiról, a dolgokra való reagálásáról, imádkozásáról, vagy a kereszténység megértésével kapcsolatban tartalmazzon? Mert értelmetlen csak beszélni, ha nem tudunk semmiféle hatást, illetve fejlődést elérni beszédünkkel!

Az alkalmazkodás egyik formája abban áll, hogy a szónok a nép gondolkodásmódja útját járja: ez lassabb és nehezen tud a számára idegen elméleti okoskodás útvesszőiben eligazodni. Ne feledjük: híveink rég befejezték már iskolai tanulmányaikat, még azok is, akik igen lassan végezték el azokat. Arra is gondoljunk, hogy mindennapi gondjaik, fizikai munkájuk elvont gondolkodóképességüket szinte elsorvasztották. Gondolkozásuk különbözik a mienktől és egészen más rendbe tartozik. Az értelmiségi ember a deduktív gondolkodásmód lépcsőit járja: fogalomtól-fogalomig halad, egy logikus alaptörvényből von le logikus következtetéseket. A fizikai munkás viszont az induktív útján jár. Mindig a tényekből indul ki. Útja az élet talajáról indul, s ha néha egy-egy pillanatra el is hagyja a földet, amelyen mindkét lábával áll, hogy valamiről elgondolkozzék, ezt csak rövid ideig bírja; igen gyorsan visszatér oda, hogy a szilárd talajon megvesse lábát, ahol világos képet tud alkotni magának.

Ha a prédikációnkban történelmi tényre, evangéliumi részletre vagy hasonlatra hivatkozunk sohasem elégedjünk meg egyszerű utalással, hanem idézzük pontosan emlékezetünkbe az összefüggést, az egyes szavakat és cselekedeteket, különösen azokat a részleteket, amelyek fejtegetésünk alapjául szolgálnak.

A népi hallgatóság számára mondott prédikáció ne csak az előadási formában alkalmazkodjék, hanem – ami fontosabb – a tartalomban is. Minden vulgarizálás legrosszabb fajtája az elvont vulgarizálás. Nem elegendő egyszerű szavakat használni, lassan beszélni, hogy az értelemnek ideje legyen a dolgokat felfogni, ezenkívül meg kell még a talajt is találnunk, amelyen hallgatóink gondolatvilága nyugszik. Vannak olyan merően elméleti adottságok, amelyeket sohasem fognak megérteni, vagy ha azt hiszik, illetve azt a benyomást keltik, mintha megértették volna őket, sohasem fogják tudni az ilyesmiket megtartani. A jó vetőmagnak jó talajra is van szüksége, hogy kikeljen. Azonban különféle tulajdonságú magok vannak és különböző talajok. Van vetés, amely az egyik talajban kikel a másikban nem.

Általánosságban igaz, hogy kevésbé képzett híveink könnyebben tudnak pszichológiai gondolatmeneteket követni, mint metafizikusokat. Inkább megjegyzik, ami az életben foglalkoztatja, cselekvésre készíti őket, mint ami csupán meggyőzi őket, – többet mondanak

a számukra az erkölcsi, mint a logikai érvek. De még ha meg is értettek bennünket hallgatóink és ha egyet is értenek velünk, legyünk meggyőződve róla, hogy gyakran csak mondattöredékeket jegyeztek meg maguknak beszédünkéből, (sokszor épp olyanokat, amelyekre legkevésbé sem gondolnánk!) és feltéve, hogy gondolatmenetünknek logikus felépítését követni tudták, még akkor sem igazodnak el a mondottakon. Talán sikerült meggyőznünk őket, de hogy tiszta képük legyen, újra vissza kell térnünk a már egyszer mondottakra. Ezért nem azok a prédikációk a legjobbak, amelyek csak úgy hemzsegnek a gondolatoktól, hanem inkább azok, amelyekben a szónok egyetlen gondolatot világít meg, magyaráz meg és fejt ki, mégpedig ezer oldalról, minden a hallgatóság számára alkalmas szempont szerint, hogy ez az egyetlen gondolat minél elevebben, életszerűbben és minél nagyobb meggyőző erővel hasson a hallgatókra.

Foglaljuk össze röviden: sajnálom azt az igehirdetőt, aki mindig azt hiszi, hogy jól megértették és sohasem kérdezi magában a szószerkről lejövet: „Vajon a híveim mit visznek haza a mondotakból?”

Nem elég egyszerű szókinccsel beszélni, a nép lelkét magát kell megértenünk. Százszor megmondottuk már: az a lényeg, hogy a nép lelkében visszhangra találjunk. Ez a nép sokkal inkább magának érzi az Evangéliumot, mintsem gondolnánk. Az evangéliumi gondolat 2000 éven át földalatti folyóként szivárgott, a szeretet áramlásának olyan hálózatával hatva át a földet, amit mi nem is gyanítunk. Ezt elvileg általában elismerik. De épp arról van szó, az kérdéses, hogy milyenek ezek az áramok és jelenleg milyen élő vizeket sodornak hallgatóink szívébe. Mielőtt tehát megértethetnők magunkat, először nekünk kell megértenünk azokat, akikhez szólunk.

Nem mehetünk fel plébániai gyülekezetünk szószerkére anélkül, hogy végig ne mentünk volna előtte egyházközségünk utcáin, be ne léptünk volna néhány házba, meg ne hallgattuk volna lakóit, illetve legalább véletlenül jártunkban-keltünkben el nem kaptunk volna néhány megjegyzést a járókelőktől. Még ha évekig is lakunk egyszerű környezetben, messze-messze élhetünk e negyedek lakóinak gondolkodásmódjától.

Ha az igehirdető prédikációját a környezethez akarja alkalmazni, neki magának is alkalmazkodnia kell. Ilyen vagy olyan módon, de önmagában kell megtestesítenie azt a környezetet, amelyben az Evangéliumot akarja hirdetni. Jézus hússá-vérré tette beszédeit azáltal, hogy a galileai környezetből vett képekkel illusztrálta tanításait, és olyan kifejezéseket használt, amelyeket kortársai értettek. Tudta, hogy ezek mit csinálnak, hogyan beszélnek.

Éppen azokat a dolgokat tárgyalta, amelyekkel hallgatói napról-napra találkoztak, ami élményt jelentett a számukra. Ez azonban egyáltalán nem akadályozta abban, hogy bizonyos mozzanatokkal szembehelyezkedjék, sőt épp erre szolgált alkalmul: „Hallottátok, hogy így mondták eddig... én azonban ezt mondom nektek...”

Tegyük mindehhez még hozzá, hogy korunkban a nép technikai képzést kap. Egész élete elkereszténytelenedett élettérben zajlik, tisztára az anyaghoz tapadó légkörben, s így erőteljesen anyagiasító hatás alatt áll. Újabb ok arra, hogy óvakodjunk sajátos, elvont és pontosan kikerekített kifejezőmódunktól! A meghosszabbított iskolai idő belátható időn belül műveltebb hallgatóságot is eredményez, amelynek szókinccse is gazdagabb lesz természetesen. Kultúrája azonban nem lesz a mi kultúránk, és szókinccse eltér a miénktől. A technika haladása újfajta beszédmódot is eredményez, vagy talán már eredményezett is. Lesz-e nekünk, papoknak fülünk hozzá, hogy megértsük majd ezt a nyelvet? Akár tetszik, akár nem, szükséges lesz elsajátítanunk, ha nem akarunk holnapi hallgatóságunktól eltávolodni. Mert azt semmiképpen sem várhatjuk el olyan hallgatóktól, akik általános iskolai vagy szakiskolai színvonalon állnak s ilyen a végzettségük, hogy ugyanúgy lehessen beszélni hozzájuk, mint az értelmiségiekhez, vagy pláne filozófusokhoz vagy teológusokhoz.

Ismételjük meg még egyszer a mondottakat magunk számára: Nem az számít, milyen fogást használunk, hanem egyedül az, hogy eredményeset használunk-e. Eredményes pedig csak akkor lesz, ha nem csupán a tanítás tartalmára figyelünk, hanem elsősorban arra, hogy hallgatóink milyen szívvel és lélekkel fogadják mondanivalónkat.

A MEGGYŐZŐDÉS HANGJÁN

Tartsuk szem előtt, hogy népi hallgatóság számára, inkább mint bármely más hallgatóság előtt, jelentős követelmény, hogy a meggyőződés hangján beszéljünk, csak így tudunk majd hatni, magunkkal ragadni. A szónok adja elő mondanivalóját őszinte, szeretetet sugárzó hangon, akkor ragadja meg hívei lelkét. Persze hangsúlyozzuk újra: a meleg hang még nem elég, kell, hogy prédikációjának megfelelő tartalma is legyen, hogy a szónok tárgyilagos maradjon, hogy előadása érthető és világos legyen;—mégis ez az őszinteség, ez a szeretet a biztosíték arra, hogy egyszerű és jólelkű híveink szívében visszhangra talál.

A meggyőződés eme hangja szerintünk olyan jelentős, hogy a nép felé sokszor mintha még gondolatmeneteink logikájánál is

fontosabb lenne. Persze a hangnem sosem ment fel a beszéd módszeres felépítésétől, a gondolatok jó megalapozásától, valamint a téma logikus elrendezésétől. De a nép fiaira e tényezők kisebb hatással vannak. Az egyszerű hívek nincsenek hozzászokva ahhoz, hogy a témákat vagy a belőlük folyó erkölcsi követelményeket azok logikus felépítése szerint értékeljék. Hatással vannak rájuk megállapítások, kijelentések, tényfelsorolások, – különösképpen, ha az ellentétek jól ki vannak domborítva – de könnyen elvesztik a gondolatunk fonalát. Tartsuk magunkat mindig beszédünk vázlatához: ezzel fölösleges ismétlésektől vagy kihagyásoktól menekülünk meg. De legyünk róla meggyőződve, hogy hallgatóink szemében semmi sem pótolhatja szeretetünket: beszédtemánk szeretete, híveink szeretete és törekvésünk, hogy megértsük lelkivilágukat.

A nép lelkét megérteni azt is jelenti, hogy tudomásul vesszük, hogy ez nincs akármivel megelégedve, – hogy pusztá szavakkal nem lehet kielégíteni. Ha a nép bizalommal van valaki iránt, ha hajlandó követni, akkor elvárja tőle, hogy az is hajlandó legyen kiállni érte. Semmi sincs népi híveinkre nagyobb hatással, mint ha a hitszónok az Evangélium alapján a szegényeket védelmezi, hirdeti a gyengék iránti szeretetet és a szeretet diktálta mindenféle kötelességünket a szenvedők iránt. Ez a népi szónoknak, főként a munkásnegyedek lekipásztorának feltétlen kötelessége. Vállalnunk kell a kockázatot, kompromittálnunk kell magunkat az- zal, hogy az Evangéliumot kihagyások nélkül magyarázzuk. Egy szociális szempontból vegyes plébánián a merészség főként abban áll, hogy karitatív és szociális kötelességeink terén valamennyi evangéliumi követelményre rámutassunk, még a legkisebbre is.

Néha halljuk: a papnak nem szabad magát e téren elköteleznie. Véleményem szerint ez a plébánosra nem áll. Ha nehéz problémák adódnak, válság ittlején, ha a kisemberek jogos érdeke megkívánja védelmüket, és ha én mint plébános nem rettenek tőle vissza, hogy az Evangélium nevében ezt vállalam, a hatalmasok mesterkedéseit kipellengérezzem, – s így elkötelezem magam, akkor vállalom a kockázatot is, hogy hallgatóságom egy része ellenem fog fordulni, és pedig éppen az, amelynek a pénz és a hatalom van a kezében. Így a szolgálattal kapcsolatos anyagi kérdésekben hátrányos helyzetbe kerülök, egyszerű népből származó hallgatóim azonban világosan fogják látni, hogy mit kockáztattam. Ezért számíthatok elismerésükre. Igaz, hogy én nem kereshetem ezt az elismerést, azonban milyen súlya lesz ettől kezdve szavaimnak, ha a kicsinyek, a szegények kiérzik belőlük, hogy Krisztus velük tart, hogy az evangéliumi örömhír elsősorban nekik szól!

Ha a néphez akarunk szólni, bizonyos értelemben szegénységre kell törekednünk. Nem a munkára, gondolatainkra vagy a követelmények szegénységére gondolunk – ez a mondottakból világos –, hanem arra a szegénységre, amely a lemondásban nyilvánul meg. Gazdag az, aki sohasem mond le arról, amit megszokott. Ha elhagyja hazáját, magával viszi a pénzét, és ezzel mindenütt megtalálja a maga komfortját, kényelmét, s mindazt, amit megszokott. Megtalálja a maga megszokott világát és otthonos környezetének minden adottságát, amelyek majd minden országban azonosak. A szegény ember azonban seholsem találja meg a megszokottat, ennek mindenütt előlről kell kezdenie otthona felépítését.

Alapjában véve mi „egyháziak”, volt szeminaristák sem szeretjük feladni és változtatni szokásainkat, gondolat- és beszédmódunkat, kulturális színvonalunk kategóriáit. Megvan a nemzetközi nyelvünk: a latin, tárgya és formája szerint egységes tudományos rendszerünk: a teológia, általánosan érvényes törvénykönyvünk: a Kódex. Nem beszéljük azonban a körülöttünk élő nép nyelvét, és nem ismerjük szokásait, és ennek következtében nem is tudunk segíteni neki abban, hogy a kereszténység szellemét és eszméjét magáévé tegye. Nyújtunk ugyan a népnek részleteket a keresztény tanításból, előadjuk neki skolasztikus teológiánkat, de nem tudjuk őket arra rávezetni, hogy kifejlesszék saját teológiájukat.

Szegénységünk – mondhatnánk: egyszerűségünk – abban álljon, hogy szívesen vállaljunk hallgatóink érdekében számunkra nem könnyű feladatokat: pl. lassan haladjunk előre, vállaljuk az elkerülhetetlen ismétléseket, egyszerűsége törekedjünk a téma megválasztásában. Azok a paptestvérek, akik a nép számára tartott beszédeikben eredeti és újszerű megfogalmazásokra törekszenek, talán csalódnak majd, ha minket hallanak beszélni. Ha azonban csak egy kevéske apostoli érzék él bennük, ha ők is megszenvedik az állandó és újra való alkalmazkodás nehézségeit, akkor ők is örömeiket fogják találni egyszerűségünkben és a mi világos beszédünket, találó kifejezési módunkat és szemléletességünket többre fogják értékelni, mint az eredetieskedő szövegeket. Mindent egybevetve: az a haladás, amelyet prédikációnk meghallgatásakor észlelnek az alkalmazkodásban, a jobb megérthetőségre való törekvésben rejlik. Ebben keressék a haladást, és ennek a haladásnak örüljenek.

A nép hitszónokának „szegénysége”, egyszerűsége törekvése abban rejlik, hogy komolyan törekszik a néphez alkalmazkodni s így beszéde egy szép napon szinte magától egyszerűvé is válik, és lehetetlen lesz nála, hogy komplikált és érthetetlen kifejezéseket,

illetve fogalmakat használjon. Mások talán kéjelegni fognak újszerűségükkel, tudományos szavaikkal – elméleteket és elvont dolgokat fognak a szószerkekre vinni: ő milderre képtelen. Ő más nyelven fog beszélni: a nép nyelvén. Öltözzenek mások a divatos kifejezések és szóképek köntösébe, váljanak talán híresekké azáltal, hogy mindig lépést tartanak a legújabb divattal, ő egyszer és mindenkorra a szegények ruhájába öltözött. Természetesen bizonyos körök előtt sikere kisebb lesz. Ezzel szemben a szegények magukénak fogják ismerni.

„A szegényeknek hirdetik az Evangéliumot”, nem azt jelenti csak, hogy tudtam beszélni a szegényekhez, olyan egyszerű nyelven, hogy meg is érthették – akkor talán így szólna a megállapítás: „az Evangéliumot prédikálják a szegényeknek” –, hanem azt is jelenti: „a szegények befogadták az Evangéliumot”. Ez pedig azt akarja kifejezni, hogy a szegények találva érzik magukat az evangéliumi jóhírtől, lelkesednek érte. Végeredményben ez az, amire nekem, a nép igehirdetőjének törekednem kell, – ez legyen álmaim netovábbja.

¹Morris L. West: L'avocat du diable, p. 72-3.

²Romain Rolland: Jean-Christophe I. k. Előszó.

IV.

A PLÉBÁNIAI PRÉDIKÁCIÓ

AZ EGYHÁZKÖZSÉG LELKI TÁPLÁLÉKA

Függetlenül attól, hogy milyen témáról van szó, – valahányszor komoly lelkipásztori lelkület hatja át a prédikációt, sajátos kegyelem fűződik hozzá. Szerves részét alkotja a liturgiának és az egyházközség életének; ez a közösség ki sem alakulhat nélküle. Komoly hiányt jelentene a hívők számára, ha nem hallanák rendszeresen lelkipásztoruk szavát.

A plébánosnak állandó kötelessége az igehirdetés, legfőljebb kivételképpen engedheti át másnak. Ez küldetésének egyik része. A plébános ezért van. Ha nem beszél, vagy nem rendszeresen beszél, valami lényegeset von el egyházközségétől.

Amikor első plébánosom egyszer Karácsonykor, – rajta kívül álló okokból – reggel nem tudott beszélni a miséken, azt mondta nekem: „Bocsásson meg, ma este a vecseryén én fogok beszélni maga helyett, még akkor is, ha már megcsinálta beszédét erre az alkalomra. Ugyanis nem bírom ki, hogy karácsonykor ne szóljak a híveimhez.” – Valami nagy-szerűnek tartottam ezt az álláspontot, elmélyült lelkipásztori lelkület jelének. Valóban hiányzik valami a plébániai közösség liturgikus és ünnepi hangulatából, közösségi jellege valamiképpen csorbat szenved, ha a plébános szava, gondolatai, elmélkedése ezen a napon elmarad.

Vasárnapi szentmiséink állandó híveinek gyülekezete, egyházközségünk, a helyi Egyház, élő testhez hasonlítható. E test lelki tápláléka az Ige, amelyet hirdetünk híveinknek. Közösségben hallgatják az Igét, közösen veszik tehát magukhoz lelki táplálékukat: ebből alakítják életük alapelveit.

A hívek maguk is egy-egy egyszerű megjegyzésükkel ezt tanúsítják: „Azt mondták nekünk a szószékről...” Ebben a „nekünk”-ben bizonyos kollektív felvevőképesség jut kifejezésre, közösségi fejlődés rajzolódik ki.

Ha pedig egy plébánián közösségi munkában készülnek a vasárnapi prédikációk, úgy bizonyos idő elteltével közös gondolkodás és bizonyos családi együvértartozás érzése bontakozik ki, amelyet a hívek kincsként őriznek, amelyre büszkék, és amelyet vasárnapról-vasárnapra elmélyíteni igyekeznek.

A plébániai prédikációhoz – jobban mint bármi máséhoz – sajátos kegyelem fűződik, amely az Egyház kincstárából ered. Az ilyen prédikáció nem csupán beszéd, amelyet valaki valakihez intéz, ha-

nem olyan hatás, amely a plébániai közösséget, mint az Egyház szerves részét táplálja és alakítja. Tényleges hatásköre egyébként messze túlhaladja a megszokott hallgatóság kereteit: ami a szószékről elhangzik, az kisugárzik a családokra, az otthonokra, sőt néha még a gyárban és a munkahelyen is beszélnek róla.

Igen jól emlékszem még arra a napra – a megszállás idején történt – amelyen találkoztam egy híveimmel az utcán, aki már alig gyakorolta a vallását. Aznap kissé „jókedvében” volt, ennek következtében közlékenyebb. Az ember az utca másik oldaláról jött át hozzám, hogy útközben figyelmeztessen: „Plébános úr, mondta legyen óvatosabb! Az mind szép és jó, amit a szószéken a deportálások ellen és a megszállók ellen mondanak, azonban – s most kissé jelentőségtelen megemelte részeg, nyers hangját: Óvatos legyen!”

Egy részeg megjegyzésének nem kell nagyobb jelentőséget tulajdonítanunk, s ez egyáltalán nem irányíthat bennünket, – minden bizonnyal így van – mégis visszhangja annak, amit a környéken a templomon kívül beszéltek, s jó közvéleménykutatás az akkori idők néphangulatáról. Hallgatósági körén messze túl tudják, hogy a plébános hogy gondolkodik, – s ezt éppen a prédikációból tudják. Sőt néha még az is előfordul, hogy ismeretlen kívülálló „surran be” a rendes hallgatóság körébe, hogy meghallgassa azt a plébánost, akiről annyi jót mondtak neki, s ilyenkor azért jön, hogy ő is megcsodálja, – vagy ha rosszat hallott róla, talán éppen azért jön el az illető, hogy kihallgassa.

Hogyan is tételezhetné fel egy lelkipásztor, hogy lelkileg formálja egyházközösségét, ha nem prédikál, éspedig nem rendszeresen prédikál, illetve ha nem szíve legmélyéből szól?

AZ EGÉSZ KÖZÖSSÉGHEZ SZÓLUNK

A plébániai prédikáció jellegzetessége, amely ezt minden más prédikációtól – a böjti beszédektől, a sorozatoktól, a lelkinapoktól – megkülönbözteti, éppen abban áll, hogy átfogó, teljességre törekvő prédikációs tevékenység. Ennek fő törekvése a plébánia híveinek nevelése kell hogy legyen, s ennek a nevelő munkának átfogó jellegűnek kell lennie.

A vendégszónok kiragadhat az evangéliumi üzenetből egy meghatározott tanítást, valami sajátos szempontot, amelyet különösen fontosnak tart, illetve, aminek kifejtésére felkészültebbnek tudja magát, vagy ami tán különösen érdekli. Gyakran azért is hívnak meg ilyen szónokot, mert bizonyos terület szakembere, mert valamely téma iránti lelkesedése annyira élénk, hogy ez lelkiségé-

nek sajátos vonást kölcsönöz. Neki joga is van arra, hogy specializálódjék: előtte és utána azonban másokra hárul a feladat, hogy a vendégszónok tanítását kiegészítsék.

A plébános ezzel szemben nem választhatja témaként azt, amihez a legtöbb kedve van, vagy ami az ő specialitása. Az a kötelessége ugyanis, hogy híveit ne csupán „informálja”, hanem formálja, alakítsa is. Alakot kell adnia a közösségnek. Se egyéni problémáit, se személyes tudományát ne közölje. Egyetlen és állandó kérdése csak ez lehet: „Mire van híveimnek szüksége?” „Mi az igényük közösségileg? Mire van szükségük éppen ma?” Ez legyen a kiindulópontja a plébános minden megfontolásának.

Két valóságot kell szem előtt tartania: a hittartalom teljes felölését és a plébániai hívek összességét. Állandóan kérdeznie kell magától: „Van-e még valami az Evangéliumban, amit a hívek nem értettek meg, amit nyilván elfelejtettek, vagy amire nem gondolnak? Hol tartanak személyiségük keresztényi kialakításában? Mit mondhatnék még, hogy előbbre vihessem őket egy lépéssel, illetve, hogy tévedéseiktől vagy útjukat álló rossz szokásaiktól megszabadítsam őket?”

A plébániai hallgatóság összetétele változó – sokszor nagyon is. Ez nehézség, amellyel számolnunk kell. Ez sarkall arra bennünket, hogy minden alkalmat megragadva igyekezzünk hallgatóságunkat kategóriákra bontani. Meg kell találnunk az alkalmas módszert ahhoz, hogy különleges és közvetlen módon tudjuk híveink egyes rétegeit megszólítani: a fiatalokat, a felnőtteket, a fizikai munkásokat, az értelmiségieket, a családokat, stb.

Ennek az első pillantásra alaktalan és heterogén tömegnek látzó képződménynek mégis megvannak a maga előnyei: Vannak dolgok, amelyeket sokkal könnyebben mond el az ember egy nagyobb és többretű hallgatóság előtt, még akkor is, ha ennek csupán egy részét érinti a téma, mert talán ugyanazt sokkal nehezebb volna közvetlenül azoknak elmondani, akik különlegesen érdekelve vannak. Mindazonáltal vannak olyan témák is, amelyeket nehéz nagy nyilvánosság elé vinni. Mások viszont épp ezáltal válnak hatékonyabbá. Így pl. mondja csak el a fiataloknak, szüleik jelenlétében, hogy bízik bennük, hogy ők a jövő reményei, kérje őket, hogy az idősebbek pesszimizmusa s túlzott óvatosságra való figyelmeztetései következtében ne veszítsék el lendületüket... Ily esetben intésének egészen más következménye lesz, mintha csak az idősebbekhez, vagy csak a szülőkhöz intézte volna szavait, illetve kizárólag a fiatalság előtt mondta volna el ezt.

Hasonlóképpen lehet vegyes hallgatóság előtt, megfelelő humorérzéssel, amely a megértést előmozdítja, a férfi- vagy női karakter bizonyos hibáit és fogyatékoságait kisserkeszteni.

De továbbmegyünk: szavunk sokkal több dinamikát nyer azáltal, hogy egy nagyobb, vegyes hallgatóság előtt hangzik el. Ezzel nemcsak ünnepélyessége, hanem tekintélyi súlya is növekszik. Már említettük az előbb, hogy a hitszónok bizonyos értelemben elkötelezi magát azáltal, hogy hallgatóinak egyik csoportját a másikkal szemben – amelynek nincs azonos szemlélete a kérdésről – védelmébe veszi. Éppen a plébániai istentisztelet hallgatósága fog gyakran alkalmat adni az ilyen rendkívül érdemes és bátor kiállításokhoz.

MIRŐL BESZÉLJÜNK?

Legszívesebben azt mondanám, a plébániai prédikáció minden másnál jobban hasonlítson az Úr Jézus tanításához. Ő egész nyilvános élete folyamán, nem felületesen, így-úgy tanította apostolait. Három évig állandóan közöttük volt, és küldetése abban állott, hogy teljesen kiformalja őket, s bennük állítsa eléink egyházának prototípusait.

Hároméves működése alatt Jézus a mindenkori körülményeknek megfelelő módon képezte apostolait. Először tanító jellegű beszédeit kell említenünk, hatásuk mély és tartós volt, és a kereszténységről általános képet adtak. Hosszú vándorútjain és Galilea dombjain példabeszédeket mondott, amelyek a képzelő tehetségre voltak nagy hatással. Magatartása a legkülönbözőbb természetű eseményekkel és adottságokkal kapcsolatban, valamint a hozzá intézett kérdésekre adott feleletei: mind megannyi eligazítást jelentettek tanítványai számára! Krisztus tanító tevékenysége – amint ezt három éven át apostolai között gyakorolta – nem merült ki beszédekben, vagy nyilvános tanításaiban, hanem ide sorolhatók összes, szűkebb körű magánbeszélgetései is, valamint minden cselekedete.

Kíséreljük most meg mindazt, amit Krisztus tanításáról mondtunk, egy plébánosnak az egyházközségben való működésére alkalmazni, és pedig az első naptól kezdve az utolsóig. Az új plébános, rendes körülmények között, bevezető beszéddel kezdi meg működését. Ezen a napon természetesen túl ideges még, s ezért nem tud rögtön szabályszerű programot nyújtani, különben is, a konkrét körülmények is annyira bonyolultak szoktak ilyenkor lenni, hogy nem adnak rá lehetőséget. Mindennek ellenére a hívek már ilyenkor elvárják, s bizonyos kis nyugtalansággal figyelik, hogy már most megismerhessék új papjuknak irányvonalát, beállítottságát.

Nagyon jó tehát, ha már ez alkalommal, legalább nagy vonásokban felvázolhatja az egyházközségében teljesítendő küldetésének

főbb elgondolásait. A beiktatás napja hamar elmúlik... Aztán következnek a vasárnapok. A plébános még alig ismer valakit hívei közül, különösképpen nem, ha egy túlméretezett városi plébániára került. S mégis, már valamennyihez kell szólnia: hiszen mindnyájan itt vannak körülötte – legalábbis mindazok, akik rendszeresen a templomba járnak –; ez lelkipásztori tevékenységének legközelebbi köre, kiindulási alapja. Mindjárt kezdetben kifejtheti egy kedves gondolatát hívei előtt, irányvonalakat jelölhet meg, és utána megfigyelheti a hallgatói körében támadt visszhangot.

Első beszédei alkalmával hívei különös figyelemmel fogják kísélni. Talán nem is úgy, amint kíváncsian figyeljük társunkat, hogy felmérjük erőit, képességeit, hanem – legalább általánosságban – sok jóakarattal, mint a gyermekek (gyakran nagyon is így!), akik lesik mit mond az anyjuk, kíváncsian, hogy mit kíván tőlük.

De vajon miről is beszéljen a plébános ilyenkor, amikor a hallgatóit még nem is ismeri? Azt hiszem, éppen ez a jó alkalom arra, hogy vasárnaponként, minden további nélkül, homiliákat tartsunk. Mennyi fontos – és ha ügyes –, mennyi újszerű gondolatot nyújthat a plébános kommentárjaiban, anélkül, hogy valami meggondolatlansággal lejártná magát! Alapjában véve nagyon könnyű az Evangéliumból gondolatokat kiemelni, amelyekkel a híveket a közönyből kilendítjük, szívükben visszhangot keltünk, és amelyek révén megismerhetjük, hogy mi az igénye új híveinknek és mire érzékenyek.

ÉVI TERVEK

Mihelyt a lelkipásztor új egyházközségét kissé már megismerte (a lelkipásztor szót itt egyetemesen használjuk: a plébánost és a káplánt beleértve) felvázolja egy átfogóbb igehirdetésnek a tervét és a legfontosabb teendőket. Legjobb szándéka mellett sem teheti a plébános, hogy minden vasárnap kizárólag az evangéliumot magyarázza, vagy pedig a szentleckéket vegye sorra.

Persze azt sem akarjuk ezzel állítani, hogy az ilyenfajta prédikáció, az új plébánián, csak az első hónapok folyamán lehetséges. Biztos, hogy ismételten vissza-vissza kell majd ehhez térni. Hisz lesz erre bőven alkalom.

Már utaltunk rá az előbbiek folyamán, hogy a plébániai prédikációnak mindent egybefogó és teljességre törekvő igehirdetési tevékenységnek kell lennie. Hogy azonban ilyen lehessen, egy-egy évben legalább egyszer fel kell tennünk magunkban a kérdést, hogy tulajdonképp mire is törekedjék az igehirdető, mi az illető helyen a legfontosabb, legsürgősebb, legkedvezőbb téma? Több

esztendőre előre nehéz egy általános prédikációs tervet készíteni, különösen, ha ezt szobatudós módra készítenénk. Mintha valami páratartalmat mérnénk, állandóan mérni kell a plébánia lelkeségét. Olyan érzékre kell az embernek szert tennie, amellyel megsejti, hogy minden időben mi a legfontosabb. (De ez nem zárja ki, hogy a plébánosnak ne legyenek egyéni gondolatai, fontos egyéni témái, vagy hogy ne legyen tamtásbeli erővonala.) Ezért annyira jelentős, mielőtt lehetséges, a prédikációs témákat közösségben tervezni... De erre még visszatérünk!

A lelkipásztorkodás évei alatt újra meg újra fel fognak merülni sajátos, jelentős tennivalók: ezeket előidézhetik a hívek között észlelt fogyatékoságok, a politikai vagy társadalmi helyzet adta események, akár a profán társadalomban megnyilvánuló szellemi áramlatok, akár az egyetemes Egyházban tapasztalható megmozdulások, a Titokzatos Test igényei, amelyek ezen vagy azon a téren megvilágításra vagy erősítésre szorulnak.

Ritkán van úgy, hogy egy esztendő igehirdetői tevékenysége folyamán, egy-két téma ne adódna már a következő évre is: néha egy-egy akkor mutatkozik, amikor az évben már javában benne járunk. Azonban egy merőben tanítói szándékkal öt-hat évre előre szerkesztett prédikációs terv célszerűségében nem hiszek. Pl. egy évig dogmatika, egy év erkölcsstan, a harmadik év liturgia... Többre becsülöm az olyan tervet, amely az életből fakad, elsősorban az egyházközség életéből.*

Természetes, hogy szükségünk van prédikációs tervre. De ennek nem kell feltétlenül még egy egész évre sem kiterjednie. Van úgy,

* Néhány teljesen hevenyészve kiragadott téma a (párizsi) Belleville-ban és Colombes-ban, évi program szerint kidolgozott prédikációkból:

Amíg Colombes-ban a néhány hónapon át tartott homiletikus prédikáció után szükségét éreztük annak, hogy a papságról beszéljünk, mert el kellett oszlatni bizonyos zavaros nézeteket saját egyházközségünkben a magunk szerepével kapcsolatban, – addig Belleville-ben arra a meggyőződésre jutottunk, hogy híveink különösképpen igénylik, hogy a szeretetről halljanak valamit. A következő évben mindkét plébánián a szentmiséről kellett szólnunk. Ekkor is Colombes-ban inkább kellett beszélni a szentmise áldozatjellegéről s a mindennapi élet számára ebből fakadó következményekről, – viszont Belleville-ben inkább a szentmisének közösséget képző és alakító természetét kellett hangsúlyozni, rámutatván arra, hogy a szentmise az egység létrehozója.

Ezután Colombes-ban az Egyházzól beszélünk. Következő évben az emberről. Azután egy éven át ismét oldalról-oldalra végiglapoztuk az Evangéliumot. Egy további évben az volt a törekvésünk, hogy Krisztus Urunk személyét idézzük eléink vonásról-vonásra. – Lelkipásztori megfontolásokból hasonlóképpen jártunk el Belleville-ben is, csak nem ugyanebben a sorrendben.

hogy a munkaév elején, ősszel, jelentéktelenebb témákról tanácsos beszélni a híveknek, amíg végre a nagy nyári szünet után újra belejönnek a rendes kerékvágásba és így a kapcsolat a pap és a hívek között intenzívebb lesz.

És vajon a hosszú nyári szünet alatt, amikor a hallgatóság a szélrózsa minden irányában szétszéled, – érdemes-e ilyenkor egyáltalán prédikálni? Egész csomó másodrendű dolog van, amelynek megtárgyalására az év folyamán nincs idő, amelyekről azonban mégis érdemes beszélni.*

Hányszor tapasztaltuk már, hogy éppen olyan prédikációs témákkal kapcsolatban, amelyek számunkra kevésbé látszottak fontosaknak, híveink részéről rendkívül érdekes visszhang érkezett.

MIKOR PRÉDIKÁLJUNK?

A homília a liturgiának része. Ez a rész a legalkalmasabb lehetne a hívek vallási képzésére. Hiszen híveink legtöbbször még a hitujoncok nivóján áll, vallási oktatásra szorul.

Egy munkás környezetben működő ismerős lelkész kérdést intézett a munkásnőkhöz, hogy hogyan vesznek részt a szentmisén. Kilenc közül egyetlen válaszolta csak azt, hogy a prédikációval nem tud mit kezdeni. A többi mind úgy nyilatkozott, hogy az imákat általában nem értik, de a prédikáció segítségét jelent számukra egy egész hétre.

Ebből látszik, hogy vasárnap minden misén kell prédikálni. Miért vannak olyan hívek, akik rendszeresen nélkülözik a prédikációból származó tanítást? Csak azért, mert kénytelenek korábbi miséken részt venni, amelyeken a papok nem prédikálnak?

Karácsony reggel történt egy plébániatemplomban a hat órai misén. A miséző pap csak három személyt látott a templomban, azonkívül fáradt volt az éjféli mise miatt, és így teljes joggal úgy gondolta, hogy elhagyja a prédikációt. Hónapokkal később egy anya kereste fel, és elbeszélte neki, hogy karácsonykor mennyire csalódott. A ház tele volt vendégekkel, s mivel előre látta, hogy napközben igen sok lesz a dolga, korán felkelt, hogy erre a korai misére odaérjen. „Számítottam rá, hogy én is kapok valamit a prédikációból, és így az ünnepi hangulatból, és egy kicsit elterelődöm anyagi gondjaimtól. Sajnos prédikáció nélkül kellett hazamennem.”

A papot, aki ezt elbeszélte nekem, annyira érintette ez az eset, hogy azt mondta: „Ezután, ha csak egyetlen embert látok is a templomban mindig fogok prédikálni.”

* Így pl. Imaformák, ima alatti magatartás, a halálos bűnök, a Miatyánk magyarázata, különböző jelentősebb események elbeszélése az egyháztörténelemből, egyes jelentős szentek életrajza, stb.

Végre is tegyük fel a kérdést: Vajon szabad-e támogatnunk azoknak a közömbösségét, akik szándékosan kikeresik a prédikáció nélküli vasárnapi misét?

Egyik plébánosnak éppen egy ilyen „híve” panaszkodott, hogy túl sokáig tart a mise. A plébános mosolyogva felelte neki: „Asszonyom, nem onnét fúj a szél, hogy az ön buzgósága tart túl rövid ideig?”

Vajon nem éppen azok szorulódnának-e legjobban a prédikációra, akik mindenképpen el akarják kerülni? Hogy is viselhetné el egy plébános, hogy híveinek egy része rendszeresen kerüli a tanításokat, buzdításokat, mikor egyik legfőbb feladata éppen a tanítás és buzdítás?

Nem vitás, hogy lelkipásztori szolgálatunkat a túlterheltség jellemzi, s különösen vasárnap délelőttünk fáradtságos. Továbbá a prédikáció előkészítése – főként a kezdők számára – sok munkát jelent. S ha ezt mégis gyakran kell vállalnunk, úgy ez a lelkipásztorok többi tennivalóival kapcsolatban érzékeny idővesztéséget fog jelenteni. Helyes volna-e tehát igehirdetési tevékenységünket csökkenteni?

Mindenképpen bocsássuk előre, hogy legkevésbé papi elfoglaltságunk vasárnaponkint az alamizsnagyűjtés.

Kétségtelen, hogy a fiatal pap számára a heti prédikáció készítése túlzottan sok idővesztés kockázatával jár. Ezen úgy lehet segíteni, ha bizonyos sorrendet állapítunk meg, illetve, ha a fiatalok csak kéthetenként kerülnek sorra. Nem lenne-e azonban okosabb az egész problémát más szempontból tekinteni? Nem kellene-e ahelyett, hogy a sűrű prédikálástól félünk, vagy sajnáljuk az erre való előkészületet, inkább örülni annak, hogy a szentbeszédet igénylik, és nem kellene-e törekednünk hasznot húzni belőle? A prédikálás nem másodrendű, hanem elsőrendű feladatunk! Ha a gyakori igehirdetés alkalmat nyújt a papoknak arra, hogy begyakorolják magukat, úgy ez megbecsülhetetlen előny!

Persze, ha minden misén prédikálni akarunk, nem szabad hosszasan prédikálnunk. Némely plébánián a hosszú beszédek valóban szerencsétlenséget jelentenek, és a hívek jogosan maradnak távol az ilyen beszédektől. A hosszúra nyújtott prédikáció semmire sem szolgál. A hosszadalmasság prédikátori betegség, amelyből csak igen nehezen gyógyulhatunk ki, és ami, velünkszületett hibaként az életkorral még rosszabbodik. Némely pap, aki kezdetben hét percig beszélt, egyszerre félórás prédikációkkal kezdi traktálni híveit.

Ne felejtsük el, hogy híveinknek még vasárnaponkint is ezernyi az elfoglaltságuk. Számos intézmény és szervezet gondoskodik a szabadidő felhasználásáról, s programjukkal lefoglalják híveinket is. Sokszor csak áldozat árán tudnak időt szakítani a szentmisén

való részvételre. Arra is ügyeljünk, hogy figyelmüket, koncentráló képességüket ne vegye végképp igénybe a fárasztó prédikáció, mikor utána még imádkozni is akarnak a szentmisén. Legyünk hát irgalommal irántuk.

A húsz percet meghaladó vasárnapi prédikáció már túlhaladja a jogos mértéket.*

PRÉDIKÁCIÓNK FELÉPÍTÉSE

A plébániai prédikációnak különbözők a formái. Legjelentősebb a vasárnapi szentbeszéd, és mintegy gerince a többieknek.

Mondhatnánk, olyan mint nagy-zenekarban a szóló. Bele kell hangolódnia az egész plébánia keretébe. Ez szükséges, így hatása lényegesen nagyobb.

A liturgia keretében

Már megállapítottuk, hogy a prédikáció a liturgia szerves része. Úgy is mondhatnánk: a liturgiának szüksége van a prédikációra és a prédikációnak a liturgiára.

Ha a prédikáció süllyedő szigetként húzódik meg a mise közepén, az élethez és a liturgikus időszakhoz való kapcsolat nélkül, úgy hatékonyságának nagy részét elveszti. Ezzel nem állítjuk, hogy a prédikációnak mindig a vasárnapi evangélium magyarázatára kell szorítkoznia. De bele kell kapcsolódnia a liturgikus imába és cselekménybe.

Rége az volt a szónokok szokása, hogy prédikációjuk befejezésekor lélekben az egekbe emelték hallgatóikat, és szinte rendszeresen a közhellyé vált mondattal zárták mondókájukat: „Ezt a kegyelmet kívánom nektek Istentől”. Nem lenne-e alkalmasabb minden mesterkélttség, vagy erőltetett alkalmazkodási törekvés nélkül a mindenkori prédikációs témát a liturgikus cselekményhez kapcsolni? A misét magyarázó papnak nem esik nehezeére utalni a prédikáció tartalmára, vagy kiemelni ennek főgondolatát, illetve a szent áldozat folyamán alkalmas helyeken emlékeztetni a beszédben hallottakra, hogy imává és életreszóló elmélkedéssé váljanak a mondottak. A szentmise végén, mielőtt a pap elbúcsúzik a hívektől, egy-két szóval még egyszer visszatérhet a prédikációs témára, mintegy elmélkedési anyagot adva mindenkinek egész hétre. Sőt az is lehetséges, hogy az ember egy-két olyan éneket válasszon ki, amelyekből kicsendül a prédikáció vezérgondolata.

* Fokozottan indokolt a prédikáció rövidre fogása akkor, amikor az ünnepnap államilag elrendelt munkanapra esik. (A fordító megjegyzése)

A prédikációnak ezenfelül hangsúlyozottan kell kapcsolódnia az egyházi év szakaszaihoz. Van-e egyáltalán olyan prédikációs téma, amely nem meríthetne az adventi, karácsonyi, vagy húsvéti idő gondolataiból? A paraliturgikus ünnepek is – esetleg egy beszédsorozat elején vagy végén – alkalmas illusztrációul szolgálnak a tárgyalt témához.*

Egy-egy prédikációs sorozat kezdetén vagy végén lehetne a tárgyalásra kerülő téma illusztrálására még ún. paraliturgikus segédeszközöket is alkalmazni.

Természetesen adódik még számos alkalom arra, hogy egy elhangzott szószéki beszédre visszatérjünk, tanítását elmélyítsük: így a házi ájtatosságok alkalmával, családlátogatás során, a gyónatószéki intelmek kapcsán vagy egyházközségi összejöveleteken.

A plébános híveinek közösségéhez beszél, de mindegyikükért felelős. Munkája nem ér véget a vasárnapi prédikációval, éppen úgy, mint egy professzor nem gondolhatja, hogy eleget tett kötelességének azáltal, hogy megtartotta előadását. Nem, itt éppen azon múlik, hogy mindenki „megtalálja a számítását”, hogy minden lélek kapjon valamit: azt az indítást, amely előbbre viszi őt, azt a dinamikus lendületet, amely magával ragadja.

Még valami idekíváncozik: Értsünk hozzá, hogy híveink a prédikációt „megemésszék”. Egyáltalán nem biztos, hogy minden egyes hívó magától megtalálja azt a pontot, ahol a prédikációban hallottakat a saját életében tettekre válthatja. Nem egyszer jelentkezik, vagy a gyónatószékekben vagy a lelkipásztori beszélgetés kapcsán, egyik vagy másik hívünk, aki szeretne a hallottakról közelebbit megtudni, mert valami miatt nyugtalan, vagy valami hanyagság miatt vádolja magát, amelyről azelőtt nem is tudott számot adni magának. Fel kell tennünk a kérdést: „Voltaképpen mit merített Ön a múlt vasárnapi prédikációból?”

Ha mindez nem történnék meg, a plébánia igehirdető munkájából valami lényeges hiányoznék: prédikálás volna kizárólag, de nem lenne a szó igaz értelmében vett lelkipásztori tevékenység.

* Ez persze nem jelenti az ellenkező végletet. Erre példa az a plébánosi alkalmatlan mulasztott el, hogy a gyónás szükségességét vissza ne térjen, és ezért egyik Szent József napon a gyermekek miséjén prédikációjában így beszélt: „Ma van Szent József ünnepe. Szent József ácsmester volt. Ha ma élne, minden bizonytalanságokat csinálna. Ezért a gyónásról szeretnék nektek beszélni.” Más kevésbé erőltetett utalásokat is lehetne talán még idézni...!

MÉG EGY FELMERÜLŐ KÍVÁNSÁG

Plébániáink egyre kevésbé szigetelődnek el. A hivatásszerű, kereskedelmi és társadalmi kölcsönhatások arra készítetik őket, hogy apostoli hatásuk is kölcsönös legyen.

Miért ne hasznosítaná igehirdetői tevékenységünk az átfogóbb lelkipásztori elgondolásokat, és viszont: miért ne állna maga is ennek szolgálatába? Nem lehetne egy város vagy egy esperesi kerület számára közös prédikációs tervet kidolgozni?

Ki-ki tehetsége, s kapott kegyelme szerint prédikál. Ha túlzott módon erőltetné a prédikációs-sorozatokat, tömegcikk vagy típusáru kerülne ki belőlük. S ezt persze kerülni kell. Ezért minden plébániának tekintettel kell lennie „személyes adottságaira”, saját életére és sajátos problémáira. A túl széleskörű tervezés végül senkinek sem lenne javára, sőt mindenki számára akadályt jelentene. Egy egész egyházmegye számára előírt prédikációs terv komoly akadályt jelentene az egyes plébániák számára, sőt lehetlenné tenné számukra, hogy saját plébániájuk szükségleteit kielégítsék, amelyek pedig néha nagyon sürgős természetűek, a hívek egészen sajátos hiányosságaiból, hibáiból erednek. Egy esperesi kerület határain belül azonban – különösen, ha minden plébánosnak módjában áll a téma választásánál és rögzítésénél közreműködni – már kevésbé kell félni ily veszélyektől.

További előny: az egyik templomtól a másikig vándorló hívek alkalmat kapnak az összefüggő vallási tanítás elnyeréséhez. Mindenekelőtt előnyt jelentene ez a kollégák részére, akik így egymással érintkezésbe lépve, prédikációikat közös munkával készítik elő, közösen megvitatnák azt, és szükség esetén minden további nélkül tudnák egymást helyettesíteni.

PRÉDIKÁCIÓNK ÉS AZ EGYETEMES EGYHÁZ

Fontos, hogy plébániái prédikációink beleépüljenek egy sokkal szélesebb és tágabb körű összefüggés keretébe. Nem tehetik túl magukat az egyetemes Egyházon. Arra törekedjünk igehirdetésünkben, hogy híveink részt vegyenek nagy családjuk, az Isten Népe életében.

Vajon megtesszük-e ezt? Tudunk-e utalni jelentős világegyházi eseményekre, irányzatokra? Tudjuk-e – minden szervilizmus vagy erőltettség nélkül – magától értődően híveink figyelmét püspökökre és a pápára irányítani?

Vasárnapi híveink zöme számára hiábavaló és fárasztó lenne, ha arra szorítkoznánk, hogy csak felolvassuk nekik a püspöki vagy

pápai körleveleket. Ezeket gyakran olyan nyelven és úgy fogalmazták, hogy munkáshíveink számára érthetetlenek. Különösen áll ez arra az esetre – s ez sajnos nem csak feltételezett eset –, ha rosszul olvassák fel őket. Másrészt ahhoz sincsen természetesen jogunk, hogy ezeket agyonhallgassuk. Ha tehát a püspöktől nincsen kimondottan más előírás, a plébános adott körülmények között úgy „fordítsa le” a kérdéses okmányt, hogy a hívek legalább megértsék, hogy az mit akar mondani.

VILÁGMÉRETŰ PRÉDIKÁCIÓ

De más, nem egyházi jellegű eseményeket is lehet prédikációs témaként választani – illetve ilyenek is alkalmul szolgálhatnak ahhoz, hogy a pap az Evangélium tanítását velük kapcsolatban kifejtsse. Így pl. vannak olyan politikai és szociális tények, események, amelyeket nem lehet egyszerűen elhallgatni. Mindenesetre a lehető legnagyobb tapintattal kell az ilyeneket kezelni, és különösen óvakodni kell, ha ilyenekről szólunk, az improvizációktól. Legyünk a nyilvános kritikával szemben bizalmatlanok! Jobb ha semmit sem mondunk, mintha igehirdetésünket párt-állásfoglalásokkal, vagy az ilyenek látszatával kompromittáljuk.

Még veszedelmesebb szirtek volnának, amelyeken igehirdetésünk szegényes hajója megfenekelne, sőt elsüllyedhetne: a helyi adottságoknak és eseményeknek taglalása.

Az is igaz marad: A világesemények mellett nem mehetünk el közömbösen. Nem akarhatjuk, hogy népünk, amely az étellel, a világgal állandó szoros kapcsolatban van, eligazítás nélkül maradjon. Hiszen e nép ki van téve a legkülönbözőbb pártok és csoportok vonzóerejének és befolyásának, miközben sokszor fogalma sincs a keresztény elvekről, következésképp képtelen felismerni a tévedéseket. Ha tehát nem akarjuk, hogy híveink eligazítás nélkül maradjanak, akkor nem mehetünk el szótlantul a világesemények mellett, különben az étlettől idegenednének el vagy éteri magasságokban maradnának és délibábos nyugalomba ringatózva.

Persze vannak más eszközök is, a politikai és társadalmi eseményekre való utalásokon kívül, hogy prédikációnk az életben gyökerezék; mégis elvből elzárkózni ezektől, egyet jelentene embervoltunk, a világ adottságai és küldetésünk félreismerésével.

A plébánia igehirdetési tevékenységének minden követelményével együtt, megvannak a maga nehézségei is. Mindenekelőtt: a plébános az állandó szónok, aki ismeri hallgatóit (legalábbis általában) és ezek is ismerik őt. Mivel ő az állandó szónok, aki egyben helyben is marad, felelősség terheli a szószéken elhangzottakért. Az emberek hálásak, vagy szemrehányásokat tesznek neki, hogy ezt vagy azt a dolgot különösen kiemelte. Már mondtuk, hogy prédikációs tevékenysége bizonyos elkötelezettséget von maga után. Lehet, hogy egyik örül, a másik bosszankodik a prédikáció miatt.

Gyakran előfordul, hogy azok, akik egyik vasárnap bosszankodtak, másik vasárnap nagyon meg lesznek elégedve. Kérdés, vajon ennek elkerülése végett úzzön-e a plébános hintapolitikát? Ha az Úr Jézus Krisztust tekinti, hamarosan megállapíthatja, vajon Ő tekintettel volt-e tanítótevékenysége folyamán a diplomatikus szempontokra? Minél inkább szem előtt tartja a plébános a szószéken a szegények érdekeit, és minél erősebben védelmezi ezeket, és válik szószólójává meglevő, de elfelejtett ügyeiknek, annál jobb. De annál rosszabb, ha nem tud – vagy nem akar – egy-egy politikai, vagy szociális esemény kapcsán állást foglalni, mégis tekintünk szabálynak, hogy a prédikációból bizonyos nyugalom áradjon, és a kiegyensúlyozottság benyomását keltse. Azzal ugyanis semmit sem nyertünk, ha mennydörgünk, vagy viaskodunk – mégha igaz ügyért is –, sokkal kevésbé, ha szélmalomharcot vívunk, vagy mindenáron menteni akarunk olyan dolgokat, amelyek visszavonhatatlanul már a múlté.

Mindig adódnak esetek, amelyeknél az okosság az első szempont: így pl. néha tanácsos lehet, hogy a plébános saját kompromittálásának elkerülése érdekében kevésbé jelentős mozzanatokat ne is vegyen tudomásul. Viszont az is nehezen képzelhető el, hogy sohase adódnék alkalom arra, hogy utóbb mégis megemlítsük azt, amit régebben tanácsosabb volt elhallgatni.

Vannak olyan ügyek is, amelyeket egy vendégszónok megemlíthet, de a plébános nem, ugyanez azonban fordítva is érvényes: olyanok is akadnak, amelyeket egy köztisztviselőben álló plébános elmondhat, de a vendégszónok szájából sután hatnának.

Egy a fontos, éspedig az, hogy a plébános ne ragadjon meg minden alkalmat a szószéken arra, hogy haragjának villámaint valaki vagy valami ellen irányítsa. Ismeri hallgatóit? Ez szép és jó: „Ismerem juhaimat és azok ismernek engem”. De ez azt is magában foglalja, hogy a pásztor bárányait jó pásztorként, önzetlen szeretettel kezeli. Ezért hát óvatosan, különösképpen minden személyes példázgatással! Nem mindig könnyű dolog egy egy-

házközséget vezetni és benne megfelelő kritikát gyakorolni, ha az ember oly sok egészen személyes dolgot ismer az egyesek életéből egészen legbensőbb összefüggéseikig. Sohasem szabad a szósnak a prédikációt arra felhasználnia, hogy egyes embereket célba vegyen, még akkor sem, ha ezek alkalmat adtak volna erre. Milyen könnyen megtörténhetne ez esetben, hogy az illetők úgy éreznék, hogy a plébánosnak tett bizalmas közléseik kerültek a szószékre, – vagy a többi hívek ismernének rá az érdekeltekre.

Egyáltalában, óvatosság a példákkal! Elővigyázatosság egyes típusok jellemzésében: ha valóban nem is gondolunk híveink közül egy meghatározott személyre, a hallgatók azonnal keresik, hogy kire illenek rá az elmondott szavak! És a szószékről elhangzott szavaknak olyan súlyuk van, hogy akik általuk megpecsételődnek, a legsúlyosabb hátrányokat szenvedhetik. Mi azonban nem azért vagyunk, hogy ostorozzunk, hanem, hogy gyógyítsunk! Mindenekelőtt kiáltó igazságtalanság volna kihasználni azt a körülményt, hogy áldozataink nem tudnak védekezni, mi pedig helyzetünkkel visszaélve, taposunk rajtuk. Amikor a szószéken, vagy az oltárnál állunk, senki sem szállhat vitába velünk, senki sem felelhet nekünk. Vajon számolunk ezzel?

De adódik még egy másfajta nehézség is a plébánia állandó szónoka számára: a vendégszónok nyugodtan mondhatja többé-kevésbé mindig ugyanazt, hisz publikuma változó. A plébános és káplánja esetében azonban más a helyzet! Bizonyos idő elteltével kénytelenek vagyunk ugyanarra a tárgykörre, ugyanazokra a problémákra visszatérni. Vegyük például a szentmiseáldozatra vonatkozó oktatást. Legalább három-négy évenként feltétlenül rászorulnak egy-egy plébánia hívei arra, hogy újrakezdjük a keresztyén tanítást. Kerüljük el tehát, hogy ezek a szükséges ismétlések teljesen azonos tervek és azonos pontok hangsúlyozásával történjenek.

Ugyanez áll az egyházi év ünnepeiről is: lehetetlen, hogy akár valami prédikációs sorozatból adódó összefüggés, akár más didaktikus szempont miatt ezek mellett szó nélkül elmenjünk.

Vagy úgy járjunk-e el, ahogyan egyik húsvétkor egy derék káplánom tette? Miközben én végeztem az ünnepi nagymisét, ő így kezdte prédikációját: „Kedves testvérek, ma húsvét van. De már annyi éven át hallottatok ezen a napon prédikációt a húsvétról. Ezért most folytatni akarjuk szokásos prédikációs sorozatunkat. Beszéljünk hát a szentségi bűjtről... Már mondtam nektek: hogy minden rendben legyen, ha áldozni akarunk, a következőkre kell ügyelnünk...” Aztán ezen a szép húsvéti ünnepen jó tanácsokat hallottak arról, hogy az akkoriban még szigorú szentségi bűjtöt, hogy lehet különösebb gyomorpanaszok nélkül elviselni... Krisztus feltámadásáról és az egész húsvéti örömről, valamint ennek az örökkévalóságon át tartó fennmaradásáról... semmit!

Az évenként visszatérő ünnepekről mindig hasonlóan emlékezünk meg? Világos, hogy egy plébánásznak, aki már tíz vagy húsz éve van plébániáján nem könnyű mindig újat mondania. Lehetséges ez egyáltalán? Nem lehetne esetleg sorozatunk témáját kapcsolatba hozni az ünnepi homiliával?

Lássunk egy példát: mondjuk, hogy a szeretetről volt szó. Olyan nehéz lenne pl. éppen ezt a gondolatot összekötni a Mindenszentek, a Karácsony, vagy Húsvét gondolatával?

Vagy ha a szentmiséről beszélünk: nem lehet-e ezt is az ünnep fényében tekinteni?

Egy másik évben talán a bűnbánat szentségéről lesz szó: miért volna nehéz az éppen soron lévő ünnep szemszögéből megvilágítani ezt a témát? Emellett nem is szükséges túlságosan ragaszkodnunk a napi szövegekhez!

Arra természetesen semmiképpen sem vagyunk kötelezve, hogy az ünnepi homiliákat erőszakosan belekényszerítsük egy átfogóbb, nagyobb sorozat beszédei közé. Van elegendő más eszközünk is ahhoz, hogy prédikációkat változatossá tegyünk.

Mindent egybevetve: A plébániai keretek között folyó prédikációnak megvannak a maga nehézségei, de egyszersmind lehetőségei is. Minden más között ez a legelső lelkipásztori lehetőség! Hányszor fogja tapasztalni, valahányszor prédikál – éspedig diplomatikusan megfontolások és különféle megszorítások nélkül, sőt inkább minden e feladatával járó következménnyel számolva, függetlenül az esetleg felmerülő következményektől, – valahányszor az Evangéliumot hirdeti, meglepődve fogja látni, hogy szavai mennyire „találnak” és hatnak.

Az Úr kegyelme vele van. „Én választottalak titeket és arra rendelvelek, hogy munkátokkal gyümölcsöt hozzatok: maradandó gyümölcsöt” (Jn. 15,16). A lelkipásztor valóban a „választott”, akit arra „rendeltek”, hogy prédikáljon: ha valóban prédikál, úgy gyümölcsöt is fog hozni, maradandó gyümölcsöt.

De úgy se csináljuk, mint egy másik pap, aki a karácsonyi éjféli misén így kezdte prédikációját: „Már több éve, mióta a karácsonyról beszéltek nektek, szándékomban volt egyszer valami más témáról is szólni... Bizonyára tudjátok, hogy az Egyház ezen a mai napon ünnepli Szent Anasztázia ünnepét. Beszéljünk hát ma őrá...”

V.

A VASÁRNAPI PRÉDIKÁCIÓ MARGÓJÁRA

A PLÉBÁNIAI KIHIRDETÉS

A prédikációhoz kapcsolódik – sőt olykor magában a szentbeszédben is szerepel – a plébániai hirdetés.

Ennek különböző módjai lehetnek: így pl. a plébános időnkint beszámol az egyházközség életéről. Kiemeli, hogy az elmúlt hónapban, illetve negyedévben milyen fontosabb események történtek az egyházközség életében. Felvázolhatja az elkövetkező időszak programját is. Útbaigazításokat ad e programmal kapcsolatban, vagy a lelki élet elmélyítésére vonatkozólag és így tovább.

Lehet vasárnaponkint a prédikáció előtt is bizonyos utasításokat adni.

Csak úgy mellékesen: ez nem is olyan egyszerű dolog. Némely ifjú káplán botladozik, gátlásai vannak, és a lényegest képtelen kimondani... így aztán fontos dolgok érintetlenek maradnak. Vajon jó-e az ilyen hirdetéseket leírni? Ez esetben ismét annak a veszélynek vannak kitéve, hogy nagyon is vérszegényen hangzanak, mint minden, amit felolvasnak a szószékről. A plébános miért nem beszéli meg ezeket a hirdetéseket szombaton este káplánjával? Így kifejtethné, ami leginkább feltűnt neki, amit különösen szeretne hangsúlyozni s így a káplánok is elmondhatják saját, említésre méltó észrevételeiket. Ha aztán mindegyikük megértette, hogy miről is van szó, tudni fogják, hogy mit kell külön hangsúlyal közölniök a hívekkel.

Függetlenül attól, hogy ezek a plébániai hirdetések negyedévenként, havonként, vagy hetenként történnek, mindenképpen jelentősek. Mint hajdan a plébániai ifjúsági körökben, elmaradhatatlan segéd-eszközökké válnak, indításokat adnak, és közösségi szellemet teremtenek. Képtelen vagyok megérteni, hogy egy plébános – különösen a plébánia átvételének első időszakában – hogyan tud irányítani, ha nem ad általános utasításokat. De a világért se tegye, hogy csak utasításokat ad, vagy ne buzdítgassa csak a híveket gyönni és áldozni, – még kevésbé emlegessen gyűjtéseket. Szavainak olyanoknak kell lenniök, hogy hívei kapjanak is valamit belőlük. Például: egy ünnep időpontját az egyházi év keretében ne azzal hangsúlyozzuk, hogy emelt hangon közöljük a hívekkel valamely ünnep közeledtét, hanem inkább mutassunk rá, hogy az ünnepnek milyen jelentősége van az Egyház és az emberek életében.

Vannak plébánosok, akik egész tanítói tevékenységüket a hirdetések közé rejtik el. Ismét mások hirdeteikben és figyelmezteteikben szinte semmi tanítást nem adnak.

Nem törekedhetnénk-e hirdeteink során – legalábbis folyamatosan, apránként adagolva – arra, hogy megmagyarázzuk a híveinknek, hogyan kell prédikációt hallgatni?

Egyszer hónapokon keresztül – sőt egy esetben egész éven át – azt tapasztaltam, hogy híveim mennyire érzéketlen és mozdulatlan hallgatói voltak beszédeimnek. Még rám sem mertek nézni... A vendégszónok, beszéde után, kifejtette előttem, hogy mennyire elkedvetlenedett magatartásuk miatt... Sikerem azonban teljes lett, amikor egyszer azt mondtam nekik: „Kérlek benneteket, mutassátok ki valamiképpen, hogy legalább figyelték szavaimra. Legalább nézzetek a szónokra, és ne restelljétek kimutatni, hogy megértettétek-e vagy nem, amit mondott, hogy szavai érdekelnek-e benneteket vagy nem. Ha szomorú dolgot hallotok, mutassátok ki, hogy együttéreztek, és ti is szomorúak vagytok, ha valami tréfást, úgy ne szégyeljétek, mosolyogjatok...” Erre mindnyájan elkezdtek nevetni... és egyszerre minden rendbe jött. Ettől kezdve megteremtődött az észrevehető kapcsolat a szónok és a hallgatóság között. Ettől az időponttól kezdve azt mondták a vendégszónokok: „Öröm volt hozzájuk beszélni”. -- Ugyanez volt a tapasztalatom a két másik plebanian is. ahol működtem. minden esetben ugyanaz volt a hívek reakciója.

ÁDVENTI ÉS BÖJTI BESZÉDEK

Bármily rendszeres és tartalmas a vasárnapi prédikáció, nem elégséges ahhoz, hogy a hívek valóban elmélyült tanítást kapjanak benne. Más prédikációs alkalmakat és eszközöket is kell találni.

Vannak speciális „predikációs idők” az egyházi év folyamán. Ilyenek az advent, a nagyböjt, és a húsvéti időszak.

De nyújthatunk a híveknek még ezenkívül egyéb alkalmakat is: pl. tanító jellegű kurzusokat hirdetünk felnőttek részére. Bármilyen, amit a hívek képzésére, alakítására találunk, jó.

Csak az a fontos, hogy hallgassanak hívásunkra és jöjjenek. Ehhez persze szükséges, hogy ezek az oktatások, illetve az adventi vagy böjti beszédek tartalmasak és érdekesek legyenek. A hívek nem szívesen vesztegetik idejüket.

DIALÓGUSOS KONFERENCIABESZÉDEK

Hadd fejtsük ki, mi a legalkalmasabb módja a nagyböjti konferenciabeszédek megrendezésének.

Legalkalmasabb ezeket vasárnap késő délután megtartani. Kezdetben 5 órakor tartottuk, de később úgy tapasztaltuk, hogy 6 órakor alkalmasabbak. A vasárnapot előnyben részesítettük a hétköznappal szemben, és megállapítottuk, hogy a hívek az áldozat ellenére, amit ez nekik jelentett, nagy számban látogatták beszédeinket.

Petit-Colombes-ban, Colombes-ban és Belleville-ben rendszeresen eljött 500-600 személy. Sőt, Colombes-ban szükségessé vált a prédikációkat kétszer tartani és a hét folyamán megismételni.

Ha nincs idegen szónokunk, úgy magunk segítünk magunkon, de előnyben részesítjük a párbeszédés formát.

A párbeszédés nagybőjti prédikáció, illetve konferencia a közvetkezőképpen alakul: Az egyik káplán mintegy félórán át vagy kissé hosszabban kifejti témáját, és utána kérdéseket tesz fel. Sokan megmosolyogták már ezt a módszert. Nevetségessé azonban csak úgy válik, ha nevetséges módon csinálják. Ezzel szemben igen praktikussá válhat, ha a társszónok ért ahhoz, hogy némi humort vigyen beszédebe, vagy hogy ügyesen kiélezzze témáját, — természetesen sohasem feledkezve meg az Isten házához illő méltóságról. Nem nehéz a hallgatóságot az ilyen egyszerű kérdés-felelet módszerhez hozzászoktatni, és a párbeszédés forma jelentékenyen megkönnyíti az érdeklődés felkeltését. A hivatalos társszónok a hallgatóság sorai között meghúzódó ellenvélemények szócsövévé, illetve visszhangjává válik. Így a szónok megtakarít magának hosszú és nehézkes fejtegetéseket. A társszónok közbeszólásai lehetővé teszik számára, hogy lélegzethez jusson, és jelentékenyen megkönnyítik szellemi erőfeszítéseit.

Természetesen szó sem lehet arról, hogy a hallgatókban azt a benyomást keltsük, hogy a társszónok megjegyzéseit rögtönzi, és ezért egy szócsatának váltak tanúivá. Kezdetől fogva világosnak kell lennie, hogy a két szónok összebeszélt egymással a felvetendő kérdésekre vonatkozólag, s a társszónok a hallgatók képviselőjévé vált, és ezek valóban nyugodtan fordulhatnak hozzá, hogy kérdéseiket és nehézségeiket elébe tárják.

Mondhat valaki erről a módszerről rosszat, amennyit akar: nálunk jól bevált, a hallgatók lelkesen és érdeklődéssel vesznek rajta részt, s mindig szívesen jönnek újra meghallgatni.

Ha vendégszónokunk van, természetesen nem kényszeríthetjük, hogy ő is kövesse módszerünket. Ilyenkor azonban különlegesen fontos, hogy ezeket a vendégszónokokat jól válasszuk ki, hogy alkalmasak legyenek beszédeikkel a hallgatókat lekötöni.

HÚSVÉTI LELKINAPOK

A húsvéti lelkinapok további kiváló eszközök és alkalmak arra, hogy elmélyítsenek gondolatokat, illetve megindítói legyenek olyan lelki folyamatoknak, amikre a közönséges vasárnapi prédikáció nem elégséges. Nem volna szabad az ilyen nyílt lelkinapokról olyan rossz véleménnyel lenni. Az biztos, hogy nem érnek fel a zárt lelkigyakorlatokkal, amelyek a magány teljes csendjével járnak... De vajon ez ok-e arra, hogy egészen mellőzzük a lelkinapokat? Hiszen ezek is kitűnő alkalmak a magunkba szállásra, az összeszedettségre két-három estén, – különösen olyanok számára, akik már-már elvesztették kapcsolatukat a vallás világával.

Vajon naívság azt gondolni, hogy az egyházi év oly időszakában, amikor az Egyház imája is bensőségebb, mint máskor, a kegyelem is bővebben árad? Serdülőkorban levő fiúk és lányok szívesen jönnek ilyenkor. Jó alkalom nyílik tehát arra ilyenkor, hogy a fiatalokat különösen érdeklő témákról beszéljünk.

Ilyen húsvéti plébániai napoknak kétféle formáját is láttam: egyik esetben különválasztva fiúk, illetve lányok, máskor pedig vegyesen fiúk és lányok vettek részt. Az első esetben alkalom adódott oly kényesebb tárgyak érintésére is, amire a vegyes összejövetelek nem volnának alkalmasak. Ezzel szemben a közös találkozók során ismét más problémákat sokkal elevebben, s így talán hatékonyabban is megtárgyalhatunk.

Ha aztán az erre következő héten a felnőttekre kerül sor, nagyon jó alkalom kínálkozik arra, hogy a szónok a család és a nevelés kérdéseiről beszéljen, nyíltan szóljon a szülőkhöz, anélkül, hogy a gyermekek jelenléte bármi akadályt jelentene.

MÁSFAJTA LELKINAPOK ÉS REKOLLEKCIÓK

A plébániák életében világszerte az egykor egyesületi keretben tartott „lelkinapok” gyakorlása által vált lehetővé, sőt szükségessé, hogy plébániai síkon szélesebb publikum részére ilyen lelkinapokat, rekollekciókat tartsanak. A hívek bizonyos rétegei: fiatalok, vagy házaspárok, vagy magányosan élők készek arra, hogy egy reggelt, vagy akár egy egész napot az imának vagy az elmélkedésnek szenteljenek.

Az ilyen lelkinapokat, vagy rekollekciókat különféleképpen lehet megrendezni. A plébánián, egyházközségi házban, szerzetházban vagy éppen lelkigyakorlatos házban. Csak egyet kell hangsúlyoznunk: akárhol és akármimódon tartsuk, az a fontos, hogy a résztvevők megőrizték a hallgatás csendjét. Mert semmi sem helyet-

tesítheti – amennyiben egyáltalán megvalósítható – az előeste csendes várakozását, az éjszakai kikapcsolódást, hogy az összedettség légköre kialakulhasson.

NAGY LEHETŐSÉGEK

Az a lelkipásztor, akinek komolyan gondja van rá, hogy miképp szóljon híveihez, alkalmas módon fel fog fedezni az egyházi évfolyamán még más egészen különleges alkalmakat és módokat is. E helyütt nem azokra az alkalmakra gondolunk, amikor kisebb, ilyen vagy olyan szempontból érdekelt híveink jönnek össze, hanem inkább azokra, amikor a templom egészen zsúfolásig teli szokott lenni: Mindenszentekre, a karácsonyi éjféli misére, virágvasárnapra, húsvétra, Fehérvásárnapra stb.

Elítélendő az a plébános, aki nem használja ki ezeket az alkalmakat arra, hogy szóljon a templomba rendszeresen nem járókhoz. Ezek az „alkalmi-templomlátogatók” rendszerint jószándékú emberek. Részükről már az is valami, hogy évente kétszer-háromszor eljönnek a templomba. Gondoljunk arra az óriási tömegre, amely között ők élnek, amely soha-soha nem vesz részt az egyház életében. Ezzel szemben ők – a mai társadalomban meglevő pogány légkör ellenére – még mindig „hívőknek” vallják magukat. Mondhatná valaki: „De a hitük nem sokat ér!” Talán inkább valami babonaféle! Kétségtelen. De éppen ezért, egy okkal több, hogy megpróbáljuk őket felvilágosítani és hitüket kissé élesíteni.

Úgyis elég soká elhanyagoltuk a félig-hívőket s a vallásukat félig-meddig gyakorlókat, pedig ezekre még mindig tudunk hatni, és bizonyos esetekben még mindig megtalálhatjuk a szót hozzájuk. Lássunk erre néhány példát:

Karácsonykor nagy tömeg lepi el templomainkat. Az éjféli misén hívők s „alkalmi látogatóink” találkoznak. Ne adjuk fel a reményt az utóbbiakkal kapcsolatban sem, intézzünk hozzájuk kimondottan néhány jó szót, persze nem feledkezve meg azokról, akik rendszeresen járnak templomba. A karácsony misztériuma igen alkalmas arra, hogy e vendégek számára is találjunk megfelelő mondanivalót. Ha ügyesen megrendeztük a dolgot, és már az istentisztelet előtt valami népies, paraliturgikus mozzanattal hangulatot tudtunk teremteni, annak is meg fogjuk találni a módját, hogy az összes jelenlévőket összeszedettségre készítessük, és így felkészítsük őket arra, hogy saját életükben a Megtestesülés titkának némi helyet biztosítsanak, s ekkor az sem lesz már nehéz, hogy az ünnepi homiliában mindenki számára adjunk néhány üdvös gondolatot.

Ilyenkor főgondunk éppen ők legyenek, akiket ritkán látunk, és nem a rendszeresen templomba járó híveink! Utóbbiak számára

egy más alkalommal – esetleg előző vasárnap, vagy az ünnep utáni vasárnap – adhatunk néhány számukra alkalmas és az ünnepi misztériumban való elmélyülést elősegítő gondolatot. Karácsony éjszakáján hagyjuk talán kicsit a pusztában a kilencvenkilenc igazat a századik bárány kedvéért, aki most itt van előttünk, és nem is kell utána mennünk a pusztába, hogy megtaláljuk. Talán most csak azt várja tőlünk, hogy ne húzzuk fel ünnepi cipőnket, ne a virágos, ünnepi úton haladjunk, hanem ehelyett kivételesen a köznapi, kitaposott utat válasszuk.

Virágvasárnap talán még több emberre számíthatunk. Ez a nagyhét kezdetén kitűnő alkalom arra, hogy mindazokat, akik kizárólag barkájuk megszenteltetése miatt jöttek, kis elgondolkodásra készítsük. Ne feledkezzünk meg arról, hogy ezek közül nagyon soknak tudat alatt rossz a lelkiismerete, mivel évek óta nem gyóntak és nem áldoztak. Azt se felejtjük el, hogy milyen nyomásnak vannak ezek kitéve az elkereszténytelenedett környezet következtében, amely napról-napra jobban eltávolítja őket vallásos kötelességeik teljesítésétől. Beszédünk e napon hatoljon el a lelkiükig, kissé éle is legyen, – persze tökéletes hatása így sem lesz, és a lelkeknek teljesen szabad elhatározási képességét úgysem fogja azért visszaadni.

A virágvasárnapi szentmisében felolvassák a passiót, Urunk kín-szenvedésének történetét. Természetes, hogy ennek nem szabad rossz magyarsággal és monoton hangon történnie. Vajon olyan nehéz lenne a nagy drámához egy-két megjegyzést is fűzni, Urunk szeretetére rámutatni, és erre a lelkekben valamiféle választ ébresztetni?

Miért maradjunk az elvont dolgoknál, és hagyjuk rá teljesen gyakorlatlan hallgatóinkra, hogy ők vonják le az üdvös következtetéseket? A mi segítségünk nélkül úgysem tudják ezt megtenni! Vajon erőszakossággal volnánk vádolhatók, ha nyíltan kijelentenénk: „Most felvetődik önök számára a kérdés: Meg akarom ebben az évben tartani a húsvétot vagy nem? Kérem, vegyék ezt fontolóra... Közben gondolkodjanak logikusan, és legyenek hitük iránt is lojálisak!” Ne féljünk egy kevéske rámenősségtől! Még egyszer mondom, – már holnap a munkahely, a család, a szenvedélyek, teljes erővel működésbe fognak lépni, hogy az ingát az ellenkező oldalra lendítsék!

Colombes-ben és Belleville-ben virágvasárnapon mindig ily szellemben prédikáltunk. Ha megkérdéznék azokat, akik ekkor gyóntattak, csodálkoznék rajta, ha ezek – természetesen a gyónási titok legkisebb megsértése nélkül is – ne számolnának be ezeknek a prédikációknak üdvös visszhangjáról.

Fehérvásárrnap – a gyermekek ünnepélyes első szentáldozása – a másik alkalom, amikor prédikációnk jó eredménnyel járhat. A keresztségi fogadalom ünnepélyes megújítása után jó alkalom kínálkozik arra, hogy rögtön szóljunk a szülőkhöz, és feltegyük nekik a kérdést, vajon igazán törvényhűek akarnak-e lenni? „Miért járultak hozzá ehhez a lépéshez, amelyet gyermekük most készül megtenni?” Ekkor rögtön magától szóba jöhet a vallásos életben való állhatatosság kérdése, és minden céltalan mennydörgés vagy szidás nélkül hatni lehet ezekre a szülőkre, nagyszülőkre, unokatestvérekre és barátokra, hogy gondolják egyszer végig, mi miatt fordítottak hátat eddig Istennek? –

Más alkalmak is kínálkoznak még, amikor az ember nagyobb népcsoportokhoz fordulhat: Mindenszentekkor, Úrnapján, búcsújáráskor stb. Mi tart vissza bennünket ilyen alkalmakkor attól, hogy ezeket kellőképpen kihasználjuk? Csak nem attól tartunk, hogy megsértjük a szokásos tartózkodó magatartást vagy éppen lenézni alkalmi látogatóinkat? Miféle titokzatos indítókak akadályozhatnának meg abban, hogy az alkalmat kihasználva szabadon szóljunk egy-egy ilyen csoporthoz, amelyhez most könnyű szerrel hozzáférhetünk! Ez az „összeterelődött” hallgatóság, amely oly ritkán látható a szószékünk körül, nagy és erőteljes hatásokra szorul. Ezek „elmaradtak”, legyünk hát irgalommal irántuk!

Ilyen körülmények azonban alkalmatlanok arra, hogy szóközi készségünket megcsillogtassuk, vagy valami mély, teológiai problémát fejtsünk ki előttük. Vállaljuk tehát ilyenkor Isten nevében, hogy szegény és egyszerű igehirdetőknak tartsanak minket. Most olyan szegények állnak előttünk – és milyen nincstelenségben élnek ezek! – akik éheznek és szomjaznak szavunk után. Biztos, hogy az ember abban a veszélyben forog, hogy évről-évre megismétli magát, és mindig ugyanazt mondja. Nehezen találjuk meg a módját annak, hogy azonos körülmények között, hasonló alkalmakkor, ugyanarról a témáról és olyan hallgatóság előtt, amely összetételében szintén azonos, – nagyon váltogassuk a szavakat.

Ha a szóközi intenzíven részt vesz híveinek életében és ugyanakkor a liturgia misztériumában is, ha személyes elmékedései is elevenek, úgy elkerülheti, hogy hallgatóságának az legyen a benyomása, hogy „ezt már hallotta”, vagy hogy „mindig ugyanazt”, illetve gondolatsablonokat nyújtson csupán.

Egyhez azonban nincsen a szóközi joga, még akkor sem, ha ismétlésekbe kell bocsátkoznia: hogy ti. csak azért, hogy néhány eltévedt bárányt dúsabb legelőkre vezessen, cserbenhagyja nyájának zömét.

A GYERMEKEK MISÉJE

Ha egy plébániatemplomban a gyermekmisen is van prédikáció, a felnőttek is szívesen látogatják ezt, s ilyenkor a pap beszédében sok olyat is felemlíthet, amit egyébként nehéz lenne nekik elmondani. Anélkül hogy bevallanák, a felnőttek nagyon szeretik a diákmisék egyszerű magyarázatait, és nem egyszer feleletet kapnak ezekben naív kérdéseikre, amikről szégyellnek nyilatkozni.

Ha a pap azt akarja, hogy a gyermekek megértsék, feltétlenül egyszerűsége és világosságra kell törekednie. Nem szabad restellnie megismételni a katekizmus legelső kérdéseit sem. Pedig sokszor a hittannak ezt az ABC-jét a felnőttek már kezdik elfeledni.

A gyermekmise-prédikációnak több előnye van. Persze az is biztos, hogy a felnőtt hallgatóság utána a többi mise prédikációs sorozatát nehezebben tudja követni. S ez komoly hátrány.

De vajon lélektanilag helyes, alkalmas-e a gyermekek számára a szentmise tartamát meghosszabbítani a prédikációval? A mise már önmagában elég hosszú és elég sok erőfeszítést igényel, hogy a fiatal hallgatóság közben a csendet, figyelmét és nyugalomát megőrizze. Kitevesszük hát magunkat a kockázatnak, hogy a gyerekek elfáradnak, vagy elszórakoznak. Más alkalmak is kínálkoznak arra, hogy beszéljünk hozzájuk, oktassuk őket, – esetleg más időben és más helyen. Használjuk ki ezeket! Meggyőződésünk szerint – feltétlenül arra kell törekednünk, hogy ne rakjunk rájuk nagy terhet. Így végül minden vallásgyakorlat ellenszenvessé válhat számukra.

A VENDEGSZÓNOK

Elsősorban a plébános kötelessége híveinek oktatása. E tekintetben ő a püspök közvetlen megbízottja. Ez azonban természetesen nem jelenti azt, mintha nem volna szabad kiségitőket is igénybe vennie, akik akár tudásuk, akár nagyobb tapasztalatuk következtében – vagy egyszerűen azért, mert különös hatással vannak a hívekre – e munkában előnyösöknek bizonyulhatnak.

Vannak szerzetes kongregációk, amelyek tagjaikat kimondottan erre a munkára specializálják. Állapítsuk azonban meg minden rosszmájúság nélkül, hogy ezek néha eltértek alapítóik célkitűzésétől. Egyeseket azért alapítottak, hogy utánamenjenek az eltévedt bárányoknak, amelyeket a plébániai papság már nem tud elérni. Ma pedig az a helyzet, hogy a plébánia az ő szószékük köré gyűjti ezeket. Mindazonáltal kiváló szolgálatokat tesznek nekünk.

De ha meg is hív a plébános egy-egy vendégszónokot, ez még nem mentesíti őt a híveivel szemben fennálló felelősségtől. Ez

teljes egészében őt terheli, s semmiféle megfontolás sem veheti le róla. Az ő kötelessége a vendégszónok megválasztása, annak a feladatára való előkészítése, a neki nyújtandó segítség, sőt a szónok ellenőrzése is.

P. Monsabré, a Notre Dame egykori híres szónoka nevéhez fűződik ez az anekdóta. Egy plébános fölötteseitől kérte: „Küldjenek hozzám valakit vendégszónokként” – és P. Monsabré megérkezett a plébániára, de megőrizte inkognitóját, és élvezte tréfáját: Beszéde elején ugyanis erősen angolos kiejtéssel kezdte mondókáját. Aztán hamarosan hibátlanul folytatta. Visszatérőben a sekrestyébe így szólt a plébánoshoz: „Igyen ez maradandó tanulság!”

Hányszor mondtam én is magamnak, mikor káplán koromban meghallgattam egy-egy szónokot, akit a plébánosom meghívott, de kellő előkészítés nélkül: „Ez jó lecke legyen számomra a jövőre!”

Plébánosomnak egy barátja, egy jó, öreg kanonok volt, egyszer meghívta az első áldozás előtti lelkinepok szónokául. Sírhatnékom volt, amikor hallottam, hogy – à la Bossuet – kicsoda retorikai párosszal beszélt a fiatal hallgatóság előtt. Persze ugyancsak munkámba került megőrizni a rendet és nyugalmat a gyerekek között, akik legkisebb jelét sem adták tetszésüknek.

Vagy egy másik hiteles eset: X város székesegyházába, a dóm esperese szintén barátját hívta meg. Neki kellett az új püspök fogadásakor a bevezető, illetve üdvözlő beszédet tartania. A szónok mindenképpen arra törekedett, hogy megcsillogtassa szónoki pátoaszát az új főpásztor előtt, s ezért így kezdte: „X város temploma megőzvegyült... elvesztette atyját”. Aztán hasonló tónusban folytatta: „Az Ön szíve mélyentisztelt és főtisztelendő Püspök úr... az Ön nagy szíve... az Ön nemes szíve... A püspök ekkor már nem bírta tovább, odafordult az általános helynökhöz és odasúgta – mindenesetre elég hangosan –, hogy még a kispapok is hallhatták: „Ilyen buta egy alak!” Mennyivel jobb lett volna a hallgatóságot ettől megkímélni.

A barátság nagyszerű dolog... de a lelkipasztori teletosság megint más! Még ha az elmondottakhoz hasonló melléfogásoktól meg is óvjuk plébániánkat, tudnunk kell, hogy – csupán azért, hogy egy öreg barátunknak örömet okozzunk – nincsen jogunk ahhoz, hogy híveinket a szükséges lelki tápláléktól megfossszunk.

Mielőtt tehát a vendégszónokot meghívánánk, meg kell fontolnunk, hogy az illető alkalmas-e a mi híveink számára? Ezt előre tudni, természetesen nem mindig könnyű dolog, de éppen ezért jobb e tekintetben inkább túlzottan elővigyázatosnak lenni, mint könnyelműnek.

Bizonyos „biztonsági eszközök” azért rendelkezésünkre állnak a kiválasztás előtt: a kollégák, illetve a szóabajóvő szerzetesrend

előjáróinak információi. Nem kétséges, hogy vannak jelentősebb és jelentéktlenebb szónokok.

Így voltam én is például, amikor tudni akartam, hogy P. Varillon alkalmas szónok-e a colombes-i plébánia hívei számára. Ezért először meghívtam három adventesti beszéd megtartására. S csak – hogy úgy mondjam – ezután a „használat” után kértem fel arra, hogy a nagybőjti beszédorozatunkat megtartsa.

Mihelyt a szerzetesrend előjárósága tudomásomra hozza, hogy kit szándékozik küldeni hozzánk szónoknak, rendszerint személyesen érintkezésbe lépek az illetővel, és amennyire lehetséges, megbeszélem vele a nálunk adódó feladatokat.

Colombes-ban az történt velem egyszer, hogy néhány lelkinapra sürgősen szükségessé vált egy vendégszónok meghívása. Telefonösszeköttetésbe léptem az egyik rend főnökével, és kértem, küldjön nekünk valakit. A küldött atyát előzetesen meghívtam ebédre, és arra kértem, hogy tárgyaljunk meg az egész ügyet valamennyien, akik a plébániához tartozunk. A fiatal atya olyan különleges nézeteket vallott, hogy a megbeszélés elmúltával, kaplánjaim egyöntetűen azon a véleményen voltak: „Lehetetlen ezt a pátert a szószékre engedni”. Így ebéd után tudtára adtam az atyának, hogy nem tartok igényt szereplésére. Közlésemet szívélyesen és sértődés nélkül vette tudomásul.

Az ember nem elégedhet meg azzal, hogy megválasztja a vendégszónokot. Segítségére is kell lenni feladatának előkészítésében. Szegény embernek fogalma sincsen róla, hogy milyen lesz a hallgatósága, nem ismeri a nagyobb összefüggéseket, amelyek közé saját beszédeit be kell építenie, de nem ismerheti az illető plébánia sajátos szükségleteit sem. Ezért előzetesen jöjjünk össze vele és adjuk meg neki a szükséges felvilágosításokat. Anélkül, hogy a témaválasztásban befolyásolni akarnánk, vagy éppen elő akarnánk írni neki, hogy miről beszéljen, nyugodtan utalhatunk előtte arra, amit híveink szempontjából különösen hasznosnak vagy hatásosnak tartunk.

De még ez sem minden! Még ha vendégszónokaink kellőképpen informálva is vannak, tévedéseknek eshetnek áldozatul, vagy legalábbis ki vannak téve annak, hogy mindjárt első alkalommal csak részben lesz sikerük. Néha elég, ha az „irányvonalat” egészen kis mértékben helyesbítjük. Miért ne kaphatnák meg tőlünk első beszédjük után a szükséges kritikát? Nekünk mint plébánosoknak, akiknek munkáját ők kiegészítik, vagy teljesen átveszik, – kötelességünk, hogy feladatuknak teljesítéséhez mindenben segítségükre legyünk. Ezek a szónokok – különösen, ha még fiatalabbak – hátlásak lesznek nekünk, ha rámutatunk fogyatékoságaikra, amelyc-

ket talán nagyon könnyen elkerülhetnek. Legfőképpen, ha egyébként bátorítjuk őket küldetésük teljesítésében.

Vajon szükséges-e rámutatnunk arra, hogy bizonyos esetekben kötelességünk lehet még előljáróikat is értesíteni? A szónokkal szemben fennálló testvéri szeretet kapcsolata nem veheti le vállainkról azt a kötelességet, amely éppen a szeretet vonalán a szónok jelenlegi és jövőbeli hallgatóságával szemben terhel minket. A jobban értesült előljáró könnyebben fogja elkerülni a jövőben a megfelelő személy megválasztásával kapcsolatos hibákat. Ha a szónok témája teljesen alkalmatlan és kijavíthatatlan, úgy ez egy okkal több arra, hogy ne engedjük, hogy alkalmatlanságával és hiányosságával plébániáról-plébániára járva, kárt okozhasson. Biztosan lesznek az Egyházban más feladatok, amelyekre az előljáró ilyen papjait is felhasználhatja.

Ahhoz nincs jogunk, hogy híveinket egy kollégánk alkalmatlansága következtében megrövidítsük. Erre sem a barátság, sem a keresztény szeretet nem kötelez bennünket.

VI.

„NASCUNTUR POETAE, FIUNT ORATORES“

Az ékesszólás művészetével ugyanúgy áll az ember, mint más emberi művészetekkel. A természet vagy megajándékoz bennünket ennek képességével, vagy nehezé teszi számunkra ennek gyakorlatát. Az ember ebben a vonatkozásban is már születéskor magával hozza mind a természetadta képességeket, mind az akadályokat. A képességet, amely lehetővé teszi számára, hogy anélkül, hogy valaki valaha is tanította volna, felfedezze magában ezt a művészi hajlamot, – vagy ellenkező esetben, ugyancsak születésével hozza az ember magával az életbe azokat a szellemi, pszichikai, vagy fizikai hiányosságokat, amelyek annyira megnehezítik neki a szó-noklást, hogy ez szinte örökre elérhetetlennek tűnik számára.

De hogy állunk az Isten igéjével? Vajon ennek el kell-e némi a ajkunkon, ha történetesen születésünktől fogva tehetségtelenek vagyunk e tekintetben? Vajon ilyen esetben önként bele kell-e törödnünk abba, hogy szolgálatunknak ezt a kötelességét és lehetőségét kiiktattuk, és azzal vigasztaljuk magunkat, hogy majd maga az Úr kitölti az így keletkezett űrt, illetve maga fogja a hiányt pótolni?

Sohasem lehet eléggé meggondolt az ilyenfajta megoldás, amikor minden egyéni erőfeszítés nélkül, az Úrra akarunk hárítani olyan feladatokat, amelyeket Ő miránk bízott. Ne egykönnyen hárítsuk a felelősséget a Gondviselésre a saját esődünk vagy alkalmatlanságunk miatt, és ne futamodjunk meg mindjárt munkahelyünkről azért, mert a siker nem önként adódik számunkra, illetve – jelen esetben – a szó nem önként fakad ajkainkról!

Ha a szó művésze – hasonlóan a többi művészetekhez – a természetadta tehetség dolga is, az is igaz, hogy – mint az összes többi művészetek esetében – ebben az esetben is, el lehet azt sajátítani, illetve meg is lehet tanulni. „Fabricando fit faber... Nascuntur poetae, fiunt oratores...” Nyugodjunk bele, hogy a költők úgy születnek, de higgyük el, hogy szónokká válhat az ember, a prédikálás gyakorlatlaltal is elsajátítható!

Sőt, azt hiszem, állíthatom, hogy már tapasztaltam is, hogy hogyan „lettek igazi szónokok”. Magam hallottam, hogy fiatal papok milyen kétségbeesetten kezdtek. Nemcsak előadásuk volt kétségbeesett, hanem a témaválasztásuk is, beszédeiknek gondolati felépítése is, – egyszóval, semmi jót nem jósoltak eme ifjú embereknek, és mégis kitűnő szónokok, sőt a szó valódi értelmében szónokok lettek. Nem volna nehéz megneveznem

szónokokat, akik, ha magukra hagyták volna őket, ismételtetéseikkel és élettelen hangon előadott közhelyekkel csak csömört okoztak volna mindenfelé, – ma azonban a hívek lélegzetüket visszafojtva hallgatják őket. Egyáltalán nem túlzok: Egész lelkipásztori életem folyamán, legfeljebb egy-két olyan fiatal pappal találkoztam, akik nyilvános beszédre reménytelenül alkalmatlanok voltak. A többi mind átlagon felüli szónokká vált.

Mikor még nem volt olyan sok egyesület, mikor az ACJF (Francia katolikus ifjúság) körei annyi erőfeszítés árán igyekeztek tagjaik érdeklődését felébreszteni, a fiatal emberek sokszor kényszerültek olyan „előadások” tartására, amelyeket egy-egy könyvből – ahogyan éppen a jó szerencse hozta – tákoltak össze. Az ilyen összejövetelek alkalmával mindenki unatkozott, elsősorban az előadó. Ekkor jött egy gondolatunk: csinálunk egy kis szónokképző iskolát. Hogy meg voltunk lepődve, amikor viszonylag rövid idő múlva, észrevehettük ezeknek a fiataloknak előhaladását és meglátásait, akik közül legtöbbször csak ált.iskolai végzettsége volt.

Hogy lehet akkor, hogy olyan sok szónok beszél annyira közpszerűen, hogy annyi beszéd hat altatóan, és nem terem semmi gyümölcsöt? Ha az ékesszólás elsajátítható, miért vannak olyan sokan közülünk, akik nem tanulták? Nem ott van a hiba, hogy ezt sohasem tanították nekünk? Valóban, sohasem tanítottak bennünket beszélni!

A SZEMINÁRIUMBAN

Hogyan készítettek fel bennünket erre a feladatra szeminárium tanulóink idején? Hogyan képeztek ki az első papi évek folyamán?

Legyünk őszinték: Legtöbbször teljesen egyedül, sajátmagunk alakítottuk és képeztük magunkat. Azok a szerencsések, akiknél adva voltak ehhez a kellő feltételek, és értettek hozzá, hogy egyéni kezdeményezésből munkához lássanak, illetve tökéletesítsék magukat!

Részt vettünk egyszer egy ünnepségen, amelyen egy fiatal paptestvér nagyon ügyesen prédikált. Egy jó öreg pap így szólt hozzá: „Kedvesem, magának megvan a képessége, ha tovább dolgozik, sikere is lesz”. Ekkor a fiatal kolléga hozzám hajolva mondta: „Mit jelentsen ez, hogy „tovább dolgozzam”? Dolgozzam? Azt akarja ezzel mondani, hogy teológiát tanuljak? Vagy tanuljak prédikálni? Teológiai tanárim voltam, de az igehirdetésnek nem volt sem tanszéke, sem tanára.”

A papnevelő intézetben, a prédikációs tanfolyamot, ha egyáltalán van ilyen, mellékesnek tekintik! Vajon megvan-e még a szokás, hogy az ebédlőben prédikáltatják a kispapokat? Mi lett ebből a szokásból, amely – mint ismeretes – Lacordaire-t annyira bosszantotta? Biztos, hogy ez különleges egy találmány volt arra,

hogy a szónok-jelöltnek mesterséges hallgatóságot biztosítsanak. Társaik előtt prédikáltatták őket, akik inkább derülni szoktak a dologon mint, hogy érdekelte volna őket... És ráadásul evés közben! Lehetett volna-e biztosabb eszközt találni arra, hogy a tanulónak elvegyék a kedvét a komoly fellépéstől? Milyen alkalom volt ez ahhoz, hogy „hallgatóságát” egyszer komolyan magával ragadja?!

Még az e célra szervezett prédikációs tanfolyamokon is nagy a veszélye annak, hogy az egész mesterkéltté vagy konvencionálissá válik! Egy kispapnak, aki nyakig elmerül az elvont tanulmányokban, rendkívül nehéz valami konkrétet, életszerűt kihoznia magából. Hogy beszéljen az ember olyan hallgatóság előtt, amelynek tagjai, mint maga a szónok, tanulók és nem is lehetnek mások? És ki a tanár, milyen szempontok szerint választották meg az illetőt? Nem elméleti ember-e gyakran ő is? Nem lehetne erre a célra plébánost vagy káplánt alkalmazni, gyakorlati tapasztalattal bíró embereket és közismerten jó szónokokat?

Sohasem lehetek eléggé hálás annak a férfiúnak, aki a szemináriumban a homiletika professzorunk volt. Ez ismerte saját képességének határait, és annak is tudatában volt, hogy milyen gyér lehetőséget nyújtott egész prédikációs kurzusunk. Iparkodott a lehetőségeket legjobban kihasználni: Mindjárt az első évben mindnyájunknak, még a skolasztikusoknak is, ki kellett dolgoznunk egy rövid beszédet, és aztán sorjában elő kellett azt adnunk az előadóteremben. Mihelyt a beszédnek vége volt, a professor felküldött két bírálót: egy fiatalabbat és egy idősebbet a szónoki emelvényre, és ezeknek az összes résztvevő előtt bírálatot kellett mondaniuk a végighallgatott prédikációról. Ez a rögtönzött kritika ugyanolyan értékes volt, mint maga a beszéd. Mennyi ügyetlenséget lehetett ez alkalommal, akár a szószéken való kiállással, akár a beszéddel kapcsolatban megbírálni. Ezután a tanár megbírálta előbb a bírálókat és csak azután a szónokot.

Egyik évben, amikor kevesebben voltunk, ún. „rögtönzéseket” rendezett velünk. Félórával a gyakorlat kezdete előtt, kijelölt nekünk egy témát, és a megmaradó félóra alatt felkészülhettünk a témáról való beszédre.

Egy másik dolognak véleményem szerint még nagyobb nevelői értéke volt: a tanár szerinti „saját prédikációkra” való előkészületet (a mindnyájunknak annyira a szívügyévé vált híres szemináriumi prédikációról van szó) általunk kiválasztott két-három kollégával együtt végeztük. Ezek az előkészítő gyakorlatok gyakran hasznosabbak voltak magánál a prédikációnál. Ezekben gyakorolhattuk a hangunkat, a helyes hangsúlyt, az értető beszédet és, hogy ne legyünk annyira ügyetlenek mozdulatainkban.

Mégis el kell ismerni, hogy a szegényes tanfolyam – vezetőjének minden találékonyága ellenére – sem volt valami rendkívüli dolog, és bennünket is csak kevéssé vitt előbbre. Különbösen is, gyakran csak mellékesnek tartották. Egyetlen más studium alól sem kaphatott az ember olyan könnyen felmentést, mint ez alól, feltéve, hogy nem volt már eleve felmentve alóla.

Hát nem szomorú ez? Hogyan lehet orvosokat, mérnököket, betegápoló nővéreket, szociális gondozókat másként kiképezni, mint rendszeres gyakorlati munka által? Mit kezdené egy fiatal orvos a professzora oldalán, – még akkor is, ha évfolyamában ő volt az első – ha még soha nem vizsgált volna egy beteget, még sohasem állt volna a kórházban egy beteg ágya mellett? Mikor azonban az Isten igéjének hirdetésére és az isteni Üzenet továbbadására akarnak kioktatni minket, akkor átengednek az örangyalunknak... A Szentlélek sohasem ígérte, hogy Ő fog pótolni minden emberi hanyagságot és mulasztást.

A jövő szónokát már a középiskolában, illetve a küsszemináriumtól kezdve kellene kiképezni. Valamikor az érettségi előtti, utolsó osztályt „retorikai osztálynak” nevezték: elmúlt idők régi emlékei! Ma az elsősöktől megkívánják, hogy dolgozatokat írjanak, irodalmi elemzéseket készítsenek. Egy bölcs és messzelátó gimnáziumi tanár nem adhatná-e fel egyszer dolgozatul egy előadásnak vagy kis beszédnek szerkesztését? Miért ne lehetne egyszer bemutatni, hogy miben különbözik egymástól a mondott és írott szó? Miért ne gyakorolhatná be tanítványaival azt, hogy hogyan kell a nyilvánosság elé lépve megszólalni?

Hány embert akadályoz a beszédben – nem egyszer kiváló tudósokat is – nem a tudáshiány, hanem a kifejezési képesség fogyatékosága! A kultúra nem csupán a gondolatok és fogalmak gazdagítása. Sokkal inkább és mindenekelőtt a szellem gyakorlatából él. Kifejezni tudni, amit az ember maga tud, nemcsak azt jelenti, hogy az ember ad, hanem saját tökéletesítségét is. Amikor a szellem ki akarja fejezni gondolatait, ugyanúgy dolgozik, mint amikor befogadja őket. Élesíti gondolatait és arra kényszerül, hogy kifejezéseit pontosabbá tegye. A gondolatokat minden oldalról fontolóra veszi, és keresi a módot, hogyan tudná őket úgy kifejezni, hogy meg is értsék őket. A világos gondolkodáshoz szokott szellem nem éri be „félhomállyal”. De egy találó kifejezés keresésének munkájában a szellem nemcsak alkalmazkodó képességéről tesz tanúságot, hanem gazdagodik is. Boileau-nak igaz van, amikor azt mondja: „Amit az ember jól megértett, azt jól ki is tudja fejezni” – persze ugyanilyen alapon meg is lehetne ezt fordítani, és azt mondani, hogy „amit sikerül világosan kifejezni, azt meg is értik az emberek”.

Egy biztos, hogy a kifejezésnek írásbeli módja, amelynek a gimnáziumban és a küsszemináriumokban olyan nagy jelentőséget tulajdonítanak – semmiképpen sem az egyetlen kifejezési mód! Emellett itt van még a szóbeli kifejezés lehetősége. Miért tulajdonítanak ennek kisebb jelentőséget? Különösképpen miért teszik ezt éppen olyan tanulóknál, akiknek később ezt többet kell alkalmazniuk, mint

az előbbi? Pl. jövődő papoknak viszonylag kevés alkalmuk lesz arra, hogy folyóiratokba cikkeket vagy más tudományos értekezéseket írjanak. S ha mégis tenniök kell, hibáikat és fogyatékos-ságaikat el fogják nézni nekik. Ezzel szemben legnagyobb részüknek később kötelessége lesz beszélni, prédikálni és tanítani. Normális körülmények között megadják azonban a munkásnak a tanulmányok idején a legjobb előkészítést ahhoz, hogy feladatát ellát-hassa, legtöbbit használt eszközét alkalmasan tudja kezelni.

Gondolataink szóbeli kifejezésénél gyakran lépnek fel félelmi és kisértéküség komplexusok, amelyek a szónokot bémítják. Ha egy-szer le tudta győzni őket, akkor még a kevésbé tehetséges szónok is viszi annyira, hogy teljesen szabadon ki tudjon bontakozni hall-gatósa előtt. Eszméi szárnyra kapnak, szelleme nem lesz börtö-ne tovább elképzeléseinek és gondolatainak, „szívének bőségéből fog szólni szája”.

Vannak olyan jelöltek, akik számára a szóbeli kifejezés módja különleges nehézséget okoz. Elsősorban ezek szorulnak rá tanári segítségre. Viszont vannak olyanok is, akiknek a szóbeli kifejezési módhoz van nagyobb tehetségük, mint az íráshoz. A tehetségek is-kolájában miért részesítik előnyben az egyiket a másik rovására? Egyikkel szemben tartózkodók, a másikat örömmel üdvözlők. Miért nem mérik mindkettőt egyenlő mértékkel? Mégha kicsit rosszindu-latúnak látszanék is, nem átallok kijelenteni, hogy a tanárok azért gyakoroltatják inkább tanítványaik írásbeli és stílusbeli készségét, mert hajlamosak arra, hogy saját eszményképük szerint alakítsák őket, s ez az út könnyebb számukra.

Az elmondottakat egészen különlegesen figyelemre kell méltatni a késői hivatások esetében. Ők, miután sok éven át könyvet és jegyzeteket nem vettek a kezükbe, most egyszerre ismét megkez-dik a tanulmányokat, s ezért különleges nehézségeik vannak, hogy magukat írásban kifejezzék. Ezzel szemben elmúlt éveik folyamán a szükség úgy hozta magával, hogy sohasem szüntek meg gondola-taikat szóban kifejezésre juttatni. Ezért a szóbeli kifejezésmódban való gyakorlás valószínűleg sokkal gyorsabban és könnyebben egyen-getné szellemük tevekennyé válásának útját, és társaik vezetése mellett nagyobb biztonsággal megtalálnák a beszéd-kész-séghez vezető utat. Akárhogy is van: akár a kisszemináriumban, akár a nagyban, legalább azt kellene megtanítani a tanulóknak, hogy tudjanak nyilvánosan felolvasni. Biztos, hogy az ebédloben „tonus rectusban” tartott felolvasás minden, csak nem előkészület a szó-széken szükséges felolvasnivalókra. De bármily egyhangúan is fo-lyik az olvasás, annyit el lehetne érni, hogy az olvasó a fontos szavakat hangsúlyozza, a mondatokat tagolja, és legalább úgy ol-vasson, hogy a gondolatokat meg lehessen érteni. Tonus rectusban

is lehet értelmeseen olvasni... ezzel szemben – lehet teljesen személytelen módon is váltogatni a hangsúlyt. Miért nem rendeznek nyilvános felolvasási gyakorlatokat, amelyekre irgalmatlanul mindenki kötelezve lenne, aki rosszul olvas, illetve aki nem vesz kellő fáradságot arra, hogy jól olvasson.

A beszédkésztség elhanyagolása ugyanis senkinek sincs javára: sem a jövőendő papnak, sem a pap jövőendő hallgatóinak.

Végül – egyebek között – hadd utaljunk arra, hogy a rosszul olvasó tanulóknál fel lehetne fedezni több oly lelki és értelmi fogyatékoságot, amelyeket esetleg még javítani lehetne, ha megfelelő figyelemmel lennénk rá.

ELŐKÉSZÜLET A TEOLÓGIÁN

Biztos, hogy a legmélyebbreható és legmesszebb ágazó elokészület sikere is a szemináriumi előadások módjától függ, vagyis attól, hogy hogyan adják elő a jövőendő papoknak a dogmatikát, az erkölcs-tant, az exegézist, az egyháztörténetet, a liturgikát és az egyház-jogot, – mert ezekben a tantárgyakban kapják meg a jövő papjai a tant, amelyet aztán tovább kell adniuk.

Nemcsak azért tanulnak a növendékek, hogy örömeiket leljék az önképzésben, vagy mert a studium kedvükre van, hanem azért, hogy adhasanak. Kapnak, hogy a kapottat másokkal közöljék.

Ha azonban a dolog így áll, akkor erre a sajátos szempontra folyton ügyelve kellene végezni az elméleti kiképzést. Ezzel nem állítjuk, hogy a teológiai kiképzésből el kellene hagyni a módszerezességet vagy a kötetlen tudományosságot vagy minden irodalmi és bölcséleti nevelést. Ezzel szemben az ilyen irányú tananyag bevezetésénél nem szabadna mellőzni, hogy már most, vagyis a tanulmányi idő alatt, segítségére legyenek a tanulóknak abban, hogy valamennyi előadott fogalommal utaljanak arra, amit később könnyen továbbadhatnak, és hogy kortársainknak mire van leginkább igényük. Miért ne lehetne a tanulókkal együtt azonnal a továbbadás módját keresni?

A teológiai tanár nem hiheti azt, hogy ha téziseit jól előadta, megtett már mindent: mint ahogyan egy orvostanár sem szorítkozhat csupán arra, hogy a tananyagot előadja, anélkül, hogy törődne a gyakorlati alkalmazás kérdésével. A tanárnak rá kell mutatnia arra, hol van a tanultak és az élet, valamint a hívek vallásos magatartása közötti kapcsolat. Van az előadástartásnak, a dogmatika- és erkölcs-tan-tanításnak olyan módja, amely kimondottan elokészít a prédikálásra, és szinte arra ösztönöz, hogy az ember

a tanultakat továbbadja; ezzel szemben van olyan is, amely teljesen meddő táplálékot nyújt csupán... S az egyáltalán nem biztos, hogy a jövőd pap később a gyakorlatban – mint a jó szakács – érteni fog ahhoz is, hogyan kell az egyszer már megaszalt gyümölcsöt és főzelékfélét újra élvezhetővé tennie. Egy-egy fejezet előadása közben miért ne vetődhetne fel a teológiai tanárban a gondolat: Megmutatom hallgatóimnak, hogy ennek a fejezetnek lényegét hogyan közölhetnék egy munkásokból álló plébánia híveivel? Miért nem készítet a végén szokásos házi- vagy szemináriumi munka helyett hallgatóival a tárgy főbb pontjairól egy-két prédikációt?

Azt szokták mondani, hogy a latinból való fordítás legjobb gyakorlat a logikus gondolkodáshoz: ha az ember az idegen nyelvben megragad egy gondolatot, és aztán azt túzi ki feladataul, hogy ezt saját anyanyelvére fordítsa, illetve erre átültesse, úgy ez biztosan több, mint a szavakkal való bűvészkedés, mesterkedés; ez a gondolatnak teljes egészében való megértését jelenti és azt, hogy az ember ugyanezt a gondolatot saját nyelvén világosan és érthetően fejezi ki.

Ha a teológiai tanár tanítványait felszólítaná, hogy előadásait „fordítsák le” a köznapi nyelvre vagy még inkább a fizikai munkások beszédmódjára, nem lenne-e ez a tanuló szellemi mozgékonyágának rendkívül értékes gyakorlata, s egyszersmind jó eszköz a tanár kezében: Meggyőződhetne arról, vajon helyesen értették-e azt, amit előadott.

Elhez azonban olyan tanárookra van szükség, akik mindkét nyelven tudnak beszélni: az iskolának és tudománynak értelmiségi nyelvén is, de a nép nyelvén is. Hol vannak az ilyen tanárok?

De a kispapot lelki-aszkétikus nevelése kapcsán is rá kellene vezetni későbbi igehirdetői tisztjére. Természetesen ez nem jelenti, – ami különben nem lenne azért olyan nagy szerencsétlenség – hogy a szemináriumi életben állandóan jövőd papi tevékenységére kellene figyelmeztetni. De vajon ártana-e imaéletének, ha az Evangélium igazságait – Krisztus tanítását és személyét – az igehirdetés szemszögéből szemlélné? Persze ne szokja meg, hogy imádság helyett prédikációt készítsen elő (adja Isten, hogy később értsen hozzá, hogy a prédikációs anyagot átímadkozza!), de vajon az nem volna-e lehetséges, hogy imájában és elmélkedés közben oly nagy kedve teljék a szent igazságokban, hogy szentélyes vágyat érezzen annak hirdetésére is.

Sajnáltnám azt a kispapot, aki nem érezne az Evangéliumról való elmélkedése közben különös lelkesedést aziránt, hogy egyszer erről prédikáljon is. Azok az elmélkedés közben támadt mondatok, vagy megfogalmazások, amelyek egy elkövetkezendő predi-

kációval kapcsolatban jöttek létre, még akkor is szerencsések, ha később sohasem mondják el őket. Mindenesetre így kovácsolódik a szónok lelke.

Igazán lehetetlen volna a szemináriumokban a gyakorlati alkalmazás igehirdetői iskoláját létrehozni? Egy-egy szomszédos plébániának hitoktatását gyakran rábízzák az utolsóéves szeminaristákra. S ezt teljes joggal teszik, a gyermek-lelkipásztorkodás elsajátítása érdekében. De miért nem gondoskodnak ugyanígy a szónok kialakításáról? Igazán nem lehetne úgy rendezni, hogy az utolsó évben levő szeminaristák – a diakonusok és a papok – prédikálnak is már a környék templomaiban és kápolnáiban? Nem kétséges, az érintett egyházközségek plébánosai nem lesznek elragadtatva attól, hogy szószekeiket állandóan váltakozó kezdőknek átadják... De van elég kevésbé fontos ünnep és istentiszteleti cselekmény, amelyeken nyugodtan átengedhetik a szót egy-egy fiatal kollégának. Ilyenkor a többi kispapok hallgatókként elvegyülhetnének a hívők sorai közé. A plébános és káplánjai pedig segítségére lehetnének a homiletika tanárának az elbírálásnál. Mindenesetre így akadna legalább néhány „komoly” gyakorlási alkalom.

Ismételten hangsúlyozni kell: Nem nagyon szomorú dolog, hogy a profán művészetek terén mindent megtesznek, hogy a gyakorlókat alaposan kiképezzék, és arra törekszenek, hogy ezek a gyakorlati oktatások terjedelemben az elméletiekkel legalább egyenlők legyenek; az igehirdetésnél azonban megelégszenek, hogy akik ezt hivatásszerűen űzni fogják, rögtönözzenek, ahogy éppen eszükbe jut? Bár egy idő óta Róma megkíván még egy hetedik képzési évet is, amely a studium és a gyakorlati szolgálat kombinációjából állna. De a prédikáció nem olyan művészet, amit egy csapásra el lehetne sajátítani! Erre csak sok gyakorlat után lehet szert tenni. Azonkívül az sem biztos, hogy az utolsó évben elegendő idő jut-e az igehirdetői kiképzés számára.

Ha annyi időt fordítanak szemináriumainkban erre is, mint amennyit a szertartások, az ének, vagy a zene tanítására fordítanak...! Mindez egységbevonat szükséges! Abban azonban meg kellene egyeznünk, hogy az értékek rendjében, a prédikálás és az éneklés között azért jelentős különbség van!

A GYAKORLATBAN

Mondhatná valaki, hogy a tulajdonképpeni gyakorlási idő, a gyakorlati alkalmazás igazi iskolája a kápláni idő. Ez volna természetesen az ideális megoldás. De lássuk meg a valóságot: Igazán így áll a dolog? Hány plébános veszi magának a fáradságot ahhoz,

hogy utánerézzen káplánjai „iskolai dolgozatainak” – vagyis, hogy megbírálja prédikációikat, és megadja nekik a szükséges utasításokat?

Még szerencse, ha nem sajátítják ki maguknak teljesen a szószóket, s a szerencsétlen káplánoknak nem marad semmi alkalmuk a prédikálásra! És a püspökök mit csinálnak? Hallották-e ezek valaha is fiatal papjaikat beszélni? Van-e fogalmuk arról, hogy ezek hogyan teljesítik ebbeli kötelezettségüket? Pedig ezek a papok csak az ő megbízottaik, meghatalmazott szócsöveik.

Volt a poitiers-i egyházmegyében – tán most is úgy van még – hogy a püspök arra használta fel bérnakörútjait, hogy erről meggyőződjék. Az újonnan kinevezett káplánok, a szentség kiszolgáltatása előtt pár hónappal, az illetékes esperesi kerületek főhelyein, az általános helynöktől megkapták az utasítást, hogy prédikálniuk kell. Sőt egyes káplánok az év folyamán kétszer-háromszor is kaptak erre felszólítást. Ebben természetesen nincs semmi különleges, de a dolog a fiatal papok között mégis nagy izgalmat keltett, – mindenesetre próba volt a püspök számára, hogy kezdő papjainak prédikációjáról képet alkosson magának. Ezek számára viszont jóleső volt: a püspök a maga tekintélyével figyelni papjai szentbeszédeit.

A plébániákon általában nem nagyon törődnek a szónokképzéssel. A káplánok egy része nem tűri el, hogy plébánosa megbírálja és beszédeiről véleményt nyilvánítson. De volt-e egyáltalán valaki, aki ezeket a fiatal papokat előkészítette volna erre? Mindenesetre mindenhol, ahol ez szokás, – és határozottan szeretettel, formalizmus nélkül történik – ott boldogok a fiatalok, és kívánják is ezt. Melyik pap volna olyan beképzelt vagy érdektelen, hogy ne érezne szükségét annak, valahányszor lejön a szószékről, hogy valaki néhány üres elismerő szó helyett elmondja neki az elhangzott beszédéről alkotott őszinte véleményét?

Miért nem jönnek néha össze a szomszédos plébániák papjai, s miért nem hallgatják meg kollégájukat, hogy közöljék vele, amit beszédevel kapcsolatban még szükségesnek tartanak? Egy-egy esperesi kerületben sem hiányoznak oly ünnepi alkalmak, amelyeken az egybegyűlt papok meghallgatják egy-egy társuk beszédét. Igen hasznos lenne, ha ilyenkor a napi szónoknak mindjárt meg is mondanák, hogy mit tartanak beszédéről. Az ilyesmi hamarosan szokássá válna. Igazán azt higgye az ember, hogy a papokban nincs annyi alázatosság és hivatásukból folyó felelősségérzet, hogy az ilyen kritikát készségesen fogadják?

A szomszéd plébánosokon és a paptestvéreken kívül a püspök is adhatna minden egyházmegyében egy-egy papjának különleges felhatalmazást a fiatal papok prédikációs képzésének gondozására. Ennek plébániáról-plébániára kellene járnia és mindenekelőtt arról meggyőződnie, hogy a káplánoknak van-e alkalmuk prédikálni: meg

kellene hallgatnia őket, hogy meggyőződjenek, miként teljesítik feladatukat. Időről-időre egy nagyobb, egyházmegyei vagy espereskerületi értekezleten előadhatna tapasztalatairól, és tanácsokat adhatna az érdekelt fiatal papoknak.

KÖZÖSSÉGI ELŐKÉSZÜLET

A nagy, több papból álló plébánián van még a prédikációs készítésnek egy egészen kiváló lehetősége a team, vagyis a munkaközösségi keret, a prédikáció előkészítésének kétségtelenül magaskiskolája, – merem mondani: tévedésmentes – de egyben nehéz iskolája is. Mindenesetre, aki hajlandó erre a közösségi előkészületre, biztosan jó, de legalábbis elfogadható szónok lesz.

Hadd ismételjem: sok, nagyon sok káplánom volt, szabályosan kinevezettek, a szabadság idején helyettesítő vendég-papok... Mindnyájan lelkesen vettek részt ebben a közösségi prédikációt előkészítő munkában. És bőséges haszonnal is. Egyiknek-másiknak néhány évébe került, mire bátoran tudott beszélni, de ennyire valamennyi vitte.

Elmondom röviden a munkamenetet: minden év elején megtartottuk előkészítő ülésünket. Ekkor kiválasztottuk az év prédikációs témáit, és közösen megjelöltük azokat a szempontokat, amelyeket a kidolgozáskor valamennyien tekintetbe kívántunk venni. Ezután egy szűkebb körű bizottság elkészítette az egyes témakörhöz tartozó prédikációk tervét. A témakörök egyben minden résztvevő számára megjelölték évi olvasmányaik jellegét is.

Minden héten tartottunk egy plébániai konferenciát, és ennek végén pontosan meghatároztuk a következő vasárnapi prédikációs témát. Ezután mindenkinek kötelessége volt a témát kidolgozni. Pénteken összegeztük megfontolásaink gyümölcseit, amit „gondolatvásárnak” neveztünk. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy eddig az időpontig mindenki elkészült egy teljes prédikációs tervvel, – s azt sem tagadom, hogy némelyik kolléga kísértése nagy volt arra, hogy társainak munkájából merítsen... De az ilyesmi mégis kivétel-számba ment, és viszonylag ritkán fordult elő. Ezzel szemben, péntekig biztosan mindig készenlétben voltak már a prédikációs gondolatok. Ilyenkor röviden mindenki sorjában előadta eszméit, és kifejtette, hogy hogyan képzei el formailag és tartalmilag a prédikációt. Miután mindenki elmondta a magáét, csak az maradt hátra, hogy kiválasszuk a legalkalmasabb gondolatokat, elkészítsük ezeknek rövid szintézisét, és ennek alapján megcsináljuk a beszéd felépítésének pontos tervét. Mindent egybevetve, ez a munkamódszer nem volt nehéz. Ettől a pillanattól kezdve mindenegyes szó-

nok már egyedül folytatta munkáját, „saját természetének megfelelően és, ahogyan Isten kegyelme sugallta neki”, vasárnapra aztán már minden prédikációnak egyéni jellege volt, az egyéniség hibáival és előnyeivel együtt.

Vasárnap az ebéd utáni feketénél megbíráltuk az elhangzott prédikációkat. Előfordult, hogy ezt vagy azt a prédikációt csak egyetlen kolléga hallgatta végig. Ilyenkor természetesen megvolt a veszélye annak, hogy a kritika kissé egyoldalú volt; a többiek bírálata hiányzott, amely az egészet kikerekítette volna. Ha azonban a prédikációs-közösség többi tagjai több prédikációt meghallgattak – kis áldozattal sikerült is ez –, a kritikák javító hatásához nem fért kétség, és ezek nyilván ki is egészítették egymást. S amit az ember egyetlen bírálótól nem fogadott volna el minden további nélkül, a többiek véleménye alapján elfogadta.

A testvéri kritika során igyekeztük elkerülni a kisebb veszélyt, azt ugyanis, hogy egyik-másik társunknál a kidolgozott beszéd egyéni jellege kárt szenvedjen. A többiek ugyanis észrevételeztek talán egy kisebb hibáját. Ilyenkor előadódhatott, hogy a szónok a legközelebbi alkalommal, a nem egészen pontos, vagy a helytelen kritika miatt az ellenkező hibába esett, és a prédikáció veszített eredetiségéből. Ha az ilyenfajta kritika alkalmasint csak egyszer hangzik el, a veszély elég nagy. Ha azonban minden vasárnap megbírálják a beszédeket, úgy a hibázásokat könnyen el lehet kerülni. Így az egymáshoz való kapcsolatban kialakul a kölcsönös bizalom, ami az érzékenységre hamar közömbösítően hat. Azonban a kis árnyoldaltól eltekintve nem lehet eléggé hangsúlyozni a vasárnapi prédikáció ilyen közös kidolgozásának előnyeit. A vendégszónokok szinte könyörögnek, hogy ők is részesüljenek kritikánkban és még a nagynevű P. Varillon sem marad ki belőle, ha Belleville-ben beszél.

Egyébként ez a közös, testvéri munka nem csupán a szónokképzésnek van szolgálatára. Ha meg is állapodtunk, hogy a prédikációt közösségi munkával készítjük elő, még nem mondtuk ki a teljes igazságot. Tulajdonképpen úgy kellene mondani: „Közösen éljük át őket”. A plébániai közösség prédikációja nem ennek vagy annak a szónoknak beszéde, nem is csupán nyolc vagy tíz pap egymással kieserélt vagy összekombinált gondolatainak az eredménye, bár annak előkészítésében részt vettek; hanem az egész együttes gondolata és prédikációja. A gondolatokat közösen, közös erőfeszítéssel fogalmazzuk meg, és öntjük formába. Ha azt mondánánk, hogy „dolgozzuk ki”, úgy túlságosan és kizárólagosan intellektuális értelmet adnánk e munkának. Pedig ez inkább valami élő testként növekszik, és a plébániai lelkipásztori munkaévében így ölt alakot. Ez annyira mehet, hogy – mint mondtuk – mind-

nyájan felismerjük már az év folyamán a következő év prédikációs témáit. Majdnem úgy tűnik előttünk, mintha kölcsönhatás volna a plébániai közösség nagy sejtje és a prédikátor-közösség sejtmagja között, – vagyis a tanítók kisebb köre és a tanítást hallgató hívek között: olyan szümbiozisére ez, a plébánia életét és a szónokok gondolatait egyesíti.

Ha így fogjuk fel Isten igéjének hirdetését, úgy más lesz belőle a pusztán intellektuális gondolatoknak szóban való továbbadásánál: életté válik, az Egyház lényeges életjelenségévé, szellemi táplálékká, az eucharisztikus táplálék mellett, lehetőleg valóban ehhez is kapcsolódik.

Ez az Isten igéjéből fakadó élet azonban nemcsak a szószerkeztől elhangzó prédikációban, hanem az egyházközösség egész életében megnyilvánul. És itt az együttesnek ismét közvetítő szerepe van: ez továbbítja ezt az életet a lakónegyedekbe, a plébánia körébe, a családokba, egész az egyes hívekig – sőt egészen a gyóntató-székiig – személyes alkalmazásra.

SZEMÉLYES ELŐKÉSZÜLET

A szónoklás művészetére is érvényes az az alapelv, amely minden művészetre áll, hogy ti. magának a művésznek kitartó fáradozása nélkül semmi sem jön létre. Sem professzorok, sem plébánosok, sem kollégák nem tehetnek bennünket jó szónokká, ha mi magunk nem fáradozunk, és nem dolgozunk meg érte. Ezen a téren legfontosabb: nekilátni teljes erővel és kitartani e szándékban. Demoszthenész erőfeszítésével elérte, hogy szónok lett. Másoknak is szabad remélniök, hogyha becsülettel megteszik a magukét, egyszer alkalmassá válnak arra, hogy az Isten Országát előbbre vigyék.

A szellemi előkészületet tanulmányaink jelentik. De nem akár-milyen tanulmányok. Olyan tanulmányi területeket kell kiválasztanunk, amelyek előkészületünkhöz legalkalmasabbak, olyan olvasmányokat, amelyeknek témája és alkata a továbbközlésre legmegfelelőbbek. Ha véglegesen megrekedünk a tisztán elméleti tárgyakban, félő, hogy prédikációnk is ehhez hasonlóvá válik. A modern vallásos életalakításról szóló munkák viszont hozzásegítenek a szónoki személyiség kialakításához. Ha az ilyenek olvasása közben van hozzá érzékünk, hogy ezt, vagy azt az ellenvéleményt, vagy megfogalmazást, amely hallgatóinkra hatással lehet, feljegyezzük magunknak, úgy lépésről-lépésre szert tehetünk valódi retorikai műveltségre.

Még az is nagyon hasznos lehet a prédikációnk előkészítésénél, ha a kitűzött témáról elolvassunk egy könyvet, vagy cikket, és ezáltal ihletet szerzünk magunknak. Az azonban veszedelmes lehet, ha túlságosan ragaszkodunk egy olvasmányunkhoz, és – bármily kitűnő munka legyen ez – szinte szószerint akarjuk azt előadni. Az ilyen olvasmányok útján végzett előkészületet általánosabban és távolabbi értelemben kell alkalmazni.

Ugyanígy kell azonban prédikációnk formájának és stílusának kialakítására is törekednünk. A prédikáció-előkészítés egészen más dolog, mint egy tanulmánynak, vagy folyóiratba írt cikknek megszerkesztése. Itt az olvasó szellemileg felvevőképes és keresi és akarja, hogy megértse, amit olvas. Arra is megvan a lehetősége, hogy az olvasott mondatokra, ha éppen nem értette volna meg őket, visszatérjen, illetve az elkalandozást kizárja. Vasárnapi hallgatóságunknak nagy része nincs azonban ilyen jól disponálva. A szónoknak kell megfognia őket ott, ahol szellemileg éppen időznek... és ez sokszor nagyon messze van. Először fel kell hívni figyelmüket, és a szellemi áramkör fenntartásának eszközeit állandóan meg kell újítani. Ebből következik a legkülönbözőbb retorikai formák alkalmazásának szükségessége: közbevetések, felszólítások, retorikus kérdések... tények idézése, szemléltető példák alkalmazása.

Érteni kell hozzá, hogy az ember egy gondolatot a legkülönbözőbb formákban fejezzen ki. A legjobb prédikációk nem éppen a tartalmilag leggazdagabbak. Egy vasárnapi beszédben sokkal fontosabb egyetlen igazságot a legkülönbözőbb szempontok szerint megvilágítani és ennek a mindennapi életbe való átültetési lehetőségére rámutatni, mint a gondolatokat halmozni.

A hangsúlyozásnak és a taglejtésnek is jelentősége van. Miért hagyatkozzon az ember e téren a jó szerencsére? Megértem, hogy az ember nem akar valami mesterkéltséget megszokni, de az igehirdetés annyi tiszteletet mégis megérdemel, hogy gesztusainkat begyakoroljuk, és ügyeljünk a helyes hanghordozásra. Kifogásoljuk azt, ha egy pásztor liturgikus ténykedéseit hanyagul végzi. Egészen magától értetődőnek tartjuk, hogy ebben gyakorolja magát, hogy például felszentelése előtt egy kolléga jelenlétében megtanulja, hogyan kell misézni. Vajon annyira nevetséges lenne, ha ennek megfelelően a prédikációnk előtt is egy paptestvér ellenőrizné gesztusainkat, vagy mi magunk megtennénk ezt a tükör előtt? Hogy tehát még egyszer mondjuk: egyáltalában nem arról van szó, hogy valaki tündökölni akarjon vagy tetszeni, hanem egyedül arról, hogy minden rendelkezésünkre álló eszközt állítsunk az igehirdetés szolgálatába.¹

Ha az ember kissé elgondolkodik rajta, hogy milyen jelentősége van az Isten ígéje meghirdetésének, milyen eshetőségei volnának

ennek, – s ha nincsenek is tudatában – hány hívő éhezti szinte ezt, s ha az ember fontolóra veszi, hogy túl gyakran milyen szegényesen találják ezt az Igét, akkor felmerül bennünk a kérdés: Miért nem próbálták ki még a gyakorlatban az általunk eddig hangoztatott egyszerű eszközöket?

A prédikációt mint köteleességet általában, és a nép számára való plébániai prédikáció kötelezettségét sok-sok éven keresztül elhanyagolták. Úgy tűnik, mintha végre tudatára ébrednének ennek. A homiliának – a papok és hívek szemében – egyre jobban nő a jelentősége. Ismét azzá válik végre, aminek lennie kell: a liturgia szerves részévé. A patetikus prédikációs hangnemet, amely 50 év előtt még mindenfelé dívott, majd mindenütt mellozik már.

Adja Isten, hogy az új megoldások általános keresésében megmeneküljünk egy általánosan fenyegető újabb veszedelemtől is, nevezetesen: a csak beavatottak számára érthető intellektualizmustól és a fokozott elvontság, megszokottság jegyében tartott sablonos szóhasználatától.

Bárcsak az erőfeszítések el ne lankadjanak útközben, hanem ériék el végül is céljukat, vagyis találják meg a legszegényebb fel fogóképességük számára is érthető szavakat.

Bárcsak csorbítatlan épségben hirdethetnék ajkaink Isten igéjének egyszerűségét, dinamikáját, evangéliumi mélységét, hogy – a Biblia szavával – az Úr „ne bánja meg”, hogy igéjének hirdetését emberekre bízta.

¹A szerző itt az előadásmód és beszédtechnika tanulmányozásának fontosságára utalva Coquelin francia színművész könyvét említi. Mi itt inkább Bognár Elek könyvére utalunk: „A szónoklás és előadás művészete”, Budapest, 1943, V. kiad., 198 old. (Szerző kiadása). A szerző, a Nemzeti Színház egykori művésze, annakidején a legtöbb szemináriumban előadásokat tartott a szónoklás módszertanáról, így talán műve hozzáférhető lesz a szemináriumi könyvtárakban. Ennek hiányában kellő alkalmazással vö. szerzőnek a Mérnöki Továbbképző Intézet (Budapest XI., Egri József út 20.) kiadásában megjelent jegyzetét: „Előadásmód és beszédtechnika a műszaki gyakorlatban”, VII. kiad., 79 old. (A ford. megj.)

MÁSODIK RÉSZ

FRANÇOIS VARILLON

ELMÉLKEDÉSEK AZ IGEHIRDETÉSRŐL

Mert nem az a szükséges, hogy szavakból hálót szőjünk, palástot vagy kárpitot hímezzünk, hogy művirágokat mesterkedjünk össze koszorúba, hanem hogy szavunk úgy szökkenjen, mint a szökőkút, úgy röppenjen, mint az elhajított dárda egy mindnyájunkat magához örvénylő fényben! Első szóra még dadoghatunk is, mint Mózes és mint a próféták dadogták: A, A, A! Nem valami veritékes föladaton kell vajúdnunk, hanem szabad szárnyra kell bocsátanunk gondolatainkat, hangosan kell imádkoznunk, tárt szívvel szeretnünk! Hisz nemcsak néhány gyermek és öregasszony hallgat téged, hanem az élők és a holtak megszámlálhatatlan serege, az egész örökkévalóság akar szembesülni az ajkadról elröppenő arany és bíbor szavakkal... (Posszonyi László fordításából.)

Paul CLAUDEL

I.

AZ IGE MISZTÉRIUMA

A világi ember szavai a kispapokhoz:

„Ila Isten megadja, hogy Önökből papok legyenek, higgyenek a prédikációban! Vegyék fontolóra, hogy az embereknek 90 százaléka, különösen a munkás és földműves lakosság soraiból, egész héten nem kap más vallásos lelki táplálékot a prédikáción kívül, gondolják meg, hogy sokan nem tudnak többet Krisztusról, egyházáról, mint amit vasárnap a misén hallanak róla. Fontolják meg, hogy sok millió ember számára – miután a gyermekkori katekizmus-tanulást befejezték – ez az egyetlen vallási oktatás. És, hogy ezt a problémát egész terjedelmében megértsék, vegyék tudomásul, hogy minden hitét gyakorló katolikus átlag 50 prédikációt hallgat egy esztendőben, ez egy átlagoskorú ember életében 2500 prédikációt jelent... Kérem Önöket, hirdessék az Isten igéjét – de per-se jó!... Ez azonban már más kérdés.”¹

Olyan papi nemzedékhez tartozunk, amely már nem oly szívesen oktat és tanít. Még a fogalmak is: „beszéd”, „prédikáció” – mintha leértékelődtek volna nálunk. Inkább beszéltetünk másokat, minthogy magunk beszéljünk. Ankétezzünk: a sokráteszi kérdezési módszer felelevenítése ez. Nagyszerű módszer, feltéve, hogy az oktatást és tanítást nem küszöböli ki teljesen. A prédikáció utáni kereslet már önmagában világosan mutatja, hogy maguk a világi emberek, akik tapasztalat szerint leginkább szottak bizalmatlanok lenni a prédikáció iránt, – azt mégis szükségesnek tartják.

Aki nem hirdeti vasárnapról vasárnapra, kellő előkészület után, a hívók közösségének az Isten igéjét, sem az ifjúság, sem a felnőttek hitoktatását nem fogja kellő gonddal végezni, – erre fogadni lehetne, egyre ezer ellenében. Így aztán nincs lehetőség az „élet revíziójára” sem, mert ez csak akkor megbízható, ha ezen a két pilléren: a keresztény tanítás ismeretén és az élet adottságainak elemzési képességén nyugszik – és ekkor páratlan módszer. Ám végezzék a politikai és szociális helyzetelemzést mások, ránk papokra kétségtelenül a hithirdetés kötelezettsége hárul!

Egy tevékeny világi hívó mondotta egyszer: „A fiatal papok nem eléggé becsülik meg a prédikációt”. A „megbecsülni” kifejezés rendkívül gyenge, és önmagában sokat elárul arról, aki hasz-

nálja. Ha valaki azt mondja, hogy „becsül” egy író, úgy ez egy-értelműleg azt jelenti, hogy az illető iránt nem lelkesedik. Pl. Shakespeare és Pascal nem olyan írók, akiket csak „becsülnek”. Még kevésbé lehet mondani, hogy az ember „becsüli” az Evangéliumot. Itt nemcsak „becsülésről” van szó, hanem szenvedélyes szeretetről és büszkeségről.

Mert „a prédikálás isteni dolog... Aki üdvözülni akar, annak hinni kell, aki azonban hinni akar, annak meg kell hallgatni a prédikációt, de hogyan prédikáljon az ember, ha nem kapott rá küldetést? (v. ö. Róm. 10, 15.) A pap Egyháza által küldetést és tekintélyt kapott Krisztustól... S ez legyen büszkesége forrása.”²

Ha azonban a prédikálás isteni dolog, akkor egyben misztérium is. A prédikálás és az Ige misztériuma! Mi minden volna más, ha ezekhez a hagyományos kifejezésekhez – alkalmasan, alkalmatlanul, – hűek maradnánk!

Nincs a világon olyan művészet vagy tudomány, amelyet ne tanítanának módszeresen. Csak a vallás az, amit – legalábbis a hívők oktatásával kapcsolatban – a szükséges, módszeres komolyság nélkül tanítanak. Minden profán oktatásnak megvannak a maga fokozatai: alapfok, közép- és felsőfok. Csak a vallásoktatással nincs így. Mindenesetre, van azért ebben valami jó is, mert az „alapfokú, középfokú, illetve felsőfokú kereszténység” sohasem lehetne teljes értelemben vett kereszténység. Még az elmi katekizmus oktatásnak sem szabad csak kezdő- vagy alapfokú keresztény hitismeretet nyújtania. Másrészt, „a hitét átlagosan gyakorló ember” sem kap a katekizmus oktatás befejezése után, a vasárnapi prédikációk alkalmával olyat, ami az üdvösség titkai ismereténck felfrissítését, pláne elmélyítését jelentené a számára.

Idővel szívesen megnyugtatta magát az ember azzal a kifogással, hogy a hit élet, és nem tudás, vagy értés. Kézenfekvő, súlyos tévedés észre nem venni, hogy az ember különböző szellemi képességeivel egészet alkot. Bár igaza van Bossuetnek, ha elmarasztalja a tudományt, amely „nem vezet szeretetre”, – de az is biztos, hogy a lélek megtermékenyülésének útja elreked, ha a szellemet többé-kevésbé kiiktatjuk.

A szeretet elegendő.

Ez biztos. De egy egész élet kell hozzá, hogy az ember csak némileg fel tudja fogni, hogy mi a szeretet. És azt is kell tudni, mi is a keresztény hit fényében.

Túl gyakran lebecsüljük az olyan emberek szellemi képességeit, akik nem részesültek átfogó, formális képzettségben. Mivel az el-

vont kifejezésekkel kapcsolatos szókincsük szegényes, könnyen tartjuk őket műveletleneknek. Mert a fogalmak és gondolatok használatának játékában gyakorlatlanok, azt hisszük, képtelenek gondolkodni. Ez tévedés. Olyan dolgokról, amelyeket szavakkal nem tudnak kifejezni, gyakran csodálatosan biztos és helyes intuitív ismeretük van. Szellemi kezdeményezéseik fejlesztéséhez és befejezéséhez tőlünk várnak segítséget, hogy amit egyébként megértettek, szavakba is tudják önteni. Egyet kétségtelenül nem tudnak: hogy gondolkodás nélkül nincsenek szavak, és az ember gondolkodásában előrehaladni sem képes gondolatainak szavakba öntése nélkül. Ez előttük nem világos, de mi tudjuk ezt, illetve legalábbis kellene tudnunk. A szavak a szükséges védő gerendák, azokhoz a támfákhoz lehet hasonlítani őket, amelyekkel a bányafolyosók biztosítva vannak. Ha hiányoznának, lehetetlen lenne a fúrógépeket egyik helyről a másikra vinni és a szételepekhez, illetve érclelőhelyekhez hozzáférni. Ha a világos szavak és pontos fogalmak hiányoznának, minden teljesen halomra dőlne. Mennyi néma kérdést tükröznek vissza a figyelő munkás- és parasztszemek – és milyen sokszor nem méltatjuk e kérdéseket figyelemre! Azzal mentik magukat a szónokok, hogy a környezetnek megfelelően kell prédikálni, s így nem elgúntik ki ezeknek az embereknek lelki éhségét.

Abból, hogy valaki nem kapott formális képzést, sohasem szabad levonni a következtetést, hogy az illető nem értelmes. Ez még a profán tudományok terén is áll, – hát még mennyire vallási téren. Gyakran elkövetik papok azt a hibát, hogy egyrészt megfélemlkeznek arról, hogy Isten tevékenyen jelen van a lélek keletkezésekor az indulásnál, – másrészt, nem veszik tekintetbe az emberi tapasztalatszerzésnek értékeit, amelyek a családból, hivatásból, környezetből adódnak. Ez értékek a kicsinyeket s egyszerűeket egészen különösen képesekké teszik olyan törvények megértésére, amelyekkel rendes körülmények között az isteni Gondviselés a lelkeket vezetni szokta. A rendszeres gondolkodásmódban és megfontoló képességben felülmúljuk őket. Azonban az igaznak és helyesnek intuitív megsejtésében nem ritkán ők múlnak felül bennünket. Ezért az olyan gondolatmeneteket, amelyeket életközélemből és konkrét módon találunk nekik, a valóban azonban csak „példákba” sűrített és esiszolt absztrakciók, mosolyogva fogadják.

Az egyszerű emberek fülében semmi sem hangzik hamisabban, mint ami a valójában nem konkrét és nem praktikus.

Kis Jánosnak gyakran igaza van, ha e tekintetben megmondja véleményét a plébánosának. Noha az ő logikája nem tudatos logika, de a szellemi élet lényeges területein otthonos ő is. Logikája olyan megkülönböztetésekből épül fel, amelyeket a küzdelmek

és szenvedések tényei diktáltak neki. „Mindenesetre nem szabad mindent összekeverni!” – szokta mondogatni a szószékről hallott, bár jóhiszemű, de helytelen gyakorlati alkalmazások síkjára való áttevédek kapcsán.

A kiműveletlen állapotban lévő intelligencia is intelligencia. A jó föld, ha még nincs is megművelve, jó föld marad. Miért nem művelték meg? Amiatt nem lehet neki szemrehányást tenni, hogy nem szántották fel, és nem vetettek bele!

Vannak alkalmazkodások, amelyek szükségesegek, – s ismét mások, amelyek majdnem lebecsülés számba mennek.

Volt idő, amikor a katekizmusoktatás nagyon száraz volt. Sem a képzelő tehetség, sem az érzelmi értékek nem jutottak benne jogaikhoz. Azóta azonban a módszer megváltozott. Ma már jobban értenek hozzá, hogy a gyermek eleven képzelő tehetségét, friss érzélemlát megragadják. De ennek ára volt: A pontosság, bizonyosság és szükséges szigor szenvedték meg a dolgot. Pedig vallási dolgokban a pontatlanság és zavarosság még sokkal kevésbé tekinthető ideálnak, mint másutt, még akkor sem, ha a vonzóerő és a tekintély ezáltal növekedne. Amikor ugyanis a gyerek felnő, éppen emiatt ébred rá az egész áttekinthetőségének hiányára.

Praktikus életbölcseesség és teológiai tudomány csak ritkán szorul össze egy koponyában. Egyrészt igaz – mint P. de Lubac írja –, „a professzorok állandó veszélyben forognak, hogy a kereseténységet valami professzori vallássá alakítják”, másrészt viszont egymaga a leggazdagabb tapasztalat sem képes az emberről és az ő isteni hivatásáról szóló teljes igazságot feltárni. A szónok mindkét félnek legyen segítségére, hogy ezek tudatára ébredjenek fogyatékoságuknak és annak, hogy pótolniuk kell a hiányt. Neki itt is, ott is kezdeményeznie kell a párbeszédet.

A tanultakkal meg kell értetnie, hogy a teológiai formulák pontossága még nem minden: igyekezzük megsejtenni velük azt a gazdagabb és szegényebb köröket egyaránt jellemző nyugtalanságot, amely – a nézőpontok különfélesége és a külső ellentétek ellenére is – alapjában véve egy és ugyanaz. Meg kell győzni őket arról, hogy a sztratoszféra a lehető legalkalmatlanabb hely olyan tézisek kidolgozására, amelyek akár közvetve, akár közvetlenül az életre vonatkoznak. Le kell szoktatnunk a tudós embereket egy állandóan kísértő hajlamukról, hogy ugyanis mindig csak elvont módon fejezzék ki magukat. Azt azonban el kell ismerni ezzel kapcsolatban – és ezen semmiképpen se ütközzünk meg –, hogy az elvonultság csendje és hosszú órái, a könyvtárak gazdag kincseihez való közelség, a szellem munkásai számára elengedhetlenek! A lelkipásztor a tudóstól eltanulhatja az üdvös pontosságot, a szük-

séges javítgatásokat és azt, hogy a járhatatlan utaktól, a veszélyes, merész lépésektől, vagy súlyos következményekkel járó kétértelműségekől tartózkodjék: megkapja életútjának nélkülözhetetlen elemét, amely annyira szükséges soha véget nem érő kötelességének teljesítéséhez: hogy valódi teológiai kultúrát képviseljen, illetve hozzon létre.

De a másik féllel való beszédbeelegedés is fontos. Mivel templomainkban nem szokásos a szónokot félbeszakítani, és mivel a híveknek nincs joguk ahhoz, hogy a szónokkal haladéktalanul közöljék, ha nem világosan, vagy érthetetlenül fejezte ki magát, – hogy az egyik pontot szükségtelenül bőven, a másikat viszont túlságosan röviden tárgyalta, – hogy megemészthetetlenül elvont, vagy hogy hamisan gyakorlatias, – hogy akár gesztusaiban, akár hangjában van valami, ami zavaró, – nem élünk ugyanis már Szent Ágoston korában, amikor az volt a szokás, hogy minden további nélkül félbeszakították a szónokot és tiltakoztak; – ma a prédikáció a szónok monológjává vált. Ezért aztán arra lenne szükség, hogy közvetlenül az istentisztelet után, a templomtérén, megmondhassák a hívek a papnak véleményüket: „Megértettük”, vagy „nem értettük meg”. Természetesen csak a lényegest. Az ilyen kritika, illetve próba, lehetővé tenné a rövid összefoglalást: „Ez volt, amit mondani akart nekünk?” „Ennyit értettünk meg belőle.” Persze minden húzolgás, vagy félclem nélkül.

Vajon hiú vágyálom volna ez? Egyáltalában nem, mert Colombes-ban és Belleville-ben (két párizsi külvárosi plébánia; a ford. megjegyzése), sőt másutt is ez a szokás. Elég ha a híveket arra nevelik, hogy szabadon és nyíltan kimondják véleményüket. Ezt azonban nem lehet egyszerre elérni. Kitartás és alázat is kell hozzá; de ezen az áron egész prédikálásunk komolysága és hatékonysága sokszorozódik meg.

Az egyházközségi életben legtevékenyebb hívek, a pap legközelebbi munkatársai bizonyos mértékben közvetítő szerepet játszhatnak e téren. Elmondhatják papjuknak, hogy mit hallottak a vasárnapi prédikációról. Így el lehetne kerülni, hogy szakadék támadjon a között, ami a templomban nyíltan elhangzik és amit az emberek csendben mondogatnak egymás között.

IHa a szónok ily módon, a teológusok tudományos munkáját és – mint mondani szokták – „a világban élők” praktikus bölcsességét figyelembe veszi, Isten kegyelmével eljut odáig, hogy olyan szintézist hoz létre magában, amelyben kevesebb lesz a szigorú szakszerűség, a szakemberek szokásos árnyalati finomsága, kevesebb a homályos hely, és kevesebb lesz a tudományos kutatás hiányából adódó féligazság.

Fénélon-nál olvashatjuk a következő párbeszédet:

„- Halló, szomszéd, hallotta a prédikációt, amelyre engem is magával akart vinni? Nekem elég a saját plébániám szónoka.

- Részemről meg vagyok elégedve az enyémmel, bizony kár, hogy nem hallgatta meg. Biztosítottam magamnak egy helyet, hogy egyetlen böjti beszédet se mulasszak el. Csodálatos ember: Ha ezt egyszer meghallgatta, más nem fog magának tetszeni.

- Akkor igazán óvakodni fogok attól, hogy elmenjek oda, mert nem szeretnék olyan papot hallgatni, aki más mindenkitől elveszi a gusztusomat. Inkább olyat keresek, aki úgy gerjeszt bennem vágyat Isten ígéje után, hogy azt bárhol hallgathassam. De ha igazán olyan sokat mulasztottam, és Ön, kedves szomszéd, annyira odavan a nagyszerű prédikációtól, talán kicsit kárpótolhatja engem, mondjon el valami kevéskét abból, amit megjegyzett.

- Nem, semmiképp, ezáltal csak elrontanám ezt a nagyszerű prédikációt. Száz szépsége menne így veszendőbe. Nekem magamnak kellene szónoknak lennem, hogy elmondhassam magának...

- De a gondolatmenetét, a bizonyítását, az erkölcsi alkalmazását, a beszéd lényeges gondolatait csak elmondhatná. Semmit sem jegyzett meg ezekből? Ennyire figyelmetlen volt?

- Szó sincs róla, még sohasem figyeltem úgy, mint most.

- Hát akkor ne kéresse magát annyit!

- Nem, nem erről van szó, hanem a gondolatok olyan finoman voltak szöve, és a rendkívül választékos külső kifejezési formával annyira össze voltak fonódva, hogy abban a pillanatban, mikor az ember hallotta őket, el volt ragadtatva tőlük, később azonban már nem tudná őket a megfelelő sorrendben elmondani. És ha mégis összehozná őket később, és másként adná elő, akkor egyszerűen nem lennének ugyanazok, s elvesztenék erejüket, lendületüket.

- Akkor bizony törékeny szépségű lehetett az a beszéd, amelyet elég megérinteni, hogy tönkre is tegyünk. Akkor már kedvesebb számomra az olyan beszéd, amelyben több a fogható, mint a szellem, az ilyen mélyebb benyomást tesz, és az embernek több marad belőle. Minek is beszélnek akkor egyáltalában, ha nem akarnak hatni vele, oktatni és gondoskodni róla, hogy a hallgatók valamit kapjanak?"

Tehát már a XVII. sz.-ban is kétféle szónok létezett: akik azért prédikáltak, hogy megértsék őket... és a másik fajta.

¹J.P. Dubois-Dumée: *Vocations sacerdotales et religieuses*, No. 217, janvier 1962, p. 35.

²J. Audusseau - X. Léon-Dufour: *Vocabulaire de théologie biblique* (Ed. du Cerf) 1962, col. 842.

II.

AZ ÉRTELMI MUNKA ÉS A KULTÚRA SZEREPE

„Ha nem hajlandóak állandóan tanulni, akkor inkább hallgassanak!” – mondotta Saliège bíboros. Kemény szó ez, visszavonhatatlan kijelentés, amelyet szószerint kell elfogadnunk, minden szépítgetés nélkül. Elmélkedési anyagul szolgálhat az év minden napjára.

A szellemi igényesség és pontosság annál szükségesebb, minél kevésbé képzett hallgatóval van dolgunk. Szakemberek félszóból is megértik egymást. Ha a vitázó felek egyike azon fáradozik, hogy megtalálja gondolatainak pontos megfogalmazását, a másik azonnal közbeszól, segítségére van, hiszen tudja előre, hogy mit akar mondani partnere, a bölcséleti s teológiai szakkifejezések fölöslegessé teszik a körülírásokat. A gondolat magától adódik, és dialógusba torkollik, – majd az egymás mondanivalója iránti figyelem mértéke szerint – a saját gondolata mellett mindegyik már előre sejti a másik véleményét, mielőtt az illető szólt volna valamit. A tanult ember számára a másik tanult ember szelleme tükörhöz hasonlít, amelyben – legalábbis bizonyos mértékig – ki-ki látja és megítélheti saját gondolatait. Tehát egy gondolatnak monológikus formában való előadásából a valóságban azonnal dialógus lesz. Látszatra talán az előadó eszközölt változtatást és helyesbítést előadásában, valójában a másik fél anélkül, hogy megszólalt volna, már szinte sugallta ezt. Ezért az ilyesmi egy-egy előadásnak már az elkészítésekor befolyással van a szerzőre.

Egészen másként áll azonban az ügy, ha az egyik vitázó fél kevésbé tájékozott és gyakorlott. Ez nem látja, hogy a másik mit akar mondani, hacsak nem mondja ki egész világosan. Sok olyan kifejezést, amely a mindennapi társalgási nyelvből ismeretlen, közelebbről körül kell írni, és meg kell határozni. Ez kevésbé örvendetes, de szükséges. Ilyen esetekben a kísértés nagy, hogy magyarázatok elkerülése érdekében megelégszenek csak félig megfelelő fogalmazásokkal, vagy az igazságot célszerűtlenül leegyszerűsítik, vagy beérik részigazságokkal, avagy előítéletekkel, illetve cleve lemondanak arról, hogy a dolgoknak a mélyére hatoljanak.

E felszínes eljárás csődöt mond azonban, ha emberére akad olyan hallgatóban, akit a józan ész, a biztos felfogás és ösztön – amely tiltakozik a becsapás ellen – megsegít abban, hogy igényesebb legyen minden szófacsaró szónoknál. Ugyanis a szavakkal való játék, vagy a sematikus szólások ellen tiltakozik a becsüle-

tes emberi szellem, még akkor is, ha nem képzett. Az igazság hajtótörést szenved vagy Skyllán, vagy Charibdisen.

Hajóját e szirtek között sértetlenül átvezetni oly nehéz feladat, hogy a népi környezetben való lelkipásztorkodásra kiszemelt papnak előtanulmányai meghosszabbítását kellene engedélyezni. Sajnos megesik, hogy ellenkező következtetésre jutnak...

Persze megpróbálják igazolni e hamis következtetéseket. Így azzal, hogy a hosszabb tanulmányi idő csak fokozná az olyan egyéneknél a tisztán elméleti gondolkodás iránti vonzalmat, akik egyébként is hajlamosak erre. Másoknál viszont, akiknél ettől nem kellene tartani, s akik azonnali lelkipásztori „bevetésre” vágyanak, az ilyen többlet-tanulmányi idő elviselhetetlen volna. Mindenesetre – hangzik az ígéret –, a gyakorlat által megkívánt módon összehangolják a szükséges iskolázást, de valóban nem volna kívánatos az Egyház előrs-helyein az „intellektuálisok” számát, akik mindig idegen testek maradnának, növelni.

Milyen gyenge érvek! Nem is igaz eleve állítani, hogy a képzettség és a szellemi kultúra torzít, elidegenít, vagy csömört okoz. A lélek- illetve hús- és vérnélküli intellektualizmus mindig csak álképzettségnek lehet eredménye. Viszont a valódi kultúra előkészíti az igazi emberi kapcsolatokat.

Valóban elhittetjük magunkkal, hogy a mai embereket érintő gondok és problémák gyermekes gondok és problémák! Az általuk felvetett kérdések a megtestesülésről, megváltásról, halálról, örök életről, az Egyház iránti engedelmisségről, a szeretetről és imádságról – valóban komoly és fontos kérdések, még akkor is, ha az emberek e kérdéseket néha kuszán és nem világos fogalmazásban teszik fel. Nem elégséges rájuk a meggyőződés erős hangján kimondott közhelyekkel, a kedélyek csittitgatásával válaszolni. A közhelyek, és a megingathatatlan magabiztosság hangja egymástól rendszerint elválaszthatatlan, egyik a másikat feltételezi, mindkettő jellemző az olyan szónokra, akinek a teológiai és filozófiai tudása mérsékelt. Az ilyen – bár nem mondja ki –, de érezteti hallgatóival, hogy számára minden világos és jól elrendezett, minden „raktáron van” összes módszeres összefüggésével együtt agyának polcain és fiókaiban, – hogy így van és nem másként –, hogy semmi ellenvetésnek nincs ez ellen többé helye, hogy az általa kifejtett nagy szintézisnek sehol sincsen támadható pontja. Ő csak sejtené, hogy milyen hatást idéz elő hallgatóinak lelke mélyén! A hallgatóságot ilyesmi nem elégíti ki: mert túl átlátszó. Sőt, az ellentmondást nem tűrő hang és magától értetődő biztonságérzet talán bosszantja és sérti is a hallgatókat. Mindenre van vagy lesz döntés éspedig felülről-lefelé stílusban. Az emberi kapcsolatok

szívélinessége, az a törekvés, hogy a nép érzellem- és képzeletvilágában otthonosak legyünk, az emberek probléma felvetési módjai iránti őszinte érdeklődés, sőt még a pap figyelmes szeretete sem tud változtatni azon, hogy a dolgoknak ilyen sommás kezelési módja ne keltse a hívekben azt a benyomást: mindez elégtelen és ránk erőszakolt. Még ha a szónok kifejezőmódját különböző beszúrássokkal, megjegyzésekkel enyhíteni is próbálja (pl. „Nem állítom, hogy ezzel mindent tökéletesen megmagyaráztam...”; „hiszen egyszerűen nem lehet mindent elmondani...”), mindez semmin sem változtat, sőt erőltetettnek, mesterkéltnak hat.

A látszólag még oly érdektelen és részvétlen ember is nyugtalan a lelke mélyén. De ezt a mélységet sohasem lesz képes a pap megközelíteni, ha a lelkiekkel kapcsolatos saját élményei, meglátásai sekélyesek. Aki maga nem próbálta komoly törekvéssel átélmélni a szent titkokat legbensőbb lényegük szerint – az sohasem fogja tudni megérezni, hogy mi megy végbe az emberi szívek mélyén. Ebben mindig és mindenekelőtt saját lelki sekélyessége és megalapozatlansága fogja gátolni.

Vallási szempontból a modern világ még a serdülő korában van, elhagyta már a gyermekkorát, de felnőtt korát még nem érte el. Útban van feléje. Ebből következően nem arra figyel, hogy mit hagyott el, hanem arra, amit el kell érnie. A modern világot sohasem lehet rávenni arra, hogy visszatekintsen az egyszer már lomtárba rakott gyermekes vallási képekre. Az a prédikáció, mely ezeket eleveníti fel, hogy egységes képpé formálva a felnőtt számára is elfogadható vallási képzeteket ihlessen, ahelyett, hogy vezetőként járna előttünk, lemarad mögöttünk. Márpedig az ember mindig rosszul érti, amit a háta mögött beszélnek. Ehhez hátra kellene fordulnia, s ezt nem szívesen teszi. Különösen, amikor a láthatáron feltűnik előtte, ami felé oly mohón törekszik: a természettudomány, a technika s a haladás egész világa!

A széleskörű és alapos előkészületet semmivel sem lehet pótolni. Felelősségük tudatában lévő és hivatásukat örömmel teljesítő papok hétről-hétre hosszú órákat töltenek el vasárnapi prédikációjuk kidolgozásával. Bár gyakran meg kell szakítaniuk munkájukat, és csak kivételesen sikerül összefüggő órákat fordítani erre a munkára, következetesen és bámulatos szívóssággal törek-szenek arra, hogy alap gondolatukat megvilágítsák, tapasztalatukból merített tényekkel, hasonlatokkal, és a Szentírás alapján érthetőbbé tegyék.

Mindezek fontos dolgok, amelyek nélkül – ha véletlenül prédikál-

nia kell – még a legtudósabb teológus sem tud boldogulni! Mert ezek nélkül nagy kockázatra vállalkozna, és jelentős károkat okozna. Hát még mekkora a vakmerőség és az okozott kár, ha minden szorgos törekvés ellenére, – hogy Fénélonnal mondjuk – „hiányzik a tudományos megalapozás”. A hallgatóságnak biztos megérzése van az ilyesmiről, s azonnal észre fogja venni, hogy a prédikáció „hiányosan van előkészítve”, és a kidolgozandó gondolat áttekinthetetlen rétegek mögött lappang. Legyen bár a kifejezőmód még oly választékos, konkrét, vagy tartalmas is, a lényeg hiányozni fog és a mesterkéeltséget feltétlenül észreveszik. A keresztyén hit-tanításban ugyanis – éppen úgy, mint az életben – minden minden-nel összefügg, s ha egyrészt óvakodni kell attól, hogy az ember csak az „egészséges” szóljon a részekre való minden utalás nélkül, másrészt nagyon fontos az „egészség” ismerete, hogy az egyes részek kellő alapot kapjanak.

Az igazsággal ugyanúgy áll a dolog, mint a szépséggel. A gótikus székesegyházakban a szobrok szinte a kőből nőnek ki, és egységbe olvadnak anyagukkal. A művészietlen templomokban utólag állítják fel a szobrokat és faragványokat. Csúnyák, és még fokozzák az egész ízléstelenségét. De ha szépek, sem tudják azt megszeépíteni. Jobb múzeumba állítani őket. Ugyanígy áll a dolog a prédikációval, amelynek témája nem gyökerezik az igazság talajában.

Először vagyunk. Az, ami vagyok, visszhangzik, benne cseng abban, amit mondok. Ha megvan a belső összefüggés, eszerint alakul mondanivalónk kifejezése.

Mindig három fokozatot kell megkülönböztetni: a közvetlen vagy közönséges ismeretet, a tudományos megvilágítást és a konkrét bölcsességet.

Első stádium: A látogató először lépi át a párizsi Notre Dame székesegyház küszöbét. Nincs még közelebbi ismerete az építészeti remekről, csak szíve és szeme van ahhoz, hogy fel tudja fogni az előtte lévő ragyogó szépséget.

Második stádium: könyveket olvas és ábrákat nézeget, következik a csúcsíves boltozat bordázata, az ívek, a támpillérek ismerete, majd a XII, XIII. sz. Ile-de France-ának történelme, lakósságbeli és foglalkozási megszólása.

Harmadik stádium: Ismét maga a dóm. A kőből és üvegből készült építészeti terv valósággá lesz. Ezzel jut az ember a dolog teljes ismeretére, amelynek neve: „Bölcsesség”.

Jean Cocteau mondta egyszer: „A művészet testté vált tudomány”. A prédikáció pedig testté vált teológia. Bűntetlenül nem lehet köntörfalazni és egy közbülső szakaszt kiiktatni. Természetes, ha egy-egy szakasz eltűnik, de csak azért, hogy felfedje, hogy az

egész miből is áll. Jaj annak, aki célját túl gyorsan akarja elérni! De annak is jaj, aki célját teljesen feladja, félúton megáll, s tovább nem mozdul! Az előbbi szónok valójában tudatlan ember, az utóbbi pedig „entellektüel” a szónak rosszalló értelmében. (Egyik sem kívánatos plébániai igehirdetőnek.) Ezzel szemben azt a papot óhajtják hallani, akiben – Isten dicsőségére és Országának előbbrevitele érdekében – a képzettség a gyermeki egyszerűség szellemét nem ölte ki, hanem kiteljesítette a legyőzött gyermekiességnek, infantilizmusnak romjain.

Feltétlenül hallgatóink színvonalán kell állnunk? Vagy milyen állást foglaljunk el? Kettős a veszély: Ha a szónok maga is a hallgatók művóján áll, akkor vak vezet világtalant és mindketten közös verembe esnek. Ha itt torpan meg, nem hű önmagához!

Nem, a kérdés maga helytelen, rossz az alternatíva. Az a helyes, ha a legképzettebb pap is anélkül, hogy a hallgatóság színvonalára helyezkednék, szellemével a legegyszerűbb és a legképzetlenebb hallgatóját is el tudja érni. Mert az igazi műveltség sohasem csak tudás és tudományosság, hanem mindig pedagógia is egyúttal.

Ismertem valaha egy kiváló humanistát. Horatius- és Lukretius fordításai inycncfalatjai voltak a hozzáértőknek. De ugyanez az ember ugyanilyen páratlanul tudott kezdőket is latinra tanítani. Nagy magasságból közelítette meg őket, ugyanakkor egy pillanatra sem szűnt meg hozzájuk egészen közel lenni. Így vagyunk Isten-nel is: Ő a Magasságbeli és egyben a hozzánk Legközelebbi is. A középiskola negyedik osztályába járó idősebb testvér számára nehéz ügy lenne fiatalabb, éppen az ötödik általános iskolai osztályba lépő testvéreinek megmagyaráznia a latin nyelv alapjait. Mert ha nagyon ügyes volna is, és hibátlanul, s nagyszerűen ki is tudná fejteni a nyelvtani szabályokat, a lényegét – ami a lelkesedést, örömet, s a tudás és haladás utáni vágyat jelenti – nem birtokolná. Ezekhez szükséges valami vergiliusi ihlet.

Aquinói Szent Tamást, vagy Bonaventurát a szószéken idézni? Nem, nem ezen fordul meg!

Az igazi kultúra teljesen érdektelen, vagy nem kultúra. Az állandó gond, hogy vajon ez, vagy az hasznos-e a prédikációhoz, csökkenti ennek lendületét.

Pasteur mondta, hogy „sohasem osztja azoknak a kis szellemeknek álláspontját, akik hallani sem akarnak az olyan tudományról, amelyet nem lehet azonnal aprópénzre váltani...”

És Godin abbénak is igaza volt: Két héttel halála előtt, amikor a Párizsi Misszió kezdődött, Lisieuxben tanulmányi összejövetelt rendezett. Itt sok olyan teológiai kérdést tárgyaltak, amelyeknek

a missziós apostolkodásban való praktikus felhasználhatóságát közvetlenül nem lehetett megállapítani. Az összejövétel alkalmával megjegyezte: „A missziós papoknak éppen ezeket a dolgokat kell alaposan elsajátítaniuk, és gyakran elmélkedési anyagul választaniuk, amelyekről a munkásosztályból származó testvéreik előtt legkevésbé tudnak majd beszélni. Ennek ugyanis életükben és személyes magatartásukban, valamint előadásukban kell föltündökölnie. Különbön önmagukat sem ismerő eretnekeket küldünk a missziós országokba.”

Rövid idő múltán, többen akik nem érték el Godin abbé szellemi és lelki nivóját, ellenkező véleményen voltak.

M. Jean Lacroix 1953-ban így írt erről: „Az elmúlt tíz év legnagyobb hibája az volt, hogy nagyszerű tapasztalatokra tettünk szert a gyakorlati életben, anélkül, hogy szellemileg úrrá lettünk volna fölöttük.”

Természetesen fontos dolog a helyes alkalmazkodás, de nem lehet ez az elsőrendű törekvésünk. Az első kérdés: mi az, amivel hozzá akarunk alkalmazkodni hallgatóink lelkéhez. Elsősorban az igazság mélyére kell hatolnunk, hogy innen bányásszunk. Olyan ez, mint a tengerbe merülés. Ehhez a pap különleges hivatásbeli kegyelmet kapott. Nem kell attól tartania tehát, hogy megfullad. Aggályai se legyenek, hogy alámerülése közben szem elől veszti testvéreit. Hiszen éppen miattuk merül alá a tengerben. Nemsokára úgyis felszínre kerül ismét, kincsekkel megterakodva, olyan nagy és szép halakkal, mint amilyenek a Genézáreti tóban vannak. Azután törheti a fejét, hogyan is készítse el őket úgy, hogy ízletessé és ehetővé váljanak.

A kotyvasztott silány étel helyett nyújtsunk szilárd, erőt adó, és mégis kellően főtt és sült táplálékot.

A konkrét mélyre megy, az absztrakt a felszínen úszik. A lusta azon ürügy alatt, hogy az egyszerű emberek felfogó képességének határain belül kíván maradni, vonakodik az említett bűvárunkától és fél a hullámok növekvő ellenállásától, nem viszi tovább az absztrakt elsekélyesítésénél. Pedig ez rosszabb mindennél. Ez a legmegemészthetlenebb eledel. A szónokok ebben gyakran becsapják magukat, de a hallgatókat ritkán. Általában a hallgatóság között mindig vannak olyanok, akik nem hagyják megteveszteni magukat.

Veszedelemes önámítás, ha az ember bizonyos, az igehirdetés szempontjából túl elméletinek és finomnak tartott kérdések tárgyalását egyben haszontalannak is véli.

Egy kispap pl. gúnyos megjegyzéseket tett az ún. quietizmus körüli vitákról. Néhány közepszerű tankönyvre hagyatkozva – az

eredeti szöveg közelebbi tanulmányozása nélkül – sem Fénélonnak, sem Bossuetnak nem adott igazat, hanem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a józan ész tiltja, hogy az ember az ilyen irkafirkákra időt vesztessen. Az ő alapgondolata mindig az volt, hogy a kereszténység titka a Szeretet misztériuma és minden a Szentírásban foglalt igazság a nagyobb szeretetre vezet. Miután pap lett – alkalmasan vagy alkalmatlanul – állandóan erről beszélt. De egy szép napon megjelent előtte a hívek egy csoportja, akik már megúnták, hogy állandóan csak „körülbelül” beszél egy témáról, és nehezen viselték el pontatlanságát, – kérték, hogy a jövőben fejezze ki magát világosabban, és ne érje be pusztán érzelmi szómagyarázatokkal. A szónok ezután megkísérelte a dolgot, de eredmény nélkül. Egyszerű kérdésekre meg tudott felelni, de elnémult mihelyt csak kissé nehezebb probléma merült fel.

Ekkor visszagondolt a „tisztá szeretet” tanára, tanulmányozni kezdte Bossuet támadásait, és elmélyült Fénélon válaszaiban. Így kezdte megérteni a dolgot. Mit értett meg? A világon legegyszerűbb valamit, amire azonban csak hosszú és bonyolult elemzés után jutunk el: A szeretet kegyelme nélkül nem tudunk úgy szeretni, ahogyan ezt tőlünk Isten kívánja. A misztikusoknak a szeretetről szóló hagyományos tanítása alapján egyszerre eloszlott az illető pap lelkében az a homály, amely eddig szeme elől számos, a tisztítóhelyre és a reményre vonatkozó igazságot eltakart.

De mégsem akarta Fénélon magyarázni a szószéken. Nem volt sem buta, sem pedáns, és azért jobb utat talált: úgy tett, mint a Cambrai-i püspök. Ő sem tartott egyházmegyéje falvaiban beszédet a „tisztá szeretetről”, és nem traktálta parasztjait Keresztes Szent János, Tauler és Suso Henrik idézésével. Fénélon egyszerű volt, s ezt kemény harcban és nagy fáradsággal harcolta ki magának. Országát, amelyben püspök volt a janzenizmus veszélyeztette. Anélkül, hogy kimondottan, illetve folyton az eretnekségre utalt volna, úgy beszélt, mint aki tisztában van azzal, miből áll a méreg, s milyen alattomos hatása van. Így akarta a veszélyt elhárítani. Levelezett mindenkivel, mindenfajta állapotú emberrel, s kinek-kinek a maga számára alkalmas módon adott útbaigazítást. Csak kissé változtatta mondanivalóját, sohasem vált mesterkéltté, mindig megőrizte a helyes hangot. A francia egyháztörténelem nem ismer senki mást, aki annyira benne állt volna az életben, aki közelebb állott volna az egyszerű emberekhez, mint ez az arisztokrata, királyi nevelő, aki a misztikusokban is annyira otthonos volt.

Flaubert a „halhatatlan ostobák”-ról írván, az antiklerikális Homais-t Bournisien abbéval beszélgeti, míg két másik alakja:

Bouvard és Pécuche egy másik abbával, Jouffroy-val beszélget. Az ostobaság bizonyos fokánál már nem lehet többé megkülönböztetni, létezik-e még nagyobb ostobaság. Egy azonban biztos: Homais azt a benyomást kelti, hogy kevésbé ostoba, mint Bournisien, és a másik két fickó is többre viszi, mint plébánosuk. Bennük felcsillan néha még az értelemnek valami fénye. Nem mintha Flaubert ezt szándékosan tette volna, ez inkább a dolgok természetéből folyik. „Corruptio optimi, pessima.”

Hiszen nemcsak a teológiai képzésről van szó. Hogy fogalmazhatta volna meg Flaubert a Homais és az Ars-i plébános közötti beszélgetést? Nincs olyan regényíró vagy tárcaíró, aki az Ars-i plébánost úgy merte volna kifigurázni, mint Flaubert Bournisient.

A filozófiának és a teológiának is meg vannak szabva a határai. A feledésbe ment Gratry mondotta: „Műveljétek az összehasonlító tudományokat!” A tudomány és művészet, a lélek és szellem, az ész és ízlés között „titokzatos kapcsolatok” vannak. Az egymással összefüggő mindenirányú kapcsolatokat, a problémák belső összefüggéseit nem szabad lebecsülni. Az a filozófus, aki kizárólag filozófus akar lenni, talán nem lesz jó filozófus. Minden csodálatunk a metafizikusé, aki néhány héten keresztül Claudeltől az „Aranyfőt” magyarázta tanítványainak, – vagy a másiké, aki a lét időbeli vonatkozásáról előadva hallgatóit Descartestól Van Gogh-ig és Cézanne-ig vezette. A lelki vezető, ha nem otthonos egyaránt a lélektanban és az aszketikában, nehezen fog tudni különböztetni a lélektan, illetve a keresztény lelkiesség vonalába tartozó problémák között; ha pedig kivételesen nem szent az illető, inkább lesz majd pszichológus, mint lelkiatya, a rábízottak nagy kárára. Ily fogyatékoságok és melléfogások már a legegyszerűbb prédikációban is feltűnnek.

Ezzel persze nem állítjuk, hogy a jó szónoknak mindenhez kell értenie. Sokan lesznek illúziók rabjai, amennyiben hosszú órákat töltenek el regényolvasással vagy modern hanglemezek hallgatásával – mert így kívánnak mindenről tudomást szerezni. Az egyik tudományágból a másikba való átmenetnek belülről és szerves módon kell történnie.

*

Egy alkalommal egy szociológus prédikáció közben hirtelen elhagyta a templomot. Uralkodnia kellett magán, hogy az ajtót be ne vágja. A szónok éppen a szociális igazságosságról beszélt. S hogy a nagyobb pontosság benyomását keltse, beszédét tudományos részletkérdésekre utalással „díszítette ki”, melyekről nyilván fogalma sem volt. Sebtében átolvasott és jól át nem gondolt en-

ciklikák nyomán butaságokat beszélt. Biztos, hogy a szociológusnak több türelemmel és elnézéssel kellett volna lennie, de a szónoknak is több óvatosságra és bölcsességre lett volna szüksége.

Szabály legyen tehát: Még példázgatva se érintsünk a szószéken olyan témákat, amelyekhez nem értünk.

A szociális igazságosságra való figyelmeztetést sohasem fogják komolyan venni, ha a szónok nincs tudatában annak, hogy mennyire komplikáltak azok a gazdasági és politikai problémák, amelyeken keresztül az igazságossághoz vezető út húzódik. A tudatlanság kompromittálja az egyházi szónoklat hitelét.

Ebből nem következik, hogy a prédikációnak gazdasági, illetve tudományos szociális kérdésekkel kell foglalkoznia. Épp ellenkezőleg. Vagy talán egyáltalában ne beszéljen az igazságosságról? Szó sincs róla. Csak az a fontos, hogy Jézus Krisztus szemszögéből beszéljen ezekről a kérdésekről, és sohasse mondjon olyat, ami nem biztos, és ami vitatható. A szószék az igazság meghirdetésének és nem elméletek felvetésének helye.

Vannak szónokok, akik hitünk legelemibb igazságaival kapcsolatban felébresztik hallgatóikban a keresztény kulturális nevelés vágyát. Másoknál viszont elég hozzá néhány beszéd, hogy az érdeklődést egyszer s mindenkorra kioltásák. A konformizmusnak határozott ellensége, Jules Renard mondta, hogy „a polgárságtól való iszonyodás polgári dolog”. Ha a polgárság és a kultúra azonosítható, akkor a kultúrától való irtózás is polgári dolog.

Igazában a kultúra se nem a polgároké, se nem a parasztoké, se nem a munkásoké kizárólag. Vagy van, vagy nincs. Ha megvan, lehet valódi, hamisított, felületes, mélyreható, szűk, illetve átfogó. Más kérdés, hogy van pedagógia, amely ennek a szociális környezetnek felel meg jobban, a másik annak. Abban a történelmi tényben, hogy a kultúrához vezető út a múltban nem állott és sokhelyütt ma sem áll mindenki számára egyaránt nyitva, még más probléma is meghúzódik. És épp itt van a botrány. Ezt pedig nem lehet azáltal kisebbíteni, hogy elhárítjuk vagy leértékeljük a kulturális nevelést. E kérdésben nekünk keresztényeknek egységességnek kellene lennünk. Ez a kérdés az ész és igazságosság kérdése, s ezzel kapcsolatban Isten nem éri be akármivel.

Alapos képzettségű igehirdetőnek, aki egyben lelki ember is, nem okoz különleges akadályt hallgatóságának összetétele. De mindkét feltételnek meg kell lennie. Mert amilyen mértékben egyik vagy másik hiányzik, veszély fenyegeti a szónokot, aki híveinek minden csoportjához, sajátos adottságaiknak megfelelően akar közel jutni, hogy valójában egyiket sem éri el.

A lelki kultúra nincs az egyszerűség rovására, inkább ahhoz

vezet. Elvontsággal, pedantériával, túl tudományos beállítottsággal, különcséggel nem a valóban képzeteknél találkozunk, hanem inkább a könyvmolyoknál. Ha pl. egy tizenhétéves tanuló – esetleg egy jövőző Sartre – ül ön előtt a templomban, s ön a szószéken nagy bölcséleti és tudományos fejtegetésekbe kezd, hallgatója bosszankodni fog amiatt. Ha azonban ön egyszerű marad, semmi baj sem történik. Mert ha a fiatalember tudományos vagy bölcséleti témákról akar hallani, nem a templomba megy. Ha azonban ez az egyszerűség nem komolyan keresztény kulturális meg-alapozottságú, akkor primitívségbe torkollik, amely rombol, illetve, amely – Blondellel szólva – megmutatja, hogy különböző szociális, politikai és kulturális adalékok hogyan meg tudják mé-telyezni a kereszténység lényegét. Ilyen esetben az ifjú Sartre dühödten és csalódottan el fogja hagyni a templomot, nem mert a beszéd túlságosan „lelki” volt, hanem éppen azért, mert nem volt ilyen! Az ilyen primitívségre való hajlam nem igazi egyszerűség!

Van, aki azzal büszkélkedik, hogy „használja” a Szentírást. Az ilyesmi biztos út az eltorzításhoz, mert sem Istent, sem Isten szavát nem lehet „használni”. A tanárok szerint Victor Hugot minden évszázadban olvasni fogják, de csak szemelvényekben. Ez ellen nincs ellenvetés, mert hisz a nagy ember hatalmas művében sok selejt is van. De a keresztény hívek a Bibliát is csak szemelvényekben ismerik. Nagy részük csak a kötelező vasárnapi és ünnepnapi szentmisékben az „Ige liturgiája” szentírási részeit ismeri. Többet nem is kíván az Egyház. Azzal számol, hogy a plébániai beszédekben ezeknek a fejezeteknek nyomán, a szónok kibontakoztatja Isten üdvözítő tervét, amint azt a Biblia kinyilatkoztatja.

Ha a szónok is csak szemelvényeket olvasott a Bibliából, hiányozni fog neki a szemelvények magyarázatához szükséges tudás. Pascal szerint „az egész Biblia egy darabból van”. Az egészet kell ismerni ahhoz, hogy az ember a részletekkel ne bánjon önkényesen. A 17. században „láncolat”-nak mondták a Bibliát, drámának, melyben minden összefügg, határozott irányú mozgásnak. A Biblia a Jézus Krisztus vonzóerejébe került történelemnek kibontakozása. A századok mágnesessé teszik, függetlenül attól, hogy a központban lévő Megtestesülést előkészítik, vagy a beteljesedéshez segítik.

A Biblia nem idézettár, amelyből valaki tetszés szerinti helyeket ragadhat ki, hogy saját bölcséleti vagy erkölcsstani gondolatait velük alátámassza. A Biblia Isten szava, amelyet a teológia mind jobban megérteni törekszik, de nem bizonyítékgyűjtemény a teológusok használatára. A szónoknak nem szabad saját találmányú

bibliamagyarázatokkal beérnie. Az jogos, hogy hallgatóságának pillanatnyi szükségleteire tekintettel legyen. Semmi esetre sem szabad azonban a szövegnek az összefüggő egészben való értelmét és jelentőségét szem elől tévesztenie. Ha a szónok mégis így tesz, úgy szinte erőszakkal arra kényszeríti a szentírási perikópát vagy verset, hogy az ő gondolatait támasszák alá, és ne azt, amit Isten akar mondani velük. Arra „használják” ilyenkor a Szentírást, hogy valami kizárólag emberi gondolatot, egy bölcselő tételét vagy egy moralista elemzését bizonyítsák be vele. A Szentírást igazán ismerő szónok nem „használja” a Bibliát. Claudel szerint: benne lakik. Mérhetelenségének meghitt közelében él. Úgy van vele „mint a tó, amely forrásainak bőségét minden kínálkozó résbe túlsordítja”.

Michonneau plébános atya bizonyára nem ellenzi, ha itt elmondom egyik élményemet Belleville-i plébániáján, egy áldozócsü-törtöki beszéddel kapcsolatban. Egyik káplánja figyelmeztetett, maradjak konkrét, a másik megjegyezte:

– Ne szorítkozzék Jézus mennybemenetelével kapcsolatban a látható eseményre. – Inkább ezt fejtse ki: „Nostra conversatio in coelis est”. – De akkor beszéljen a mennyországról kissé bővebben. – A felhőről fogok beszélni. – ??? – Elbeszélem a történetét. – Talán viccel? Mi jelentősége van a hívek számára annak a kis felhőnek? – Biztos mód arra, hogy a mennyországot úgy állítsák eléjük, mintha az a felhők fölött volna. Vállalja ezt a felelősséget?

Milyen áldvös egy ily dialógus: megóvja a szónokot attól, hogy túlságosan bízzék saját csillagában, – rászorítja, hogy gondosan mérlegelje a „pro” és „kontra” érveket, – biztonsági intézkedések falával bástyázza körül, – mások tapasztalatának részesévé teszi. Nem véve figyelembe a sok jó tanácsot és intelmet, a szónok ragaszkodott témájához, a „felhőhöz”. Beszélt arról a felhőről, amely a teremtés hajnalán a mélység fölött lebegett, – amely a zsidókat a pusztában vezette, – a bárka fölött lévő felhőről, – a Jordán fölöttiről és a Tábor hegy fölött lévőről, – az áldozócsü-törtöki felhőről és arról, amelyben az Emberfia el fog jönni, hogy megítélje az eleveneket és holtakat: az Istent eltakaró és kinyilatkoztató felhőről. Így a „felhő” nagy szimbólummá vált, minden biznnyal a hívek tanulságára. Miért kellett volna akkor hallgatni róla? Illetve miért ne kellene akkor a levegőbe való felemelkedés jeléről is hallgatni? Vagy valaki azt akarja állítani, hogy az egyik meggyőzőbben hat, mint a másik? Sőt egy bölcs pap megjegyezte, hogy a levegőbe való emelkedés története elválasztva az Apostolok cselekedeteinek a mennybemenetelről szóló teljes elbeszélésétől,

több hívőnek nagyon hihetetlenül hangzik. A pap a misék után a templomajtó előtt hallhatta a hívek észrevételeit. A „felhőről” szóló beszéd teljes sikert aratott. Aznap a Belleville-i plébánián ebéd alatt hevesen folyt erről a vita.

Ez az eset egyre tanít meg bennünket: ha a prédikálóknak nem áll módjukban az egész Szentírást részről-részre elmagyarázniuk, úgy legalább a nagy vonalaknak és összefüggéseknek ismeretében, hallgatóságukat is meg kell ismertetniük az Ószövetség nagy jelképeivel, amint ezek az Újba torkollnak, ahol új fényt és teljes értelmet kapnak.

Hasonló tapasztalatokra tettünk szert más külvárosi plébániákon, a pünkösdi „nagy viharral”. Ismét másutt, az angyali köszöntéssel, az „Üdvözlégy Máriával” (a héberben „ronni”, a görögben „kairé”) – az Evangélium prófétáinak nagy visszhangjával. Az emberi szívet megrendíti, ha azt tapasztalja, hogy az ilyen szavakból mint: víz, sötétség, vihar, pásztor, szólító – kicsendülő hangok Istennek az emberrel való történetét századokon át csendíti vissza.

Hisszük és a katekizmusban tanítjuk, hogy a Szentírás és a Szentagyomány a kinyilatkoztatás forrásai. A gyakorlatban azonban beszédeink azt a benyomást keltik, mintha kizárólag az Írásra hagyatkoznánk.

Ha pedig mégis hivatkozunk a hagyományra, hogy a dogmafejlődést röviden igazoljuk, akkor észrevesszük, hogy – különösen a Szűzanyára vonatkozóan – a hagyomány fogalma már maga is megütöztet és botránkozást vált ki sokaknál.

De nagyon elgondolkoztató, és egyáltalában nem veszélytelen, ha csak olyan esetekben utalunk a Hagyományra, amikor az írott szövegek a hitigazságok dogmatikus meghatározásaihoz túl szűkszavúak, és mondanivalóik túl gyengéknek tűnnek nekünk. Ilyenkor ugyanis önkéntelenül a belemagyarázás vagy a felületesség benyomását keltjük. Hallgatóink ilyenkor megjegyzik: Aha, itt van a kellő pillanatban a menedék, a deus ex machina. Hogy tehát a Hagyományból vett bizonyítási módot komolyan vegyék, megszo-kottá kell lennie.

Persze haszontalan lenne az atyákból vett idézeteket gyöngyszemek módjára egymás mellé fűznünk. A templomi beszéd nem teológiai tétel, amelyet először az Írásból, aztán a Hagyományból bizonyítunk. Azonkívül a Hagyományból vett bizonyítéknak jelentősnek és kellőképpen tömörnek kell lennie, hogy bizonyító ereje legyen. A szószerkés alkalmatlan hely arra, hogy ott az ember különböző szövegekkel díszeljen. Sokkal értékesebb, ha arra törekszünk, hogy az egyes helyek kiválógatása mellett, érzékeltessük az Írás és Hagyomány közötti egységet.

A trienti zsinat (IV. ülés, 1546 ápr. 8.) egészen különösen figyelmeztet bennünket arra, hogyan hatoljunk el a „tisztá Evangéliumig” (puritas Evangelii) – ma úgy mondanánk, az Evangélium transzcendenciájáig, amely az Írásra és az Apostoli Hagyományra épül. Így az Egyház nincs magára hagyatva a kinyilatkoztatás értelmezésében, vagy ha szükséges, definiálásában, mert rendelkezésére áll a sugallmazott és tárgyilagos norma: a Szentírás. Másrészt, az Egyház nem professzorok vagy tudományos szakemberek társasága, akiknek tisztán tudományos módszerekkel kell megoldaniuk a szent szövegek olvasása közben felmerülő nehézségeket, amik a szövegek régies és néha zavaró formája, vagy a távoli múltba gyökerező tárgyi jellege következtében adódnak.

Konkrétebben: az Egyház „megőrzésre” sem oly szövegeket, sem olyan hagyományokat nem kapott, amelyek egy az ő legbensőbb életén kívül eső dologra irányulnának, illetve arra, ami belső életétől idegen: az Egyház úgy kapta, Isten ajándékaént, az Isten országának szentségi „depozitumát”, a „Mysterion”-t, amely voltaképpen maga Jézus Krisztus, istenemberi mivoltának egységében. Az Egyház maga Isten országának hatékony jele, amely az emberek között Jézus Krisztusban van jelen. Az Egyház egyúttal hordozója és hatékony jele a Szentlélek ajándékának, amely kétféle formában, az Írás és a Hagyomány alakjában él, írottan és élőszóban. Ez az „Isten ígéje” fogalom teljes jelentése...

„...az Egyház a dogmát nem annyira a szövegeken való elmélyedés nyomán, mint inkább a megfelelő szövegekben kibontakoztatott isteni valóságok alapján fejtí ki és definiálja¹. Az Írásban és Hagyományban saját életének kétféle kifejezési módjával találkozik, mert ez az élet a benne működő Szentlélek élete, – azé, aki az Írás egységét és az Egyház egységét, valamint az Írás és az Egyház között való egységet hozza létre...” (Pierre Ganne)

Helytelen és iskolás módszer lenne, ha valaki a szószerken görög és héber szavakról beszélne. E nyelveknek ismerete nem is feltétlenül szükséges az Isteni Ige hirdetője számára. Ha az lenne, milyen kevesen lennénk! Vannak viszont olyan könyvek, írások, amelyek igazolják, hogy a biblikus nyelvek szavai különböző fordítások következtében, mennyit veszítenek erejükből. Mire a hívek füleihez jutnak, sokszor vértelenekké és színtelenekké válnak, illetve ami még rosszabb, elvesztik eredeti jelentésüket. Így pl. az „Ige” kifejezés sokkal tartalmatlanabb, mint a görög „logos”, ez viszont szintén nem fejezi ki mindazt, amit a héber „dabar” kifejez. A latin „ave” kimondottan banálisan hangzik Szent Lukács görög kairé-jéhez, vagy a Próféta „ronni”-jához viszonyítva.

Ha azt akarjuk, hogy a bűnösök előzőnljék a gyóntatószékeket,

miután tudomásul vették, hogy az apának szíve visszatérő tékozló fiával szemben milyen mély és résztvevő szeretetre lobbant, úgy nem elég a szokásos fordítás: „a résztvétől meghatódott”. A görög szöveg szerint ez az apa „legbensőbb énjéig megindult” (v. ö. Lk. 15, 20). Izaiás pedig egyenesen Isten anyai érzéseiről beszél (Iz. 49, 15).

N. N. atya sohasem kápráztatta el hallgatóit és nem is untatta őket görög, héber és latin szavakkal. De olvasott, tanult és dolgozott. Hallani kellett őt egyszer, hogy hogyan magyarázta a tékozló fiú hasonlatát.

„Akad olyan ember, aki azt hiszi, hogy képes elmélyedően gondolkodni és az igazság megismerésére jutni, miközben megengedi a napisajtónak, minden csendes magány megölőjének, hogy reggelként elrabolja legfogékonyabb idejét: ezt az egy órát, vagy többet is, az élet taposómalmának áldozza. Ebben az órában a szenvedélyek, az elvakultság, a hazugságok, a kétes értékű újdonságok és hamis illúziók kápráztatják el; ezek talán egész nap fogvartartják tudásra és bölcsességre teremtett elméjét. Higgyék el nekem, hogy a magát így „művelő” ember semmit sem, vagy csak nagyon keveset fog tanulni.” (Gratry)

„A tanulás az egyházi hierarchia nyolcadik szentsége” (Szalézi Szent Ferenc). „A papok nem érhetik be azzal, ami más időkben talán elégséges volt, hanem átfogóbb és teljesebb tudásra kell szert tenniük, olyanra, amely megfelel annak a magasabb nívónak és nagyobb távlatnak, melyet korunk modern kultúrája – az elmúlt századokhoz viszonyítva – elért” (XI Pius).²

¹ Vö. a II. Vatikáni Zsinat „Verbum Dei” konstitúció 1. fejezetét.

² „Ad catholici sacerdotii” enciklika, III. r. (Cattin-Conus-Rohrbasser, 1266.)

III.

AZ EGYHÁZI SZÓNOK ÉLETSZENTSÉGE

„Demostenész ékesszólása azért múlta felül Iszokrátészét, mert hazáját szívében hordozta” – állapította meg Fénélon.

A legelső követelmény, hogy szívünkben hordozzuk az Isten Országának gondját.

Két igehirdető típus van: Lacordaire és az arsi plébános. Egy ragyogóan képzett humanista és egy kis paraszt. Mindketten szenvedélyesen keresték Isten dicsőségét. Mindketten nagy embertömegeket vonzottak és térítettek meg. Csak az első volt igazán szónok. Az életszentség még nem elég az ékesszóláshoz. Vianney szent János szenvedett attól, hogy nem volt olyan nagy tehetségű szónok, mint Lacordaire, pedig imádságában Vianney szent János alázatosságáért könyörgött. A híres dominikánus nem rejtette el ékesszólásának kincseit kolostorában; a kis falusi plébános viszont szünet nélkül, hősies küzdelmet folytatott, hogy szegényes tudását kiegészítse, a fellépésben való féltékenységét és ügyetlenségét leküzdje, – röviden: hogy jól beszéljen.

A száj a szív teljességéből beszél. De ha a szív túlcseresznye a szeretettől és szent vágyakozástól, úgy nem nyugszik bele, hogy a száj dadogjon. „Az igazi ékesszólás fittyet hány az ékesszólásnak.” De csak egyetlen értelemben. A szentségre törekvő nem teszi egészen túl magát ezen. A szentek tudják, hogy Isten – szolgáinak munkája, fáradozása és minden emberi eszköznek igénybevétele nélkül – nem érleli meg a megtérés gyümölcseit. Az Istennel egyesült ember tudja, mit kell tennie azért, hogy Isten szava hatásossá váljék.

Bergson szerint: „A szenteknek nincs más kötelességük, mint hogy legyenek, puszta jelenlétük már figyelmeztetés”. Ha azonban a szenteknek hivatása, hogy szónokokként működjenek, akkor nekik is mindent meg kell tenniük, hogy jó szónokokká váljanak. Ha ezt nem tennék meg, valami lényeges hiányozna szentségükből.

Egy plébános mondotta egyszer káplánjának: „Ha Ön prédikál, nem kelti azt a benyomást, hogy hisz is abban, amit mond”. Előfordulhat, hogy hisszük, amit mondunk, de ez nem látszik meg. Ez a szónoki fellépés, taglejtés és temperamentum kérdése, ami egyesekből hiányozhat. Persze csak bizonyos mértékig, mert behatóbban szemlélve, a hit azért észrevehetővé válik. Az is igaz, hogy az ember anélkül is keltheti a hívő benyomását, hogy hinne:

Voltak már ügyes, gyakorlott szónokok, akik hitüket már elvesztették. De ezt az állapotot nem lehet soká kendőzni: Mikor a hitehagyás nyilvánossá válik, mindig vannak, akiket ez nem lep meg, mert már rég észrevették. A mondottakat összefoglalva: Akkor kelti az ember leginkább azt a benyomást, hogy hiszi, amit mond, ha valóban hiszi.

Alkalmazzuk a prédikációra annak a rövid párbeszédnek tartalmát, amelyet legutóbb a Katolikus Akció egy kongresszusán hallottam: „Legfontosabb azt a benyomást keltenünk a világiakban, hogy a Katolikus Akció az ő ügyük”. „Nem, lelkész úr, a lényeges, hogy megértsék, hogy a Katolikus Akció a világiak dolga.”

Akinek csak az a szándéka, hogy valakire „hasson”, ez csak középszerű embereknél fog sikerülni.

A rossz prédikációban egyaránt szembetűnnek az erkölcsi tanításnak és a lelki életnek hiányosságai, és a szónok teológiai tudásának és irodalmi képzettségének fogyatékosai is. Ezért nehezen lehet elképzelni olyan szentéletű szónokot, aki lelkiismeretvizsgálatában igehirdetői tevékenységét nem veszi fontolóra. Íme néhány indítás:

BÁTORSÁG: Azt is vállalni kell, hogy az ember néha ellenszenvet váltson ki. „Ami azért jön a világra, hogy sehol se okozzon semmiféle nyugtalanságot, nem méltó figyelemre, sőt el sem tűrhető!” (René Char). Ha valaki egyetlen emberben sem vált ki ellenhatást, és semmi előítéléssel, rossz szokással, önelégült tétlenséggel sem kerül összeütközésbe, – feltehető, hogy igehirdetése sincs eléggé Isten országára irányítva. Ha a bűnnel való szembe fordulás radikális és konkrét, máris ellenkezést vált ki, és ez közelebb visz a tisztulás felé. Ezzel szemben, sohasem ellentmondani, mert tartunk a visszavágástól: gyávaság.

Az Egyház paradoxonja: akkor sem kelthet meglepődést az emberek között, ha sohasem mond ellent. Ezért szent és katolikus. Szent, még a csekély lelki erőfeszítések idejében is, amikor a rossz saját kebelében is dúsan tenyészik, – nyugtalanítja az embereket szüntelenül, az embereket kihozza sodrúkból, és, amennyiben „nem hajlanak az igazságra, hanem a gonosszággal tartanak...” (Róm. 2, 8), helyteleníti eljárásukat. Katolikus: minden faj és kultúra, minden emberéhez képes szólni, mert az egész embert ragadja meg; felkelti és kielégíti a misztikus vágyat, amely az embert nyugtalanítja. Azon a ponton szólítja meg, amelyről tudja, hogy természetfölötti az emberben, és amelyhez közelebb van, mint az ember saját maga. Az Egyház szentsége és egyetemessége Jézus Krisztusban gyökerezik. Egy és ugyanaz a gondolatmenet nyilvánítja ki ezt is, azt is, – mint ahogyan egy

és ugyanaz a kegyelem teszi a bűnöst tisztává és az isteni élet részesévé.

Az a szónok, aki mindenütt tetszést akar aratni, aggodalomra méltó, mivel ellentmondás nélküli sikert akar és tisztulás nélküli beteljesülést. Felszínességében talán ortodox, de az embereket is csak felületesen érinti. A külső sikert, népszerűséget kiváltó prédikáció többnyire az, amely felszínén mozog, nem „húsba vágó”.

A legfélénykebb szónokok is képesek elítélni a bűnt általában, megállapítani a főbűnök listáját, és ezeket fejtegetni. A katolikus színház- és mozikritikusok is többé-kevésbé engedik félrevezetni magukat ettől a könnyű erkölcsi szemponttól. A bátorság éppen abban áll, hogy az ember azzal szemben tanúsítson ellenállást, ami a lelkeket hic et nunc, vagyis éppen most veszélyezteti anélkül, hogy a hívek, akik máskor olyan érzékenyek, észrevennék. Ez nem jelenti, hogy nem szabad őket bátorítani és támogatni jogos harcukban, amelyet – mondjuk – a szociális igazságtalanságok, vagy „a jámborok” farizeizmusa ellen vívnak. De eltekintve attól, hogy az ilyesmi csak a legritkább esetben nem válik demagógiává, mindig veszélyes a szószéken valamely személynek, embercsoportnak, vagy eszmének szócsővévé válni, amelyek alapjában véve ugyan evangéliumiak, de mégis nagyon emberi, sőt sokszor bűnös elemekkel keverednek. Aki prédikál, Jézus Krisztus szóvivője legyen kizárólag. Ebben rejlik a keresztyéni bátorság.

Igen, inkább a szociális és politikai eszméikben hozzánk közelállóknál váltunk ki nemtetszést, mint másoknál. Akiknek azonban az Igazság a legfőbb gondjuk, s akik szívósan kerülnek beszédeikben minden politikát, egyáltalán nem törődnek velem, hogy kinek tetszenek, kinek nem. Csak azt tudják: elkerülhetetlen, hogy néha valakinek ne tessenek. Jézus tervszerűen senkinek sem mondott ellent. De feltétlenül ellentmondott annak, aminek Isten Országá nevében ellent kellett mondania; ettől még az útja végén meredező kereszt – mit előre látott – sem riasztotta vissza.

ÖNZETLENSÉG: Ennek egyetlen aranszabálya van: Ne reméljünk semmit magunknak, de ne is féljünk hallgatóinktól. Ez egyformán érvényes érzelmi és anyagi vonatkozásban. Cicero ezt a magatartást a haza érdekében szorgalmazta. A pszichoanalitikusok gyógyászati megfontolásból ugyanezt az álláspontot képviselik. Mennyivel inkább meg kell szívlelniök ezt az alapelvet, Isten nagyobb dicsőségére a lelkivezetőknek és egyházi szónokoknak. Itt a szabálynak kivételt nem tűrő, abszolút érvénye van.

Nemcsak a gazdagoknak maguknak nehéz bejutni a mennyek országába (Mk. 10, 23), de másokat sem tudnak oda bejuttatni. Ezzel szemben – mint H. de Lubac megállapítja – „kétszeresen

boldogok a tisztaszívűek, mert meglátják Istent és Isten is megmutatja magát általuk". Az Igazság szószékére tiszta szívvel lépünk: felejtjük el, hogy X. nagylelkűen támogatja a templomépítést, hogy Y. különleges odaadással készíti elő és szervezi a templombúcsú ünnepségeit stb.

Nem kell kímélni, de nem is kell ostromozni! Ne fogtalkozunk a jelenlevőkkel, vagy olyanokkal, akikről a hallgatók bármelyike kitalálhatná, hogy a szónok rá célzott. Mondjunk le arról, hogy közvetlenül bárkit célba vegyünk. Mindkét esetben eredménytelenek ugyanis az óvintézkedések. Ha a hallgatók azt jegyzik meg: „Az ilyeneket megkíméli” – vagy azt, hogy „ennek aztán jól megmondta az igazságot” –, végeredményben egyremegy. A kár mindkét esetben fennáll. Szavainkba rendetlen szándék férkőzött be. Ilyenkor nem Isten szava hangzott el.

Még fontosabb, de egyben ritkább is a szellemi „önzetlenség”. Nagyon kevés olyan hívő van, aki egy kötelező hittételt vagy dogmatikus igazságot meg tud különböztetni egy szabad teológiai véleménytől. Hány szónok él vissza – öntudatlanul is – az embereknek eme tudatlanságával, és egy-egy hitigazságot úgy burkol be a számára kedves vélemény köntösébe, hogy a testet nem lehet többé a ruhától megkülönböztetni. Sőt, akad nem egy olyan szónok is, aki többre értékeli a ruhát a testnél, és titkon hajlandó lenne ezt feláldozni a másikért még akkor is, ha azt az Egyház pl. elítélné. Megjegyzendő, hogy ennek bekövetkezése esetén, azért talán hajlandók lennének engedelmessé válni és a kérdéses tannal kapcsolatos „saját” véleményükkel szakítani. De nem tudnak többé ugyanolyan buzgósággal hirdetni a hitigazságokat, inkább más témákat választanának, hamis bölcselkedéssel, kitérőkkel, kétértelmű és gyanús, distinkciókban keresnének menedéket.

A szószék maradjon a hitigazságoké, és ne váljék a szabad értelmezés tanszékévé: A kereszténység nem merőben tanrendszer.

Minden rendszer befejezetlen, – a dogma sokkal több ennél. Sőt, a dogma maga sem tökéletes egész, – a hittitok, a misztérium több nála. Az Egyház alázatosan tiszteletben tartja a misztériumot, noha dogmatikus kijelentéseit a legprecízebben fogalmazza meg. Ez saját területén érvényes a teológusra is, ha valódi teológus.

És a szónokra nem?

TÜRELEM: Ha a szónok túl gyorsan akar valami eredményt elérni, könnyen elvesztheti a tényleges hatást. Szent Pál szerint a szeretetnek első követelménye a türelem (I. Kór. 13, 4). Az Apostol a görög makrothümia szót használja ennek megjelölésére, ez a mi „hosszantűrésünknek” felel meg. Tisztelet az idő iránt, mér-

téktartás, a „kairos” igenlése, hiszen ez szabja meg az isteni tevékenység ritmusát az emberek életében és az Egyház életében is.

„Jézus sohasem vágott elé az Atya akaratának. Nem teszi azt, amit mi, bűnbe esett emberek, folyton akarunk: hogy az időt és Istennek az időben kibontakozó terveit átugorjuk, hogy így mintegy már egyfajta örökkévalóságot bitoroljunk, „áttekintést”, és „bizonyosságot” szerezzünk magunknak a jövő számára. Tudjuk, Szent Irén és Alexandriai Szent Kelemen szerint a bűn a földi paradicsomban lényegileg ilyen elővételezésféleben állott. S valóban látjuk, amint a Jelenések végén a Fiú a győztesnek átadja a paradicsom gyümölcsének kincsét, amelyet a bűnös saját kárára elrabolt (Jel. 2, 7). Mivel Isten terveiben az ember számára minden jóról gondoskodott, akkor kell ezeket elfogadnia, amikor Isten adja őket az embernek; ezért minden engedetlenség, tehát minden bűn, lényegileg jogtalan elővételezés, türelmetlen tapasztalási vágy. Ezzel érthetővé válik a türelem szerepe az Újszövetségben, amely a keresztény életnek még a szerénységénél is inkább alapvető vonása: A türelmetlenséggel szemben ott van a bátor várakozás, a végsőkig való kitartás, az önuralom, a bölcsesség, amely nem arra törekszik, hogy elővételezzon, heroikus vagy titáni módon kényszerít és erőszakot alkalmazzon az eseményekkel szemben, hanem röviden: a Bárány szelídsege, aki vezetni engedi magát, és mégis felülmúlja a hős minden erőfeszítését.” (H. Urs v. Balthasar)

A plébániai igehirdetésben rejülő lelki vezetés és a nem keresztény, vagy elkereszténytelenedett tömegek misszionálása között a különbség kisebb, mint gondolnánk. Itt is, ott is – noha különböző módon, különféle körülmények között és más szinten –, ugyanarra a türelemre van szükség, amely nem ugrik át fokokat, nem rohan keresztül megállóhelyeken, és elkerüli, hogy Isten működéssel „összeütközzék”. Ezt legfőbb taktikai, pedagógiai szempontok javallhatnák. De jobb, ha Isten türelmének és nagylelkűségének vagyunk követői.

Fénélonnál olvassuk: „Nagyon szomorú vagyok, hogy Ön csatlódott az emberekben. Meg kellene szoknunk, hogy csak keveset várjunk tőlük. Ez a titka annak, hogy sohase csalódjunk bennük. Azt kell elfogadnunk az emberektől, amit adnak. Gyakran láthatunk olyan fákat, amelyekben csak levél van és hernyó. Isten elviseli a tökéletlen embereket, vár rajuk, sőt állandó ellenállásuktól sem riad vissza. Utánozzuk ezt a kedves türelmet és irgalmas segítőkészséget! A tökéletlenség láttán csak a tökéletlenség veszti türelmét! Minél többre vitte valaki a tökéletességben, annál türelmesebben és békésebben viseli el a mások tökéletlenségét anélkül, hogy azt szépítené. Hagyja meg azokat, akik folyton ítélnek, elfogultságukban. Ha valami kigyógyíthatja őket,

úgy az, hogy hagyjuk őket a maguk módján haladni, mi pedig a kisgyermekes egyszerűségével és kiseddségével járunk előttük.

Ne siettesse N.-t! Nem szabad többet kívánni, mint amennyit Isten ad. Ha zárkózott, úgy várjon, és csak azzal a szándékkal szóljon hozzá, hogy megnyíljon, ilyenkor többet ér egyetlen szó, mint alkalmatlan időben harminc. Se szántani, se vetni nem szabad, amíg fagy, s a föld kemény. Ha sietteti őt, akkor könnyen kedvét szegi. Így csak félelem maradna benne az Önnel való találkozástól és az a meggyőződés, hogy csak önös hirtelenségéből és uralomvágyból cselekedett. Legyen készenlétben arra az időre, amikor Isten ajándékképpen megnyitja kissé az ő szívét is. Kövesse akkor a jelet, de ne akarjon elébe vágni. Ez a hit műve, a szentek örök türelme. És annak lelki győzelme, aki megvárja, míg példája embertársában is létrehozza ezt a türelmet. Mert, aki dolgozik, szüntelenül meghal önmagának, hogy munkájával Isten Országát építse az emberekben. . .

Az ember annál tökéletesebb, minél jobban megbarátkozik a tökéletlenséggel. A farizeusok nem állhatták a vámosokat és bűnösöket, akiket Jézus oly sok jósággal és finomsággal kezelt. Attól a pillanattól kezdve, hogy az ember nem önmagát nézi, részesévé válik Isten nagyságának, amely semmitől sem fárad el, és semmitől sem riad vissza. Mikor lesznek Önök ilyen szabadok és nagylelkűek? Az érzékenység, amit az ember erénynek érez, inkább a nagyvonalúság hiányából és a magunkkal való bibelődésből ered. Csak aki önmagáról megfeledkezett, kapcsolódik Istenben embertársához, aki még magával bibelődik, Istentől is, felebarátjától is távol jár még, vagy legfeljebb nagyon kis mértékben van hozzájuk közel, amennyire ezt az önmaga körül keringése lehetővé teszi."

A türelmetlenség mindeh magunknak engedélyezett szabadosság szülőanyja – akár pedagógiai, akár teológiai, akár lelki és aszketikus értelemben. Ha az ember enged ennek a hajlamnak, kétségtelenül szert tehet némi eredményre, de ez mindig felületes marad. Az igazi problémák és félreértések továbbra is ott lesznek a felület alatt, és szándékos elnyomásuk által csak erősebbek lesznek, és egyre jobban burjánzanak. Megállapíthatók ugyan eredmények, de csak rövidéletűek. Minden, ami feltűnést kelt, átmeneti jelenség csupán. Sokszor becsapnak a statisztikák, amelyek általában véve megtévesztőek. Vajon a vallással kapcsolatos magasabb adatok a hit elmélyedésére és megerősődésére vallanak, vagy pedig a „csodálatos” iránti hajlam újraéledésére, amitől a tömeg nem tágitott még a priméren tudományos beállítottságú racionalizmus korában sem?

A türelem nem oltja ki a tevékeny lendületet és a valódi érdeklődést, csak szabályozza ezeknek hevét. Ha a szónok nem tudná

legyőzni türelmetlenségét, joggal lehetne gyanús számunkra. „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön: mennyire szeretném, ha már fellobbanna!” (Lk. 12, 49), – de „még nem jött el az én óráim” (Jn. 7, 6). „Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani, nézd itt van, vagy amott.” (Lk. 17, 21.) De éppen mert az idő sürget, azon kell lennünk, hogy mindent alaposan tegyünk. Az ateizmus százada, a közömbösségé, a kereszténytelenségé... kell, hogy az apostoli komolyság százada is legyen!

Claudel írta Platónról való megemlékezésében: „A túlságos tevékenység semmire se vezet, de a geometriában előre haladó emberi szellem az olaj hangtalan áramlásához hasonlítható”. Mennyivel találóbb ez a kép ha az Isten ismeretében előrehaladó emberi lélekre alkalmazzuk!

MUNKA: A két kezükkel dolgozók alig tudják elképzelni a komolyan vett szellemi munkával együttjáró fáradozást és erőfeszítést. De ez nem ok arra, hogy az ember kivonja magát alóla. Az emberekkel közösségben fáradozni fontosabb, mint szemük előtt az ő módjuk szerint fáradozni.

Eppen a munkások nem tudnák eltitkolni megütközésüket, – ha megismerve a teológiai és aszkétikus tanulmányok nehézségeit – azt látnák, hogy mi kivonjuk magunkat ezek alól. Biztos, hogy ezek a nehézségek nem mentenek fel bennünket alóluk!

Megértem, hogy valaki restell a városi parkban sétálgatni – még ha csak breviáriumbozás céljából is –, amíg mások a gyárakban és hivatalokban dolgoznak. Azonban ugyanez a szolidaritás-érzet kellene, hogy arra is kényszerítsen bennünket néha, hogy elolvassunk egy olyan könyvet vagy más írást, amely hivatásunk betöltéséhez szükséges, még akkor is, ha ez összeszedett erőfeszítést igényel.

LELKI ÉLET: Fáj az embernek, ha arra a sok ezer emberre gondol, akik számára egész életük folyamán idegen a valódi lelki élet, mert ezt senki sem ismertette meg velük. Biztos, hogy van oly értékrend, amelyet nehéz a szószéken tárgyalni, mert nagy a kockázata, hátha illuziókba tévedünk, ha a dolgokat nem teljes valójukban és a szükséges pontossággal tárjuk fel. Mégis milyen meglepetés, ha hirtelen egy véletlen családlátogatás alkalmával egy családapának, vagy egyszerű munkásnőnek szájából kell olyan gondolatokat a maguk egyszerűségében és maguktól értetődő természetességükben hallanunk, amelyeket Szalézi Szent Ferenc, vagy Páli Szent Vince is elmondhatott volna. Ilyenkor felfigyelünk, mintha egy nagyvárosi vasútállomáson Mozart-lemezt hallanánk. Ilyenkor a pap szemére veti magának lanyhaságát. S ha hazamegy plébániájára, fontolóra veszi: Ha bensőségebb volna kapcsolata Krisztussal, ha jobban el tudna önmagától szakadni, ha figyelme-

sebben és összeszedettebben figyelne a Szentlélek szavára, – úgy biztosan komoly lehetőségei volnának arra, hogy vasárnap, misére járó híveiben isteni örömeket ébresszen. Talán egyetlen szó egy katekétikus beszéd végén, amelyet nem is szándékosan mondott ki az ember, hasonlíthat a sziklák közül előbuggyanó vízhez, amely a legkisebb rést is kihasználja, hogy napfényre jusson – ugyanígy elég talán ez az egyetlen szó, hogy az emberi lélekben vágyat ébresszen e víznek Forrása után..

Milyen nehéz az engedelmességről beszélni, ha az ember önmaga nem tapasztalta meg, hogy az engedelmesség szabadság, hogy az alázatosság nagyság, a szegénység gazdagság, az ima a lélek életéhez szükséges lélegzetvétel, a földi dolgokról való lemondás – szenvedély!

Azt szokták mondani: az első feladat a megtérés, a hit előmozdítása, csak azután következik a lelki életé. Sőt mások továbbmennek, mondván: Mindenki hivatott arra, hogy higgyen, de csak kevesen hivatottak a lelki életre.

Igaz, hogy vannak egymásután következő fejlődési fokozatok. De az is kétségtelen, hogy egyre kevesebb igazi hívó fog akadni, aki teljes közönyt mutat az életszentség iránt. A dinamikus, apostoli szellemű prédikáció térhódításával egyre több hitujoncban fog feltámadni az életszentség iránti vágy – ami pedig már a szentség kezdete –, még mielőtt kialakult volna a rendszeres gyakorlatuk a szentségek vételében. Ezzel párhuzamosan csökkenni fog a csak külsősegesen „gyakorlók” száma. Korunk újonnan megtértjei azonban nem fognak addig részt venni a szentmiseáldozaton, nem fognak gyónni és áldozni, míg fel nem ismerték azt a szerves kapcsolatot, amely a Szövetség feltételei, vagyis a parancsolatok és a Szövetség jelei, vagyis a szentségek között fennállnak. Kétségtelenül jelentős időt fog igénybe venni ez a folyamat, mert a kettő között számos és nehezen áthatolható választófal van. Ezeknek lebontásához a rendes plébániai igehirdetésnek hatékonyan együtt kell működnie a miszionáló prédikálással.

MÉG A BŰNÖK IS: Minden prédikáció hidegen fogja hagyni a szíveket, ha nem fakad testvéri lelkületből. A közös szenvedésnek és a közös nyomorúságnak tapasztalata kell, hogy érezhetővé váljék benne: egyik bűnös beszél a másikhoz. A tanítás a példaadásban gyökerezik. De tartózkodásra és diszkrécióra van szükség: az alázatosság isteni adománya gondoskodik majd arról, hogy ezek ne kerüljenek ellentétbe a becsületes őszinteséggel.

IV. PRÉDIKÁCIÓ ÉS IMÁDSÁG

A „jól előkészített”, illetve „jól megimádkozott” beszéd között lényeges különbség van. Az első az Istenről szerzett ismeretből, a második Istentől nyert ismeretből ered. Az a szónok, aki Krisztust „bensőleg nem ízlelte meg, s nem érezte át” (Szent Ignác) gondolatokat adhat, de nem képes „ízeltőt” adni róla, vonzalmat ébreszteni iránta. A hívek hallhatnak Krisztusról minden vasárnap, de őt magát csak „szóbeszédből” (Jób 42, 5) ismerik. Isten nem ilyen ismeretet kíván az emberektől önmagáról.

Van ima nélkül kidolgozott prédikáció, – de nincs megimádkozott prédikáció dolgos előkészület nélkül.

„Amit fülbesúgva hallotok, hirdessétek a háztetőről!” (Mt. 10, 27) Az igehirdetésnek meg kell őriznie eredeti meghittségét. Az ima révén bennünk Krisztus hangjává vált személyes meghittségnek nem szabad elsikkadnia a szószék és imazsámoly között.

„Semmi nem marad elrejtve, ami ki ne derülne”. Sok felmérhetetlen jele van annak, amiből a világiak a lelkének mélyéből merítő és így prédikáló papot meg tudják különböztetni attól, aki csak könyvekből tanult előadást tart nekik. Az a pap, aki bensőjében hallotta Jézus hangját, el fogja érni, hogy hívei is így fogják fogadni, amit ő mond nekik. Más szónoknál csak úgy felülről-lefelé hullanak a szavak a hívőkre.

„Ügyeljetez tehát, hogyan hallgatjátok” (Lk. 8, 18). Ettől függ beszédmodorotok.

„Mi is szoktuk mondani Jézussal: Atya! –, de a kettő között: amint Jézus ejtette ki e szót, és amint mi, ugyanolyan különbség van, mint a 'tűz' szó és az igazi tűz között” (Mereskovszki). De az ima csökkenti ezt a különbséget. Vajon „nem kaptuk-e a fogadott fiúság Lelkét, amelyben azt kiáltjuk: 'Abba, Atya'?” (Róm. 8, 15). Mély összeszedettségre van szükségünk ahhoz, hogy az Igét úgy vegyük, ahogyan Jézus Krisztus lelke azt legbensőkben kiejti.

Egy nagyvárosi plébániának három káplánja egymásután fejtette ki egyik vasárnap reggel a tékozló fiú történetét. Az egyik gyorsan átsiklott magán a történeten, de annál tovább időzött a kifejtésénél: Konkrétan megmagyarázta a sajnálkozás, a lelkiismeretfurdalás és bánat közti klasszikus különbséget, rámutatott a szeretet és megbocsátás közti kapcsolatra. Jó tanítás volt ez, de éppen úgy származhatott volna Senecának, vagy Marcus Aureliusnak egy

fejezetéből is. A másik káplán az evangéliumi történet után, nagy-szerű, színes, érzelmekben gazdag és drámai képet festett a jele-
netről. Szemünk elé vetítette, mint Vergilius Dido halálát, erről
szóló eposzában. Sorra került az atyai ház, az ifjú távozása, té-
kozló életmódja, éhezése, a disznósorda, a kijózanodás, a vissza-
térés, a fiú elébe siető atya, a találkozás, a csók, a szolgálknak
adott utasítás, az idősebb testvér magatartása. A dráma összes
csúcspontjaival lejátszódott a szószéken, a legkisebb mesterkélt-
ség sem volt benne, semmi színészkedés. Tökéletes volt a reto-
rika és szép a szónoki lendület. De tanítás jellege egyáltalában
nem volt a dolognak: nyoma sem volt. Legfeljebb néhány szó, a-
mely a történet erkölcsi jellegére utalt.

Es a harmadik... hogy tudnám valaha is elfelejteni beszédét?
Az embernek az volt a benyomása, mintha magát Krisztust hallotta
volna Atyjáról beszélni és Isten szívét számunkra megnyitni. Sem-
mi retorika, semmi drámai, semmi kép vagy filozófia. Csak egy-
szerű bensőség, rejtett meghatódás, szinte szemérmes tar-
tózkodás, mintha csak attól tartott volna ez a pap, hogy szentség-
törést követ el azáltal, ha túloz, vagy édeskissé válik. Magának
az Evangéliumnak szavai. Semmi kimondott felhívás a bűnbánatra.
Minek is? A vágy, hogy Isten szívét megörvendeztesse, könnyek
között tört fel saját szívéből. Sokak számára kinyilatkoztatás volt
ez a beszéd a lelki életről. Minek részletezzük? Ez a pap az ima
embere volt, a többi nem. Ennyi az egész.

„A dolgokról való beszédmódból következtetni lehet az átéltség
fokára, és a hallgatókat ez hatja meg" (Fénélon).

Aszerint, hogy történelem, erkölcsstan vagy a társadalomtudomány
érdeklí az illetőt, némely pap – még ha csak csekély tudása is van
e tudományok terén – történelmi, erkölcsbölcseleti vagy társada-
lomtudományi előadást tart a szószéken. Összefoglalások össze-
foglalását adják, népies közleményeket még inkább népszerűsítenek,
kézikönyvekből részleteket, kivonatokat adnak elő. Mindezek kö-
zül egy sincs, ami Jézus Krisztus iránti megértésre, szeretetre
buzdítana. Ha az Istenre és a lelkekre való figyelés igazi maga-
tartásukká vált volna, úgy „fülükkel" lesnék el a hangot, amely
őket arra készíti, hogy a lelkeket közel hozzák Istenhez. S emellé
az erkölcsstan vagy a szociológia, illetve a történelem sem lenne
haszontalan.

Amikor imádkozunk, Jézus nem szól hozzánk tonus rectus-ban.
Azt mondja el nekünk is újra, ugyanolyan hangon mint ahogyan
apostolainak, tanítványainak, vagy őt hallgató néptömegnek hírül
adott. De ahhoz, hogy meghalljuk őt, ki kell magunkat üresítenünk,

és a hosszú, nyugodt, szótlán várakozást magunkévá kell tennünk.

Hogy mondta pl. Jézus azt a mondatot, amelyről Lk. 2, 49 beszél: „Miért kerestetek? Nem tudátok, hogy Atyám házában kellennem?” Nem tapintatlanság, nem száraz megállapítás, nem ironia, sem megjátszott szenvtelenség, hanem az emberi érzelmek fölé való kerekedés olyan módja ez, amelynek mélyén boldog, komoly, lenyűgöző határozottsággal él a hit: Első az Atya és neki kell az elsőnek lennie mindenáron.

Krisztusnak minden szavát ismételten át kell emlézni, míg minden szó velejét fel képes fogni az ember. Nem szabad a hívőknek nyers, felderítetlen szentírási anyagot adni.

Másrészt óvakodni kell a túlságosan egyoldalú, szubjektív magyarázatoktól. A tapasztalat azt igazolja, hogy az ember nem egyformán értelmezi ifjan és öregen az Evangélium ugyanazon lapját. A vallási elmélyedésen kívül még a lélektani összefüggést is tekintetbe kell venni, a pillanat szükségleteit és követelményeit. Jézus egyetlen mondatának sokféle rezonanciája van, akár Debussy egy akkordjának, vagy úgy is mondhatjuk: „multilineáris”, mint Leonardo da Vinci egy-egy vázlata. Ne merevítsük meg a szavakat: az ima is, mely alázatossá és hajlékonyá tesz, erre indít bennünket.

Egy keresztény újságíró, J.P. Dubois-Dumée néhány évvel ezelőtt a televízió számára meginterjuvolta Edith Piafot, Juliette Grecot és Gilbert Bécaud-t. Feltette nekik a kérdést, hogy „hisznek-e?” „Most itt állok” – mondta – „ezek előtt az emberek előtt, akik ugyanolyanok, mint a többiek, ugyanolyan törékenyek, nyugtalanok, ugyanannyi kérdés gyötri őket a szenvedés és az élet értelméről, a halálról és Istenről. Nem fogom egyhamar elfelejteni Edith Piaf bizalmas válaszait Kis Terézről, a csoda lehetőségéről és az imáról. Megtörténik pl., hogy az ember séta közben hirtelen megáll egy templomajtó előtt, mert kedve támad imádkozni és az Úrhoz fordulni, – nem azért, hogy valamit kérjen tőle, hanem hogy megköszönjön neki valamit.”¹¹

Ilyen vágyat érzett Edith Piaf hirtelen, hogy halljon egy papot Krisztusról beszélni. Egy vasárnap reggel történt, belépett egy templomba, és feszült figyelemmel hallgatott... Ha a pap történetesen nem lett volna Krisztus bizalmasa, ha úgy beszélt volna mint egy professzor, ha nem imádkozta volna át beszédét... mekkora csalódást okozott volna!

„Az apostolok visszatértek Jézushoz, és elbeszélték neki mindazt, amit tettek és tanítottak” (Mk. 6, 30). „Mindazt, amit tettek”: életmódjuk ellenőrzése. „Mindazt, amit tanítottak”: az igehirdetői te-

vékenység ellenőrzése. Amit az Evangélium összefűz, nem szabad szétválasztani. Csak belőle tanulhatjuk meg, mit jelent az Evangélium hirdetése. Közben nem szabad megfeledkezni e szavakról: „Visszatértek Jézushoz...!”

Párisban van egy plébános, aki mielőtt a bönji szónok a szószékre lép, a templom főbejáratánál, hívei között állva, hangosan imádkozik, hogy Isten szavát hittel, alázattal és szeretettel fogadják, – és alig mondta ki a pap az áment, ismét nyilvánosan kéri Istent, hogy a most elhangzott tanítás ne maradjon holt betű, hanem váljék élő elhatározássá. Miért nem utánozza a világ minden plébánosa?

¹ Vocations sacerdotales et religieuses, No. 217, janvier 1962, p. 30.

V.

AZ ÉRZELMEK SOKFÉLELSÉGE

A modern ember rendkívül szigorúan ítéli meg az érzelmekre épített beszédet. Persze éppen így gondolkodik a szívét hidegen hagyó, tisztán elvont szónoklatról is. A szónoknak tehát e két érzirt között kell az útját egyengetnie, és nem szabad elfelejtenie, hogy az „érzés” szónak többféle jelentése van.

A kétértelműség e téren kettős. Először is a megértés terén az érzés maga nem más, mint az értelem a maga konkrét gyakorlatában. Azután pedig az elhatározás terén – a szónak skolasztikus és nem kartézianus értelmében – ott lappang az érzékenység. Az érzékenység is lehet sekélyes vagy mélyről fakadó. E két változat között a különbség nem fokozatbeli, hanem mindkét változat természetéből eredő.

Az első esetben zavarra adhat okot az, hogy az értelem érzelmisége is könnyen átítatódhatik érzékenységgel. A második esetben pedig az ad zavarra okot, hogy a mély érzelmesség pillanatnyi érzelemből fakadóan könnyen átválthat a felületes érzelgősség hasonló hangnemű ütemébe, habár annál sokkal mértéktartóbb és nyomósabb is egyúttal.

Az értelmi érzelem az a felsőbb pólus, amely a maga tökéletes-ségéhez idomít mindent, ami értelmi. Az eszmék ugyanis csak úgy testesülhetnek meg, ha érzelmivé válnak. Ez az a bizonyos „belső értelem”, amelyről Krisztussal, az ő kálváriai szenvedésével és a föltámadásán érzett örömmel kapcsolatban oly sokat beszélt szent Ignác is; célozva önnön bűneinkre is és Isten azon adományára, mellyel megszabadít bennünket bűneinktől, miközben Magához emel bennünket. Ez az értelem az eszme „megvalósulása” a szó angol, pontosabban Newman-i értelmében. Sapiaientia sapo. Edes íz ízelelése. Szent Ignác is azt mondja, hogy „a dolgokat a maguk velejében kell ízlelni”. Az eszme belsővé-tételével tehát. Egészen addig, míg az eszme sajátunkká, saját magunkká válik. A lélek eme legmélyén, amit a Szentírás „szív”-nek nevez, lakozik a Szentlélek a maga Ruysbroeck-szerinti „főlséges ízevel”, vagy Keresztes szent János meghatározása szerinti „sujtó gyönyörével”.

Az ilyen értelmi erőt az érzelmesség vagy jól szolgálja, vagy árt neki, aszerint, hogy fölületes, vagy mélyről jövő-e. Az indulatosság, az érzelgősség, az ideges izgalom, a gyors könnybe-lábbá-

dás mind olyan hiúság, amelyen a misztikusok egyetemes véleménye szerint át kell esnünk. A mély érzélem ezzel szemben maga a megtestesült szeretet. Hogy ez tovább élhessen bennünk, vagy növekedhessék is, ahhoz fölösleges, hogy lépten-nyomon föltörjön a tudatban és végül érzékenységbe torkollják. Ha mégis előbukkan, a pillanat röppenésével törjön elő az én mélyéből, csodás gazdagsággal párosult egységből fakadóan. Ezeken a ritka ünnepi pillanatokon kívül a mély érzelmi jelleg – amelyet megközelítőleg „szívvelyesnek” is mondhatnánk, a szóhoz tartozó vaskossággal és nyílt-szívű közvetlenséggel együtt – a mindig éber készenletben, a lelkes odaadásban, az ösztönösen találékony könnyedségben, a szív elmés közvetlenségében nyilvánul meg.

Az értelmi-érzelem és a mély érzélem tehát valóban egytestvér egymással. A léleknek ugyanabban a titkos mélységében fonódik össze egymással, ahol az értelem és az akarat előbbeni szétágazása után közös lelki valósággá ötvöződik. Az érzéki, testesen harmonikus rezgések itt már teljes élettani összetettségükben visszhangozzák az egészet.

A fölületes érzelmesség kifejezője és táplálója is a sekélyes szeretetnek. Az érzélem lehet félelmetes és a maga módján hatalmas is: a tengeri viharok is csak a fölszínen tombolnak. De az érzés nem választható el az érzékelhető megnyilvánulásoktól. Elsorvad, mihelyst ettől a múltkony tartozékától megfosztják. Az igazi szeretet azonban annál erősebb, minél mértéktartóbb: az anya sem veszti el a fejét beteg gyermeke ágyánál, hanem nyugalmat erőltet magára; az odaadó, gyöngéd orvos, ha úgy hozza a szükség, minden feszélyező érzelmességtől tartóztatja magát. De a sivatagok megpróbált hőseiből is fölbuggyannak az érzelmesség eleven forrásai.

Tudni kell tehát hányadán állunk és mikor kell, mikor nem kell a prédikációban az érzelmekhez folyamodni.

„A konkrét és eleven érzelemnek mindig meg kell előznie és elő kell készítenie az értelmi megfontolást, amely sohasem helyettesítheti. Nem az érző érzélem, az érzéki hajlamok iránti beteges, túlfinomult vágy, hanem az áhítatos érzélem erősíti a lelket és izzítja nagy elhatározásokra. Az alázatosak és rejtekben élők érzelme ez, akik tűzbe mennek – számítgatás nélkül – az igazságért.” (Blondel)

Amint kétféle a hamis vallásosság, úgy a rossz prédikáció is kétféleképpen lehet rossz: úgy hogy az érzelmekre alapozott vallásosság illúzióját kelti, ebben tetszeleg és arra buzdít, hogy a hallgatók is tetszelegjenek benne – és úgy is rossz lehet, hogy a lényegre szorítókozó tanítás ürügye alatt – kiszárítja a szíveket.

A kettő közül az első hiú, és a lelkeket saját „jó érzéseikben” ringatja el. A „széplelkek” kritikája nem mai keletű; a modern világ ösztönszerűen ugyanúgy ítéli meg ezt a szubtilis önzést, mint minden idők nagy misztikusai. A másik a papi életet, amely elsősorban szolgálat és atyaság, iparrá fokozza le, farizeusi és embergyűlölő keménységbe sodorja, és azt a meggyőződést kelti, hogy az igazság létezhetik szeretet nélkül: s így elfásult ember is száraz szalmát csépelhet.

Mgr. d'Hulst jegyzi meg valahol: „a lelkipásztor szívbeli szárazsága az egyház működésének nagy akadály”. A celibátus, a házaselet nagy örömeinek és szenvedéseinek, valamint a szülői érzésnek hiánya, az okosság megkövetelte tartózkodás olyan elkülönüléshez vezetne, amely inkább kényelmesség mint erény. A szó eredeti értelmében vett „szimpátia” (görög értelme: együtt-szenvedés) szükséges ahhoz, hogy az embertelenségtől visszatartson bennünket. Ha azonban e szimpátia – bármennyire kis mértékben is – mesterkélit, illetve nem eredeti, úgy nemcsak nem tünteti el az akadályt, hanem inkább megerősíti. Ha kész-akarva akarunk rokonszenvet keltetni, gyakran esírójában öljük el azt, mint pl. a tanúságtételünk erejét csökkenti, ha ez szándékolt, vagy pedig így ellensége a misztikus élményre való tudatos törekvésünk az igazi misztikának. Ezért az „örvendeni az örvendezőkkel és sírni a sírókkal” (Róm. 12, 15) feltétlenül a „mindenkinek mindenévé lenni” (I. Kor. 9, 22) után kell következnie és sohasem előzheti meg ezt. Az igazi szeretetből fakadó szolgálat igazi érzelmeket vált ki. Viszont nagy érzelmeskedő megnyilvánulások gyakran minden igazi szeretet nélkül valók. Az ilyesmi sem az életben, sem a szószékről senkit sem téveszthet meg.

„Anélkül, hogy bármit is gondolna közben, ezer és ezer hívő ismétli a nyugtalanító szavakat: És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek... Ha csak egyetlen egy – valami hirtelen megvilágosodás következtében – komolyan venné egyszer e szavakat, s hatni engedné őket önmagára, ez egy pillanat alatt az elképzelhető legnagyobb forradalmat idézhetné elő... Az életben minden a megvalósításon múlik, és ez oly rendkívülien ritka... Egy eszme, amely nem lebegne szabadon és ránk vonatkozóan a levegőben, amelyet komolyan vennének, – ez lenne a forradalom, s ez forradalmi megmozdulást idézne elő. De ilyen nagyon nagy megrázkódtatásokat az egyetemes történelem csak hármat vagy négyet ismer.” (Péguy)

Az érzelem aszerint válik a közlés segítőjévé vagy buktatójává, hogy mélyről fakad-e vagy csak sekélyes; hogy ábrándképet támaszt-e csupán, vagy pedig hathatós eszköz a kezünkben?

Nincs művészi alkotás az érzelmek fegyelme nélkül. Viszont nincs olyan sem, ami száraz vagy érzéketlen volna. Az indulat minden nagyot formába öltöztet, de csak addig, amíg meg van fékezve, illetve uralom alatt áll. Mihelyt zabolátlan, megkezdődik a bomlás. Vallási téren ez még érvényesebb mint a művészetek terén.

Pascal beszél az evangélisták „csodálatraméltó hűvösségéről”, ahogyan az Úr szenvedéstörténetét elbeszélik. Isten szenvedésének és halálának leírásában a legnyhóbb túlzás, a legkisebb mértéktelenség is gúny és tiszteletlenség számba jönne. És ez a „hűvösség” mégis ellentétben van a szárazsággal. A diszkrét tartózkodás, a józanság és tapintat szintén érzelmi érték.

„A rokonszenv érzelmeinek eltűnése mindig az örülség egyik kezdeti tünete” (Claudel).

Nem azok az emberek jutnak a legerősebb és legmaradandóbb elhatározásokra, akiket egy beszéd meghatott. Az érzelmi fellobbbanások előidézése még nem jelent sem nevelést, sem lelki táplálékot. Az idegizgalom nem vezet el a szellemek megkülönböztetéséhez.

A misztikusok szóhasználatának bizonyos túlzásaiból nem szabad arra következtetni, hogy érzelmi életük hasonlóan túlzott. E tekintetben Bossuet és mások is tévedtek. Mennyit tudunk ezeknek a szenteknek tapasztalatairól? Ha már a jó íróknak is elkeseredett harcot kell a szavakkal folytatnia, hogy egy komplikált igazság ezerféle árnyalatát kifejezhesse, – hogyne volna Isten meghitt barátainál bizonyos érzelmi telítettség, a kifejezések bősége tapasztalható, amely náluk bármi egyéb, csak nem üres szóáradat. „Plus dicens, minus volens intelligi” – mondják egyes romantikus szerzőkről. Ennek szószerint az ellenkezője érvényes a misztikusokra.

Csak a lelki életéről szóló egyes kézikönyvek használták fel a misztikusok műveit gyakran félreérthető módon. Bizonyos formulákat kiragadtak összefüggésükből, különlegesen kiemelték, s ráadásul fogatékos magyarázatokkal hígították fel őket. Ebből jött létre a ma joggal hitelét veszített s az ennek megfelelő prédikációs stílus, amely az elobbit huségesen utánozza, sőt túlhaladja. Biztos, hogy e téren szükség van egy ellenmozgalomra. De ez annál biztosabban jön létre, és annál hatásosabb lesz, minél intenzívebben merülünk el a nagy misztikusok írásaiba. Mert senki sem veti meg jobban ezeket az eltévelyedéseket, leértékeléseket, elnépiesítéseket és az elnépiesítések elnépiesítését, mint éppen azok, akik állandó jellegű kapcsolatban állnak a forrásokkal. Így a szentimentális szónokok általában nem a halhatatlan misztikusok-

hoz állnak közel, hanem a rövidéletű kézikönyvekhez. De a szavukat, ami még rövidebb életű, el is nyomja a legközelebbi utcasarki koldus harmónikája.

E téren a liturgia a nagy értékmérő. Még ha szövegeinek betűjétől el is távolodik valaki, szelleméhez hűnek kell maradnia. Egyébként a beszéd veszélybe jut, elveszik és megromlik a felkavart érzelmesség futóhomokján.

Végül hangsúlyoznunk kell: senki se higgye, hogy pusztán érzelmességből közvetlenül eljut az igazi buzgóságra, és közben átugorhatja a szükséges közbenső fokokat.

A valódi keresztény lelkiesség – bármennyit idézzük is az Evangéliumot – sohasem válhat keresztvízzel meghintett érzelmességgé.

VI.

A TAPASZTALAT ADTA TEKINTÉLY

„Ha az ember nem él, nem szenved, nem gondolkodik együtt korának embereivel, mint egy a sok közül, akkor hiába próbálja, hogy adott pillanatban szavait megértsék és helyeseljék" (Henri de Lubac).

Együtt élni, együtt gondolkodni, együtt szenvedni: három egyaránt elengedhetetlen követelmény. Ha a három közül az egyik hiányzik, a másik kettő is erejét veszti, és nincs a világon olyan szónoki fogás, amely azt pótolná.

De legyünk szerények! Ez az „együtt" a szeretet szava, a szeretet pedig kegyelem. Gyakran abban a hitben ringatózunk, hogy már felismertük a szeretet igazi arcát; ezért találkozunk oly gyakran a prédikációban „alkalmazásokkal", amelyeknek mesterkélt volta mindenkinek azonnal feltűnik, csak sajnós, a szónoknak nem. Ez igen makacs illúzió. Egyszer majdcsak csodálkozva fogunk rájönni, hogy minden emberi viszonylatban, minden „szimpátiában" némi játék is van bizonyos mértékben. Ami ezen túl van, többé-kevésbé önmagunk kivetítése, illetve tükörképünk. Ezt a játékot egyesek, naív vagy ügyes módon, átviszik a szószóckre, ahol pedig egyedül az igazságot szabad hirdetni. Az ilyenek nem veszik észre, hogy ily módon inkább szellemesek, mint igazak. Úgy „tesznek", mintha gyakorlatiak lennének, de nem azok; azt a benyomást keltik, mintha az életben forgolódnának, pedig csak a saját életükben mozognak. Egyszóval, sohase tetszelegjünk magunknak azzal, hogy valóban szeretünk; hanem az emberek mellett élve, gondolkodva, szenvedve, kérjük alázatosan Istentől a kegyelmet, hogy napról napra egyre inkább velük együtt éljünk, gondolkodjunk és szenvedjünk.

Igy nem gondoljuk majd magunkat tévedhetetleneknek „az élet tényeivel" kapcsolatban, s nem fogunk úgy tenni, mintha mi mindent legalább olyan jól tudnánk, mint a hallgatók. (Megtapasztalta-e valaha is egy pap annak az anyának fájdalmát, aki halálukkor gyermeke ágya mellett virraszt? Megtapasztalta-e egy megcsalt, beesapott asszony szenvedését? Van-e fogalma arról, milyen szenvedés, ha valaki viszontszeretet nélkül szenved?) Nem, az ember tartózkodó, sőt félénk lesz, vagyis tisztelettel fogja szemlélni a sok szenvedést, amelyeknek mindegyike a szó igaz értelmében misztérium. Ez a félelem cseppet sem árt az Isten szava tekintélyének. Éppen ellenkezőleg! A lélek mélységeinek misztériuma képmása Isten misztériumának.

A másokkal való együttszenvedéshez hozzátartozik az a szenvedés is, hogy az ember úgy érzi, nem eléggé szenved együtt másokkal. Ezért az imában tapasztalt lelki szárazság jobban egyesít Istennel, mintha az ember érezhetően élvezi Isten vigasztalását. Elegendő néhány szó, hogy ez a szenvedés érezhetővé váljék, nem is kell nyíltan kimondani... akaratlanul is érvényre jut.

„Tanítása ámulatba ejtett mindenkit, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók” (Mk. 1, 22). Lelki és nem jogi tekintély! Tapasztalatból, Istennek és az embernek bensőséges ismeretéből származó tekintély. Jézusé ilyen volt!

A szónoknak magának kell megválasztania személyes példaképet: vagy Jézust, vagy az írástudókat. A tapasztalatok erejét vagy az ismételtetések ürességét akarja-e? Istennel és a kor embereivel való bensőséges kapcsolatból származó tekintélyt, vagy az állandó egyhelyben topogást akarja-e, amelyikből hiányzik az élménykelto erő?

Az írástudók tanításában nincs semmi új, semmi úde, semmi életszerű, s így semmi aktuális, semmi olyan, ami élő emberek várakozását kielégítené. Ha az evangéliumi örömhírről beszélnek, örömet nem okoznak vele, nem mondanak semmi új hírt. Mindenük öreg limlom csupán, amely beszúki az újszerű helyett, amely felszabadít. Nem hírt közöl, csak elmond valamit. Semmit sem fejez ki, csak „szaval”. Nem győz meg, csak recitál. Nem élet, megmerevíti. Az időszerűtlennek papagájszerű utánamondása, legteljesebb ellentétben az örök időszerűséggel.

„Minden írástudó, aki jártas a mennyek országának tanításában, hasonlít a családtyához, aki kincseiből újat és régit hoz elő” (Mt. 13, 52). De akkor ez a tanító már nem írástudó. Az öreg fa minden tavasszal megújítja lombját: mindig ugyanazt, – mindig újat. S a hívek örömeiket lelik abban, hogy az Egyházat „Isten örök ifjúsága” szentségeként mindig újjászületni látják.

„Mihelyt nem tud valaki többé úgy csodálkozni Istenen, mint valami kimondhatatlanul újszerűn, mihelyt kívülről szemlélik Őt mint megismerésünk tárgyát, vagy elméleti fáradozásaink egyszerű támpontját, – a szív fiatalos üdesége nélkül, a szeretet nyugtalansága nélkül – akkor hiba van: egy árnyékot, csak egy ábrándképet birtokolunk” (Blondel).

„Az írott Evangélium és a szentek élete között nincs nagyobb különbség, mint a kotta és az énekszóval előadott zene között” (Szalézi Szent Ferenc). Az igaz, hogy a szentek szokásos életrajzai nem mindig olyanok, mint egy ének; de élnek közöttünk is szentek, és az Evangélium dala ma is felcsendül sok munkás-

polgár- és parasztcsaládban. Ha a prédikáló nem sérti meg a szükséges diszkréció, és nem említi neveket, finoman hallhatóvá teheti ezt a feltűnésnélküli zenét. De egytől feltétlenül óvakodnia kell: Az olyan magatartást nem szabad külön dicséretileg kiemelnie, amely sokak megítélése szerint minden további nélkül hozzátartozik a normális, alázatos, kitartó mindennapi hősiességhez, amely nem is tartja magát hősiességnek, mint ahogyan mindenfajta hősiesség magától értetődőnek látszik a hősök számára.

Van valami minden emberben, ami emberré és valami, ami konkrét emberré teszi: pl. munkássá, mérnökké, kereskedővé, paraszttá, tanulóvá... A speciális módszerek jók, amennyiben megkönnyítik a pap számára az utat az öröklődés, nevelés, szociális környezet és a kollektív tudat által már kondicionált emberi szívhez, lélekhez és szellemhez, egyszóval: ehhez a konkrét emberhez. De áldott legyen az igehirdetésnek az a követelménye is, amely minden specializálódáson túl megköveteli, hogy hatoljunk be az Istentől teremtett szellemi lény legmélyéig: az emberig.

Az egyedüllét még nem jelent elszigeteltséget. Sajnos ma millió ember él elszigetelten a többiek között. Az apostolnak az imádság és munka óráiban „társas magányban” kell élnie. E nélkül a kapcsolat nélkül hamarosan ismét felbukkan a farizeus Isten országa apostolának köntösében. Viszont a magány nélkül az emberi kapcsolatok nyújtotta tapasztalat nem tud megélni.

A hallgatók, kikhez beszédemet intézem, nem hiányozhatnak dolgozószobámból, mikor a beszédet szerkesztem és előkészítem. Ha az ember a beszédet csak megszerkeszti, anélkül, hogy „elmondaná”, kiteszi magát annak a veszélynek, hogy később a szószéken is csak ledarálja. Ez egyaránt vonatkozik formára és tartalomra is.

De van még egy másik hibalehetőség is: Ha valaki csak azokat a hallgatókat tartja szem előtt, akikről tudja, hogy hallgatni fogják, könnyen válnak fejtegetései beszűkülten egyoldalúakká. Ezért alapvető különbséget kell tenni a forma és a tartalom között.

Az a pap, aki saját lelkiéletében megismerte a nehézségeket, aki ütközött már akadályokba, aki ismeri a képek és elképzelések relatív voltát, s aki már maga is szenvedett kételyek következtében, kevésbé kockáztatja meg, hogy azt a benyomást keltse, mintha a keresztény életben minden olyan egyszerű volna, és elég lenne a bizalom és saját kevélységünk legyőzése. Másoknál jobban és nagyobb nyomatékkal fogja hangsúlyozni, hogy mennyire pótolhatatlan jótétemény a gyermeki lelkület, és hogy a lelki szegénység boldogsága mennyire uralkodik az Evangéliumon. Igen, nem fog megfedkezni arról, hogy tanúságot tegyen a kegyelemről, amely megmentette őt, s amely talán napról-napra meg-

menti az aposztázia állandóan újra felmerülő kísértésétől. Másrészt nagyon tartózkodni fog az olyan vélekedéstől, mintha minden nehézség és ellenvetés naív és alaptalan lenne.

Egy, a fejével falnak menő embert semmi sem bosszanthat jobban, mintha azt hallja, hogy az a fal nem is létezik, csak ő komplikálja fölöslegesen a dolgokat és kevesebb intellektualizmussal többre menne. Márpedig egyes szónokok, azzal a mindent leegyszerűsíteni akaró módjukkal, ahogyan az ellenvetéseket találják, sőt már magával lebecsülő hangjukkal, szinte vizet hajtanak az ellentmondók malmára.

Tehát mindenekelőtt becsületes nyíltság! De ez csak a tapasztalatnak lehet gyümölcse.

Amennyire hajlamos az ember arra, hogy a hívek intelligenciáját vagy azt a képességét, hogy Isten útjait megtalálják, és ott előhaladjanak, lebecsülje, – éppen így túlértékeljük a hit alapjaira vonatkozó ismereteiket is. Mi haszna volna elhallgatni, hogy korunk embereinek többsége, függetlenül attól, hogy milyen társadalmi réteghez tartozik, és milyen volt a nevelése, nem ismeri az Egyház által szentesített hagyományos kifejezések pontos értelmét?

Fogadják el tőlem az alábbi vallomást. Azok az átlagos képzettségű hívek, akiket megkérdeztem a most következő szavak értelméről, meggyőztek engem arról, hogy nem eléggé törekedtem e szavak megértésére a szószerkenet miközben alkalmaztam azokat (ugyanis vagy azt gondoltam tévesen, hogy értelmük ismeretes, vagy elmulasztottam óvni őket a felmerülhető félreértéstől, téves értelmezéstől, vagy pedig túl tömör s absztrakt volt a kifejtés):

Áldozat, apostolkodás, dogma, elmélkedés, épületes, érzelem, Evangélium, fogadalom, irgalmasság, Isten igéje, jámborság, lelkiélet, kenet, megszentelő, Megváltás, misztérium, Misztikus Test, szent, természetfölötti, teológia, üdvösség.

Jó volna egyszer körkérdést intézni plébániai híveinkhez a most felsorolt szavak értelméről! Csakhamar megvilágosodnék előttünk igehirdetői feladatunk teljes nehézsége.

De ez a nehézség sem áthidalhatatlan. Persze csak azzal a feltétellel remélhetjük áthidalni, ha tudatosan szakítunk lelkipásztori individualizmusunkkal. Ez az, ami megköti szárnyalásunkat. Az utóbbi időkben megindult és francia téreken annyit említett „közösségi lelkipásztorkodás” csak akkor lesz gyümölcsöző, ha már a plébániai síkon is helyesen alkalmazzák és nem hanyagolják el a közösségi munka alapvető követelményeit. Így pl. nem sok haszon származik abból, ha a prédikációs témákat egy-egy nagyobb szektorban úgy tervezik, hogy a plébánosok és

káplánok, akik szerkesztik, elszigetelten járnak el, anélkül, hogy kölcsönösen megbeszélnék a felmerülő nehézségeket, amelyekkel találkoznak, – és főként anélkül, hogy megtudakolnák, vajon a hívek között milyen zavaros, homályos nézetek uralkodnak az egyes kérdésekről.

Az egyik szónok nyílt kapukat fog döngetni, a másik ismertként fogja feltételezni azt, ami teljesen ismeretlen. Az egyik ki tudja, meddig fog bíbelődni egy fogalom megmagyarázásával, amit a másik paptestvér már előző vasárnap kellőképpen megmagyarázott, a másik több különböző, jelentésében azonos vagy hasonló kifejezést fog alkalmazni (mint pl.: váltság, megváltás; megszentelés, átitenítés; kegyelem, természetfölöttség; irgalom, bocsánat) anélkül, hogy megfelelően kidomborítaná e fogalmak miben hasonlóak, illetve miben azonosak, és így a hallgatók a megértésben bizonytalanok, egyik-másik szónak az értelme kétes előttük, végül botladozva és szinte félig süketen tapogatóznak előre. És miért ne szaporodnának az ilyen melléfogások, amíg valaki ellenük fel nem emeli óvó szavát? Általában – mint a tapasztalat mutatja –, csak ott kerülhetők el az ilyesmit, ahol a beszédek közösségi munkában készülnek.

Kétségtelenül elég volna kijelölni egyes személyeket, hogy a prédikáció közben jegyezzék fel, mely szavaknak a jelentése érthetetlen, vagy homályos számukra, – milyen kétértelműségek adódnak ezekből, milyen bizonytalan gondolatmenetek, – az egészből milyen zavar és értelmetlenség keletkezik. E feljegyzéseket kapnák meg a megfelelő papi munkaközösségek, hogy kritika és vita alapjául szolgáljanak. Természetesen a következő vasárnapon a szószéken visszatérnek majd a meg nem értett fogalmakra.

Egyik párizsi plébánián szokásos, hogy minden vasárnap, szentmise után meghívják a híveket közös reggelire. Máshol ilyen célra alkalmas helyiségeket rendeztek be. Így aztán alkalom kínálkozik arra, hogy a papok és hívek között eszmecsere induljon meg a misén hallott prédikációról.

Nincs arról szó, hogy a prédikációkat egységesíteni akarnánk. E téren különben is több-kevesebb az ingadozás a teljes fejtelenség és a meglehetősen parancsuralmi megoldások között. A két út közül azonban egyik sem helyes a hiba elkerülésére. A papnak mindig szíve teljességéből kell szólnia, ezt az alapelvet sohasem szabad megsértenie, ha azt akarja, hogy prédikációja eredményes legyen. Azonban ha a fogalmakat és a szavakat rendesen ellenőrizzük, ha kissé nagyobb gondot fordítunk arra, hogy az embert meg is értsék, ha megszívleljük a testvéri figyelmeztetéseket, – mindez az apostoli lelkületű papnak csak hasznára lehet.

Az természetesen teljesen helytelen volna, ha a papok és világiak között említett együttműködés kapcsán a kérdést így tennék fel: „Tetszett-e önnek a prédikáció?” Isten nem azért szól, hogy tetszést arasson, és Le Corbusier-nek tökéletesen igaza volt, amikor a Ronchamp-ban színtelen betonból épített kápolnájába teljesen dísztelen, egyszerű szöszéket tervezett. Csak ezt akarta vele mondani: „Megértettétek-e?”

– Nem tudnék úgy beszélni, mint régen. Régi beszédeimet mind tűzbe dobtam.

– Gratulálok hozzá. „Minden tanító, aki az Isten országának tanítványa lett...”

– Tudom. De akkor több lendület volt beszédeimben, és az emberek jobban figyeltek.

– Közben Ön érettebbé vált!

– Tíz év előtt beszédeim lekötötték az embereket. Még jól emlékszem a lelkesedésnek néhány őszinte megnyilvánulására...

– ...amelyeket meghökkentő féligazságokkal, félig helyes megállapításokkal, egyoldalú fogalmazásokkal, a hallgatók érzelmeire való túlzott hatásvadászattal ért el?

– Kétségtelen. Éppen ezért elviselhetetlen számomra ma így beszélni. Csak... a lelkipásztori eredmény!

– Ez ma kevésbé nyilvánul meg, de annál komolyabb.

– És maga biztos ebben?

– Nem száz százalékgig. Egy bizonyos: lelke érettebbé vált. De a szíve? Nem öregedett meg kissé?

– És hogyan lehet ezt felismerni?

– A fiatalok iránti figyelmességből, abból, hogy nem irigyli azokat a paptestvéreket, akiknek több a sikerük, mint önnek; emberi kapcsolataiból, a más véleményen lévőkkel való társalgásból.

– Vagyis a lelki életen múlik?

– Hát igen, hogy a tan nagyobb pontossága, a kifejezések precízebb volta következtében, ami a nagyobb élettapasztalattal jár együtt, a Jézus Krisztus apostoláira annyira jellemző belső megindultság, „belső ragvogás” (miroitement en dessous – ahogyan azt a költésszettel kapcsolatban Mallarmé nevezte) kárt ne szenvedjen.

VII. A DIVATOS GONDOLATOKRÓL

Az, hogy egy gondolat divatos, még nem jelenti, hogy hamis, – egyébként azonban az ún. divatos gondolatok legalkalmasabbak a lelkek félrevezetésére.

Ha egymagában véve igaz eszme egyben divatos is, akkor éljünk megkülönböztetéssel: miért divatos, illetve mennyiben igaz? Nem lehetetlen, hogy kizárólag azért lett divatos, mert valóban igaz. De veszedelmes és nagyon naív dolog volna, ha az ember már eleve és mindenegyes esetben túl gyorsan meg akarná állapítani, hogy hic et nunc így van. Ellenkezőleg! Szigorú önfegyelmzésre van e téren szükség, hogy az ember ne essék a divatnak áldozatul. Ettől pedig megóv a bátorság: kimondani olyat is, ami nem divatos!

Néha nagyon mélyreható okokból lesz divatossá egy igaz gondolat. Nem ritkán azonban mire divatossá vált, ezek az okok már megszűntek. Ilyenkor csak nagyon felületes szempontok miatt marad meg a divat. A divat képes a legjobbat is megrontani, és a legmélyebbet is felületessé tenni. Ha fellépünk ellene, fennáll annak a veszélye, hogy az igazságot, amelyből eredt, és amely továbbra is érvényes, a divattal együtt szintén célba vesszük.

Viszont egy divatos témát csak azért nem tárgyalni, mert divatos, sznobizmus lenne, ellenkező előjellel. Így abszurdum volna, ha nem akarunk Mozart-zenét hallgatni, vagy éppen csak azzal traktáljuk vendégeinket, azért mert Mozart divatos. Éberem ügyeljünk arra, hogy semmit se kedveljünk üres motívumok alapján. Ellenkezőleg, fel kell használnunk a divatot, hogy eljussunk igazi indítókaihoz, és így úrrá lehessünk fölötte.

Az összes divatos eszmék közül az angazsmán¹, az elkötelezettség eszméjének az ártott a legtöbbet, hogy divattá vált. Érdemes volna egyszer fölmérni, mit jelentett hajdan, a 30-as években az elkötelezettség fogalma, amikor Emmanuel Mounier rá akarván mutatni André Gide-nek a lelkiületet veszélyeztető diletantizmusára, perszonalizmusának központi gondolatává tette azt, és hogy mit jelent ez a szó ma². Ez a kifejezés: „elkötelezve lenni”, amint azt ma értjük, akkor értelmetlen lett volna: így vált lépésről lépésre lehetővé, hogy az emberek akkor is „elkötelezettségéről” beszélnek, amikor valójában véve nem is kötelezték el magukat semmire. Az elkötelezettség gondolata fölfalta a valóságot.

Kétségtelen azonban, hogy az a fiatal pap, aki ma önmagát legyőzve nem beszélne az „elkötelezettségről”, nagyon eredetien hatna. Mégis nagyon helytelenül, mert Isten országa ennek következtében kárt szenvedne. Ha egy szó vagy gondolat jelszóvá, „szlogánná” vált, a félénkebbeket és finomabb lelkeket megejtheti a kísértés, hogy hallgassanak, nehogy a jelszó áldozataiként – ők is belekeveredjenek a szlogánt harsogók kórusába. De ez nem helyes indítók. Lényegesen jobb, hogy vállaljuk a konformizmus vádját, mint hogy pusztán esztétikai indítókokat kövessünk.

Ne áldozunk a divatnak, de le se mondjunk semmiről csak azért, mert divat, de ne is hagyjuk teljesen figyelmen kívül. Tárjuk fel a divatban rejlő igazságot!

Mindehhez rendkívül éles megkülönböztető készség kell. Ezenkívül bátorság is, mert az emberek inkább teljesen lemondanak egy eszméről, mint annak szokássá vált, helytelen alkalmazási módjáról. Így könnyebb az „elkötelezettséget” általában és radikálisan megkérdőjelezni, mint ennek mai alkalmazási módjai fölött tárgyilagosan kritikát gyakorolni. Itt is, ott is a divatosság következtében szlogánokat kellene szétrombolni.

Az igehirdetők – valamint a katechéták és a dinamikus pasztoráció papjai is – gyakran esnek annak a tapasztalathoz merített törvénynek áldozatul, amelyet Bergson „double frénésie”-nek (kettős mániának) nevezett. Ha egy nemzedék különös hévvel, és ezért túl kizárólagosan hangsúlyozta a dolgoknak egyetlen szempontját, akkor a következő nemzedék – tapasztalva ennek az egyoldalúságnak kevésbé örvendetes következményeit – gyakran ugyanakkora hévvel, ugyanúgy egyoldalúan nyomatékozza az előbb nem hangsúlyozott szempontokat. Így keletkeznek a divatok.

Hasonlóképpen magyarázható a divat hosszabb vagy rövidebb élettartama is. Az igényesebb szellemek meglehetősen hamar rájönnek arra, hogy egy túlságosan kisarkított gondolatot ki kell egészíteni, magyarázni kell! Másoknak hosszabb időbe telik ez a felismerés. Az igazság csak akkor hatol a lét mélyéig, ha mentes minden beteges túlzástól és egyoldalúságtól. A rögeszmeszerűen eltűzött gondolat viszont makacsul a fölszínhez tapad.

Az egyházon kívül állók sokszor lényegesen gyorsabban vetik fel a divat félig eltakarta teljes igazságokat, mint a keresztyének. Azonban kezük között ezek az igazság-magok gyakran tévedésekkel keverednek, és mire a keresztyének észbekapnak, már csak nehezen vallhatják magukénak az igazságot, ha nem akarnak a tévedéssel is azonosulni.

„Valahányszor az Egyház abból az igazságból, amelynek hivattott őrzője, s amelyet neki kellene gyümölcsöztetnie, valamit elhanyagol vagy mellőz, azonnal jelentkezik ennek az igazságnak nevében a másik fél, s ennek az egyház elfelejtette igazságresznek nevében megtámadja a kereszténységet. Emlékezzünk csak a reneszánsz hasznos következményeire, amelyek megmentették az Egyházat a világi uralkodás és az intellektuális kényuralom kísértésétől. Vagy gondoljunk Nietzsche-re, aki segít, nehogy a kereszténységből a haldokló etika rendszere legyen. Vagy Freudra, Marxra gondoljunk! Amikor a kereszténység csütörtököt mondott, szükségszerűen támadt egy-egy világnézeti ellenfél. Ha a kereszténység nem foglalkozik jobban az Evangélium meghirdetése terén a szegényekkel, akkor majd mások jönnek, és ezek fogják hirdetni a szegényeknek az igazságosság eszméit, ugyanakkor azonban a kereszténységet is meg fogják támadni, és olyan sebeket okoznak neki, mint hajdan Asszur és Egyiptom okoztak Izraelnek, mikor megtámadták, mert Izrael hűtlenné vált Istenhez és a Szövetséghez.” (Claude Tresmontant)

Az igazság egysége iránt érzett gondnak semmi köze sincs ahhoz a mesteri fogalom-bűvészkedéshez, inkább szemfényvesztéshez, amely egyik oldal felé sem akar igazában közeledni: sem jobbra, sem balra; sem a makacsul, csakis hagyomány-tisztelőkhöz, sem a haladókhöz; sem a munkásokhoz, sem a parasztsághoz. Az igazság egy és nem lehet kompromisszum eredménye. A sok módszer közül a legrosszabb az, amikor két tömböt darabokra vágunk, hogy később erőszakkal összeillesszük őket.

Az a teológus a megbeesülhetetlen, aki belénk lát és felfedezi, hogy fejtegetéseinkben fontos kiegészítő elemek hiányoznak. Köszönjük meg éleslátását. De vegyük azt is tudomásul, hogy idővel terhünkre lesz, mert tételeinkre az „igen” csak halkán suttozja, a „nem” viszont nagyon hangsúlyozza. Annyira juthatunk, hogy végül nem is vagyunk már hajlandók gondolatainkat közölni vele, csupa lételemből, nehogy „leszereljen” bennünket. Ezzel azonban rosszat teszünk, mert az igazság kedvéért merzünk kell legyen arra is, hogy ellentmondást tűrjünk el. Persze előfordul, hogy az ilyen kritikusok is kicsit melléfognak. A nagy szellemek kötelessége azonban a kezdőket bátorítani – már a pedagógia és a keresztény szeretet nevében is! Még inkább áll ez a tétel a rész- illetve divatigazságokkal kapcsolatban. Az Egyház olyan, mint egy rezonáló test, amely az igen is, a nem is felerősíti. Böles és beható megfontolás mellett sohase fordul elő, hogy az „igen” a „nem” mennydörgése elfojtsa.

Egyébként mindenkor ki lehet emelni a dolgok egyetlen olda-

lát a többivel szemben, és ezt alkalmazni az egyén vagy a közösség követelményeihez. Mert hiszen azzal, hogy az egyik szempontot a másikkal szemben kiemelem, még korántsem kell a másik szempont rovására káros túlzásba esnem.

– Az emberek általában csak a kézzelfogható igazságok iránt fogékonyak. Ők maguk egyszerűek és ugyanezt várják el tőlünk is. Nem szeretik, ha folytonosan kiegészítő szempontokra utalva nagyon bonyolulttá válunk.

– Miért van olyan kevés bizalma a néphez? Az egyszerű emberek nem primitívek. Nem vallják-e éppen az egyszerű emberek közül milliók a marxista elméletet, amely szerint a valóság legbensejében való ellentmondás a történelem mozgatója?

Köztudomású, hogy hosszú ideig mind a prédikációban, mind a hitoktatásban a dogmatikus szempont játszott a főszerepet. Éppen a dogmatikának lett kára abból, hogy elválták forrásától és a vallási életre való hatásától, s ezáltal szegényebbé tették. De időközben a dolgok megváltoztak. Az üdvtörténetet már nem alkalmazzák a szószéken – mint ez tegnap még többhelyütt szokás volt – merőben anekdotikusan, csupán dísznek, vagy a tan szemléltetésére. Ma az üdvtörténet egyre növekvő mértékben vallásoktatásunk tárgyává lett. Egyre jobban kezdjük belátni, hogy Jézus Krisztus személye hitünk legfőbb és középponti tárgya, – hogy tehát a kereszténység nem merőben kinyilatkoztatott bölcséleti rendszer, hanem magának Istennek önkinyilatkoztatása és önatadása.

Ezen a téren tehát jó értelemben vett haladásról beszélhetünk és nem divatról. Bármennyire megmagyarázzák s ki is egészítik egymást a kereszténység különböző szempontjai, az biztos, hogy hierarchikus rendben illeszkednek egymás mellé. A helyes feszültség, melyet közöttük fenn kell tartani nem akadályozza meg azt, hogy egyik a másikat szolgálja: a hittudomány a misztikát, a személytelen a személyest, az analízis a szintézist, az absztrakt a konkrétet, és mind az egész Jézus Krisztust, a történelem Urát és Mesterét.

Manapság azonban a divat ebben a vonatkozásban másként jelentkezik: Túlságosan könnyen fogadjuk el, hogy a hit dogmatikus szempontjait kissé háttérbe lehet helyezni. Szent Pálnak azonban Tituszhoz és Timóteushoz írt leveleiben megvolt az oka, hogy sürgesse a „józan tanításhoz” való ragaszkodást. Napjaink szellemi zűrzavara legyen komoly figyelmeztetés számunkra: semmi áron se adjuk fel vallásunk tan-jellegét. Akár alkalmas, akár alkalmatlan, figyelmeztetnünk kell, hogy még a legtisztább és legkomolyabb vallási áramlatok is állandóan a meghamisításnak, tévútra ter-

lódésnek veszélyében forognak, vagy az ellenőrizhetetlen fantáziának és érzelgősségnek mocsaraiban teljesen elsikkadhatnak, ha nem törekednek önvizsgálatra, értelmi önuralomra, érthetőségre.

„Az emberi szellem egyik veszélye: Ha kizárólag polémikusan gondolkodik, mintha mindig olyan hallgatóság előtt állna, ahol az ellenfél is jelen van" (Valéry).

VIII.

KÉPEK ÉS JELKÉPEK

Pascal szerint „Isten helyesen beszél Istenről”. Ezért a Biblia az abszolút mintakép. Nemcsak abban, amit mond, hanem arra nézvést is, ahogyan mondja. A veszély mindig abban áll, hogy eltávolodunk tőle.

A Biblia se nem szónokias, se nem absztrakt, se nem érzelgős. E tekintetben a mai ember ízlése megegyezik Isten ízlésével: Nem tud hosszú ideig figyelni valami absztraktra, és – főként ha vallási dolgokról van szó – ellenszenvvel viseltetik a szónoki formába öltöztetett érzelgősség iránt. A fiatalok e tekintetben még sokkal érzékenyebbek, mint az öregek.

Minden szónoki forma közül a legvisszataszítóbb az, amelyben egy elvont magyarázatot érzelmileg fűtött buzdítással fejeznek be. Teológiai előadást jámbor erkölcsstani zuhannal. Vagy ahogyan egy tréfás teológus mondta egyszer: „A cukorszirup nem segít a vashuzal lenyelésében”.

A Bibliában rengeteg a kép. Isten önmagáról képekben beszél. Tehát a prédikációban is szükség van képek alkalmazására.

A képzelőerő, vagyis az a képességünk, hogy képekben tudunk gondolkodni veszedelmesen megtévesztő dolog, tévedések és hamisítások forrása, éspedig sokszor nagyonis csalékony módon, éppen, mert nem mindig az. Biztos mértéke lehetne az igazságnak, ha biztos mértéke volna a hazugságnak.

Rendszerint azonban hamis, illetve legtöbb esetben megtévesztő, mert semmi biztos ismertető jelét sem mutatja természetének: az igazságról is, a tévedésről is egyforma képeket használ. Még a Szentírás képeire is érvényes ez a kétértelműség. Önmagukban igazak, mert a Szentlélektől származnak. De semmi sem akadályozza, hogy az emberekben hamis fogalmakat támazzanak, ha egy meg gondolatlan prédikáció túlteszi magát az Egyházat is életető Lélektől származó hagyományos értelmezésen, és kiszakítja őket a hittartalom összefüggő egészéből. Mennyivel inkább kell óvatosnak lennünk azoknak a képeknek használatánál, melyeket saját elképzeléseink szülnek! Mielőtt felhasználjuk őket, gondosan meg kell vizsgálnunk teológiai értéküket.

A kép és a fogalom kapcsolatban vannak egymással. Nincs olyan kép, amely ne hozna létre fogalmat; alig van olyan fogalom, amelyet az értelem előbb ne kép formájában képzelne el. A szónok

azonban ne feledkezzék meg arról, hogy általában olyanokhoz szól, akiknek kevés gyakorlatuk van abban, hogy az ábrázolás módját vagy tárgyát megbírálják, ezért rendkívüli gonddal tartózkodják a hamis képektől, amelyek igaz eszmékből származhatnak, de ugyanakkor ügyeljen a hamis eszmékre is, amelyek a helyes és igaz képekből származhatnak hallgatói lelkében.

Isten mindent a saját dicsőségére teremtett: kifogástalanul helyes gondolat. De intézzen csak a pap egyszer kérdést a hívekhez, hogy milyen kép él bennük e fogalomról. Válaszuk valószínűségi színvonaluk, (általános) műveltségük szerint – biztosan sokféle lesz, váltakozni, keveredni fog sok olyan elemmel, amelyeket az értelmi megfontolás ugyan visszautasít, de azért szívósan mindig újra visszatérnek, (Bergson értelmezése szerint) talán egyszerű, sematikus, ugyanakkor erősen dinamikus formában. Alapjában véve azonban mindig egy és ugyanazon képpel fogunk találkozni, amely az igaz Istent valami maga körül mozgó Jupiterként ábrázolja, – tehát teljesen hamis képet nyújt róla.

Isten transzcendens, ez helyes fogalom. Azonnal kapcsolódik azonban hozzá egy kép, amely Őt teljesen kívül helyezi a mi világunkon. Valaki egyszer úgy próbálta magyarázni: olyan Isten van előttünk, mint aki vitorlázó repüléssel lebeg fölöttünk; természetesen teljesen helytelen kép!

Isten egészen más – helyes fogalmazás. Azonban a belőle származó elképzelések a másként létezős materiális képét (partes extra partes) idézik fel bennünk.

Teljesen fordítva áll a dolog a pokol tüzének képével: ez biztosan helyes kép, amelyhez az Egyház ragaszkodik. Ha azonban így közvetlenül ki van szolgáltatva az emberi képzetnek, elválasztva biblikus eredetétől, évszázados fejlődésétől egészen a zsinati definíciókig, – s ami különösképpen nem kívánatos – elválasztva a természetfölötti renddel való lényegi összefüggéstől, úgyokvetlenül a leghelytelenebb fogalmakat idézi elő Istenről, az emberekről és a szeretetről.

Egy-egy hamis elképzelést semmiféle pedagógiai fáradozás nem tud teljesen helyrehozni. Ha egy ilyen hamis kép a lélekben megfogon, meglepő dinamizmussal működik benne, egyre erősebben meggyökerezik és egyre inkább kikristályosodik benne. A kép vonásai belerágódnak a lélekbe, és rendkívül szívósan élnek benne, sokáig túlélnek az észnek vele szemben alkalmazott kritikáját. S ha még ereje meg is törik egyszer, zavaró tevékenységét a lélek mélyén tovább folytatja.

Ki ne vallott volna már kudarcot, amikor valakinek Istenről, Jézusról, az Egyházzal alkotott 30-40 éves elképzeléseit le akarta

rombolni, amelyeket 10 éves korában szerzett oktalan nevelők hatására?

Ezért sohasem szabad olyan képet alkalmaznunk, amelyről nem vagyunk biztosak, hogy károsodás nélkül elültethető és életben tartható-e. Ennek megvizsgálása fontos és kényes feladat.

„Krisztus... aki leszállt, ugyanaz emelkedett minden ég fölé, hogy a mindenséget betöltse" (Ef. 4, 10). Ne tételezze fel túl gyorsan, hogy hallgatóinak lelkében e szentpáli idézetnek utolsó része ugyanannyit nyom a latban, mint az első. Fordítson ezért kétszer annyi időt az elmagyarázására is. A „betölteni" kifejezéshez is kép kapcsolódik. Azonban amikor a gyermek katekizmust tanult, inkább figyelt fel a „felemelkedett" kifejezésre. Most, amikor felnőtt, nemcsak az a feladat áll fenn, hogy újra fogalmazzuk a mondatot, – a meglevő elképzelésnek egy részét le is kell építeni. A „felemelkedés" kifejezés helyes képre utal, de hamis fogalmat hoz létre az emberben, amelyet csak nehezen lehet összhangba hozni a betöltéssel kapcsolatban.

Képek nélkül tanítani, vagy nem gondosan ellenőrzött képeket alkalmazni, a rossz pedagógiának két egyaránt helytelen megnyilvánulása. Mert az első esetben a papnak fogalma sem lesz arról, hogy elvont fejtegetései milyen elképzeléseket szünelnek hallgatóiban, a második esetben pedig ő csapódik be elsőnek.

Blondel beszél „hamis képekről, amelyek elzárják a lét megértéséhez vezető utakat, és csak hamis kapukat nyitogatnak". Így mondja tovább: „Az ilyen erőszakolt képeket csak új, helyes és felszabadító képekkel lehet orvosolni". Majd a továbbiakban: „A megfontolásokat elősegítő képek haszna főként abban van, hogy kiábrándítólag hatnak. Értékesek, amennyiben számolunk elégtelenségükkel, s mert kiváltják kritikánkat, helyesbítésükre ösztönöznek és további gondolkodásra indítanak."

De íme ugyanaz a gondolat – a képek szükségessége viszonylatossága és elégtelensége – képekben kifejezve:

„A szellem, amely Isten „megértésére" törekszik, nem hasonlítható a fősvényhez, aki egy halom aranyat – egy csomó igazságot – hord össze, amely napról-napra jelentősebb. Éppoly kevésbé hasonlítható a művészhez, aki állandóan javítgatja vázlatát, mindig újra előveszi, hogy naponta tökéletesebb legyen és végül a műve fölötti esztétikai örömében megpihenjen. Sokkal inkább hasonlítható az úszóhoz, aki, hogy fenntartsa magát az árral szemben, mindjobban beúszik az óceánba és mindnegyes mozdulatával újabb hullámon lesz úrrá. Mindig újra meg újra legyőzi megújuló elképzeléseit, pedig jól tudja, hogy ezek hordozzák,

azonban csupán ezek mellett elidőzni egyet jelentene pusztulásával." (H. de Lubac)

Pater de Lubac egy lábjegyzetében hozzáfűzi még boldog Suso Henrik mondását: „Képeket képekkel kiűzni...”

Sok prédikációt hallottam már Jézus rejtett názáreti életéről! Eddig csak egyetlen alkalommal találkoztam olyan szónokkal, akiknek sikerült, az apokrifokat utánzó édeskészség és mindenféle izléstelen kitalálás nélkül, Jézus egészen egyszerű és „emberi” természetességét gyermeki, az ifjúi és dolgozó mesteremberi életében megeleveníteni. Csak képekben beszélt. És a képek mélyből feltörő költőiségének üdesége, bája, de ereje is a gyerekkorból származó, régi képeimet teljesen kicserélte. Ettől a naptól kezdve tudom: az Ige testté lett, azelőtt csak hallottam erről.

A szónoknak dűlőre kell jutnia azokkal a festményekkel és szobrokkal kapcsolatban is, amelyekkel a XIX. században – a hanyatlás századában – túlszűfolták templomainkat. Hála Istennek, a modern művészet lassanként megoldja ezt a kérdést.

A tudomány és a technika korának emberében megvan a kísértés, hogy a Biblia képeit, hasonlatait, szimbólumait a gyermekies, még nem logikus gondolkodás nyomainak tekintse. Melyik pap ne érezte volna magát valóban nehéz helyzetben pl. mérnökökkel beszélgetve, amikor meg kellett szakítania a világúrkorszakról velük folytatott beszélgetését és meghívta őket, hogy hallgassák végig Jézusnak költői szavait, amelyeket egy tó partján mondott? Költői? Ez az első benyomásuk és számukra a komoly probléma nem itt van. Gondoljunk arra az erőfeszítésre, melyet ezektől az emberektől kívánunk, akiknek szellemi profilját a tudomány és a technika alakította ki, amikor a halakról vagy a bárányokról szóló történetet mint az abszolút igazság vetületét tárjuk eléjük! Nekik ez 180 fokok irányváltozás! Minő „konverzió” a szó etimológiai értelmében!

Tévednének a „komoly” probléma tekintetében? Kétségtelenül. És nem is szabad engedni a kísértésnek, hogy az Írást „kicsontozzuk” visszautasítva nagy jelképeit. Ha „kicsontozzuk” az Evangéliumot, csak a csont marad. Vagyis „elembertelenített”, húsától és véritől megfosztott Kinyilatkoztatás. Nem is egy közülünk a tiszta lényegére redukált kereszténységről álmodozik, mintha a bibliai képek és szimbólumok a kereszténység elterjedésének akadályai lennének! Nagyon is igaz, hogy a mai ember csak matematikai szimbólumokat ismer. De kik a barbárok?

Nem elvetni, hanem megmagyarázni kell a szimbólumokat. Az Írás és az Atyák szimbólikus gondolkozásmódjára való rávezetés ma nehezebb mint valaha. Ezért több gondossággal kell velük foglalkozni. Fel kell ismerni az akadályokat. Sőt, pontosan ki kell

elemezni a technikai gondolkodásmód összetevőit. Ez annál inkább szükséges, mert ez a gondolkodásmód nemcsak a műszaki emberek sajátja, hanem a kölcsönhatás következtében a modern emberé mint ilyené általában. A felismert akadály elől nem szabad kitérni, hanem minden erő bevetésével le kell győzni!

Egyik este, Jézus Szíve ünnepén magam voltam tanúja, amint egy kohómunkás nem volt képes visszafojtani mosolyát, amikor a szónok minden ékesszólásának igénybevételével meg akarta magyarázni, hogy mit jelent az ünnepi litániában az az invokáció, hogy Jézus Szíve „a szeretet lángoló tűzhelye” (Fornax ardens caritatis). Csodálatos kép, amely Sienai Szent Bernardintól, Eudes Szent Jánoson és Szent Margit Márián keresztül jutott el hozzánk. De ez nem érv. Száz keresztény közül kilencvenkilenc nem érzékeli lángoló tűzként ezt a szeretetet. Inkább az a benyomásuk, hogy ez a szeretet hideg, akarati köteletség. Mondjunk le az ilyen hasonlatról? Nem: lássuk meg előre a nehézséget, és adjuk meg a magyarázatot.

„Urunk egyszer így szólt Sienai Szent Katalinhoz...” Mi papok jól tudjuk, hogy milyen nagy úr tátong a misztikus élmény és ennek kifejezése között, s hogy e kifejezések milyen szegényesek. A legtöbb ember ezt nem tudja. Ne tegyünk tehát úgy, mintha tudná: ezt kell tehát megmagyaráznunk.

Pater N-nek nagy volt az ékesszólása, de annál kisebb a teológiai tudása. Hallgatóit a képek egész özönével szokta bámulatba ejteni. De elegendő volt hozzá egy óra, hogy az ember észrevegye, mennyire jelentéktelen és tartalmatlan volt mindez.

„Az ún. szónok-típus tarthatatlan képeket szokott alkalmazni. Ezek nagyszerűen hatnak, mikor elhangzanak, de rögtön nevetségessé válnak, mihelyt elhangzottak” (Valéry).

Jegyzet a VII. (hetedik!) fejezethez:

¹ Az angazsmán. keresztény szellemiségéhez vö. P. L.-J. Lebrete műveit (Principes pour l'action; Action marche vers Dieu); L.-J. Lebrete - Th. Sauvet: Dans le combat du monde (valamennyi Ed, Ouvrieres, Paris) valamint M. Quoist: Így élni jó, (Ahogy Lehet, Párizs-Bécs-Róma) 1968, 201. l. skk. (A kiadó megjegyzése.)

² Emmanuel Mounier (1905-1950) filozófus, a perszonalizmus atyja első-sorban André Gide Nobeldíjas francia költővel (1869-1951) szemben lépett fel, aki prózai műveiben a lelkiismereti szabadság szellemére hivatkozva teljesen kötetlen cselekvési lehetőséget hirdetett, s minden objektív kööttséget tagadott. A perszonalizmus az emberi személyt állítja a szociális és szellemi megújulás központjába, de ezt a személyt a világtól, a közösségtől és ezek változásaitól függően tekinti. (A fordító megj.)

IX. A STÍLUS

Rögtönzőn az ember – vagy írja le beszédjét elejétől-végig szóról-szóra és tanulja meg kívülről?

Se az egyiket ne tegye, se a másikat!

Mégha nagyon járatos is valaki a nyilvánosság előtti beszédben, a pusztá rögtönzés veszélyes. Kizárólag végső szükség esetén határozzuk el magunkat erre, de akkor is mindig legyünk annak tudatában, hogy egy jó alkalmat mulasztottunk el.

A mindig szükséges általános és távoli előkészület nem elegendő. Bármily átfogó és részletes legyen is valakinek a teológiai ismerete, – vakmerőség pusztán erre hagyatkozni! Amint – Proust mondja – időnkint, átmenetileg még a szív is kihagy és pihenőt tart, a szellemmel is ugyanígy vagyunk. A szellemi terméketlenségnek is megvannak az órái. Egészen hirtelen bekövetkezhetik, hogy egy gondolat kiesik, ilyenkor természetesen csütörtököt mond ennek kifejezési formája is. Az ember azt hiszi, hogy majd minden eszébe jut, amikor szemtől-szembe áll hallgatóságával. Ez azonban csak bizonyos mértékig van így. Mindenesetre sokkal biztosabban jut akár a gondolat, akár annak kifejezési módja az embernek eszébe akkor, ha nem hanyagolta el a közelebbi előkészületet sem. Ezért az a helyes, hogy addig soha se lépünk a szószékre, amíg mindkettővel nem készültünk el eléggé. Az ember jól ismerhet egy igazságot, amely idővel mégis elhalványult tudatában, mivel nem volt rá alkalma, hogy azt kifejezze. Mindent meg kell tennünk azért, hogy a gondolat ismét elevenné váljék, dinamikus és friss legyen, miközben a szavak ajkunkról elhangzanak.

A gondos előkészület mellett szól az is, hogy a rögtönzött beszéd csaknem mindig túl hosszú. Úgy van, mint Montesquieu mondja: „Ha hiányzik a szónokban a mélység; hosszúsággal iparkodik pótolni”. Kemény szavak ezek, de legtöbbször igazak. Es ha a mélység nem hiányzik, a rögtönzött beszéd helyes megfogalmazása akkor is biztosan fogyatékos lesz. Amilyen mértékben mégis ráhibáz erre a szónok, ugyanígy rájön arra is, hogy csak megközelítőleg helyes a fogalmazása. Ilyenkor aztán kezdi javítani, megszakítja a gondolatmenetet, s megismétli a már mondottakat. Es a csak félig helyes fogalmazásoktól a helyesbitésekig, a helyesbitésektől a pontosabb kifejezésekkig, múlik az idő, az óramutató kérélhetetlenül halad előre...

„Magyarázatai nagyon jók”, mondotta a retorikatanár, „s csak az sajnálatos, hogy nem volt ideje rövidebbre fogni őket”. Nagyon igaz: sok idejébe kerül az embernek, ameddig annyira viszi, hogy világos is legyen és rövid is.

A rögtönző szónok többé-kevésbé mindig visszatér vesszőparipájára. És kinek ne lennének ilyenjei? Claudel jegyzi meg tréfásan Saulról, aki a damaszkuszi úton lebukott lováról: „Minden megtérőt le szokott vetni vesszőparipája a földre”. Ilyen értelemben sohasem elég a szónok megtérése... főként a rögtönzőé nem! Mint valami láthatatlan mágnes vonzza őt kedvenc gondolata az egész prédikáció alatt és fogva tartja.

Ilyenkor a szónok fecsegni kezd, szóvirágokat halmoz egymásra, „csépel a szalmát”. Diákok szokták mondani készületlen tanár órája után: „Egész szalmakazlat csépelte ki az öreg”.

A karing felvétele közben szokta mondani magában a szónok: Főként ezt a gondolatot, ezt a képet, ezt az utalást el nem felejteni! Mikor lejön a szószékről, akkor veszi észre, hogy ezt is, azt is, amazt is elfelejtette.

Montesquieu szerint, ha az ember „jól akar írni, az írás közben felmerülő újabb és újabb gondolatokat mellőznie kell”. Ha azonban az ember jól akar prédikálni, nem szabad ezt tennie. A rögtönző azonban egészen biztosan több mindent elhagy. Azt hiszi, hogy beszédének gondolatmenete hiánytalan, a hallgatók azonban észreveszik az összefüggés hiányát.

Bossuet mondatfűzése csodálatos, számos jól megválogatott közbevetett mondatával, ragyogó tömörségével („Hány királyság nem tud rólunk!”), méltóságteljes gondolatsoraival, amelyeket itt-ott hirtelen megszakít egy-egy egészen bizalmas kérdés („Ember, mit akarsz tenni?”). Beszédeinek megvan az a csodálatos tulajdonsága, hogy még olvasásuk közben is szinte hallja az ember őket. Nagy szónok és nagy író egy személyben, elválaszthatatlanul.

De Bossuet-ből nem volt több csak egy, zsenialitása egyedülálló és nem utánozható. Senki se másoljon ilyen kivételeket! A szabály általános: Egy különlegesen jól leírt beszédnek az a veszélye, hogy nehezen fogják megérteni. Ezzel szemben a csupán előadás véggett kidolgozott beszéd, ha változatlanul kinyomtatják, nehézkes, sőt élvezhetetlen olvasmány lesz. Hallgassuk meg magnetofonszalagról, és használjuk fel a lehallgatásból adódó tanulságokat, meglepetéseket! Ha az ember azt akarja, hogy magnetofonra vett beszédét olvassák is később, akkor nem elég azt kijavítani, hanem teljesen újonnan kell megalkotni és szóról-szóra le kell írni. De ha eredetileg azért írtuk le, hogy olvassák, akkor el kell az egészet felejteni, ha jól akarjuk elmondani.

A szónoki előadás stílusában a kitérések inkább elhomályosítják

a vezérgondolatot, mintsem kiemelik. Ha az ember alkalmazza őket, csak óvatosan és röviden szabad tennie. Irgalmatlanul le kell kurtítani ezeket a kitéréseket, amelyek egyébként a leírt beszédben, ha az írónak jó a zenei hallása és hallgat is rá, a befejezést oly szinessé teszik.

Az a szónok, akinek szokása, hogy beszédét leírja, és szó szerint betanulja, ügyeljen arra, hogy a beszéd stílusára való figyelme közben akaratlanul is ne az írásbeli stílus törvényeit kövesse, hacsak nem nagyon járatos a beszédben. Fénélon, aki a beavatottak közt a legjáratasabb volt, úgy tartotta, hogy így ártunk a hanghordozás természetességének és a hang melegségének. Ezt mondta:

„– Egyik oldalra állítom azt, aki egész beszédét pontosan kidolgozza, és az utolsó szótagig kívülről megtanulja. A másik oldalra egy nagyon tanult embert állítok, aki prédikációs témájával teljesen tisztában van... aki tárgyának minden részletét egész terjedelmében átélmélkedte, – aki ezeket jól elrendezte már lelkében, és előkészítette kifejezőmódjának azokat a főpontjait, amelyekkel a tárgyat hallgatóihoz közel akarja hozni... Az ilyen ember kétségtelenül tudja mindazt, amit mondania kell, s azt a helyet is, ahová be kell iktatnia a részleteket. Csak az marad számára hátra, hogy beszédének konkrét kivitelezéséhez megtalálja az általánosan érthető kifejezéseket, amelyek a prédikációt tulajdonképpen alkotják. És gondolja, hogy egy ilyen képességű embernek ez nehéz?

– És a szükséges időben mégsem fogja megtalálni őket, annyira jól rendezetten és alkalmasan, mint ahogyan megtalálta őket már dolgozószobájának nyugalmasában.

– Azt hiszem... ettől beszédének szépsége kevés csorbát szenved, s Önök tudják, hogy erről a megrövidülésről mit kell tartanunk... Másrészt mennyit fog nyerni beszéde szabad könnyedségben és erőben, ami a fődolog! Tegyük fel, hogy ismeretköre és képzettsége alapos, – a beszéd témáját jól átélmélkedte, – agyában mindent jól elrendezett, – tehát azt is feltételezhetjük, hogy erővel és helyesen fogja felkészültségét gyümölcsöztetni. Gondolatfűzései, átmenetei nem lesznek olyan folyékonyak; de ez kinek fog ártani? Eltekintve attól, hogy fejből való megtanulás nélkül is előkészítheti beszédeit, fogyatékoságai az ókor nagy szónokaiéval közösek, akik azt tartották, hogy sokszor bizvást utánozhatjuk a természetet, és nem kell túl nagy előkészületet elárulni. Akkor hát hol lesz még hiba? Talán itt-ott ismétlésbe fog bocsátkozni, de ez sem lesz hibávaló... Ez csak még mélyebben be fogja vélni az igazságot: éppen ez a helyes tanítási módszer. Legvégső esetben beszédében kis pontatlanságokat találhatunk, egy-egy nem egészen helyénvaló kifejezést, egy szót, amit az Akadémia eltörölt, vala-

mi szabálytalanságot, vagy egy gyengébb, nem egészen helyesen beszótt részletet, – csupa olyasmit, ami könnyen előfordulhat a legjobb szónok előadásában is. Igen kicsinyesnek kellene lennünk ahhoz, hogy az ilyen jelentéktelen hibákat eltúlozzuk... Csak olyan emberek fognak az ilyesmiken botránkozni, akik képtelenek a nagy értékeket észrevenni.

De egyúttal vegyük fontolóra az előnyeit is annak az embernek, aki nem tanulja meg kívülről beszédét: birtokában van a mondanivalójának, természetesen beszél, a deklamálás minden nyoma nélkül, mondanivalói közvetlenül a forrásból fakadnak, kifejezései élettel teljesekek, élénkek, az őt életető belső hév jobban szájába adja a kifejezéseket és képeket, mintha az előkészület idején ezeket már mind pontosan végiggondolta volna...

Amire az ember a lelke mélyéről fakadó beszéd közben rátalál, az érzelmekkel telített és természetes, nem érzik rajta semmiféle mesterkéeltség, mint majdnem minden előre összeállított és kidolgozott beszéden. Tegyük még hozzá, hogy az ügyes és tapasztalt szónok a hallgatóira gyakorolt hatásnak megfelelően módosítja szavait. Mert nagyon jól észreveszi, hogy mi hatol el ezeknek lelkéig és mi nem, – figyelmüket mi kelti fel, szívüket mi indítja meg, illetve mikor maradnak el ezek a hatások. Ilyenkor mindent megismétel még egyszer más módon, más képekkel és más hasonlatokkal, – illetve ismét utal azokra az alapigazságokra, amelyekről hallgatóit meggyőzni kívánja. Ez a tanítás és meggyőzés igazi módja, nélküle legfeljebb üres és haszontalan deklamálás a beszéd. Látjuk, hogy a szónok, aki beszédét kívülről megtanulja, milyen messze van ettől a céltól! Stílusában minden szükségszerűen kimért. Akárhogy is próbálkozik, hanghordozása színtelen és mindig egy kissé erőltetett. Nem az ember beszél ilyenkor az ember-testvérekhez, hanem egy deklamáló szónok. Előadása nehézkes, merev tekintete elárulja, hogy emlékezetét meg kell erőltetnie. Nem hagyatkozhat egy-egy fölmerülő (esetleg nagyon is jó) gondolatra, mert beszéde fonalának elvesztését kockáztatná. A hallgató észreveszi a természetesség hiányát, és minden megrendülés, meghatottság nélkül józanul megállapítja, hogy a beszéd mesterkelt.

– De azt is meg kell jegyezni, hogy a legtöbben, akik semmit sem tanulnak meg kívülről, nem készülnek elég alaposan..."

Aranyat érő mondatok. Alig néhány szót kell bennük megváltoztatni, hogy azok is okuljanak rajta, akik lemondanak ugyan beszédük szó szerinti megtanulásáról, de makacsul ragaszkodnak ahhoz, hogy az írott szöveg szemük előtt legyen beszéd közben.

A „népieskedő” stílus egészen elvetendő. Ha valaki „népieskedni” akar, eltávolodik a néptől.

Az atyáskodó stílus csak arra szolgál, hogy eltakarja az igazi

testvériesség hiányát. Senkit sem vezet félre, legföljebb a hasonló hibában leledző paptestvért. Egyházi körökben néhol előfordul az ilyen kollektív elfajulás.

A közönséges még nem okvetlenül erőteljes. A közönséges kifejezések annál inkább megdöbbenőek, minél váratlanabban alkalmazták elvont, szellemi jellegű fejtegetésekben. Hallottam, hogy egy tudós szerzetes a házasságról szóló fejtegetésében két szót alkalmazott a leggyakrabban: az egyik az „eszkatologia” volt, a másik... (e szó nem tűri a nyomdafestéket). Feltehetőleg nem templomban hangzott el.

P. Faber szemrehányást tett magának, hogy „a tudomány emberének túlságosan sokat engedélyezett az egyházi ember rovására”. Egyik-másik szónok Claudelt, Bernanost, Péguyt idézi. Ez önmagában még nem lenne baj, ha nem feledkeznek meg arról, hogy elsősorban az Evangéliumra és Szent Pálra hivatkozzék.

Másrészt, ha túlságosan sok idézet fordul elő a beszédben profán íróktól, ez az egész beszédnek bizonyos irodalmi színezetet adhat, ami nincs okvetlenül összhangban az Isten Igéjének komolyságával. Ennek eldöntése végső fokon lelki és szellemi tapintat kérdése.

X.

JÉZUS KRISZTUST HIRDESSÜK

A szónoknak annyira szeretnie kell Jézus Krisztust, hogy képtelen legyen másról beszélni, mint róla.

A Biblia és az egyházi tan végeredményben csak Jézusról beszél. Amint szent Iréneus szerint „az összes próféták az egyetlen Üdvözítő képét rajzolták meg”, úgy minden természetfölötti megismerés, minden keresztény igazság, amely Jézus Krisztus igazságának szempontjait, föltételeit, következményeit fejezik ki, Hozzá kapcsolódik, Belőle ered, Hozzá vezet és Benne válik eggyé.

A Tanítás egyetlen pontjában se akarjunk mást látni, mint Jézus Krisztust!

Minden teológiai okoskodással csak Jézus Krisztushoz akarjunk jutni.

Minden erkölcsi intelemben egyedül Jézus szeretetére vezessük hívőinket!

És ha a beszéd folyamán eltérünk Jézus Krisztustól, – úgy azonnal fordítsunk a kormányon, térjünk vissza Őhozzá!

Nyugtalanítson minden megállapítás, minden gondolat, minden aggodalom, amely nem vezet Jézus Krisztus bensőségesebb ismeretére!

Ahogy a fizikus a képletek megszállottja, úgy ragaszkodjunk mi Jézus Krisztushoz!

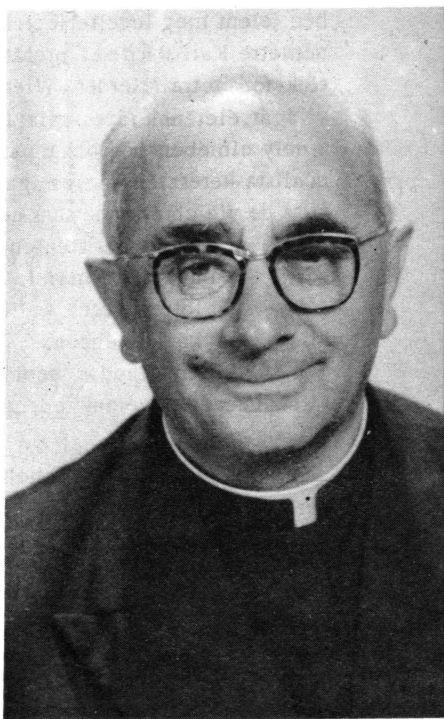
Ahogy a művész a Szépség szempontjából nézi a világot, a tudós a feltalálás szempontjából, a mérnök az energiából, – nekünk mindent Jézus Krisztus nézőszögéből kell látnunk.

„Ahogy a fizikus 'egyenletekben' beszél, úgy beszéljen a hitszónok 'Krisztusban', vagyis Krisztus megbízottjaként, mint aki kapcsolatban van Krisztussal, Krisztus felé törekedve és Rá mutatva. Omnia et in omnibus Christus. Kell, hogy a tanításban, amely azt mondja, hogy Ő minden mindenkben, legyen is Krisztus minden mindenkben.” (Mersch)

Minden hiábavaló, ami nem származik Jézus Krisztus szenvedélyes szeretetéből, vagy nem lobbantja azt lángra a szívekben.

GEORGES MICHONNEAU

született 1899. április 21-én, 1916-ban belépett a Poitiers-i szemináriumba. 1922 júliusában pappá szentelték. 1922-1928 káplán (St.-Jacques de Chatellerault); 1928-ban lép a „Fils de la Charité” nevű, pápai jogú papi kongregációba, melynek célja a munkásnegyedekben munkaközösségi alapon működő plébániák vezetése. 1929-1935 vidéken, 1935-1939 pedig Párizsban káplán (Notre Dame d'Esperance). 1939-ben plébános lesz és 27 éven át ez működésének nevezetes területe, egymás után három plébánián: 1939-1947 Sacré-Coeur de Colombes és 1947-1955 St. Pierre-St. Paul de Colombes; ezután egy évig vizitátorként látogatja kongregációjának lelkipásztori központjait; utolsó plébánosi állomása 1956-

1966 St. Jean-Baptiste de Belleville (Párizs, 19. kerület). Plébániáit mintaszerű, munkaközösségesileg végzett dinamikus pasztoráció jellemzi: Belleville-ben pl. plébániáját nyolc káplánja között hét körzetre osztotta, amelyeket önálló lelkipásztorként egy-egy káplánja gondozott, kivéve a legfiatalabbat, aki átmenetileg másodmagával működött; de az egész közösségi munkának lelke és irányítója a plébános volt. Gyakorlati tapasztalatai alapján szerkesztette liturgikus munkájuk „segédkönyvét”, az egyházközségi kis misekönyvet (Missel communautaire, 1951, szerző kiadása), amely állandóan tökéletesítve azóta túlhaladta a másfélmilliós példányszámot.

Lelkipásztori munkájának tapasztalatait értékes irodalmi munkásság örökíti meg. 1945-ben P. Chéry-vel adja ki első művét a közösségi és apostoli szellemű egyházközségről: „Paroisse, communauté missionnaire”, ezt követi ugyancsak P. Chéry-vel az apostoli szellemről írt műve: „L'Esprit missionnaire” (1949), majd R. Meurice abbéval 1955-ben kongregációjának lelkipásztori módszereit írja le „Pour une action paroissiale efficace: Les Fils de la Charité” (valamennyi Cerf kiadásában). Ugyanebben az év-

ben jelent meg legelterjedtebb könyve, a plébánosról: „Le curé” (Fayard), németre Karl Rudolf prelátus, az Osztrák Seelsorge-Institut lelkes alapítója fordította (Herder, Wien; sajnos kifogyott). Michonneau atya eszmévilágát, életének tapasztalatait szintézisben tárja elénk pompás kis könyve, amely címében hordozza a szerző életének vezérgondolatát: nincs individualista kereszténység, az igazi keresztény élet szükségképp közösségi élet: „Pas de vie chrétienne sans communauté” (Cerf 1960). E könyv németül is megjelent: „Kein Christenleben ohne Gemeinschaft”(Schwabenverlag, Stuttgart). A könyv tartalma: I. Nincs keresztény élet közösség nélkül. – II. A közösség felfedezése. – III. Világi munkatársak támasztása és támogatása az egyházközösségben. – IV. Három egyházközösség tapasztalataiból 20 éves lelkipásztorkodás népi környezetben. – V. Végkövetkeztetések. – Michonneau műveinek eddigi sorát a P. Varillon-nal együtt írt jelen könyve zárja be.

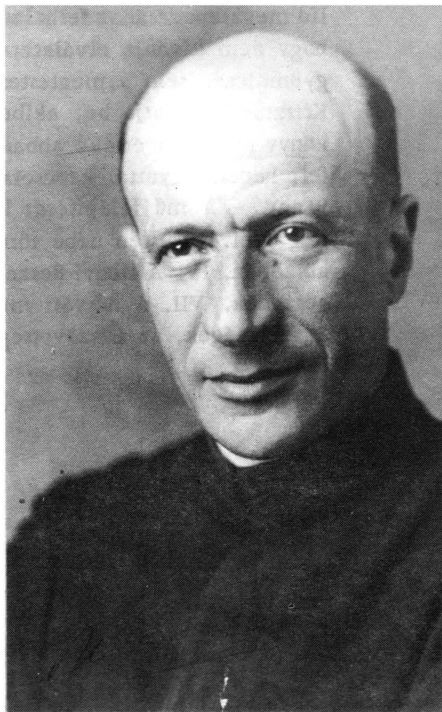
A 60-as évek közepén Michonneau atya látása egyre inkább romlani kezdett, ezért 1966-ban mint plébános nyugalomba vonul és azóta a rendjének vezetése alatt álló „Villa Saint-Jean” papi otthon (83-Le Rayol-sur-Mer) igazgatója.

FRANÇOIS VARILLON

1905. július 28-án született; 1927. novemberében lépett be a Jézus-Társaságba és 1937. június 24-én szentelték pap-pá. Bölcséletet és irodalmat tanít 5 évig, majd 1943-1955 a francia Katolikus Akció ifjúsági lelkésze, 1943-1965 a Lyon-i egyházmegyei Katolikus Akcióba tömörült értelmiségiek, elsősorban a mérnökök lelkésze. Ezidőszert a Notre-Dame du Chatelard lelkigyakorlatosház (69-Francheville-Le-Haut) igazgatója.

Irodalmi munkássága: szerzőnk állandó munkatársa több folyóiratnak: *Etudes*, *Anneau d'Or*, *Chronique sociale de France* stb. A prédikációról szóló, *Michonneau* atyával közösen írt művén kívül eddig öt könyve jelent meg: „Fénelon et le pour amour” (Ed. du Seuil, a „Maitres spirituels” gyűjteményben); „Fénelon” (Aubier, „Les maitres de la spiritualité chrétienne” gyűjt.); „Claudel” (Desclée de Brouwer, „Les écrivains devant Dieu” gyűjt.); Jacques Petit-vel együtt kiadta Paul Claudel naplóját: „Journal” de Paul Claudel I-II. (Gallimard, „La Pléiade” gyűjt.)

Legjelentősebb műve: „Éléments de doctrine chrétienne” I-II. (Ed. de l'Épi, 1960, továbbá megjelent olcsó zsebkiadásban a „Livre de Vie” sorozat 64/65-66/67 köteteként is.) Eredetileg mintegy másfél évtizeden keresztül a Katolikus Akció világi apostolainak teológiai megalapozását szolgáló munkaanyagként füzetekben, sokszorosítva forgott közkezen. Miután könyvalakban is megjelent, lefordították többek közt németre is („Begegnung mit Gott. Eine Einführung in die Wirklichkeit des katholischen Glaubens.” I-II., igen szép kiállításban, aránylag olcsó áron). E mű nagyszerű, biblikus alapon megírt szintézis. Világiak számára írta. Nem száraz tudományos munka, ha nem is könnyű olvasmány. A „L'Anneau d'Or” c. folyóirat – a katolikus házastársi lelkiség magasigényű lapja – úgy ajánlja olvasóinak, mint egyikét a legkiválóbb munkáknak, amelyet hitük szo-

líd megalapozásához felhasználhatnak és így jellemez: „A mű eredetisége, hogy nem kívánja elválasztani a tant a lelkiségtől, hiszen ez az előbbi gyümölcse, sem a megtestesült Istent a történelemtől, hanem a „teljes Krisztust” mutatja be, akiben megmutatkozik Isten misztériuma”. – „E könyv praktikus értéke abban rejlik, hogy nem csak hitünk alapjait tárja fel, hanem egyúttal kapcsolatba is hozza a mai élettel” (Das neue Buch, Bonn). – A mű felépítése: I. Értelem és kinyilatkoztatás; a Genézis első fejezetei. II. Isten népe történetének első fejezetei. III. Az Újszövetség küszöbén. IV. A Hegyi Beszéd. V. Krisztus műve és szavai. VI. A búcsúbeszéd. VII. A húsvéti misztérium. VIII. Az egyház misztériuma. IX. A szentségek, az Újszövetség jelei. X. Az ember és a történelem vége.

rekollekciós elmélkedések és olvasmányok

- 1 GASTON COURTOIS** „Ketten a Mesterrel“ c. papi rekollekciós könyvéről így írt SUHARD párizsi érsek: „A papok, akik ezeket a lapokat olvasni fogják, érezhetik, hogy az, aki hozzájuk szól, nem kívülről, hanem legbensőbb lelkéből beszél... Bárcsak megértenék, hogy az eredményes apostoli munka titka a Krisztussal való mind szorosabb kapcsolatban rejlik.“ E kapcsolat elmélyítését szolgálja Courtois immár klasszikussá vált elmélkedőkönyve, amelyből két évtizede, hét nyelven papok ezrei merítettek ihletet és indításokat. Ez a kötet a papi élet leglényegesebb, alapvető kérdéseit tárgyalja. Ma, a külső formák változásai közepette, különösen időszerű a lényeges, alapvető és változatlan értékekről s az ezek megkövetelte magatartásról elmélkedni. Ezért írja LÁSZLÓ István eisenstadti megyéspüspök: „E mű nagyon alkalmas arra, hogy a papot megsegítse és munkáját termékenyvé tegye.“
- 2 GEORGES MICHONNEAU és FRANÇOIS VARILLON** könyve: „A nagy lehetőség“, gyakorlati gondolatokat ad a prédikációról. Nem véletlenül csatlakozik a papi hivatástudat megszilárdítását és a Jézus Krisztushoz fűző kapcsolat elmélyítését szolgáló elmélkedésekhez. Az igehirdetés kétségkívül a pap elsődrendű tevékenysége marad minden időkben. Könyvünk abban segíti meg a lelkipásztort, hogy a hivatás adta nagy lehetőséget — még a legeldugottabb kis faluban is az! — maradéktalanul aknázza ki Isten Országá építésében. Nem rendszert nyújt e mű, hanem indításokat. Nem elméletből, hanem a gyakorlatból. Legfőbb mondanivalója: Fáradhatatlanul alkalmazkodjunk híveink, hallgatóink igényeihez. Leglényegesebb irányelvünk legyen: „Elsősorban Jézus Krisztust hirdessük, kizárólag az Ő szónívői legyünk!“ Mert „minden hiábavaló, ami nem származik Jézus Krisztus szenvedélyes szeretetéből vagy nem lobbantja azt lángra a szívekben.“